

St.prp. nr. 1

(2000-2001)

FOR BUDSJETTERMINEN 2001

Utgiftskapitler: 100 - 197

Inntektskapitler: 3100 - 3157

DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT

St.prp. nr. 1

(2000-01)

FOR BUDSJETTERMINEN 2001

Utgiftskapitler: 100-197

Inntektskapitler: 3100-3157

Innhold

Del I			
Hovedinnledning.....	9	Kap. 100 Utenriksdepartementet.....	33
		Kap. 101 Utenriksstasjonene (jf. kap. 3101)	35
		Kap. 3101 Utenriksstasjonene, jf. kap. 101....	36
		Kap. 102 Særavtale i utenriktjenesten	37
1 Innledning	11	Kap. 103 Regjeringens fellesbevilgning for representasjon.....	38
1.1 Utenrikspolitiske retningslinjer og prioriteringer	11	Kap. 104 Kongefamiliens offisielle reiser til utlandet.....	38
1.2 En ny europapolitikk.....	11		
1.3 NATO og de transatlantiske forbindelser	13	<i>Programkategori 02.10 Utenriksformål</i>	39
1.4 Menneskerettigheter og fred og forsoning/Aktivt engasjement for menneskerettigheter	14	Kap. 115 Presse-, kultur- og informasjons- formål.....	40
1.5 Utvikling og global fordelings- politikk – fokus på fattigdom og godt styresett.....	15	Kap. 116 Deltaking i internasjonale organisasjoner	45
1.6 Miljø- og ressursforvaltning	16	Programområde 03 Internasjonal bistand	61
1.7 Styrking av det multilaterale handelssystem	17	<i>Programkategori 03.00 Administrasjon av ut- viklingshjelpen</i>	77
1.8 Forvaltning av utviklingspolitikken tilpasset nye utfordringer	17	Kap. 140 Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen	78
		Kap. 141 Direktoratet for utviklings- samarbeid (NORAD).....	78
2 Tabelloversikter over budsjettforslaget	18	Kap. 142 NORADs administrasjon av utenriksstasjonene	78
		Kap. 143 Utenriksdepartementets administrasjon av utenriks- stasjonene	79
3 Generelle merknader til budsjettforslaget	21	<i>Programkategori 03.10 Prioriterte land og regioner</i>	80
		Kap. 150 Bistand til prioriterte land og regioner	84
4 Garantier, forsikringer m.v.	22	<i>Programkategori 03.20 Utvidet samarbeid</i>	129
5 Årsverksoversikt Utenriksdepartementet	22	Kap. 154 Opplysningsarbeid, organisasjonsliv og mellom- folkelig samarbeid	130
6 Miljøomtale	22	Kap. 155 Miljø og naturressursforvaltning.	137
		Kap. 156 Tiltak for å bedre kvinners situasjon og likestilling.....	139
Del II		Kap. 157 Næringsutvikling og økonomisk utvikling, jf. kap. 3157.....	140
Nærmere om budsjettforslaget	27	Kap. 3157 Tilbakeføringer samarbeid med næringslivet, jf. kap. 157.....	150
Programområde 02 Utenriksforvaltning	29	Kap. 158 Utredning, forskning, evaluering og kvalitetssikring	150
<i>Programkategori 02.00 Administrasjon av utenriktjenesten</i>	32	Kap. 159 Tilskudd til ymse hjelpetiltak	153

<i>Programkategori 03.30 Bistand via internasjonale organisasjoner</i>	154	<i>Programkategori 03.50 Øvrig bistand</i>	209
Kap. 161 Generelle bidrag - FN-organisasjoner.....	158	Kap. 197 Bistand til ikke - ODA-godkjente land og internasjonale miljøtiltak.	210
Kap. 163 Generelle bidrag - finansinstitusjoner.....	173	Forslag til vedtak om bevilgning for budsjetterminen 2001, kap. 100 - 197, og kap. 3101 - 3157....	215
Kap. 164 Generelle bidrag - andre organisasjoner.....	181	Vedlegg 1	
Kap. 165 Bilateral bistand administrert av internasjonale organisasjoner (multi-bi)	184	Oversikt over stillinger for utsendt personale ved utenriksstasjonene pr. september 2000	222
Kap. 166 Gjeldslettetiltak	192	Vedlegg 2	
<i>Programkategori 03.40 Nødhjelp, menneskerettigheter, fred og demokratibyggning</i>	196	Definisjon av resultatområder for norsk bistand i 2001	225
Kap. 190 Humanitær bistand ved naturkatastrofer.....	199	Vedlegg 3	
Kap. 191 Menneskerettigheter, humanitær bistand og flyktningetiltak	200	Oversikt over samlet bilateral bistand til enkelte land over ulike budsjettkapitler.....	227
Kap. 192 Fred, forsoning og demokrati.....	205		
Kap. 195 Tiltak for flyktninger i Norge, godkjent som utviklingshjelp (ODA)	208		

Tabelloversikt

Tabell 7.1 Nøkkeltall for prioriterte samarbeidsland.....	81	Tabell 7.2 Samlet bilateral bistand til regioner i 1999 (netto utbetalinger)	83
---	----	--	----

Figuroversikt

Figur 7.1 Utbetalinger til presse-, kultur- og informasjonsformål.....	40	Figur 7.5 Bilateral bistand (inkl. multi-bi) fordelt på resultatområder	65
Figur 7.2 ODA-godkjent bistand.....	61	Figur 7.6 Tilskudd via frivillige organisasjoner	133
Figur 7.3 ODA-godkjent bistand fordelt på ulike områder.....	64	Figur 7.7 Geografisk fordeling av multi-bi midlene.....	186
Figur 7.4 Bilateral bistand (inkl. multi-bi) i 1998 og 1999, fordelt på ulike regioner	65	Figur 7.8 Bistand til humanitære tiltak og tiltak for fred, demokrati og menneskerettigheter	197

DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT

St.prp. nr. 1

(2000-01)

FOR BUDSJETTERMINEN 2001

Utgiftskapitler: 100-197

Inntektskapitler: 3100-3157

*Tilråding fra Utenriksdepartementet av 15. september 2000,
godkjent i statsråd samme dag.*

Del I
Hovedinnledning

1 Innledning

1.1 Utenrikspolitiske retningslinjer og prioriteringer

Regjeringen vil føre en utenrikspolitikk som tar utgangspunkt i vår rolle som en europeisk nasjon kombinert med en erkjennelse av vårt globale ansvar. Utenrikspolitikken skal fremme Norges interesser og sikkerhet, bidra til internasjonal fred og rettferdighet og fremme vern om menneskerettighetene. Fattigdommen er den største globale utfordringen i vår tid og er tett knyttet til fred og sikkerhet. Konfliktløsning og fredsarbeid er helt avgjørende for at mennesker i store deler av verden skal kunne realisere sine rettigheter og framtidshåp. Regjeringen vil arbeide for å bekjempe fattigdom og vil føre en aktiv freds- og forsoningspolitikk, også utenfor våre nærområder.

Sikring av stabile og forutsigbare forhold i våre nærområder i nært samarbeid med medlemslandene i Den europeiske union vil være et hovedsiktemål for utenrikspolitikken. Vårt gode naboskap med Russland må gis et bredt fundament. Den europeiske unions beslutning om å styrke de europeiske lands evne til krisehåndtering er viktig for å møte de nye sikkerhetsutfordringer og har regjeringens støtte. Samtidig utgjør de transatlantiske forbindelser en bærebjelke for Norge og andre allierte for ivaretagelse av fred og sikkerhet på vårt eget kontinent.

En global bærekraftig utvikling basert på solidaritet og langsiktige felles interesser er grunnlaget for utviklingspolitikken. De forente nasjoners arbeid for fred og utvikling og et effektivt fungerende multilateralt system er av de viktigste virkemidler som står til rådighet. Gjennom et bredt partnerskap i Norge og internasjonalt vil regjeringen ytterligere styrke den norske innsatsen for utvikling og bekjempelse av fattigdommen. Nasjonalt demokratisk lederskap i aktivt samarbeid med privat sektor og det sivile samfunn er viktige forutsetninger for å lykkes. Vårt engasjement for å hjelpe dem som er i nød må fortsette med uforminskert styrke og være en integrert del av vår samlede bistand.

1.2 En ny europapolitikk

Norge og EU

Forholdet til Europa og Den Europeiske Union har høy prioritet. Regjeringen ønsker å føre en aktiv og offensiv europapolitikk. Regjeringen vil i

samarbeidet med EU legge Norges nåværende tilknytningsform til grunn, men ønsker samtidig å ta hensyn til de omfattende endringer som har funnet sted innen EU siden inngåelsen av EØS-avtalen i 1994. Sentralt i forholdet til EU står fortsatt EØS-avtalen og konsultasjonsordningene som er avledet av denne, avtalen om norsk deltakelse i Schengensamarbeidet fra og med mars 2001 og forholdet til den nye europeiske utenriks-, forsvars- og sikkerhetspolitikken som er under utvikling. De mange endringsprosessene er i ferd med radikalt å forandre rammebetingelsene for det europeiske samarbeidet. Dersom Norge skal sikre viktige samfunnshensyn som velferd, sosial rettferdighet og miljø også når vi påvirkes av disse endringskreftene, vil de tiltak som skjer i samvirke med EU klart ha størst virkninger. De fleste sentral- og østeuropeiske landene er etter det siste tiårets utvikling i en lignende situasjon som Norge. Derfor er EUs utvidelsesprosess et viktig bidrag til velferd og stabilitet i de nye demokratiene. Innlemmelse av nye EU-land i EØS-samarbeidet vil få stor betydning for Norge. Regjeringen ønsker at Norge gir sitt bidrag til utvidelsesprosessen gjennom en handlingsplan i forhold til søkerlandene.

EU-samarbeidet videreutvikles for tiden med stor hastighet, og flere av de mest interessante utviklingstrekkene foregår på områder der Norge har liten eller ingen formell innflytelse. EØS-avtalen regulerer forholdet mellom EU på den ene siden og Norge, Island og Liechtenstein på den andre i forhold til det indre markedet. Det indre markedet i EU er ett av de "tradisjonelle" integrasjonsområdene, og har vokst frem i forlengelsen av Romtraktaten. Dette er et samarbeid basert på regelstyring og direktiver. Ved siden av dette har EU-landene de senere år også utviklet et prosessorientert samarbeid, for eksempel innen informasjonsteknologi og sysselsetting. Dette samarbeidet tilhører riktignok den økonomiske "søyle" (søyle 1), men faller i hovedsak utenfor EØS. Det samme gjelder arbeidet med Den økonomiske og monetære union. Norge er tett sammenvevd med de europeiske økonomier, og ØMU medfører endringer i rammebetingelsene for norske bedrifter og husholdninger. En stabil monetær sone i Europa vil være i Norges interesse. En utvidelse til også å omfatte Danmark, Sverige og Storbritannia vil ytterligere øke ØMUs betydning for norsk økonomi, idet andelen av tradisjonell norsk vareeksport til euro-området vil øke fra i underkant av 40 pst. til over 70 pst. Samarbeidet utvikler seg også i retning av tettere integrasjon i utenriks-, forsvars- og sikkerhetspolitikken og i justissamar-

beidet (søyle 2 og 3). Dette er samarbeidsformer som ikke reguleres av EØS-avtalen.

Åtte år etter inngåelsen er EØS-avtalen fortsatt viktig for norsk adgang til EUs indre marked, men relativt sett taper Norge terreng i forhold til den dynamiske utviklingen innen EU-samarbeidet for øvrig. Det er derfor en hovedutfordring for Norge å knytte seg så nært som mulig opp til de viktige utviklingsprosessene.

Samarbeidet innen søyle 2 og 3 er i stor grad knyttet til aktiviteter i Rådet. Dette betyr at for å kunne påvirke de politiske prosessene bør Norge videreføre gode kontakter til EU-kommisjonen, samtidig som vi styrker forbindelsene til Rådet, til formannskapslandet, og til de enkelte medlemslandene, innen rammen av en overordnet Europastrategi. Regjeringen vil også arbeide for at EU-kompetansen i Norge blir styrket, bl.a. gjennom satsing på forsknings- og utdanningsinstitusjonenes arbeid med EU-spørsmål. Norge må delta aktivt i utviklingen av den nye informasjonsteknologien og knytte seg nært opp til EUs arbeid for å trygge helse, miljø og sysselsetting. Vi har spesielle forutsetninger for å spille en konstruktiv rolle i arbeidet med den nordlige dimensjon, krisehåndtering, freds- og forsoningsarbeidet på Balkan, samarbeidet med Russland, særlig innenfor miljø- og atomsikkerhetsarbeidet, og modernisering av velferdsstaten.

Gjennom sin aktive europapolitikk ønsker Regjeringen å støtte opp om EUs utvidelsesprosess og den tilsvarende utvidelsen av EØS-samarbeidet som et bidrag til økonomisk utvikling og politisk stabilitet i Europa. Gjennom en handlingsplan for fremtidige EU/EØS-medlemmer ønsker Regjeringen å bidra til disse landenes integrering i europeiske strukturer, herunder tilpasning til det indre marked. Samtidig er det viktig å sikre at norske interesser fullt ut blir ivaretatt. Det er derfor viktig at medlemskap i EU og i EØS realiseres samtidig og Regjeringen vil arbeide aktivt for å få best mulig innsyn i EUs utvidelsesprosess og mulige konsekvenser for nye medlemslands tilpasning til EØS-deltakelse.

EFTAs frihandelsavtaler med søkerlandene inngått parallelt med EUs assosieringsavtaler vil være viktige instrument i denne integrasjonsprosessen. Gjennom EFTA-samarbeidet vil Norge parallelt med EU også arbeide aktivt for inngåelse av frihandelsavtaler med landene på Balkan og i Middelhavsregionen. I juni ble en frihandelsavtale undertegnet mellom EFTA og Makedonia og det forberedes forhandlinger med Kroatia. Selv om disse avtalene har en økonomisk karakter, gir de samtidig uttrykk for en politisk anerkjennelse til

land i det tidligere Jugoslavia. Regjeringen går også inn for å starte forhandlinger mellom EFTA og Chile, Mexico og Sør-Afrika. De igangsatte forhandlingene med Canada søkes avsluttet.

Europeisk sikkerhets- og forsvarspolitik (ESDP) og Norge

EUs utforming av en felles europeisk sikkerhets- og forsvarspolitik (ESDP) ved å bygge opp kapasitet for militær og sivil krisehåndtering, i full overensstemmelse med FN-paktens prinsipper, vil forandre det sikkerhetspolitiske samarbeidet i Europa. Norge legger stor vekt på å ta sin del av ansvaret for utformingen av effektiv europeisk evne til krisehåndtering. Vi har et betydelig bidrag å gi, både på det sivile og militære området. Arbeidet med å identifisere disse bidragene er i gang og vil bli presentert for EU i nær fremtid. Gode konsultasjonsordninger mellom de 15 EU-landene og de 6 allierte ikke EU-land og nært samarbeid mellom EU og NATO er viktige forutsetninger for at disse land kan yte effektive bidrag til europeisk krisehåndtering.

Nærområdepolitikken

Regjeringen legger til grunn en enhetlig strategi for videreføring av Norges støtte til den politiske og økonomiske reformprosessen i Sentral- og Øst-Europa, med særlig vekt på Norges nærområder i Russland og Baltikum. Den store betydning Regjeringen tillegger forholdet til Russland kommer bl.a. til uttrykk i den Russlandsstrategi som nylig ble lagt frem. Oppfølgingen av denne strategien vil bli en stor utfordring i tiden som kommer og vil utgjøre en sentral del av vår nærområdepolitikk. De alvorlige miljøproblemene i Sentral- og Øst-Europa er bl.a. knyttet til atomanlegg og radioaktivt avfall. Regjeringen legger stor vekt på å bidra til at disse til dels akutte og meget omfattende problemene finner en tilfredsstillende løsning. De viktigste virkemidler for satsningen i nærområdet vil være Samarbeidsprogrammet med Sentral- og Øst-Europa, Handlingsplanen for atomsaker, Barentssamarbeidet, Østersjøsambeidet og det Arktiske samarbeidet. Regjeringen vil ta et ekstra løft for å bidra til løsningen av alvorlige helseproblemer i vårt nærområde, særlig Nordvest-Russland og Baltikum. Støtten til det kommunale og fylkeskommunale samarbeidet på tvers av landegrenser i vårt nærområde vil bli videreført. Det internasjonale samarbeidet med Sentral- og Øst-Europa og med Nordvest-Russland vil kreve økt innsats i 2001 da reformprosessen

ene har vist seg å være mer komplisert og ta lengre tid enn det opprinnelig var regnet med.

Samarbeidet og kontakten med de nordiske land vil bli videreført. Nordisk samarbeid er en viktig plattform for vår europapolitikk og er en mulighet for å fremme norske interesser i EU-samarbeidet og for å fremme integrasjon av de baltiske land. Det nordiske samarbeidet med nærområdene bygges stadig ut. Det nordiske samarbeidet og den nordiske profil i internasjonale fora som for eksempel FN og Verdensbanken vil bli videreført.

Utviklingen i Sørøst-Europa/Balkan

Konfliktene på Balkan utgjør den mest alvorlige utenriks- og sikkerhetspolitiske utfordring for landene i Europa. Konfliktenes omfang og potensielt destabiliserende ringvirkninger gjør at også våre interesser berøres. Balkan-konfliktene, senest Kosovo-krigen, understreker betydningen av internasjonalt samarbeid og samordning av diplomatiske, militære, økonomiske og humanitære tiltak. Norge deltar politisk, militært, bistandsmessig og humanitært i det bredere internasjonale engasjement på Balkan. Som medlem av Stabilitetspakten for Sørøst-Europa vil Norge medvirke til en koordinert internasjonal tilnærming overfor regionen. Betydelige ressurser er satt av fra norsk side som bidrag til støtte for politiske prosesser i regionen og Regjeringen vil i tiden fremover samrå seg aktivt med EU-landene for å finne frem til komplementære tiltak og konkrete samarbeidsprosjekter i Sørøst-Europa. Regjeringen vil prioritere en aktiv norsk innsats på Balkan også i fremtiden.

Den labile politiske situasjonen i Bosnia-Hercegovina vedvarer, og det er fortsatt behov for et betydelig internasjonalt nærvær for å sikre gjennomføringen av Dayton-avtalen. Samtidig er situasjonen i Den føderale republikken Jugoslavia (FRJ) fortsatt en kilde til ustabilitet i hele Sørøst-Europa. Forholdet mellom Serbia og Montenegro er anspent, samtidig som Milosevic-regimets tilstrømming overfor den demokratiske opposisjonen og uavhengige media i Serbia skaper grobunn for konflikt også der. Norge vil prioritere økt støtte og engasjement overfor den demokratiske opposisjonen i Serbia, og til Montenegros reformregjering. Kosovo preges av omfattende etnisk-basert vold og politisk fragmentering hos både kosovoalbanere og -serbere, noe som vanskeliggjør den internasjonale innsatsen. Norge vil bidra til å støtte opp om det internasjonale arbeidet i provinsen i tråd med Sikkerhetsrådsresolus-

jon 1244. Makedonias stabilitet påvirkes av underliggende inter-etniske motsetningsforhold, samtidig som landet må gjennom en meget vanskelig økonomisk omstillingsprosess. Utviklingen i Albania er for så vidt positiv, men meget labil, og landet har betydelige behov for internasjonal assistanse. Norge vil bl.a. bidra med tiltak innen institusjonsbygging og demokratisering i disse landene.

Valget av en demokratisk, reformorientert regjering i Kroatia tidligere i år har gitt grunnlag for en meget positiv politisk utvikling, selv om landet står overfor en økonomisk omstilling som er blitt alt mer vanskelig som følge av det forrige regimets vanstyre. Kroatia kan fremheves som et eksempel til etterfølgelse overfor andre land i regionen, men trenger internasjonal assistanse for å lykkes, noe Norge vil prioritere høyt. Kroatisk myndigheters positive innstilling til minoritetsretur av flyktninger kan stimulere til en regional returprosess og må støttes, ikke bare i Kroatia, men også gjennom tiltak i Bosnia-Hercegovina og andre naboland. Samtidig som nødhjelpen til konfliktutsatte land trappes ned, vil det i økende grad være viktig med støtte til mellomlangsigte tiltak som kan skape grunnlag for en bærekraftig økonomisk og politisk utvikling. Også Bulgaria og Romania trenger assistanse for å befeste overgangen til moderne demokratiske stater.

1.3 NATO og de transatlantiske forbindelser

Det omfattende arbeidet med å tilpasse NATO til nye rammebetingelser vil bli videreført. Utviklingen etter den kalde krigens slutt har gitt en ny balanse mellom Alliansens tradisjonelle kjernefunksjoner knyttet til ivaretagelsen av det kollektive forsvar, felles konsultasjoner og de transatlantiske bånd og de nye oppgaver knyttet til partnersamarbeid og krisehåndtering i det transatlantiske området. Kravet om bedre byrdefordeling innen Alliansen, og fram til erfaringene fra Kosovo-konflikten, tilsier at de europeiske NATO-land tar en økt del av ansvaret for egen sikkerhet. I tråd med Initiativet for forbedret forsvarsevne (DCI) må den militære kapasitet styrkes og moderniseres for å kunne gi et fleksibelt og effektivt svar på dagens sikkerhetspolitiske utfordringer i Europa. Engasjementet på bakken i Bosnia og Kosovo må videreføres for å sikre slutføring av den sivile del av fredsprosessen. Norge vil ta sin del av dette ansvaret.

EUs felles sikkerhets- og forsvarspolitikk (ESDP) innebærer at det etableres et omfattende

samarbeid mellom NATO og EU. Arbeidet med å legge til rette for at EU kan trekke på NATO-resurser for bruk i EU-operasjoner vil fortsette. Regjeringen legger vekt på at samarbeidet mellom EU og NATO også reflekterer de særlige bidrag de seks europeiske allierte ikke-EU land yter. DCI og NATO-EU samarbeidet må utformes på en slik måte at sterke transatlantiske forbindelser og et aktivt amerikansk og kanadisk engasjement for europeisk sikkerhet sikres.

NATO må videreføre innsatsen for å unngå nye skillelinjer i Europa. Partnersamarbeidet (PFP og EAPC), og samarbeidet med Russland (PJC) og Ukraina (NUC) er viktige virkemidler. Regjeringen legger vekt på NATOs fortsatte åpenhet for nye medlemmer. Kandidatprogrammet (Membership Action Plan) står sentralt i arbeidet for å tilpasse kandidatlandene til medlemskapsforpliktelsene. Det er viktig å ta hensyn til de baltiske lands interesser.

Rustningskontroll og nedrustning

Rustningskontroll og nedrustning er en integrert del av norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk. Regjeringen legger stor vekt på å følge opp beslutningene på dette området fra NATOs toppmøte i Washington våren 1999 og fra Tilsynskonferansen for ikke-spredning (NPT) våren 2000. Norge tar aktivt del i arbeidet med å følge opp den tilpassete CFE-avtalen, både innenfor og utenfor Alliansens rammer. Gjennomføringen av de tillits- og sikkerhetsskapende tiltak som er vedtatt innenfor rammene av OSSEs Sikkerhetsforum støttes. Universalisering og iverksettelse av Antipersonellmine-konvensjonen er et viktig mål. Regjeringen vil videreføre arbeidet med å begrense håndvåpen. Norge vil ta aktivt del i arbeidet i FN og andre multilaterale fora som arbeider med spørsmål knyttet til masseødeleggelsesvåpen. Prøvestans-avtalen og Ikke-spredningsavtalens målsetninger må søkes gjennomført. Norge vil fortsatt legge stor vekt på arbeidet under Kjemivåpen-konvensjonen og forhandlingene om styrking av Biologivåpen-konvensjonen.

1.4 Menneskerettigheter og fred og forsoning/Aktivt engasjement for menneskerettigheter

Respekt for menneskerettighetene utgjør en grunnstein i regjeringens politikk nasjonalt og internasjonalt. I utenrikspolitikken står derfor innsatsen for å fremme menneskerettighetene sentralt, både bilateralt og multilateralt.

Bilateralt vil menneskerettighetsdialoger bli videreført, der dette er et hensiktsmessig virkemiddel. FN og Europarådet vil fortsatt være viktige multilaterale fora for menneskerettighetsarbeid, og Norge vil videreføre et aktivt engasjement i FNs menneskerettighetskommisjon, som medlem for perioden 1999-2001. Regjeringen vil arbeide for å styrke FNs og andre organisasjoners evne til å inkorporere hensynet til menneskerettigheter i sitt arbeid.

Regjeringen vil også støtte aktivt opp om Europarådets arbeid for å beskytte og fremme menneskerettighetene, demokratiet og rettsstatens prinsipper.

Regjeringen vil følge opp Handlingsplanen for menneskerettigheter, fremlagt av den forrige regjering som St. meld. nr. 21 (1999-2000). Det vil bli lagt vekt på tiltak som gjelder utsatte grupper som internt fordrevne, funksjonshemmede, menneskerettighetsforkjempere, barn, kvinner, urfolk, minoriteter og lesbiske og homofile. Viktige temaer vil være dødsstraff, tortur, rasisme og diskriminering, religions- og livssynsfrihet, retten til utvikling, retten til utdanning, rettssikkerhetsstandarder, arbeidsstandarder, ytringsfrihet og humanitære standarder.

Samarbeidet med norsk næringsliv, fagbevegelsen, menneskerettighetsorganisasjonene og forskningsmiljøene for å styrke bevisstheten om næringslivets sosiale ansvar ved engasjement i utlandet vil bli videreført.

Regjeringen vil legge respekt for alle menneskerettigheter til grunn for utviklingssamarbeidet.

Lysøen-samarbeidet med Canada og andre land om temaet "menneskelig sikkerhet" videreføres. Dette inkluderer partnerskap og dialog med frivillige organisasjoner og akademiske institusjoner. Samarbeidsområder er bl.a. bekjempelse av miner og håndvåpen, samt beskyttelse av barn og andre sivile i konfliktsituasjoner.

Engasjement for konfliktforebygging, fredelig løsning av konflikter og forsoning av partene etter en konflikt er en viktig del av utenrikspolitikken, ofte med direkte eller indirekte betydning for vår egen sikkerhet. Norge vil fortsette sitt engasjement for å styrke FNs arbeid for å forebygge og finne løsninger på internasjonale, regionale og nasjonale konflikter. De globale utfordringer krever at FN revurderer sin arbeidsform. FNs mandat og struktur må tilpasses de nye oppgavene, og Norge bidrar i denne prosessen. Norge vil fortsatt være en stor bidragsyter til de fredsbevarende operasjonene. Som ledd i arbeidet for langsiktig fred og forsoning, vil Norge også

videreføre sin innsats til støtte for FNs straffedomstoler for det tidligere Jugoslavia og Rwanda, samt for en tidlig etablering av Den internasjonale straffedomstol.

1.5 Utvikling og global fordelingspolitikk – fokus på fattigdom og godt styresett

Fattigdomsbekjempelse er hovedmålet i Regjeringens utviklingspolitikk. Da er det helt nødvendig med en mer rettferdig fordeling – mellom land og i de enkelte land. OECD og Verdensbanken har ved gjentatte anledninger bekreftet at det norske utviklingssamarbeidet fungerer effektivt i forhold til denne hovedmålsettingen. Dette er gledelig. Men det er enda mer gledelig at man de siste årene har etablert en bred internasjonal konsensus om at fattigdomsbekjempelse skal være grunnlaget for både multilateralt og bilateralt utviklingssamarbeid.

Ikke minst er dette blitt demonstrert i drøftelsene om gjeldslette til de fattigste land. I løpet av de siste årene er industrilandene og de multilaterale organisasjonene blitt enige om omfattende planer for gjeldslette kombinert med at mottakerlandene utarbeider strategier for fattigdomsbekjempelse. Mye gjenstår i operasjonaliseringen av disse planene, men man er kommet et godt stykke på vei. Regjeringen vil aktivt delta i den pågående dialogen om en samlet og koordinert internasjonal kraftanstrengelse for å lette utviklingslandenes gjeldsbyrde innenfor rammen av konkrete strategier for fattigdomsreduksjon. Det legges i budsjettproposisjonen opp til at Norge kan gi økte finansielle bidrag til internasjonale gjeldsletteoperasjoner.

Godt styresett er den viktigste forutsetningen for et lands utvikling. Gode ytre rammebetingelser – som f.eks. et rettferdig og forutsigbart internasjonalt handelsregime – er en annen viktig forutsetning. I et helhetlig perspektiv vil Regjeringen prioritere både bistand til tiltak og programmer som er innrettet mot forbedret styresett, f.eks. korrupsjonsbekjempelse, og en multilateral dialog innenfor rammen av bl.a. WTO og FN med sikte på å oppnå best mulige rammebetingelser for utviklingslandene.

Finansiering av utvikling

Styresett og internasjonale rammebetingelser er viktigst, men bistand kan også bidra vesentlig til utvikling og fattigdomsbekjempelse. Den internasjonale trenden på 90-tallet har vært en vedvarende reduksjon i bistandsoverføringene fra nord

til sør. Dette synes heldigvis å ha snudd de siste to årene. Sammen med likesinnede land vil Regjeringen fortsatt være en pådriver for at alle industriland skal gi minst 0,7 pst. av BNI til utviklingshjelp. Samtidig er det viktig å medvirke til at den samlede ressursmobiliseringen i utviklingslandene – også utover utviklingshjelpen – kan bli maksimal og effektivt utnyttet. Regjeringen støtter derfor aktivt de multilaterale drøftelsene om utviklingsfinansiering som FN vil gjennomføre i 2001.

Det er ingen tvil om at økonomisk vekst er avgjørende for at utviklingslandene skal oppnå fattigdomsreduksjon som mønner. En godt fungerende privat sektor er svært viktig i denne sammenheng. Regjeringen mener at privat sektor i Norge kan ha mye å bidra med til økonomisk utvikling i sør, både gjennom investeringer og annet samarbeid med mottakerlandenes private sektor. I denne budsjettproposisjonen legges det derfor opp til styrkede og forenklede næringslivsordninger med sikte på et utvidet samarbeid på dette felt. Regjeringen vil også delta aktivt i det internasjonale arbeidet med fokus på å nyttiggjøre seg og fremme bedriftenes samfunnsmessige ansvar.

Hindringer for utvikling

Mange utviklingsland kan ikke drive effektiv fattigdomsbekjempelse på grunn av krig, konflikt og naturkatastrofer. Dette har også konsekvenser for vår egen utviklings- og utenrikspolitikk. En stor del av bistandsbudsjettet har i de senere år blitt anvendt til konfliktforebygging, fredsarbeid, humanitær bistand og gjenreisningsoppgaver. Siden reell utvikling forutsetter fravær av krig og at land og regioner raskest mulig blir gjenreist etter naturkatastrofer, vil Regjeringen fortsatt prioritere denne typen bistandsinnsats. Regjeringen foreslår større fleksibilitet til å kunne bruke bistandsmidler både til langsiktig samarbeid og mer kortsiktige innsatser når humanitære og politiske hensyn skulle tilsi dette. Samtidig er det viktig å holde fast ved at langsiktig utviklingsarbeid er avgjørende for å forebygge sosial uro, konflikt og krig. Hovedutfordringen må fortsatt være det langsiktige utviklingssamarbeidet.

Utvikling og fattigdomsbekjempelse trues ikke bare av krig, konflikt og naturkatastrofer. aids-epidemien har nådd uhyrlige dimensjoner og har i en rekke afrikanske land forlenget gått fra å være et helseproblem til å bli et grunnleggende utviklingsproblem. Epidemien er overalt en tragedie for det enkelte menneske som er smittet. Men

i mange land bryter epidemien nå ned familie- og lokalsamfunnsstrukturer. Offentlige institusjoner er truet. Bedrifter og næringsliv er truet. Selve samfunnets vekstkraft og utviklingsmuligheter er truet. Botswana har på mange måter vært en utviklingspolitisk suksess med høy grad av fattigdomsbekjempelse og sterk økonomisk vekst. I Botswana er nå hver tredje voksne innbygger hivsmittet. Dersom sykdommen skulle ramme de folkerike landene i Asia på samme måte som Afrika er rammet, vil verden stå overfor en katastrofe som vi bare aner konsekvensene av. Regjeringen vil derfor kraftig trappe opp innsatsen mot hiv/aids i alle samarbeidsland og foreslår betydelige økninger i bevilgningene til dette over flere kapitler i budsjettproposisjonen.

Barn og unge i fokus

Kampen mot AIDS er også en kamp for barns rett til liv og en verdig oppvekst. I alle land er barn de mest sårbare blant oss. I mange land er barna de svakeste av de svake, men samtidig landenes viktigste framtidsressurs. Det er derfor en tragedie for alle at millioner av barn fortsatt dør som en følge av sykdom og underernæring. Svært mange kunne blitt gitt retten til liv gjennom vaksiner, helsetiltak og opplæring. Utdanning er også en rettighet som mange barn og unge i dag er fratatt fordi ressursene mangler. Konsekvensene er utelukkende negative, både på kort og lang sikt. Den enkelte rammes, familier rammes og til sist rammes hele utviklingspotensialet i samfunnet. Regjeringen støtter de nye internasjonale initiativene for å mobilisere ressurser til omfattende helse- og vaksineprogrammer i utviklingslandene. Likeledes vil støtten til opplæring og utdanning fortsatt utgjøre en grunnpillare i Regjeringens utviklingspolitikk. Samlet gir dette en profil som prioriterer barn og unge og reduserer deres sårbarhet.

Et effektivt multilateralt system og nye allianser

Regjeringen er overbevist om at vellykket utviklingssamarbeid og fattigdomsbekjempelse forutsetter et sterkt multilateralt engasjement. Men bevilgningene til de fleste multilaterale organisasjonene har gått ned i de senere år. Også for Norges vedkommende har andelen multilateral bistand vist en synkende tendens og har de siste årene kommet under en tredjedel av det totale bistandsbudsjettet. Dette er en uheldig utvikling som Regjeringen ønsker å motvirke. De multilaterale organisasjonene må settes bedre i

stand til å lede kampen mot fattigdom og kampen mot AIDS. Det foreslås derfor betydelige økninger i den multilaterale bistanden i statsbudsjettet for 2001.

I dagens globaliserte verden utvikles det nye allianser som spenner videre enn de multilaterale systemene. Sivilt samfunn og frivillige organisasjoner tas med på råd og inngår i bredere partnerskap enn før. Privat sektor er blitt involvert i flere internasjonale utviklingsinitiativer. Dette er løfterikt. Vaksineinitiativet GAVI involverer både FN-organisasjonene, bilaterale giverland og privat sektor. Tilsammen gir dette kraft, påtrykk og effektiv ressursmobilisering. Regjeringen vil aktivt støtte GAVI, både politisk og finansielt. Også andre initiativ som bygger på tilsvarende brede allianser vil bli fulgt opp for å kunne utnytte denne type mobiliseringspotensiale. Samtidig vil Regjeringen legge stor vekt på at slike initiativ støtter opp under FNs rolle og funksjoner.

En bred tilnærming i utviklingspolitikken

En integrert og sammenhengende norsk sørpolitikk er viktig. Alle våre virkemidler, enten de er økonomiske, politiske eller diplomatiske, skal siktes inn mot å skape forutsetninger for at fattige eller konfliktrammede utviklingsland kan ivareta sitt nasjonale ansvar, bli mindre sårbare og mestre normale mellomstatlige forbindelser med både hverandre og den rike del av verden, inkludert Norge. Internasjonal solidaritet er å bidra til etablering av reelle partnerskap mellom likeverdige land og folk basert på gjensidig berikende økonomisk, kulturelt og politisk samarbeid og alminnelig mellomfolkelig samkvem.

Verdenssamfunnet er tjent med at alle land har kapasitet til å fremme sine interesser med tyngde i internasjonale forhandlinger og ivareta sitt ansvar også for globale og regionale felles oppgaver. Dette er utfordringer som vi fra norsk side ikke bare må møte gjennom bistandsbudsjettet. Det er behov for å skape synergier mellom ulike områder i utenriks-, handels- og sikkerhetspolitikken. Utviklingspolitikken handler om å få ulike politikkområder til å trekke sammen, slik at helheten tjener kampen mot global fattigdom på en best mulig måte.

1.6 Miljø- og ressursforvaltning

Gjennom politisk og økonomisk integrasjon, utviklingsbistand, handel og kulturelt samkvem må det bygges et nettverk av kontakter og samarbeid mellom landene som kan bidra til utvikling

og rettferdig fordeling innenfor naturens tålegrense. Norge skal være en aktiv partner i samarbeid mellom landene i erkjennelse av at alle er gjensidig avhengige av å finne løsninger på de mange nye utfordringene. Regjeringen vil arbeide for internasjonale løsninger på globale miljøproblemer. Bærekraftig bruk av ressursene vil være det grunnleggende prinsipp for Norges deltakelse i internasjonalt samarbeid om miljø- og ressursforvaltning.

På miljøområdet vil Regjeringen bl.a. legge vekt på en videreutvikling av Konvensjonen om klimaendring og Konvensjonen om biologisk mangfold, ressursoverføringer fra industriland til utviklingsland. I våre nærområder vil arbeidet for å bedre miljøsituasjonen i Russland stå sentralt, med særlig fokus på atomsikkerhet, bærekraftig forvaltning av naturressurser samt forebygging og reduksjon av forurensning.

En av de største utfordringene i det 21. århundre vil være knapphet på vann og forvaltning av vannressurser på tvers av landgrenser. Dette området vil prioriteres sterkere i utviklingssamarbeidet. Det gjelder også satsingen på miljøvennlig energiforvaltning og effektiv energibruk. Arbeidet for renere energiproduksjon, også i lys av de globale klimamålene, vil gis større vekt.

Regjeringen legger vekt på å skape enighet på globalt nivå om prinsippene for en helhetlig forvaltning av havets levende ressurser. Det pågår et omfattende arbeid med sikte på å regulere fisket i internasjonalt farvann i våre nærområder. Regjeringen vil fortsette det aktive arbeidet i internasjonalt samarbeid om fiskeri- og havressurs-spørsmål.

Som polarnasjon har Norge et omfattende forvaltningsansvar både i Arktis og Antarktis. Regjeringen vil videreføre og styrke det internasjonale polarsamarbeidet, bl.a. innen Arktisk Råd.

Omfanget av olje- og gassvirksomheten på norsk sokkel gir Norge en viktig internasjonal posisjon både politisk og økonomisk. Den norske oljeindustriens internasjonale satsning representerer en mulighet for meget store verdiskapninger, som vil kunne gi grunnlag for vekst og utvikling i de land den er aktiv. Denne virksomheten reiser samtidig en rekke spørsmål som krever en utenrikspolitisk aktiv medvirkning. Regjeringen vil arbeide både bilateralt og multilateralt for å møte de viktige endringene i de internasjonale rammebetingelser denne delen av norsk næringsliv nå står overfor. Regjeringen legger vekt på at Norge fortsatt skal delta aktivt i det internasjonale samarbeidet for å bedre den glo-

bale energisikkerheten innenfor rammen av en bærekraftig utvikling.

1.7 Styrking av det multilaterale handelssystemet

Som et land med betydelig utenrikshandel er det i Norges interesse å bidra aktivt til videreutviklingen av et effektivt multilateralt regelbasert handelssystem. WTO innledet 1. januar 2000 forhandlinger knyttet til handelen med tjenester, landbruksprodukter, og beskyttelse av intellektuell eiendomsrett (den innebygde dagsorden). På norsk side har vi betydelige interesser på disse områder, og vil delta aktivt i forhandlingsprosessen.

Parallelt vil Norge fortsatt delta i arbeidet med igangsettingen av en ny, bred forhandlingsrunde i løpet av 2001. Det legges vekt på at områdene markedsadgang for industriprodukter og fisk, elektronisk handel, handelsfasiliteter, offentlige innkjøp, investeringer, konkurransepolitikk og anti-dumpingregler inkluderes. Det er viktig at miljøhensyn ivaretas i forhandlingene. I de kommende forhandlinger må utviklingslandene, og spesielt de minst utviklede landene (MUL), bedre integreres i verdens handelssystem. Utviklingslandene må få nytte godt av de muligheter en mer åpen verdenshandel bidrar til. Regelverket må ta hensyn til disse landenes, og spesielt de minst utviklede landenes, behov for særordninger og positiv forskjellsbehandling.

1.8 Forvaltning av utviklingspolitikken tilpasset nye utfordringer

Regjeringen vil gjennomgå bistandsforvaltningen for å oppnå mer effektiv bruk av samlede ressurser i kampen mot fattigdom. Dagens utfordringer krever bedre sammenheng mellom virkemidlene og bedre samspill mellom regulært økonomisk samarbeid, handel, utenrikspolitikk og utviklingssamarbeid. Nye former for samarbeid mellom likesinnede land, med privat sektor og gjennom multilaterale organisasjoner gir nye muligheter. Dette gjør det nødvendig å ta forvaltningen i bruk på en mer hensiktsmessig måte.

I samsvar med Regjeringens satsing på fornyelse av offentlig sektor legges det derfor opp til å gjøre norsk forvaltning på utviklingsområdet bedre tilpasset nye krav. Utenriksdepartementets arbeidsmåter og NORADs rolle som direktorat vil tilpasses behovet for tettere samspill mellom landnivået og det regionale og globale nivået i utviklingspolitikken. Det vil legges vekt på nød-

vendig delegering til og hensiktsmessig beman- ning av ambassadene og aktiv bruk av samarbeidsmodeller med andre giverland og multilate- rale institusjoner. Det forventes at dette arbeidet vil kunne gi utviklingspolitikken bedre gjen- nomslagskraft og dermed mer utvikling for hver bistandskrone.

Den rivende utviklingen innen mobiltelefoni, internett og datateknologi gir nye virkemidler i kampen mot fattigdommen. Arbeidet med å inte- grere dette perspektiv i utviklings samarbeidet vil bli trappet opp.

2 Tabelloversikter over budsjettforslaget

Programområder under departementet

Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett		Pst. endr. 00/01
		2000	Forslag 2001	
Programområde 02 Utenriksforvaltning	1 629 219	2 055 025	2 414 800	17,5
Programområde 03 Internasjonal bistand	11 091 788	11 100 700	12 764 200	15,0
Sum Utgift	12 721 006	13 155 725	15 179 000	15,4
Programområde 02 Utenriksforvaltning	47 668	14 700	15 000	2,0
Programområde 03 Internasjonal bistand	74 000	19 700	8 460	-57,1
Sum Inntekt	121 668	34 400	23 460	-31,8

Utgifter fordelt på kapitler:

Kap.	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett		Pst. endr. 00/01
			2000	Forslag 2001	
Administrasjon av utenriksstjenesten					
100	Utenriksdepartementet	353 418	341 337	359 009	5,2
101	Utenriksstasjonene (jf. kap. 3101)	592 710	740 985	790 785	6,7
102	Særavtale i utenriksstjenesten	132 059	137 947	137 547	-0,3
103	Regjeringens fellesbevilgning for repre- sentasjon	7 993	5 200	5 300	1,9
104	Kongefamiliens offisielle reiser til utlan- det	0	0	8 000	-
	<i>Sum kategori 02.00</i>	<i>1 086 179</i>	<i>1 225 469</i>	<i>1 300 641</i>	<i>6,1</i>
Utenriksformål					
115	Presse-, kultur- og informasjonsformål	51 741	51 660	56 660	9,7
116	Deltaking i internasjonale organisas- joner	491 299	777 896	1 057 499	35,9
	<i>Sum kategori 02.10</i>	<i>543 039</i>	<i>829 556</i>	<i>1 114 159</i>	<i>34,3</i>
	Sum programområde 02	1 629 219	2 055 025	2 414 800	17,2

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001	Pst. endr. 00/01
Administrasjon av utviklingshjelpen					
140	Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen	101 940	109 940	119 040	8,3
141	Direktoratet for utviklingssamarbeid (NORAD)	152 584	149 450	158 060	5,8
142	NORADs administrasjon av utenriksstasjonene	190 112	184 560	191 915	4,0
143	Utenriksdepartementets administrasjon av utenriksstasjonene	73 965	84 150	94 800	12,7
	<i>Sum kategori 03.00</i>	<i>518 601</i>	<i>528 100</i>	<i>563 815</i>	<i>6,8</i>
Prioriterte land og regioner					
150	Bistand til prioriterte land og regioner	2 217 802	2 292 500	2 187 000	-4,6
	<i>Sum kategori 03.10</i>	<i>2 217 802</i>	<i>2 292 500</i>	<i>2 187 000</i>	<i>-4,6</i>
Utvidet samarbeid					
154	Opplysningsarbeid, organisasjonsliv og mellomfolkelig samarbeid	1 033 113	1 045 700	1 066 500	2,0
155	Miljø og naturressursforvaltning	355 586	310 000	310 000	0,0
156	Tiltak for å bedre kvinners situasjon og likestilling	38 426	35 000	35 000	0,0
157	Næringsutvikling og økonomisk utvikling, jf. kap. 3157	563 300	559 000	719 000	28,6
158	Utredning, forskning, evaluering og kvalitetssikring	128 474	134 800	142 500	5,7
159	Tilskudd til ymse hjelpetiltak		48 350	70 466	45,7
	<i>Sum kategori 03.20</i>	<i>2 118 898</i>	<i>2 132 850</i>	<i>2 343 466</i>	<i>9,9</i>
Bistand via internasjonale organisasjoner					
161	Generelle bidrag - FN-organisasjoner	1 657 907	1 662 000	2 249 500	35,3
163	Generelle bidrag - finansinstitusjoner	772 820	922 500	1 091 500	18,3
164	Generelle bidrag - andre organisasjoner	62 265	71 500	74 500	4,2
165	Bilateral bistand administrert av internasjonale organisasjoner (multi-bi)	344 809	345 350	352 100	2,0
166	Gjeldslettetiltak	175 000	250 000	350 000	40,0
	<i>Sum kategori 03.30</i>	<i>3 012 802</i>	<i>3 251 350</i>	<i>4 117 600</i>	<i>26,6</i>
Nødhjelp, menneskerettigheter, fred og demokratibyggning					
190	Humanitær bistand ved naturkatastrofer	130 896	130 000	190 000	46,2
191	Menneskerettigheter, humanitær bistand og flyktningetiltak	1 191 974	1 254 300	1 239 300	-1,2
192	Fred, forsoning og demokrati	1 162 356	604 200	877 200	45,2
195	Tiltak for flyktninger i Norge, godkjent som utviklingshjelp (ODA)	433 200	629 200	827 119	31,5

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001	Pst. endr. 00/01
	<i>Sum kategori 03.40</i>	<i>2 918 425</i>	<i>2 617 700</i>	<i>3 133 619</i>	<i>19,7</i>
	Øvrig bistand				
197	Bistand til ikke - ODA-godkjente land og internasjonale miljøtiltak	305 260	278 200	418 700	50,5
	<i>Sum kategori 03.50</i>	<i>305 260</i>	<i>278 200</i>	<i>418 700</i>	<i>50,5</i>
	Sum programområde 03	11 091 788	11 100 700	12 764 200	15,0
	Sum utgifter	12 721 006	13 155 725	15 179 000	15,4

Inntekter fordelt på kapitler:

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert bud- sjett 2000	Forslag 2001	Pst. endr. 00/01
	Administrasjon av utenriksstjenesten				
3100	Utenriksdepartementet, jf. kap. 100	4 565			
3101	Utenriksstasjonene, jf. kap. 101	43 103	14 700	15 000	2,0
	<i>Sum kategori 02.00</i>	<i>47 668</i>	<i>14 700</i>	<i>15 000</i>	<i>2,0</i>
	Sum programområde 02	47 668	14 700	15 000	2,0
	Administrasjon av utviklingshjelpen				
3140	Administrasjon av utviklingshjelpen, jf. kap 140	482			
3141	Direktoratet for utviklingssamarbeid (NORAD), jf. kap. 141	125			
3142	NORADs administrasjon av utviklingshjelpen, jf. kap 142	7 824			
	<i>Sum kategori 03.00</i>	<i>8 431</i>			
	Utvidet samarbeid				
3157	Tilbakeføringer samarbeid med næringslivet, jf. kap 157	65 569	19 700	8 460	-57,1
	<i>Sum kategori 03.20</i>	<i>65 569</i>	<i>19 700</i>	<i>8 460</i>	<i>-57,1</i>
	Sum programområde 03	74 000	19 700	8 460	-57,1
	Sum inntekter	121 668	34 400	23 460	-31,8

Overføring til neste budsjettermin - bruk av stikkordet "kan overføres"

Utbetalinger til prosjekter og tiltak kan avvike fra vedtatt årsbudsjett. Ubrukte bevilgninger ett år overføres følgelig til neste budsjettermin. Overføringene er i hovedsak knyttet til 70-poster og

gjelder tilskudd til prosjekter og tiltak i utviklingsland, samt tiltak i Sentral- og Øst-Europa.

I samsvar med Bevilgningsreglementet § 7 gis følgende oversikt over poster utenom postgruppe 30 - 49 som har stikkordet "kan overføres" knyttet til seg (tilskuddsbevilgninger som kan overføres fra en budsjettermin til neste).

Overførbare tilskuddsbevilgninger - i mill. kroner

Programområde/kapitler	Ubrukte bevilgninger overført fra 1999 til 2000	Bevilgningsforslag 2001
Programområde 02 Utenriksforvaltning: Kap. 100 – 116	6 mill. kroner	476 mill. kroner
Programområde 03 Internasjonal bistand		
ODA-godkjent bistand (Kap. 140 – 195)	395 mill. kroner	8 501 mill. kroner
Ikke ODA-godkjent bistand og Internasjonale miljøtiltak (Kap. 197)	18 mill. kroner	395 mill. kroner

3 Generelle merknader til budsjettforslaget

Utenriksministeren og Statsråden for utviklingsaker har det konstitusjonelle ansvar for følgende kapitler på Utenriksdepartementets budsjett:

Utenriksministeren

Programområde 02

- Kap. 100/3100 Utenriksdepartementet
- Kap. 101/3101 Utenriksstasjonene
- Kap. 102 Særavtale i utenriktjenesten
- Kap. 103 Regjeringens fellesbevilgning for representasjon
- Kap. 104 Kongefamiliens offisielle reiser til utlandet
- Kap. 115 Presse-, kultur- og informasjonsformål
- Kap. 116 Deltaking i internasjonale organisasjoner

Programområde 03

- Kap. 140/3140 Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen
- Kap. 143 Utenriksdepartementets administrasjon av utenriksstasjonene
- Kap. 191 Menneskerettigheter, humanitær bistand og flyktningetiltak
- Kap. 192 Fred, forsoning og demokrati
- Kap. 197 Bistand til ikke - ODA-godkjente land og internasjonale miljøtiltak

Statsråden for utviklingsaker

Programområde 03

- Kap. 141/3141 Direktoratet for utviklings-samarbeid (NORAD)
- Kap. 142/3142 NORADs administrasjon av utenriksstasjonene
- Kap. 150 Bistand til prioriterte land og regioner
- Kap. 154 Opplysningsarbeid, organisasjonsliv og mellomfolkelig samarbeid
- Kap. 155 Miljø- og naturressursforvaltning
- Kap. 156 Tiltak for å bedre kvinners situasjon og likestilling
- Kap. 157/3157 Næringsutvikling og økonomisk utvikling
- Kap. 158 Utredning, forskning, evaluering og kvalitetssikring
- Kap. 159 Tilskudd til ymse hjelpetiltak
- Kap. 161 Generelle bidrag - FN-organisasjoner
- Kap. 163 Generelle bidrag - finansinstitusjoner
- Kap. 164 Generelle bidrag - andre organisasjoner
- Kap. 165 Bilateral bistand administrert av internasjonale organisasjoner (multi-bi)
- Kap. 166 Gjeldslettetiltak
- Kap. 190 Humanitær bistand ved naturkatastrofer
- Kap. 195 Tiltak for flyktninger i Norge, godkjent som utviklingshjelp (ODA)

4 Garantier, forsikringer m.v.

Garantier: Etater	Beløp i mill. kroner		
	Garanti- ramme pr. 1.1.2000	Bundet av garanti- midlene pr. 15.3.2000	Forslag rammer 2001
<i>Utenriksdepartementet - Garantert del av eierkapital i Utviklingsbanker</i>			
- Den internasjonale bank for gjenreisning og utvikling (IBRD)	7 355		7 355
- Den asiatiske utviklingsbank (ASDB)	1 082		1 082
- Den afrikanske utviklingsbank (AFDB)	2 060		2 060
- Den interamerikanske utviklingsbank (IDB)	440		440
- Det multilaterale garantiinstitutt for investeringer (MIGA)	76		76
NORAD			
- Garantier ved importørers risiko ved import fra utviklingsland	20	13,2	50
- Garantier ved bedrifters låneopptak i forbindelse med norske etableringer i utviklingsland	50	31,6	0
Dekning av forsikringstilfelle - kunstutstillinger i utlandet:			
Kongen kan samtykke i at den norske stat påtar seg garantiansvar for inntil 1,2 mrd. kroner, jf. forslag til romertallsvedtak III	1 000		1 200

5 Årsverkoversikt Utenriksdepartementet

Programområde/ kapittel	Antall årsverk pr. mars 2000 ¹
Programområde 02:	
100 Utenriksdepartementet	484
101/143 Utenriksstasjonene	477
Sum programområde 02	961
Programområde 03:	
140 Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen	172
141 Direktoratet for utviklingssamarbeid (NORAD)	247
142 NORADs administrasjon av utenriksstasjonene	101
Sum programområde 03	520
Sum Utenriksdepartementet	1481

6 Miljøomtale*Beskrivelse av miljøutfordringene og pågående samarbeidsprosesser*

Miljøhensyn og bærekraftig utvikling er en viktig del av norsk utviklings- og utenrikspolitikk. Norges profil på området skapes ikke bare i internasjonale miljøforhandlinger, men også gjennom Norges deltakelse i andre fora og gjennom internasjonale organisasjoner.

De store miljøutfordringene i dag er særlig knyttet til klima, biodiversitet, forørkning, overutnyttelse av naturressurser og økende mangel på rent vann. Utfordringene er i stor grad globale og krever dermed globale løsninger. Norges rolle i det internasjonale miljøsam arbeidet er todelt og innebærer å sikre og utvikle det internasjonale miljørammeverket samt å bistå den praktiske implementeringen av disse avtalene både lokalt, regionalt og globalt.

Det er avgjørende at alle land erkjenner sitt ansvar for de globale miljøutfordringene og at de

¹ Antall årsverk er angitt ifølge tall fra Statens Sentrale Tjenestemannsregister (SST).

etter evne er villige til å påta seg de nødvendige kostnadene for å løse disse problemene. Norge bistår utviklingslandene i deres bestrebelser for å fremme bærekraftig utvikling. Innenfor rammen av utviklingssamarbeidet bidrar Norge således både økonomisk og faglig for at miljøhensyn skal integreres i utviklingsprogrammer og -tiltak.

En av de sentrale arenaene for spørsmål knyttet til miljø og utvikling er FNs kommisjon for bærekraftig utvikling (CSD). CSD har ansvaret for å følge opp forpliktelsene fra Agenda 21 vedtatt på FNs konferanse for miljø og utvikling i Rio de Janeiro i 1992. I forhold til 10-års markeringen av Rio-møtet ønsker en fra norsk side å fokusere på miljøproblemer knyttet til fattigdom og utvikling, medvirkning fra det sivile samfunn og næringslivet, og at det gjennomføres en grundig forberedelsesprosess nasjonalt, regionalt og internasjonalt.

Klimakonvensjonen av 1994 forplikter partene til å innføre utslippsreducerende tiltak. Kyoto-protokollen fra desember 1997 vil innebære at industrilandene samlet sett påtar seg å redusere klimagassutslippene med minst 5 pst. i perioden 2008 - 2012 i forhold til 1990. Landenes individuelle forpliktelser er imidlertid differensiert. I henhold til protokollen kan Norge øke sine utslipp med 1 pst i forhold til 1990-nivå. Protokollen er ennå ikke ratifisert.

Konvensjonen om biologisk mangfold ble sluttforhandlet i mai 1992 og er ratifisert av Norge. Hovedmålsettingene er vern og bærekraftig bruk av biomangfold og rettferdig fordeling av de godene som følger av utnyttelse av biologiske ressurser. En protokoll om handel med og håndtering av levende genmodifiserte organismer (LMO) er nå ferdigforhandlet.

Forørkning er en samlebetegnelse på jord- og vegetasjonsforringelse i tørre og halvtørre områder. Konvensjonen om forørkning ble vedtatt i 1994 og har særlig betydning for land i Afrika.

En stor andel av det biologiske mangfoldet finnes i de tropiske skogsområdene, samtidig som ødeleggelsen av mange av disse skogsområdene skjer med stor hastighet. Norge deltar aktivt i den mellomstatlige skogdialogen under FNs skogforum.

Det vil være en hovedutfordring i dette århundret å sikre folk tilgang på rent vann og pålitelig vannforsyning. Forvaltningen av grenseoverskridende vannressurser innebærer særlige utfordringer, og Norge var blant de første til å ratifisere FNs konvensjon av 1997 om bruk av internasjonale vassdrag til andre formål enn skipsfart. Konvensjonen er imidlertid ennå ikke trådt i kraft.

Helse- og miljøfarlige kjemikalier transporteres over store avstander via luft og havstrømmer og som ledd i den internasjonale handelen med produkter. Forhandlingene om forbud mot og regulering av visse særlig farlige kjemikalier (Persistant Organic Pollutants – POPs) skal etter planen sluttføres innen 2000 og undertegnes våren 2001.

For å bistå utviklingslandene når det gjelder ivaretagelse av globale miljøhensyn er det etablert flere særskilte finansieringsmekanismer. Den viktigste er den globale miljøfasiliteten (GEF) som ble opprettet i 1991 for å dekke de omforente tilleggs kostnadene ved å gjennomføre tiltak som gir globale miljøfordeler. Forhandlinger om påfylling av midler til GEF starter høsten 2000. Norge går inn for å opprettholde og styrke GEF basert på en omforent fordelingsnøkkel.

Norge legger vekt på å bidra til en styrking av FNs miljøprogram UNEP og til at UNEP settes i stand til å fortsatt spille en sentral rolle i forhold til oppfølging og videreutvikling av det internasjonale regelverket på miljøområdet.

Miljøproblemene i Nordvest-Russland har et omfang og en nærhet som gjør at Norge har en betydelig egeninteresse i å bidra til å redusere dem. Utviklingen i Russland viser tydelig at landets evne til å oppnå kontroll over miljøtilstanden fortsatt svekkes. Samtidig står man i Nordvest-Russland foran en økende utnyttelse av regionens naturressurser, særlig petroleums- og skogressursene. Derfor prioriteres oppbygging av miljøvernkompetanse samt forvaltning og næringsliv. Viktige elementer i samarbeidet er også å bidra til at Russland kan slutte seg til internasjonale konvensjoner på området.

Under Handlingsplanen for atomsaker er det et nært samarbeid med bl.a. Miljøverndepartementet, Forsvarsdepartementet og Statens strålevern om planlegging og gjennomføring av konkrete tiltak i Nordvest-Russland. Første evaluering av Atomhandlingsplanen ble nylig gjennomført. Den konkluderer med at handlingsplanen er en god oppfølging av Stortingets målsetninger om å styrke norsk innsats for internasjonal atomikkerhet. Sentrale anbefalinger er at Norge bør opprettholde fleksibiliteten i programmet gjennom å samarbeide med flere russiske institusjoner, kreve gjennomsiktighet hva angår økonomiske overføringer, og støtte prosjekter som synes gjennomførbare ut fra en vurdering av sammenhengene de inngår i.

Internasjonalt samarbeid om forvaltning av marine levende ressurser er en viktig del av Utenriksdepartementets arbeid. Overkapasitet i ver-

dens fiskeflåte fører til overfiske som vanskeliggjør en langsiktig og bærekraftig forvaltning av fiskeriene. Havforurensing fra landbaserte kilder er et annet hovedproblem. Det er viktig å skape forståelse for, og enighet på globalt nivå om prinsippene for en helhetlig forvaltning av havets levende ressurser. Samarbeidet med Russland og EU om forvaltnings- og kontrolltiltak i henholdsvis Barentshavet og Nordsjøen er av særlig viktighet.

I regi av Arktisk Råd, som ble opprettet i 1996, videreutvikles og styrkes samarbeidet fra Den arktiske miljøvernstrategien (AEPS) for å sikre en bærekraftig utvikling i regionen.

Norge deltar aktivt i miljøvernssamarbeidet under Antarktistraktaten.

Mål for virksomheten

Hovedmål for Utenriksdepartementets virksomhet på miljøområdet er:

- Arbeide for internasjonale løsninger på globale miljøspørsmål.
- Bidra til en forsvarlig forvaltning av jordas miljø og det biologiske mangfold, samt bidra til å løse miljøproblemer som særlig rammer de fattige.
- Arbeide for at Klimakonvensjonen og Kyoto-protokollen blir fulgt opp og at sistnevnte kan tre i kraft så snart som mulig, videreutvikle de fleksible gjennomføringsmekanismer, inkludert Den grønne utviklingsmekanismen, samt bidra til utviklingslandenes deltakelse i klimaarbeidet.
- Delta aktivt i oppfølgingen av konvensjonene om forørkning og biologisk mangfold, herunder protokollen om grensekryssende overføring og bruk av levende genmodifiserte organismer.
- Bidra til bærekraftig forvaltning av verdens vannressurser gjennom engasjement på bilateralt, regionalt og globalt nivå.
- Delta aktivt i arbeidet vedrørende handel og miljø, særlig innen WTO, for å sikre at handelssystemet bidrar til bærekraftig utvikling.
- Arbeide for en bærekraftig utvikling i nærområdene til Norge og tilfredsstillende internasjonale rammebetingelser for dette arbeidet.
- Bidra til å bedre miljøsituasjonen i Nordvest-Russland, med særlig fokus på atomsikkerhet, bærekraftig forvaltning av naturressurser på land og i havet, samt forebygge grenseoverskridende forurensning som kan påvirke miljø, helse eller næringsvirksomhet i Norge.
- Fremme forståelse for og tilslutning til prinsipper for en bærekraftig forvaltning av de lev-

ende marine ressurser og tilfredsstillende internasjonale rammebetingelser for denne forvaltningen.

- Sikre en effektiv ivaretagelse av miljøet i Antarktis og arbeide for en forsvarlig ressurspolitikk.

Innenfor disse hovedmålene omfatter de særskilte mål for utviklingssamarbeidet fire sentrale innsatsområder; utvikling av bærekraftige produksjonssystemer, vern og bærekraftig bruk av biologisk mangfold, redusert forurensning av jord, luft og vann samt kulturminnevern og forvaltning av naturmiljøets kulturelle verdier.

Rapport om aktivitetene i 1999

ODA-godkjent bistand

I tillegg til bistand til spesifikke tiltak innen miljø og naturressursforvaltning, skal miljøhensyn være en integrert del av det generelle norske utviklingssamarbeidet. Den samlede norske bistanden til miljø og naturressursforvaltning og til miljørelaterte tiltak utgjorde i 1999 vel 1,2 milliarder kroner. Av den samlede bistand på dette feltet gikk nærmere 695 mill. kroner til tiltak hvor miljø er definert som et hovedmål og nærmere 553 mill. kroner til miljørelaterte tiltak.¹

Norge har et omfattende samarbeid med Verdensbanken på miljøområdet. I 1999 ble miljøfinansieringen samlet under rammene av et miljøfond ("trust fund"), som skal forvaltes av Verdensbanken i samråd med Norge. FNs utviklingsprogram (UNDP) arbeid for å fremme utviklingslands overgang til mer bærekraftige energisystemer har i 1999 mottatt 17,5 millioner kroner fra norsk side.

Norge deltok også i 1999 aktivt i forhandlingene om en internasjonal overenskomst om bruk av plantegenetiske ressurser for mat og landbruk i regi av FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO). I 1999 ble det også gitt 22 mill. kroner til FAOs arbeid med ressursforvaltning innen primærnæringene.

Norge bidro i 1999 med ca. 6 mill. kroner til institutter underlagt Den rådgivende gruppen for internasjonal landbruksforskning (CGIAR). Støtten gikk i hovedsak til programmer som har som formål å utvikle en bedre forvaltning av naturressurser og bekjempelse av forringelse av jordsmonnet på Øst-Afrikas høylandsområder.

¹ Tallene baserer seg på OECD-DACs statistikk-koder.

Gjennom Den internasjonale arbeidsorganisasjonen (ILO) videreførte Norge i 1999 støtten til to programmer innen ressursforvaltning og institusjonsbygging i Sahel-området med i alt 8 mill. kroner.

Norge har en relativt stor aktivitet når det gjelder ulike bilaterale, regionale og globale vanninitiativ; bl.a. ble regionale samarbeidsprosesser om forvaltning av grenseoverskridende vannressurser støttet i Jordan, Nilen-området samt i det sørlige Afrika.

Bidrag til ozonfondet under Montrealprotokollen og ODA-andelen av Norges bidrag til GEF finansieres over bistandsbudsjettet, for 1999 med hhv. ca. 8 mill. kroner og 37 mill. kroner.

Fra norsk side legges det betydelig vekt på å støtte tiltak for å styrke miljøforvaltningen i utviklingslandene. Brede miljøprogrammer rettet mot en styrking av den lokale miljøforvaltningens kompetanse og kapasitet ble videreført i Tanzania, India og Bangladesh i 1999. Støtte gis også til særskilte miljøprogrammer i Malawi, Tanzania, Uganda og Zimbabwe.

Bilateralt utviklingssamarbeid om miljø og naturressursforvaltning er også knyttet opp mot de fire prioriterte temaene angitt i Strategi for miljørettet utviklingssamarbeid: Bærekraftige produksjonssystemer, biologisk mangfold, forurensing og kulturminnevern. Med forankring i denne strategien har Norge bidratt med økonomisk støtte til utviklingslands deltakelse i internasjonale fora og prosesser.

Lovgivning er en viktig del av arbeidet for å forhindre forurensning. Det vellykkede samarbeidet mellom Environmental Council of Zambia og Statens forurensningstilsyn videreføres. Samarbeidet er brukt som mal for et liknende samarbeid som er påbegynt med Mosambiks miljømyndigheter for å utvikle kompetanse i tilknytning til utslipp fra industrien og behandling av farlige kjemikalier. Norsk støtte til tiltak mot vann- og luftforurensing i Kina fortsatte i 1999. Kinesiske myndigheter er også i ferd med å utarbeide en omfattende strategi for bekjempelse av sur nedbør, og i den sammenheng ble det i 1999 inngått en avtale mellom Norge og Kina om kartlegging av sur nedbør. Resultatene skal blant annet anvendes for å styrke kinesiske myndigheters beslutningsgrunnlag for tiltak mot skader fra slik forurensning.

Kulturminner og kulturmiljøer er ikke-fornybare ressurser. De er kilder til kunnskap om menneskers virke gjennom tidene. Flere tiltak innen kulturminnevern ble videreført i 1999, blant annet

i Aserbajdsjan, Kina, Pakistan, Sør-Afrika, Tanzania og Zambia.

Som oppfølging av en rapport fra 1998, om bruk av norsk miljøkompetanse i utviklingssamarbeidet, ble det i 1999 inngått avtale med fire av de syv fagsentrene som ble utpekt i rapporten: Direktoratet for naturforvaltning, Statens forurensningstilsyn, Riksantikvaren og Statens Kartverk. Avtalene skal sikre effektiv og hensiktsmessig bruk av norsk miljøkompetanse i utviklingssamarbeidet, og de skal legge til rette for økt kompetanse om utviklingsspørsmål i den norske miljøforvaltningen.

Ikke-ODA godkjent bistand

Under Samarbeidsprogrammet med Sentral- og Øst-Europa har miljøvern vært et prioritert satsingsområde siden programmets oppstart i 1992. Det gis høyest prioritet til miljøprosjekter i Nordvest-Russland og de baltiske landene. I lys av en vesentlig reduksjon i bevilgningen i forhold til foregående år, ble innsatsen i større grad enn tidligere konsentrert om Nordvest-Russland. Det ble således i 1999 i alt utbetalt 31 mill. kroner til miljøprosjekter i disse områder.

Satsingsområder 2001

Satsingen i 2001 over nedenforstående budsjettposter vil vurderes og iverksettes også i lys av globale miljøkonvensjoner og andre internasjonale samarbeidsprosesser om bærekraftig utvikling. Norge deltar i. Norge vil bl.a. fortsette å støtte utviklingslandene med å identifisere mulighetene for klimatiltak og oppmuntre norsk næringsliv til å gå inn i klimaprosjekter i utviklingsland. En annen viktig konvensjon som vil være styrende for utviklingssamarbeidet er Konvensjonen om biologisk mangfold.

ODA-bistand (kap. 140 - 195)

Utenriksdepartementet vil også i 2001 opprettholde bistanden på miljøområdet på et høyt nivå. For 2001 er det et mål å nytte om lag 1250 mill. kroner til miljøtiltak. I tillegg vil det innenfor tilsagnsfullmakten på 450 mill. kroner under kap. 155 Miljø og naturressursforvaltning, kunne gis tilsagn om støtte til miljøtiltak, jf. romertallsvedtak IX.

Bærekraftig utvikling forutsetter ansvarlig miljø- og naturressursforvaltning. Utvikling av bærekraftige produksjonssystemer særlig innen primærnæringene (fiske, land- og skogbruk) og

tiltak for å bevare det biologiske mangfold er langsiktige og prioriterte aktiviteter. Kystsoneforvaltning er et område som vil vektlegges sterkere.

Både vann og energi er områder som er helt sentrale for en bærekraftig utvikling og hvor Norge har særlig kompetanse. Arbeid i multilaterale organisasjoner, bilateralt samarbeid og ikke minst involvering av norske næringslivsaktører er viktige virkemidler.

I arbeidet for en forsvarlig naturressursforvaltning står målet om bærekraftig og rettferdig vannressursforvaltning sentralt, herunder arbeidet for å sikre rent drikkevann og gode sanitærsystemer for de fattigste slik at en kan redusere bl.a. miljørelaterte helseskader og sykdommer.

Tiltak for miljøvennlig energiforvaltning, effektiv energibruk og miljøvennlige energibærere samt tiltak som fremmer renere produksjon er også særlig prioriterte.

Institusjons- og kapasitetsbygging på miljøområdet prioriteres fortsatt høyt som tverrgående satsingsområde. Det vil bli lagt vekt på å styrke mottakers evne til å utforme egnede rammebetingelser for bærekraftig utvikling og i å følge opp globale miljømål.

Bistand til ikke ODA-godkjente land og internasjonale miljøtiltak (kap. 197)

For 2001 anslås om lag 225 mill. kroner av bevilgningen relatert til miljøtiltak. I tillegg vil det innen-

for tilsagnsfullmakten på 250 mill. kroner for tiltak i Sentral- og Øst-Europa, kunne gis tilsagn om støtte til miljøtiltak, jf. romertallsvedtak IX i denne proposisjonen.

Miljøsetsingen over Samarbeidssprogrammet for Sentral- og Øst-Europa videreføres og styrkes. Særlig fokus vil være på atomsikkerhet, bærekraftig forvaltning av marine og landressurser samt forebygge grenseoverskridende forurensning som kan påvirke miljø, helse eller næringsvirksomhet i Norge.

Den norsk-russiske rammeavtale av mai 1998 om atomsikkerhet følges aktivt opp. Prioriterte samarbeidsområder er håndtering og oppbevaring av brukt kjernebrensel og radioaktivt avfall og en fortsatt overvåkning av forurensningssituasjonen når det gjelder radioaktive stoffer. Det legges fortsatt stor vekt på å skape et bredt internasjonalt engasjement for løsning av miljøutfordringene i Russland.

Bærekraftig ressursforvaltning og gjennomføring av forpliktelsene under de globale miljøkonvensjonene vil stå sentralt. Det legges opp til fortsatt å bistå utviklingen av de fleksible gjennomføringsmekanismene under Kyoto-protokollen, gjennom tiltak i samarbeid med andre land. Samarbeidet under Biodiversitetskonvensjonen vil også stå sentralt. Midler vil også bli brukt til å støtte og styrke arbeidet for bærekraftig utvikling i nærrområder og nærliggende regioner; herunder innsatsen under Arktisk Råd.

Utenriksdepartementets anslag for utgifter til miljøformål (i mill. kroner):

Resultatområde/kap.	Anslag 2000	Anslag 2001
Resultatområde 8 Internasjonalt miljøsamarbeid bistand, nord og polarområdene		
Kap. 116 Deltaking i internasjonale organisasjoner	20	20
Kap. 145 - 192 ODA-godkjent bistand ¹	1 250	1 250
Kap. 197 Bistand til ikke ODA-godkjente land og internasjonale miljøtiltak	180	225
Sum resultatområde 8	1 450	1 495

1) Tallene baserer seg på OECD-DACs statistikk-koder.

Del II
Nærmere om budsjettforslaget

Programområde 02 Utenriksforvaltning

Utgifter fordelt på programkategorier:

(i 1 000 kr)

Kat.	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
02.00	Administrasjon av utenriktjenesten	1 086 179	1 225 469	1 300 641
02.10	Utenriksformål	543 039	829 556	1 114 159
	Sum programområde 02	1 629 219	2 055 025	2 414 500

Innenfor programområde 02 vil Regjeringen spesielt legge vekt på følgende områder i 2001:

En ny europapolitikk

Forholdet til Europa og Den Europeiske Union har høy prioritet. Regjeringen ønsker å føre en aktiv og offensiv europapolitikk. Regjeringen vil i samarbeidet med EU legge Norges nåværende tilknytningsform til grunn, men ønsker samtidig å ta hensyn til de omfattende endringer som har funnet sted innen EU siden inngåelsen av EØS-avtalen i 1994. Sentralt i forholdet til EU står fortsatt EØS-avtalen og konsultasjonsordningene som er avledet av denne, avtalen om norsk deltakelse i Schengensamarbeidet fra og med mars 2001 og forholdet til den nye europeiske utenriks-, forsvars- og sikkerhetspolitikken som er under utvikling. EUs utvidelsesprosess er et viktig bidrag til velferd og stabilitet i de nye demokratiene. Nye medlemsland vil også få stor betydning for Norge gjennom EØS-samarbeidet. Regjeringen ønsker at Norge gir sitt bidrag gjennom en handlingsplan i forhold til søkerlandene.

Sikkerhet/NATO

Regjeringen vil følge opp arbeidet for styrket sikkerhet og stabilitet i Europa. NATO, Det euroatlantiske partnerskapsråd (EAPC), Partnerskap for fred (PfP), det særlige samarbeidet NATO-Russland, OSSE, VEU og EU utgjør de sentrale sikkerhetspolitiske samarbeidsinstrumenter. Regjeringen vil bidra til utviklingen av en euro-

peisk militær og sivil krisehåndteringsevne innen rammene av EU. Regjeringen legger stor vekt på samarbeidet i NATO, bibehold av alliansens kjernefunksjoner og de transatlantiske forbindelsene, fortsatt tilpasning av NATO til nye oppgaver, samt på arbeidet med å integrere de tre nye medlemslandene Polen, Tsjekia og Ungarn i Alliansen.

Styrking av det praktiske og politiske samarbeide mellom NATO og EU blir et prioritert spørsmål. Norge vil bidra til en økt europeisk evne til krisehåndtering. Det vil bli lagt vekt på nordiske nærområder, og på de ikke-militære sikkerhetsutfordringer. Målet er et bredt nettverk av forpliktende samarbeidsordninger på tvers av de tidligere skillelinjene. Videreføring av samarbeidet med Russland, bilateralt og innenfor euroatlantiske organisasjoner, vil være et viktig bidrag til dette. Norge vil aktivt ta del i regionalt og globalt nedrustningsarbeid både når det gjelder konvensjonelle våpen og masseødeleggelsesvåpen.

Stabilitetspakten for Sørøst-Europa/Organisasjon for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE)

Norge er i 2000 blitt fullverdig deltaker i Stabilitetspakten for Sørøst-Europa. Pakten, som er initiert og ledet av EU, har tre hovedsøyler: menneskerettigheter og demokrati, økonomisk utvikling og gjenoppbygging, samt ekstern og intern sikkerhet. Arbeidet med sikkerhetsspørsmål ledes av en norsk diplomat. Sammen med medlemskapet vil dette gi Norge stor innflytelse i pakten. Våre muligheter til å medvirke til utviklingen i Sørøst-

Europa, i nært samarbeid med EU, vil bli styrket. Det vil bli lagt vekt på at man fokuserer på demokratiske og økonomiske reformer i landene i regionen. Pakten vil utgjøre en hoveddramme for vår aktivitet på Balkan.

Som medlem i OSSEs ledertroika i 2000 har Norge kunnet bidra med erfaringer fra formannskapsåret i fredsforhandlinger og konfliktforebyggende arbeid innenfor OSSE-området. I 2001 vil Norge fremdeles kunne følge opp sitt engasjement i OSSE. OSSEs oppgaver har økt de siste årene, og det er stor mulighet for at de fortsatt kan øke. Situasjonen på Balkan og i Kaukasus krever innsats innenfor konfliktforebygging, krisehåndtering, fredsbevaring, demokratibygging og utvikling av medlemslandenes respekt for menneskerettigheter.

Menneskerettigheter

Respekten for menneskerettet er grunnleggende i all politikk. Menneskerettigheter er et sentralt element både når det gjelder demokratibygging og utvikling, samt i arbeidet med å forebygge konflikter. Regjeringen vil derfor videreføre innsatsen på dette området, og menneskerettighetsspørsmål vil være en viktig komponent i hele det utenrikspolitiske og utviklingspolitiske engasjement. Regjeringen vil arbeide for å fremme menneskerettigheter (MR) i internasjonale fora og i bilaterale kontakter. Man vil legge vekt på å holde dialogen åpen og invitere til samarbeid på tvers av kulturelle og politiske skillelinjer. Norges deltakelse i arbeidet med å videreutvikle internasjonale MR-standarder vil fortsette, blant annet når det gjelder barn, samtidig som påpeking av grove brudd på menneskerettighetene fortsatt vil bli prioritert. Bestrebelsene med å øke respekten for menneskerettighetene vil fortsette og FN-systemet vil i den forbindelse være en sentral kanal for norsk innsats. Som et virkemiddel i arbeidet vil man også søke å bidra til systematisk kompetansebygging angående menneskerettigheter i Norge, i internasjonale organisasjoner og i andre land.

Arbeidet i De forente nasjoner (FN)

De forente nasjoner er det viktigste instrument for globalt samarbeid. FN er en hjørnestein i norsk utenrikspolitikk. Regjeringen vil videreføre Norges aktive FN-engasjement og bidra til reformer som kan gjøre organisasjonen mer slagkraftig. Regjeringen vil støtte opp om FN's kapasitet til både å forebygge konflikter og håndtere

kriser, såvel som styrking av FN's rolle i ulike fredsprosesser.

Ressursforvaltning

Regjeringen arbeider for å videreføre det internasjonale samarbeidet for felles løsninger på globale miljøproblemer. Klimaspørsmålet vil ha høy prioritet. Regjeringen vil fortsette å fremme en bærekraftig forvaltning av naturressurser med særlig vekt på de marine. Regjeringen vil fortsette sitt engasjement for å skape best mulige internasjonale rammebetingelser for forvaltning av de norske petroleumsressurser. Klimaspørsmålet vil ha høy prioritet.

Styrking av det multilaterale handelssystem

Som et land med betydelig utenrikshandel er det i Norges interesse å bidra til utviklingen av et effektivt multilateralt regelbasert handelssystem. WTO innledet 1. januar 2000 forhandlinger knyttet til handelen med tjenester, landbruksprodukter, samt beskyttelse av intellektuell eiendomsrett (den innebygde dagsorden). Norge har betydelige interesser på disse områder, og er sterkt engasjert i forhandlingsprosessen.

Parallelt vil Norge fortsatt delta i arbeidet med å legge grunnlaget for igangsettingen av en bredere forhandlingsrunde. Fra norsk side legges det vekt på at områdene markedsadgang for industriprodukter og fisk, elektronisk handel, handelsfasiliteter, offentlige innkjøp, investeringer, konkurransepolitikk og anti-dumping regler inkluderes. Det er viktig at miljøhensyn ivaretas i forhandlingene. Fra norsk side legges det stor vekt på at i de kommende forhandlinger må utviklingslandene, og spesielt de minst utviklede landene (MUL), bedre integreres i verdens handelssystem. Norge vil arbeide for at man kan starte en ny bred forhandlingsrunde i løpet av 2001.

Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling (OECD)

OECD er et forum hvor felles problemstillinger innenfor en rekke områder som økonomisk politikk, handelspolitikk, miljø og utvikling analyseres og drøftes. Organisasjonen viser en høy grad av fleksibilitet og evne til å engasjere seg i nye utfordringer og endringer. OECD gir Norge mulighet til å delta i en direkte dialog med sentrale aktører i den internasjonale økonomien. Organisasjonen har i de senere år også utviklet

sine relasjoner til en bred gruppe ikke-medlemsland. Regjeringen vil fortsette sitt engasjement i OECD.

Presse-, kultur- og informasjonsformål

Utviklingen i Europa krever stadig større ressurser for å bli sett og hørt. Mulighetene for at Norge gradvis marginaliseres, og at uheldige bilder av landet fester seg, øker. Det er viktig at det internasjonale kultur- og profileringsarbeidet styrkes. Dette vil bli gjort i nært samarbeid med Kulturdepartementet og andre departementer. På kulturfeltet vil hovedinnsatsen fortsatt bli konsentrert om utvalgte land i Europa, i tillegg til Nord-Amerika og Japan. Også de baltiske land og Russland vil bli gitt økt prioritet. Prinsippene om konsentrasjon, kvalitet og kontinuitet vil være retningsgivende både for kulturtiltakene og arbeidet med Norgesprofilering. Det vil også bli lagt vekt på å vise moderne norske kulturuttrykk. Man vil i

økende grad søke å nå frem til yngre målgrupper. Støtte til norskundervisningen ved utenlandske universiteter har høy prioritet og gir en viktig forankring i toneangivende fagmiljøer innen forskning og kultur. Arbeidet med å informere utvalgte målgrupper i Norge og utlandet om sentrale sider ved norsk utenriks- og utenriksøkonomisk politikk vil bli videreført. Informasjon om utviklingen av samarbeidet i Europa, norsk nærområdepolitikk, fredsskapende tiltak og menneskerettigheter vil stå sentralt. Arbeidet med å skape internasjonal forståelse for norske synspunkter vedrørende havressursforvaltningsspørsmålet vil bli videreført.

Informasjon om Utenriksdepartementets arbeidsområder skal gjøres lett tilgjengelig – herunder ved bruk av moderne informasjonsteknologi – og det skal benyttes flere ulike virkemidler for å skape økt interesse for og kunnskap om norsk utenrikspolitikk.

Programkategori 02.00 Administrasjon av utenriktjenesten

Utgifter under programkategori 02.00 fordelt på kapitler:

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001	Pst. endr. 00/01
100	Utenriksdepartementet	353 418	341 337	359 009	5,2
101	Utenriksstasjonene (jf. kap. 3101)	592 710	740 985	790 785	6,7
102	Særavtale i utenriktjenesten	132 059	137 947	137 547	-0,3
103	Regjeringens fellesbevilgning for representasjon	7 993	5 200	5 300	1,9
104	Kongeparets offisielle reiser til utlandet			8 000	
Sum kategori 02.00		1 086 179	1 225 469	1 300 641	6,1

Utgiftene til administrasjon av utviklingshjelpen er omtalt under programkategori 03.00.

Mål

- Hensiktsmessig organisering av virksomheten i de faglige og administrative enheter
- Effektiv ivaretagelse av norske interesser i det internasjonale samfunn gjennom bilaterale forbindelser med andre stater og medlemskap i multilaterale organisasjoner
- Bistand til norske borgere og norsk næringsliv i deres kontakt med og forhold til utenlandske myndigheter, institusjoner og personer
- Hensiktsmessig personalforvaltning og kompetanseutvikling i utenriktjenesten for å sikre en målrettet og kostnadseffektiv utnyttelse av tjenestens samlede ressurser
- Bruk av moderne informasjonsteknologi som et redskap i den daglige ledelse av departementet og i saks- og informasjonsbehandling.

Situasjonsbeskrivelse

Utenriksdepartementet ivaretar sekretariatsfunksjonene for utenriksminister og utviklingsminister, utøvelse av den samlede utenrikspolitikk hjemme og ute, etatsstyring overfor Direktoratet for utviklingssamarbeid (NORAD), samt en rekke forvaltningsoppgaver og ulike støttefunksjoner for hele utenriktjenesten. For å ivareta disse funksjoner disponerer Utenriksdepartementet

961 årsverk i departementet hvorav 172 på 03-området, og 578 årsverk for utsendt personale ved utenriksstasjonene hvorav 101 fra NORAD. I tillegg kommer lokalt ansatt personale ved utenriksstasjonene. Personell fra forsvaret, politiet, Norges Eksportråd m.v. er ikke inkludert i ovennevnte tall. NORAD disponerte 247 årsverk i Oslo pr. mars 2000.

Det ble i 2000 gjennomført endringer i departementets organisasjon for å styrke arbeidet med sentrale og langsiktige EU- og europapolitiske spørsmål og på det utviklingspolitiske området. I denne forbindelse er det opprettet en ny avdeling (europaavdeling I) som spesielt skal ivareta alle EU-saker og saker vedrørende det forsvars- og utenrikspolitiske samarbeidet i Europa (FUSP). Løpende EØS-saker og bilaterale spørsmål i forhold til land i Europa, herunder Russland og SUS-landene, samt Nord-Amerika, er lagt til europaavdeling II som har overtatt en del av oppgavene i den tidligere avdelingen for Europa og bilaterale forbindelser med Nord-Amerika. Det er videre opprettet en ny avdeling med utviklingspolitiske spørsmål og etatsstyring av NORAD som kjerneområder (utviklingspolitisk avdeling). Antall avdelinger i departementet er uendret ved at ressurs- og miljøavdelingen og planleggings- og evalueringsavdelingen er nedlagt og deres arbeidsområder overført til andre avdelinger.

Departementet arbeider aktivt med å følge opp Regjeringens program for fornyelse av offentlig sektor. Det er bl.a satt igang et arbeid med å effektivisere utenriktjenestens informasjonshåndtering og for å gjøre opplysninger om traktater hvor Norge er part lettere tilgjengelig for publikum.

Som et ledd i modernisering og effektiviseringen av uteapparatet er det satt igang et arbeid med henblikk på samlokalisering og samordning av administrasjonen der det er flere utenriksstasjoner i samme by.

En omfattende rehabilitering og oppgradering av Utenriksdepartementets lokaler på Victoria Terrasse pågår. Arbeidet er planlagt avsluttet sommeren 2001.

Familie- og likestillingsspørsmål er en viktig del av Utenriksdepartementets personalpolitikk. Flytteplikten i utenriktjenesten byr på store utfordringer for den moderne norske tokarrierefamilien. Utenriktjenestemennenes samlivspartnere krever i økende grad at forholdene blir søkt tilrettelagt for at også de skal kunne gjøre bruk av sin utdannelse til en selvstendig yrkeskarriere under opphold i utlandet. Dagens foreldre stiller andre krav til barnas oppvekst og skolemuligheter enn det som tidligere var vanlig. Stadige forflytninger mellom land med ulike leveforhold gjennom en livslang yrkeskarriere, setter store krav til tjenestemannen, samlivspartneren og barna.

Departementet står overfor store utfordringer på IT-området. Etablering av nettverksløsninger

som omfatter både departementet og de nærmere 100 utenriksstasjonene, og som tilfredsstiller grunnleggende krav til sikkerhet, vil kreve betydelige innsats i de nærmeste årene både mht. utstyr og kompetanse.

Med virkning fra 1. juli 2000 ble enkelte arbeidsoppgaver overført fra Utenriksdepartementet til Nærings- og handelsdepartementet, jf. St.prp. nr. 61 (1999-2000) Omprioriteringer og tilleggsbevilgninger på statsbudsjettet 2000.

Satsingsområder 2001

- Styrke utenriktjenestens arbeid med Europa-spørsmål
- Legge til rette for styrket norsk innsats i FN
- Legge til rette for aktiv norsk deltakelse i WTO
- Legge til rette for gjennomføringen av Schengen-samarbeidet
- Videreføre arbeidet med å utvikle utenriktjenesten som et effektivt organ for norske myndigheter, norsk næringsliv og norske borgere
- Videreføre arbeidet med samordningen av den eksportfremmende virksomheten ved utenriksstasjonene
- Legge til rette for videre integrering av de NO-RAD-administrerte utenriksstasjonene
- Videreutvikle personalforvaltningen, med særlig vekt på kompetanseutvikling og en god familie- og likestillingspolitikk
- Videreutvikle utenriktjenestens IT- og sambandssystemer.

Kap. 100 Utenriksdepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
01	Driftsutgifter	319 764	310 395	327 292
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	5 493	6 597	3 697
70	Erstatning av skader på utenlandske ambassader	53	700	700
71	Diverse tilskudd	28 108	23 645	27 320
	Sum kap 0100	353 418	341 337	359 009

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekker lønns- og driftsutgifter for departementet. Forslaget til bevilgningsøkning har i hovedsak sammenheng med pris- og lønnsjustering.

For 2001 foreslås bevilget kr 327 292 000.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Bevilgningsforslaget omfatter bl.a. midler til opplæring og kompetansebygging, og skjøtselsarbeider på grensen mot Sverige, Finland og Russland.

For 2001 foreslås bevilget kr 3 697 000.

Post 70 Erstatning av skader på utenlandske ambassader

Posten dekker erstatning av skadeverk påført utenlandske representasjoner i Norge i henhold

til de forpliktelser Norge har ifølge Wien-konvensjonene om diplomatisk og konsulært samkvem. For 2001 foreslås bevilget kr 700 000.

Post 71 Diverse tilskudd

(i 1 000 kr)

Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
71.10 Opplysningsarbeid for freden	1 321	1 350	1 350
71.15 Nordisk administrativt forbund	120	120	120
71.20 Informasjon m.v. - europeisk samarbeid	1 495	1 500	1 500
71.25 Nordmannsforbundet	475	475	475
71.30 Tilskudd til nedrustningsformål	17 197	15 200	15 200
71.35 Utenrikspolitisk forskning og utvikling (FoU)	7 500	5 000	8 500
71.40 Internasjonale folkerettsinstitutter			175
Sum post 71	28 108	23 645	27 320

Underpost 71.10 Opplysningsarbeid for freden

Posten dekker tilskudd til frivillige organisasjoner og ikke-kommersielle aktørers opplysningsarbeid for fred overfor norske målgrupper.

Underpost 71.20 Informasjon m.v. - europeisk samarbeid

Posten dekker tilskudd til ulike organisasjoner og ikke-kommersielle aktørers informasjonsvirksomhet overfor norske målgrupper vedrørende europeisk samarbeid. Ved tildeling legges vekt på en rimelig fordeling mellom ulike interessegrupper.

Underpost 71.30 Tilskudd til nedrustningsformål

Norge ratifiserte traktaten om totalforbud mot kjernefysiske prøvesprengninger (CTBT) i 1999. Norges tekniske verifikasjonsoppgaver under traktaten ivaretas av NORSAR. Til dekning av NORSARs oppgaver i 2000 ble det bevilget 13,3 mill. kroner. Traktatens overvåkningssystem er under oppbygging. Det antas at samtlige norske målestasjoner vil være i full drift i 2001.

Underpost 71.35 Utenrikspolitisk forskning og utvikling (FoU)

Tilskuddet er en samling av midler til forskning og utvikling (FoU) på det utenrikspolitiske og utenriksøkonomiske området, som tidligere har vært bevilget under kap./post 100.21, 100.71.35 og 197.70. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet har det generelle ansvaret for forskning og utdanning i Norge, inkludert forskning om internasjonale spørsmål. Departementene er imidlertid tildelt sektoransvar, og Utenriksdepartementet benytter denne posten til å ivareta sitt sektoransvar for forskning på det utenrikspolitiske og utenriksøkonomiske området. Hoveddelen av bevilgningen forvaltes direkte av Utenriksdepartementet, men Norges forskningsråd er også en viktig samarbeidspart for å sikre kvalitet og koordinering innen forskningen.

Mål

Bevilgningen skal nyttes til forskning, utvikling og formidling av forskningsbasert kunnskap knyttet til utenrikspolitiske og utenriksøkonomiske spørsmål. Det overordnede målet for bruken av midlene er å bidra til kunnskapsutvikling som grunnlag for samfunnsdebatt og utforming av utenrikspolitikken og utenriksøkonomien.

Rapport 1999

Midlene som inngår i denne nye posten gikk i 1999 til programstøtte til Europaprogrammet, støtte til kompetansesenteret for Russlandsstudier ved Norges utenrikspolitisk institutt (NUPI), informasjonstiltak om nedrustning, og til utredningsoppgaver innenfor hele det utenrikspolitiske området. Utenriksdepartementet startet i 1999 opp en ny rapportserie, kalt "Aktuelle utenrikspolitiske spørsmål", hvor åtte slike utredninger ble publisert.

Budsjett 2001

Hensikten med å samle hoveddelen av FoU-midlene på det utenrikspolitiske og utenriksøkonomiske området i en egen post er å synliggjøre bruken av slike midler bedre. Utenriksdepartementet tar i 2001 sikte på å utarbeide en egen strategi for bruken av disse midlene og forvaltningen av departementets sektoransvar på området.

For 2001 vil det bli lagt særlig vekt på å bidra til kunnskapsutviklingen på sentrale felter i norsk utenrikspolitikk, bl.a. forskning på Europa, Russland, og internasjonal lov/folkerett. Tilskuddet på 5 mill. kroner som ble gitt til Europaprogrammet i 1999 foreslås videreført som et tilskudd øremer-

ket Europaforskning generelt. Utenriksdepartementet vil med disse midlene bidra til å stimulere Europaforskningen i Norge i flere fagmiljøer.

For 2001 foreslås bevilget 8,5 mill. kroner.

Underpost 71.40 Internasjonale folkerettsinstitutter

Tilskudd til organisasjonene omtalt nedenfor er tidligere bevilget under kap. 116, post 70 Tilskudd til internasjonale organisasjoner.

Folkerettsakademiet i Haag

Folkerettsakademiet er en undervisningsinstitusjon i folkerett, som arrangerer årlige kurs for studenter bl.a. fra utviklingsland. Frivillige bidrag til akademiet er knyttet til Norges tradisjonelle engasjement for utbredelse av kunnskap om folkeretten.

For 2001 foreslås bevilget kr 25 000.

Tilskudd til internasjonale folkerettsinstitutter

Det er i norsk interesse å støtte prosjekter som kan fremme utbredelse av, kunnskap om og forskning i folkeretten.

For 2001 foreslås bevilget kr 150 000.

Kap. 101 Utenriksstasjonene (jf. kap. 3101)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
01	Driftsutgifter	533 310	723 789	774 790
38	Bygg og anlegg	13 934		
45	Større utstyersanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	34 702	16 715	16 715
49	Kjøp av eiendommer	10 471		
70	Hjelp til norske borgere i utlandet som ikke er sjømenn	82	120	120
90	Lån til norske borgere i utlandet som ikke er sjømenn	210	361	360
	Sum kap 101	592 710	740 985	791 985

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekker lønn og drift av utenriksstasjonene, herunder flytteutgifter, innkjøp/drift/vedlikehold

av stasjonenes bilpark, vakthold og sikring, leie, drift, inventar, utstyr og mindre vedlikehold knyttet til kontorer og boliger, samt kontorbidrag og

embetsutgifter ved de honorære konsulatene og generalkonsulatene.

Økningen i bevilgningen skyldes i hovedsak lønns-, pris- og kursjustering, samt at refusjon av utgifter til privatansatte i embetsboliger er overført til denne posten fra kap. 102 Særavtale i utenriksstjenesten. Det er også tilført midler til dekning av forskningsråd ved ambassaden i Washington.

For 2001 foreslås bevilget kr 774 790 000.

Post 38 Bygg og anlegg, kan overføres

Forbruket i 1999 på 13,9 mill. kroner er knyttet til bygging av embetsbolig i Berlin. Byggekostnadene ved dette prosjektet var forutsatt finansiert ved salgsinntekter av andre eiendommer i utlandet, jf. kap. 3101, post 41 Salgsinntekter. Fra 1. januar 2000 ble det innført husleieordning for statens utenlandseiendommer, og sluttfinansiering av byggeprosjektet er derfor overtatt av Statsbygg.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Bevilgningsforslaget under denne posten dekker utgifter til større utstyrsanskaffelser og innvendig vedlikeholdsarbeider ved utenriksstasjonene.

For 2001 foreslås bevilget kr 16 715 000.

Post 49 Kjøp av eiendommer, kan overføres

Det ble i 1999 kjøpt ny embetsbolig til NATO-delegasjonen i Brussel. Kjøpet ble finansiert av

salgsinntekter fra andre utenlandseiendommer. Fra 1. januar 2000 er det innført husleieordning for statens utenlandseiendommer. Fremtidige kjøp vil bli finansiert av Statsbygg, og det foreslås således ingen bevilgning under denne posten.

Post 70 Hjelp til norske borgere i utlandet som ikke er sjømenn

Posten dekker bl.a. dekning av uforutsette utgifter forbundet med bistand til nordmenn i utlandet.

For 2001 foreslås bevilget kr 120 000.

Post 89 Agio

Utenriksstasjonenes regnskap blir ført i ulike lokale valutaer. Ved årets slutt blir beholdningene ved hver enkelt utenriksstasjon justert i samsvar med Norges Banks kurser pr. 31. desember. På grunn av kursdifferansene vil det oppstå kurstap eller kursgevinst.

Utenriksdepartementet ber om samtykke fra Stortinget til å føre eventuelt kurstap på kap. 101 Utenriksstasjonene, post 89 Agio. Eventuell kursgevinst foreslås ført på kap. 3101, post 89 Disagio, jf. forslag til romertallsvedtak VII.

Post 90 Lån til norske borgere i utlandet som ikke er sjømenn

Posten dekker lån til nordmenn i utlandet forutsatt at kriteriene for nødlidenshetslån er til stede.

For 2001 foreslås bevilget kr 360 000.

Kap. 3101 Utenriksstasjonene, jf. kap. 101

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
01	Gebyrer	11 177	9 300	9 300
04	Leieinntekter	2 685	1 571	1 571
05	Refusjon spesialutsendinger m.m	9 710	3 500	3 811
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	2 176		
41	Salgsinntekter m.v.	16 866	11	
89	Agio	387		
90	Tilbakebetaling av nødlån i utlandet	102	318	318
	Sum kap 3101	43 103	14 700	15 000

Post 01 Gebyrer

Inntektsforslaget omfatter i hovedsak gebyrer for konsulære tjenester og bistand til enkeltpersoner ved utenriksstasjonene.

Post 05 Refusjon spesialutsendinger m.m.

Utenriksdepartementet mottar refusjoner fra en rekke statlige institusjoner til dekning av utgiftene for enkelte spesialutsendinger ved utenriksstasjonene. Av forskjellige grunner er det ikke aktuelt å rammeoverføre disse utgiftene. Dette gjelder bl.a. spesialutsending fra Norges Bank ved Norges faste delgasjon til EU, spesialutsending fra Forsvarsdepartementet ved ambassaden i Washington, enkelte utlendingsattachéer, bl.a. en felles dansk/norsk utlendingsattaché i Colombo. Videre utfører utenriksstasjonene en rekke oppgaver for Statsbygg som huseier, som skal refunderes departementet.

Det foreslås derfor fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 101 Utenriksstasjonene og kap. 102 Særavtale i utenriktjenesten mot tilsvarende merinntekt under post 05 Refusjon spesialutsendinger m.m., jf. forslag til romertallsvedtak XV.

Tilsvarende foreslås gjort gjeldende for NORAD, jf. omtale under kap. 142 NORADs administrasjon av utenriksstasjonene.

Post 41 Salgsinntekter m.v.

Det ble i 1999 solgt eiendommer knyttet til utenriktjenesten for i alt 16,8 mill. kroner. Salgsinntektene skriver seg fra salg av den gamle embetsboligen for NATO-ambassadøren i Brussel, samt salg av embetsboligen i Bonn etter at ambassaden flyttet til Berlin høsten 1999. Salgsinntektene ble benyttet til kjøp av andre utenlandseiendommer og bygging av ny embetsbolig i Berlin, jf. romertallsfullmakt VI i St.prp. nr. 1, Budsjett-innst. S.nr. 3 (1998-99).

Kap. 102 Særavtale i utenriktjenesten

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
01	Driftsutgifter	132 059	137 947	136 347
	Sum kap 102	132 059	137 947	136 347

Særavtalen omfatter de økonomiske betingelser som det utsendte personalet ved utenriksstasjonene har i tillegg til regulativlønnen. De forskjellige ytelsene i avtalen er fastlagt i forhandlinger mellom Utenriksdepartementet/NORAD og de lokale arbeidstakerorganisasjonene. Ytelsene er kompensasjon for merutgifter som følger av tjenestegjøring i utlandet. Bevilgningsforslaget er justert for prisutviklingen i et antall land Norge har utenriksstasjoner, samt utviklingen av kronekursen i forhold til de samme land.

Nedgangen i bevilgningsforslaget har sammenheng med at refusjon av utgifter til privat ansatte i embetsboligene er overført til kap. 101 Utenriksstasjonene.

Under henvisning til omtalen under kap. 3101 Utenriksstasjonene, post 05 Refusjon spesialutsendinger m.m. foreslås merinntektsfullmakt under kapitlet til dekning av utgifter for andre statsinstitusjoner ved utenriksstasjonene, jf. forslag til romertallsfullmakt XV.

For 2001 foreslås bevilget kr 136 347 000.

Kap. 103 Regjeringens fellesbevilgning for representasjon

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
01	Driftsutgifter	5 370	5 200	5 300
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	2 624		
	Sum kap 103	7 993	5 200	5 300

Ansvar for budsjett og retningslinjer når det gjelder Regjeringens fellesrepresentasjon er tillagt Utenriksdepartementet.

Utenriksdepartementet har en sentral rolle ved planlegging og gjennomføring av besøk fra utlandet. Departementet har budsjettansvaret for den del av utgiftene som ikke faller på Slottet, og er ansvarlig for planlegging og gjennomføring av besøk på statsministernivå. Utgifter i forbindelse med fagministerbesøk o.l. dekkes som regel av det enkelte fagdepartement.

Forvaltning av bevilgningen skjer etter behandling i Regjeringens representasjonsutvalg. Bev-

ilgningen skal også dekke utgifter til renhold av Regjeringens representasjonsbolig i Parkveien 45, samt enkelte andre utgifter.

Post 01 Driftsutgifter

For 2001 foreslås bevilget 5,3 mill. kroner.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Forbruket i 1999 er knyttet til rehabiliteringsarbeidene i Parkveien 45.

Kap. 104 Kongefamiliens offisielle reiser til utlandet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
01	Driftsutgifter			8 000
	Sum kap 104			8 000

Det forelås opprettet et nytt kapittel 104 Kongefamiliens offisielle reiser til utlandet.

Kapitlet dekker utgifter ved DD MM Kongen og Dronningens statsbesøk og offisielle reiser til utlandet. Også utgifter knyttet til HKH Kronprinsen og HKH Prinsesse Märtha Louises offisielle reiser til utlandet foreslås dekket over denne posten. Utgiftene har tidligere vært dekket over kap. 2309 Tilfeldige utgifter.

I 1999 ble det avholdt statsbesøk i Romania. HKH Kronprinsen foretok en offisiell rundreise i

USA og HKH Prinsesse Märtha Louise en offisiell reise i Asia. I tillegg deltok HM Kongen i begravelsen til kongen av Jordan, og HKH Kronprinsen deltok i begravelsen til Kongen av Marokko.

I 2001 planlegges det to statsbesøk til europeiske land og et statsbesøk til et oversjøisk land. Øvrig reiseprogram er ennå ikke fastlagt.

Post 01 Driftsutgifter

For 2001 foreslås bevilget 8 mill. kroner.

Programkategori 02.10 Utenriksformål

Utgifter under programkategori 02.10 fordelt på kapitler:

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001	Pst. endr. 00/01
115	Presse-, kultur- og informasjonsformål	51 741	51 660	56 660	9,7
116	Deltaking i internasjonale organisasjoner	491 299	777 896	1 057 499	35,9
	Sum kategori 02.10	543 039	829 556	1 114 159	34,3

Situasjonsbeskrivelse

Denne programkategori dekker utenrikspolitiske aktiviteter og tiltak som alle er sentrale for departementets ansvarsfelt, og som spenner over en rekke ulike områder, herunder sikkerhetspolitikk, kultur, nordisk og europeisk samarbeid m.v. For å imøtekomme de nye utfordringene Norge står overfor ikke minst i Europa, legges det opp til en opptrapping av innsatsen på kultur- og profileringsfeltet i utlandet. Det norske samfunn informeres om norske holdninger og standpunkter i aktuelle utenrikspolitiske saker. Internett tas stadig mer aktivt i bruk som informasjonskanal.

Arbeidet med profilering og informasjon om Norge og norske forhold i viktige land, herunder Norges forhold til EU gjennom EØS-samarbeidet, har høy prioritet. Arbeidet med å skape internasjonal forståelse for havressursforvaltning, herunder hvalsaken, videreføres. Så vel hjemme som ute tilrettelegges tiltak innenfor en samordnet ramme, der det offisielle norske virkemiddelapparat samt norske bedrifter og deres organisasjoner deltar. Et bredt spekter av virkemidler tas i bruk for å informere om aktuelle utenrikspolitiske saker overfor det norske samfunn.

Hovedinnsatsen i 2001 på kultur- og profileringsfeltet vil fortsatt dreie seg om land i Europa, med vekt på Storbritannia og Tyskland, i tillegg til Nord-Amerika og Japan. Land i Øst- og Sentral-Europa, især Russland og de baltiske stater, vil bli gitt økt prioritet. Prinsippene om konsentrasjon, kvalitet og kontinuitet vil fortsatt være retnings-

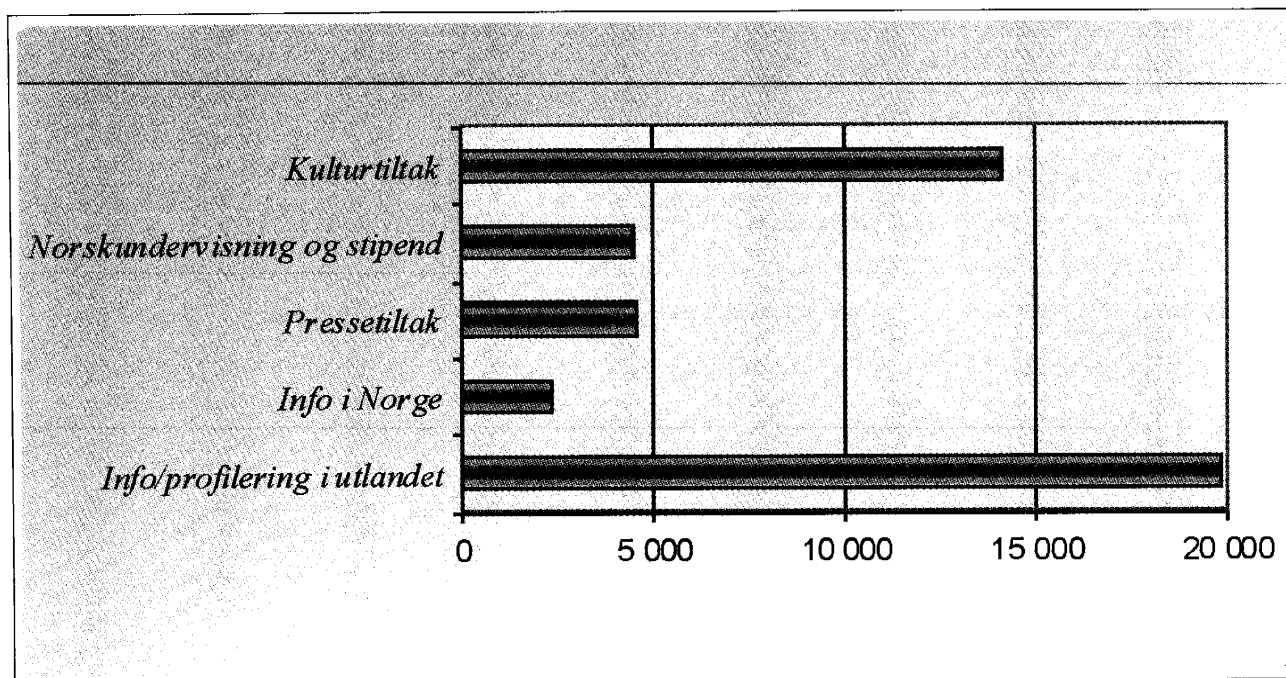
givende for tiltakene. Det vil også bli lagt vekt på å vise moderne kulturuttrykk. Videre arbeides det med å presentere det moderne Norge, både når det gjelder samfunnsforhold, nærings- og reiseliv. Dette vil bli gjort i samarbeid med Kulturdepartementet og andre departementer.

Arbeidet med informasjon til det norske samfunn om rettigheter og regelverk innenfor rammen av EØS-avtalen vil bli videreført. Et samarbeid er innledet med Europakommisjonen for å utvide informasjonen om EØS-avtalen og EFTA/EØS-landene i Kommisjonens internett-databaser. Informasjonen er rettet mot borgere og næringsliv i hele EU/EØS-området. Norsk nærområdepolitikk og samarbeid i regionale fora som Barentsrådet og Østersjøsam arbeidet, vil fortsatt være sentrale tema i informasjonsvirksomheten. Arbeidet med informasjon om atom-sikkerhet i nord vil bli videreført.

Norges nærområder favner både viktige EU-land og de nye demokratiene i øst. Det vil bli lagt økt vekt på å styrke informasjonen i Norge, og prioriterte land i Norges nærområder, om de bilaterale forbindelser mellom landene.

EU-utvidelsen og endringer i de sikkerhetspolitiske strukturer i Europa stiller Norge overfor viktige utfordringer. Departementet tar i sin informasjonsvirksomhet sikte på at relevant informasjon om aktuelle problemstillinger raskest mulig kan nå ut til publikum og stimulere til debatt.

Informasjon om menneskerettigheter vil fortsatt bli viet oppmerksomhet.

Figur 7.1 Fordeling av utbetalinger til presse-, kultur- og informasjonsformål i 1999 over kap. 115. (i 1000 kr)

I den tiltakende globalisering utarbeides informasjon om internasjonal handel og det multilaterale regelverk innen Verdens handelsorganisasjon (WTO), herunder utviklingslandenes mulighet til å ta del i handelsstrømmene, samt nasjonale aspekter som for eksempel miljø- og helsemessig sikkerhet.

Enkelte krav i henhold til normalprosedyren i økonomireglementet om kunngjøring, søknad og tilsagnsbrev m.v. er ikke aktuelle for bidrag overført organisasjonene som er nærmere spesifisert i proposisjonen. Det vises for øvrig til omtale av Norges deltagelse i internasjonale organisasjoner i innledningen og under programområde 02 og 03.

Kap. 115 Presse-, kultur- og informasjonsformål

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
01	Driftsutgifter	22 649	19 875	19 875
70	Tilskudd til presse, kultur- og informasjonsformål, kan overføres	29 092	31 785	36 785
	Sum kap 115	51 741	51 660	56 660

Mål

Presse-, kultur- og informasjonsarbeidet overfor utlandet er et utenrikspolitisk virkemiddel for å ivareta norske interesser, og skal samtidig bidra til å fremme gjensidig internasjonal kontakt og forståelse. Gjennom denne virksomheten søkes inntrykket av Norge som en pålitelig avtale- og samarbeidspartner formidlet og befestet. Gitt massemedias store betydning som opinionsdannere og informasjonsformidlere, er tilrette-

leggelse av besøk fra sentrale utenlandske media et viktig virkemiddel. Presentasjon av Norge gjennom kulturutveksling, presse- og profileringstiltak skal bidra til å skape internasjonale møteplasser og fremme gjensidig forståelse mellom nasjoner og regioner. Synliggjøring av de verdier Norge står for gjennom denne virksomheten vil likeledes underbygge norske utenrikspolitiske holdninger og prioriteringer til viktige samarbeidsland, og kunne bidra til positive resultater for norsk næringsliv og turisme. Kulturpresentas-

jon i utlandet skal videre bidra til å sikre norsk kulturlivs plass på den internasjonale arena.

Bevilgningen dekker også informasjonsvirksomhet rettet primært mot det norske samfunn på det utenrikspolitiske og utenriksøkonomiske området. Gjennom målrettede tiltak legges til rette for større åpenhet omkring departementets arbeid. Profilerings- og informasjonsvirksomhet skal bidra til økt interesse for norsk utenrikspolitikk. Et hovedmål er også å gi beslutningstakere og opinionspåvirkere økt kunnskap om utenrikspolitiske satsingsområder.

Rapport 1999

Presentasjon av norsk kultur var i 1999 i hovedsak konsentrert om Europa og Nord-Amerika. En rekke arrangementer ble gjennomført innen musikk, litteratur, billedkunst/kunsthåndverk og film, og flere eksisterende prosjekter ble videreført. Presentasjon av norsk arkitektur og design ble definert som egne satsningsområder. Utøvende kunstnere innenfor de ulike kunstgrener mottok støtte til egne prosjekter i en lang rekke land. Flere større satsninger ble videreført; i Storbritannia, USA (1999-2000) og i Baltikum (1999-2001). I USA under "Norwegian Visions" fikk norsk arkitektur og design mye oppmerksomhet gjennom forskjellige utstillinger i en rekke byer. Operasjon Dagsverk ble for første gang gjennomført ved amerikanske skoler. Under "Visions of Norway" i Storbritannia ble mer enn 40 arrangementer avviklet fra juni og ut 1999 med høydepunkter som Risørfestivalens åpningskonsert i London, en større folkedraktutstilling og gjestespill ved Nasjonalballetten.

I tråd med departementets økte vektlegging av forholdet til Russland, ble det i 1999 inngått en avtale med Russland om utarbeidelse av en større bilateral kulturhistorisk utstilling. Denne vil bli vist i Norge i 2004 og i Russland i 2005. Prosjektet vil utgjøre en bærebjelke i det bilaterale kultursamarbeidet med Russland de nærmeste årene. I Baltikum var norsk jazz og moderne dans sentrale aktiviteter. Under statsbesøkene i Romania og i Frankrike ble det lagt vekt på å presentere samtidskunstuttrykk. Serviceordningen overfor høyere læresteder i utlandet der det undervises i norsk språk, litteratur og andre norske emner, omfattet i 1999 88 europeiske og 34 nordamerikanske universiteter og høyskoler. Ved 29 europeiske og ett japansk universitet var det ansatt norsk sendelektor.

Informasjons- og profileringsarbeidet gjennom de senere år har gitt resultater i form av økt posi-

tiv omtale og større kunnskap om Norge i viktige samarbeidsland. Trykket materiale har vært produsert for å understøtte pågående aktiviteter i utlandet, for eksempel kultursatsninger og politiske saker (Østersjørådssamarbeidet, Barents-samarbeidet). I tillegg er arbeidet videreført med å utvide og oppdatere produksjon av det omfattende informasjonsmateriale som utgjør selve grunnlaget i det løpende arbeidet med informasjon om norsk samfunnsliv generelt, både politikk, økonomi og kultur.

Arbeidet med informasjon om EØS-avtalen er blitt videreført, med spesiell vekt på elektronisk informasjon.

Det har vært nedlagt betydelige ressurser i videreføringen av informasjonsarbeidet knyttet til norsk ressursforvaltning, inkludert hval og sel. Det har vært en vedvarende interesse fra utlandet for å benytte tilbudet om reiser til Norge under besøksprogrammet for utvalgte grupper. Fra USA er det i denne sammenheng bl.a. avviklet to besøk fra den amerikanske Kongress. Arbeidet på pressiden i 1999 har vært videreført med gode resultater. Det har vært lagt betydelig vekt på å integrere presseaktivitetene og besøksprogrammet i den øvrige informasjonsaktiviteten. Det har i denne sammenheng blitt lagt økende vekt på å knytte presse- og informasjonsaktivitetene til aktuelle utenrikspolitiske saker og begivenheter. Det er gjennomført profileringsaktiviteter bl.a. i USA, Tyskland og Storbritannia, Finland, Danmark, Sverige og Frankrike. Barn og ungdom er en viktig målgruppe i informasjonsarbeidet, og i tråd med dette er flere skoleprosjekter videreført i utvalgte land.

Seminar- og foredragsvirksomheten i Norge har vært stor. Tematisk er det fokusert både på bilaterale forhold og på multilateralt samarbeid. I tilknytning til åpningen av det nye nordiske ambassadekomplekset i Berlin, ble det lagt opp en særlig satsning i forhold til Tyskland. En egen Tysklandsstrategi ble utarbeidet, samt en brosjyre om norsk-tyske forbindelser. Det ble i samme anledning arrangert to større seminarer med fokus på norsk-tyske forbindelser for bl.a. presse- og forskningsmiljøer og for skoleverket.

Arbeidet med å utvide og oppdatere tilbudet av trykt informasjonsmateriell om utenrikspolitiske og utenriksøkonomiske emner er videreført. Publikasjoner legges rutinemessig ut på internett. Skoleverket og læresteder for høyere utdanning er blant de prioriterte målgrupper. Elektronisk publisering spiller en stadig viktigere rolle i departementets informasjonsvirksomhet.

OSSE-formannskapet stilte Norge overfor store utfordringer også på informasjonssiden. Det ble utviklet en egen hjemmeside for det norske formannskapet, med mulighet for toveis kommunikasjon. I tillegg ble det utarbeidet brosjyrer. Formannskapet inngikk dessuten som et sentralt tema i de fleste journalistbesøk fra utlandet. Norske journalister ble invitert til å delta på flere reiser forbundet med OSSE-formannskapet. Det ble også gjennomført et større pressearrange-

ment i forbindelse med toppmøtet mellom utenriksministrene Albright og Ivanov på Gardermoen. I tilknytning til utenriksminister Clintons besøk til Norge i november, toppmøtet om Midt-Østen og minnemarkeringen for Rabins død, ble det gjennomført et omfattende pressearrangement for om lag 1 000 mediarepresentanter.

Mål og virkemiddel for den fremtidige presse-, kultur- og informasjonsvirksomhet er skjematisk fremstilt i tabellen nedenfor:

<i>Mål</i>	<i>Virkemiddel</i>
<ul style="list-style-type: none"> - Øke kunnskapen om norsk kultur i utlandet med spesiell vekt på Europa, Japan og Nord-Amerika - Fremme internasjonalt kultursamarbeid 	<ul style="list-style-type: none"> - Opptrapping av innsatsen på kulturfeltet internasjonalt og med særlig vekt på Europa i nært samarbeid med Kulturdepartementet - Oppfølging av USA-satsningen, bl.a. gjennom tilleggsarrangementer i tilknytning til nordiske vikingutstillinger i USA og Canada - Oppfølging av Storbritannia-satsningen ved konsolidering av nasjonalt og regionalt kulturnett innen alle kunstfelt - Videreføring av etablert kultursamarbeid/utveksling i Tyskland - Videreføring av innsatsen på kulturfeltet overfor enkelte øst- og sentraleuropeiske land, deriblant Russland og Baltikum - Støtte til arrangementer innen musikk, bildende kunst/kunsthåndverk, litteratur, film, teater og dans - Økt satsing på presentasjon av norsk arkitektur og design i prioriterte land - Øke interessen for norsk kultur gjennom besøk til Norge av sentrale kulturoperatører fra utvalgte land - Norske kulturfremstøt under statsbesøk til utlandet
<ul style="list-style-type: none"> - Utbre kunnskapen om Norge og norsk språk og litteratur gjennom støtte til undervisning i norske emner ved 122 utenlandske universiteter i Europa, Nord-Europa og Japan 	<ul style="list-style-type: none"> - Rekruttering av sendelektorer, samt dekning av bostedstilskudd - Generell støtte til læremidler og annet materiell til bruk i undervisningen - Foreleser- og forfatterbesøk - Regionale lektormøter, seminarer og kollokvier, internasjonale konferanser for nordister - Stipendopphold i Norge for norskstuderende

<i>Mål</i>	<i>Virkemiddel</i>
- Bidra til økt kunnskap om Norge i utlandet - generelt og overfor spesielle målgrupper	<ul style="list-style-type: none"> - Økt innsats på feltet Norges-informasjon i nært samarbeid med andre departementer - Besøk fra sentrale media med sikte på bred presentasjon av Norge overfor utvalgte land med vekt på Norges forhold til Europa, herunder EØS-samarbeidet, nordområdeproblematikken, inkl. Østersjøsamrådet, Barentssamarbeidet, ressurs-, miljø- og energispørsmål, forsvars- og sikkerhetspolitikk, barne-, familie- og likestillings-spørsmål, livsstil, kultur og idrett - Servicetilbud for utenlandske journalister på Norges Internasjonale Pressesenter - Bistå utenlansk presse ved statsbesøk og andre større arrangementer i og utenfor Norge - Produksjon av trykt og audiovisuelt informasjonsmateriale, vektlegging av elektronisk informasjonsformidling (internett) - Opprettelse av egne hjemmesider for utenriksstasjonene - Nyhetstjeneste på norsk og engelsk - Informasjonsprosjekter overfor skoleungdom - Besøksprogrammer overfor utvalgte målgrupper, seminarer og foredragsvirksomhet, herunder besøk fra den amerikanske Kongress - Videreføring av informasjonsarbeidet om norsk ressursforvaltning med vekt på hval, sel og fiskeriforvaltning - Profileringsaktiviteter i samarbeid med nærings- og reiseliv i utvalgte land - Støtte til økt tverrfaglig universitetssamarbeid i første omgang ved universiteter i USA, Storbritannia og Tyskland - Oppfølging av Tysklandsstrategien, herunder utveksling av studenter, presse og yngre politikere
<ul style="list-style-type: none"> - Informasjon til det norske samfunn med sikte på å øke interessen for og kunnskapen om norske utenrikspolitiske og utenriksøkonomiske interesser - Informere det norske samfunn og sentrale land om bilaterale forhold - Øke tilgjengeligheten og bedre informasjonsflyten fra departementet til det norske samfunn 	<ul style="list-style-type: none"> - Gjennomføring av seminarer og foredragsvirksomhet i samarbeid med universiteter og forskningsinstitusjoner overfor utvalgte målgrupper. Norges nærrområder i Øst-Europa, Tyskland og EU/EØS-samarbeidet er prioriterte tema - Oppdatering og utvidelse av tilbudet av trykt materiale - Økt satsning på elektronisk formidling av trykt informasjonsmateriale og egne web-sider med spesielle tema for toveis kommunikasjon - Tilskudd til organisasjoners og institusjoners informasjonsarbeid i Norge - Videreutvikling og vedlikehold av departementets hjemmesider på "Nye ODIN" - Gjennomføring av pressereiser for norsk media med sentrale utenrikspolitiske og utenriksøkonomiske spørsmål som tema - Besøk av skoleklasser fra Norge og utvalgte nærrområder - Åpent hus for møte mellom publikum og ambassadører fra utvalgte stasjoner

Post 01 Driftsutgifter*Budsjett 2001*

Under denne posten budsjetteres enkelte utgifter til honorarer og godtgjørelser til kunstnere, konsulenter, oversettere m.m. Posten dekker også utgifter til utenlandske journalistbesøk i Norge og presseopplegg ved norske arrangementer og besøk i utlandet, besøksprogram, Norgesinformasjon, inklusiv skriftlig og audiovisuelt informasjonsmateriell, arbeidsbudsjett for utenriksstasjonenes informasjonsarbeid, samt utgifter

til løpende forpliktelser og kulturprosjekter av mindre omfang innen de ulike fagfelt. I tillegg dekkes utgifter til produksjon av den daglige nyhetstjenesten på engelsk, samt driftsutgifter og aktiviteter for Det internasjonale pressesenter på Vestbanen.

Posten dekker dessuten utgifter til departementets egen informasjonsvirksomhet om utenriks- og handelspolitiske saker overfor det norske samfunn, både tradisjonelt trykket informasjon, audiovisuelle produksjoner, elektronisk informasjonsformidling og ulike seminarer.

For 2001 foreslås bevilget kr 19 875 000.

Post 70 Tilskudd til presse-, kultur- og informasjonsformål, kan overføres

(i 1 000 kr)

Underpost	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
70.10	Informasjonsprosjekter om utenriks- og handelspolitiske spørsmål i Norge	1 101	1 350	1 350
70.15	Informasjons- og profileringsprosjekter i utlandet	10 870	10 835	12 835
70.20	Tilskudd til norske studier på universitetsnivå i utlandet	4 587	4 500	4 500
70.25	Kulturtiltak i utlandet	11 476	14 000	17 000
70.30	Stipend	1 059	1 100	1 100
	Sum post 70	29 092	31 785	36 785

Til styrking av kultur- og profileringsarbeidet i utlandet foreslås en bevilgningsøkning på 5 mill. kroner.

Underpost 70. 10 Informasjonsprosjekter om norske utenriks- og handelspolitiske spørsmål i Norge

Bevilgningen dekker tilskudd til økonomisk og faglig samarbeid om ulike typer informasjonstiltak overfor det norske samfunn. Posten dekker også utgifter til stipend og evaluering av tiltak.

For 2001 foreslås bevilget kr 1 350 000.

Underpost 70. 15 Informasjons- og profileringsprosjekter i utlandet

Bevilgningen dekker tilskudd til større informasjonsprosjekter og profileringsfremstøt i utvalgte land i Europa, Nord-Amerika og Japan.

For 2001 foreslås bevilget kr 12 835 000.

Underpost 70. 20 Tilskudd til norske studier på universitetsnivå i utlandet

Norskundervisningen ved 123 utenlandske universiteter anses som en viktig kanal for informasjon om norsk kultur og samfunnsliv. Bevilgningen dekker bostedstilskudd for 19 og reise-/flyttebidrag til 29 sendelektorer i Europa, inkl. de 5 som er opprettet under Samarbeidsprogrammet med Sentral- og Øst-Europa. Det gis mindre tilskudd til undervisning ved andre læresteder. Bevilgningen brukes ellers til læremidler, stipend, foredrag og gjesteforelesere, seminarer, konferanser m.m.

For 2001 foreslås bevilget kr 4 500 000.

Underpost 70. 25 Kulturtiltak i utlandet

Under denne underposten dekkes utgifter til større kulturfremstøt - samt kunstnernes enkeltprosjekter i utlandet. Den største andel av midlene vil bli brukt til tiltak for presentasjon av norsk kultur i viktige samarbeidsland i Europa og Nord-Amerika.

For 2001 foreslås bevilget kr 17 000 000.

Underpost 70. 30 Stipend

Bidraget til stipendfondet under Fulbrightavtalen muliggjør stipendopphold ved amerikanske forskningsinstitusjoner, og stipendtilbudene anses i norsk forskningsmiljø som meget ettertraktet. Til prosjektet knytter det seg betydelige bilaterale forsknings- og kulturinteresser som ledd i de generelle forbindelser mellom USA og andre land. Utenriksdepartementet disponerer en kunstnerleilighet for utenlandske kunstnere på Ekely. Bevilgningen dekker utgifter til reparasjon og vedlikehold.

For 2001 foreslås bevilget kr 1 100 000.

Forsikring av norske kunstutstillinger i utlandet i 2001

Det foreslås følgende forslag til fullmakt fra Stortinget, jf. romertallsvedtak III:

Stortinget samtykker i at Kongen kan samtykke i at den norske stat påtar seg garantiansvar for inntil 1 200 mill. kroner for utstillinger som planlegges i løpet av budsjettåret. Garantiansvaret omfatter forsikring av kunstobjekter under transport og lagring før og etter utstillingene.

Offentlige fond

Nasjonalgaven til Island

De resterende midler fra Nasjonalgaven til Island i Norges Bank er overført til de islandske myndigheter.

Kap. 116 Deltaking i internasjonale organisasjoner

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
70	Tilskudd til internasjonale organisasjoner	491 299	590 496	621 643
71	Låne- og tilskuddsordningen under EØS-avtalen, <i>kan overføres</i>		187 400	435 856
	Sum kap 116	491 299	777 896	1 057 499

Det bevilgede beløp på 187,4 mill. kr under post 71 ble redusert til null i Revidert nasjonalbudsjett 2000.

Kapitlet omfatter pliktige bidrag/kontingenter til internasjonale organisasjoner hvor

Norge er medlem, samt låne- og tilskuddsordningen under EØS-avtalen.

Post 70 Tilskudd til internasjonale organisasjoner

(i 1 000 kr)

Underpost	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
70.10	De forente nasjoner	75 573	118 030	137 893
70.15	FNs særorganisasjoner	19 913	21 508	22 643
70.20	Atlanterhavspaktens organisasjon (NATO)	9 577	13 720	14 000
70.25	Internasjonale nedrustningsforhandlinger	5 806	9 808	11 253
70.30	Europarådet	19 124	16 817	23 664
70.35	Internasjonale råvareavtaler	480	561	578
70.40	Ymse organisasjoner	9 704	11 351	14 364
70.45	Den vesteuropiske union (VEU)	2 761	3 465	4 000
70.50	Organisasjon for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE)	21 967	39 350	44 000
70.55	Tilskudd til EFTA og EFTA-organer	122 154	129 852	131 093
70.60	Tilskudd til Nordisk ministerråds virksomhet	171 174	191 700	179 000
70.65	Den internasjonale organisasjon for sivil luftfart (ICAO)	1 786	2 451	2 721
70.70	Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling (OECD)	9 147	8 869	10 870
70.75	Verdens handelsorganisasjon (WTO)	6 189	6 336	6 200
70.80	Internasjonalt energisamarbeid	14 811	15 506	18 139
70.85	Multilaterale eksportkontrollfora	54	78	90
70.90	Marine ressurser	1 078	1 094	1 135
	Sum post 70	491 299	590 496	621 643

Underpost 70.10 De forente nasjoner*Mål*

De forente nasjoner (FN) er en hjørnestein i norsk utenrikspolitikk og Norge har deltatt som medlem av verdensorganisasjonen siden opprettelsen i 1945. Målet er en sterk og handlekraftig organisasjon som hovedgrunnlag for en internasjonal rettsorden og et verdensomspennende sikkerhetssystem. Norge går inn for å styrke organisasjonens rolle når det gjelder internasjonal krisehåndtering, videreutvikling av internasjonale normer og standarder, arbeid for demokrati, menneskerettigheter og en bærekraftig utvikling. Fra denne underposten bevilges det fastsatte bidraget til FN's regulære budsjett og til de fredsbevarende styrker. I tillegg bevilges betydelige beløp til FN's fond, programmer og særorganisasjoner fra andre kapitler, hovedsakelig fra kap. 161 og kap. 165 under programområde 03.

1. FN's regulære budsjett*Rapport 1999*

FN's generalforsamling vedtok i desember 1999 FN's regulære budsjett for perioden 2000-2001. Budsjettet er på vel USD 2,5 mrd. og omfatter blant annet arbeidet med politiske spørsmål, internasjonal lov og rett, menneskerettigheter og humanitære saker. Medlemslandenes bidragsgjeld til FN's regulære budsjett og FN's fredsbevarende operasjoner var ved utgangen av 1999 på USD 1,8 mrd. og skaper betydelige problemer for verdensorganisasjonens virksomhet. USA vedtok høsten 1999 å nedbetale USD 926 mill. i gjeld til FN's regulære budsjett, FN's fredsbevarende styrker og FN's særorganisasjoner i løpet av en treårsperiode. Den amerikanske kongressen har imidlertid stilt en rekke krav til denne nedbetalingen av gjeld, herunder at USAs andel av FN's regulære budsjett senkes fra 25 pst. til 22 pst., og at andelen

av budsjettet til de fredsbevarende operasjoner senkes fra 30,4 pst. til 25 pst. Diskusjonen om USAs betalingsandeler vil bli et viktig spørsmål under Generalforsamlingen høsten 2000.

I 1999 ble det utbetalt vel 41 mill. kroner til FNs regulære budsjett over denne underposten. I diskusjonene om FNs regulære budsjett støttet Norge blant annet en økning i budsjettandelene for menneskerettigheter, koordinering av humanitær bistand og internkontroll.

Budsjett 2001

Regjeringen vil fortsette sitt aktive engasjement i FN med sikte på å styrke organisasjonens evne til å følge opp sitt mandat for fred, menneskerettigheter og bærekraftig utvikling. En forventer at et fortsatt høyt antall konflikter vil kreve FNs innsats. Det vil derfor legges stor vekt på å videreføre FNs evne til krisehåndtering, forebygging av nye konflikter og helhetlig fredsbygging. Dette vil også være et norsk hovedanliggende ved et eventuelt medlemskap i Sikkerhetsrådet i perioden 2001 - 2002.

Norges andel av FNs regulære budsjett for 2000 er 0,61 pst. Generalforsamlingen vil høsten 2000 vedta reviderte andeler for perioden 2001-2003. Hovedkriteriet for fastsettelse av andelene er medlemslandenes BNI, og Norges andel forventes å gå litt opp. Av det regulære bidraget fra det enkelte land beregnes 11,5 pst. som offentlig utviklingshjelp (ODA), og bidraget bevilges under kap. 161, underpost 70.50, programområde 03.

For 2001 foreslås bevilget kr 57 672 000 under 02-området til FNs regulære budsjett.

2. FNs fredsbevarende operasjoner

Rapport 1999

FNs fredsbevarende operasjoner har egne budsjetter. Disse steg kraftig fra 1990 til 1994/1995 med årlige beløp på vel USD 3 mrd., men falt deretter betydelig. Totalbudsjettet for FNs fredsbevarende operasjoner var på vel USD 800 millioner i 1999. Norges fastsatte andel som ble utbetalt over underposten utgjorde 34 mill. kroner. Dette forholdsvis lave beløpet skyldes at enkelte operasjoner ble avsluttet i løpet av første halvår 1999. Flere operasjoner ble imidlertid igangsatt mot slutten av året, og utgiftene forbundet med disse vil øke betydelig i 2000. Ved utgangen av 1999 deltok om lag 35 000 personer fra over 80 land i FNs fredsbevarende operasjoner.

Norge legger vekt på å bidra positivt til operasjonene, og tradisjonelt har Norge vært en av FNs største troppebidragsytere. Om lag 55 000 norske menn og kvinner har tjenestegjort under FNs flagg verden over. Inntil årsskiftet 1998/99 deltok Norge med i overkant av 800 soldater til FNs operasjoner. Grunnet Norges betydelige bidrag til NATOs operasjoner på Balkan, samt den vanskelige rekrutteringssituasjonen, er Norges personellmessige bidrag til FN-ledede operasjoner i dag relativt lavt.

FN har en ledende rolle i fredsprosessen i Kosovo. Den fredsbevarende styrken KFOR opererer under FN-mandat og FN er ansvarlig for å bygge opp en sivil administrasjon i provinsen. Norge deltar med om lag 1 100 soldater i KFOR, samt 100 soldater i SFOR i Bosnia-Hercegovina. Norge deltar også med om lag 30 sivile polititjenestemenn/kvinner i andre ikke FN-ledede operasjoner.

Budsjett 2001

Regjeringen legger stor vekt på FNs fredsbevarende virksomhet. Norges andel av budsjettene for de fredsbevarende operasjoner i 2000 var 0,61 pst. Generalforsamlingen vil høsten 2000 vedta reviderte andeler for FNs regulære budsjett for perioden 2001-2003, noe som også medfører at Norges andel av budsjettene til FNs fredsbevarende operasjoner forventes å gå litt opp.

Utgiftene til FNs fredsbevarende operasjoner øker betydelig i år 2000 som følge av FNs engasjement i Øst-Timor, Sierra Leone og DR Kongo. I tillegg kommer engasjementet i Etiopia/Eritrea-konflikten. Økningen i utgiftene til FNs fredsbevarende operasjoner forventes å fortsette i 2001.

For 2001 foreslås bevilget kr 80 221 000 til FNs fredsbevarende operasjoner.

Underpost 70.15 FNs særorganisasjoner

1. Verdens helseorganisasjon (WHO)

Mål

Verdens helseorganisasjon har som mandat å bidra til en bedre helse for alle. Organisasjonen søker å oppfylle dette mandatet bl.a. gjennom forskning, normutvikling, opplæring, faglig bistand og nødhjelp. Bekjempelse av sykdom og epidemier er en global utfordring, og Norge legger derfor stor vekt på det arbeid som gjøres av WHO. Norge ønsker å bidra til positive endringer som kan hjelpe WHO til å ivareta sine funksjoner som

verdens normgivende helseorganisasjon. I forhold til norske utviklingspolitiske mål legger regjeringen særlig vekt på at WHO skal bidra effektivt til oppbygging og utvikling av bærekraftige helsesystemer i de fattigste landene.

Rapport 1999

WHO ble også i 1999 sterkt preget av reformprosesser igangsatt etter at Gro Harlem Brundtland overtok som organisasjonens generaldirektør i juli 1998. Målet er å få organisasjonen til å arbeide på en mer fokusert og samordnet måte mot felles mål, og i større grad å rette søkelyset mot fattige lands helseproblemer. Det legges større vekt enn tidligere på utvikling av bærekraftige helsesystemer og på å bekjempe ulike sykdommer innenfor en mer koordinert og helhetlig ramme enn det som tidligere var tilfellet. Samtidig forsøkte man å sette helse inn i et bredere samfunnsperspektiv. Norge var innvalgt i styret for WHO i perioden 1997-2000.

Budsjett 2001

Norges faste andel av WHOs regulære budsjett er fastsatt til 0,60 pst. Av det regulære bidraget klassifiseres 75,4 pst. som offentlig utviklingshjelp (ODA) og midlene bevilges fra kap. 161, underpost 70.50, programområde 03. Norge gir også betydelig frivillig støtte til WHO fra kap. 161, underpost 70.25.

For 2001 foreslås bevilget kr 5 591 000 under 02-området.

2. Den internasjonale arbeidsorganisasjonen (ILO)

Mål

ILO er en trepartsorganisasjon der medlemslandenes delegasjoner i styrende organer er sammensatt av representanter fra regjering, arbeidsgiver og arbeidstaker. Dette er en unik struktur innen FN-systemet som tradisjonelt har vært meget velegnet til å utføre organisasjonens mandat; å bedre arbeidsvilkår på områder som minstealder, arbeidstid, sosial sikkerhet, organisasjonsfrihet m.m. Historisk har dette først og fremst vært søkt gjennomført ved vedtakelse av internasjonale konvensjoner, men senere har forskning, analyse og faglig bistand blitt stadig viktigere. En stadig viktigere utfordring for organisasjonen er å bedre arbeids- og levevilkår i den uformelle sektor, hvor størstedelen av verdens fattige arbeider.

Videre er kampen mot barnarbeid blitt stadig viktigere i organisasjonens arbeid. I en verden preget av økt globalisering og liberalisering av handel, har ILOs kjernemandat fått fornyet interesse. I Norge er det Kommunal- og regionaldepartementet som har det faglige hovedansvaret for ILO.

Rapport 1999

Arbeidskonferansen vedtok sommeren 1999 en ny konvensjon som tar sikte på å avskaffe de verste former for barnarbeid, herunder barneprostitusjon, tvungen rekruttering og bruk av barnesoldater. En rekke land har ratifisert konvensjonen, bl.a. Finland, USA og enkelte utviklingsland. De nordiske landene, Norge medregnet, tar sikte på å ratifisere konvensjonen i løpet av 2000. ILO opprettet i 1992 et eget program i kampen mot barnarbeid. Programmet mottar støtte fra en rekke givere. Norge besluttet i 1998 å støtte programmet med 66 mill. kroner over fire år. Denne støtten fortsatte i 1999. For å kunne lykkes i målet om å avskaffe alle former for barnarbeid er det viktig at de store internasjonale organisasjonene samarbeider. Norge har derfor i 1999, sammen med andre givere, aktivt bidratt til økt samarbeid mellom Unicef, ILO og Verdensbanken. Dette har blant annet resultert i et samarbeidsprosjekt mellom de tre organisasjonene om statistikk og barnarbeid.

Kampanjen for økt ratifikasjon av ILOs kjernekonvensjoner fortsatte i 1999. Dette førte til en rekke nye ratifikasjoner. Tiltak for å ivareta en rettslig og praktisk implementering av disse konvensjonene ble videreført. Samtidig ble det aktivt arbeidet for å fremme Erklæringen om de grunnleggende rettigheter i arbeidslivet. Et strategisk budsjettdokument for budsjetterminen 2000-01 ble vedtatt i 1999. Budsjettet reflekterer de endringer som er blitt foretatt i organisasjonen etter at Juan Somavia ble valgt til ny leder i organisasjonen i 1998. Reformprosessen i ILO fortsetter og endringer blir nå også foretatt på landnivå.

Budsjett 2001

Norges faste andel av ILOs regulære budsjett er fastsatt til 0,60 pst. Av det regulære bidraget klassifiseres 15,4 pst. som offentlig utviklingshjelp (ODA), og midlene bevilges fra kap. 161, underpost 70.50, programområde 03. ILO får også øremerkede midler til bistandsformål fra kap. 165, underpost 70.20.

For 2001 foreslås bevilget kr 9 000 000 under 02-området.

3. De forente nasjoners organisasjon for ernæring og landbruk (FAO)

Mål

De forente nasjoners organisasjon for ernæring og landbruk (FAO) har et mandat som omfatter innsamling og spredning av informasjon om ernæring, fiske og landbruk, samt gjennomføring av bistandstiltak for landsbygdetutvikling, bedret ernæring og matforsyning. FAO er en av de største særorganisasjonene i FN-systemet og er den viktigste organisasjonen for utarbeidelse av internasjonale retningslinjer for primærnæringene.

Fra norsk side legger en vekt på at FAO må samarbeide bedre med resten av det multilaterale systemet og få en klarere fattigdomsprofil på sin bistand. Videre arbeides det for å styrke en positiv gjensidig påvirkning mellom det operative arbeidet i felten og det normative arbeidet. Gjennom styrende organer og øremerkede bidrag søker en å fremme kvinners rolle i primærnæringene og en forsvarlig ressursforvaltning. Norge vil bruke organisasjonen for å fremme norske synspunkter på internasjonale fiskeri- og landbruksspørsmål, samt som en kanal for norsk bistand til utviklingsland.

Rapport 1999

FAOs generalkonferanse, som arrangeres hvert annet år, ble avholdt høsten 1999. De viktigste sakene som ble vedtatt under konferansen var det strategiske rammeverk for FAO fram mot 2015, samt budsjett for organisasjonen for toårsperioden 2000-2001. Det strategiske rammeverk angir rammene for FAOs virksomhet de kommende 15 år med hensyn til å bistå medlemslandene i å fremme matvaresikkerhet, bærekraftig landbruk og fiskeri, samt en forsvarlig forvaltning av naturressursgrunnlaget. Rammeverket angir videre hvordan FAO skal møte utfordringer som faglig relevans, tverrfaglige tilnæringsmåter og bygging av allianser både innen FN-familien og med andre relevante partnere. Dette er områder man fra norsk side la stor vekt på at FAO måtte få et avklart forhold til. Generalkonferansen vedtok et nominelt nullvekstbudsjett, noe som innebærer begrensede muligheter for FAO til å påta seg nye oppgaver uten å måtte redusere pågående aktiviteter.

Oppfølgingen av Toppmøtet om verdens matvaresikkerhet, som FAO arrangerte i 1996, var et prioritert område for FAO også i 1999. Fra norsk side fulgte man opp standpunktene fra forhandlingene og bidro til å sikre en integrert oppfølging av handlingsplanen fra toppmøtet i hele det multilaterale systemet. FAOs pågående desentralisering ble videreført i 1999, og selv om det må ses positivt på en styrking av den operative delen av virksomheten, kan det tyde på at dette på sikt vil kunne gå utover det faglige nivået i organisasjonen.

Budsjett 2001

Norges faste andel av FAOs regulære budsjett er fastsatt til 0,613 pst. Av det regulære bidraget beregnes 52,8 pst. som offentlig utviklingshjelp (ODA), og midlene bevilges over bistandsbudsjettet (kap. 161, post 70.50). FAO mottar også øremerkede midler til bistandsformål fra kap. 165, post 70.20.

For 2001 foreslås bevilget kr 8 052 000 under programområde 02.

Underpost 70.20 Atlanterhavspaktens organisasjon (NATO)

Mål

Trygge norsk sikkerhet gjennom samarbeid i NATO, herunder å videreutvikle sikkerhetssamarbeidet med NATOs partnerland.

Rapport 1999

NATOs toppmøte våren 1999 var en milepæl i alliansens omfattende omstillingsprosess for å tilpasse seg det nye sikkerhetspolitiske landskap etter den kalde krigens slutt. Toppmøtet i Washington vedtok et nytt strategisk konsept som danner de overordnede retningslinjer for det videre arbeid. NATOs grunnleggende formål forblir å trygge medlemslandenes sikkerhet og frihet. Dette skjer ved ivaretagelse av alliansens tradisjonelle kjerneoppgaver, et kollektivt forsvar, sterke transatlantiske bånd og konsultasjoner om spørsmål som berører de alliertes sikkerhet. Samtidig skal de nye oppgaver innen krisehåndtering, fredsoperasjoner og partnersamarbeid videreføres og videreutvikles.

Kosovokrisen våren 1999 var et dramatisk uttrykk for de utenriks-, sikkerhets- og forsvarspolitiske utfordringer NATO i dag står overfor, og

ga viktige innspill til arbeidet med å gjøre alliansen beredt til fremtidens oppgaver. En demokratisk organisasjon som NATO må føre en åpen dialog om erfaringer fra slike operasjoner. Regjeringen deltar derfor aktivt i nasjonalt og internasjonalt "lessons-learned" arbeid etter Kosovo-krisen. Utplasseringen og utviklingen av KFOR som støtte for FNs sivile misjon i Kosovo (UNMIK) har vært en viktig erfaring, både når det gjelder krisehåndtering og når det gjelder samarbeidet med de mange partner- og andre land som deltar i operasjonen. I forlengelsen av dette ble et sentralt spørsmål i 1999 arbeidet med styrket evne til krisehåndtering, særlig i lys av bestrebelsene på å utvikle en europeisk sikkerhets- og forsvarsidentitet. Toppmøtet vedtok det såkalte Defence Capabilities Initiative (DCI, Initiativet for forbedret forsvarsevne). Utviklingen av en europeisk sikkerhets- og forsvarspolitik i EU satte det fremtidige samarbeid mellom de to organisasjonene i fokus. Det er Regjeringens syn at alliansens bruk av militær makt må skje på folkerettens grunn. Reformen så vel i FN som i NATO vil styrke mulighetene for en mer effektiv regionalisering av FNs oppgaver innen de rammer FN-charteret trekker opp. Regjeringen vil delta aktivt i dette reformarbeidet.

Samarbeidet med partnerlandene fortsatte å utvikle seg på en positiv måte i 1999. Etter toppmøtet i Washington i april engasjerte ni land seg i handlingsplanen for medlemskap som ble vedtatt der. Arbeidet som er gjort gjennom dette programmet har bidratt til den generelle politiske og økonomiske reformprosessen i de aktuelle landene og til å legge forholdene til rette for senere utvidelse av NATO. Forholdet mellom NATO og Russland lå derimot brakk en stor del av 1999, som del av de russiske reaksjoner på NATOs operasjon i Kosovo.

Prioriterte oppgaver i 2001

I 2001 vil den konkrete utforming og oppfølging av en egen europeisk krisehåndteringsevne være et prioritert spørsmål. Det omfatter NATOs bistand til EU, herunder tilpasning av NATOs forsvarsplanleggingssystem, og mekanismer for konsultasjon og samarbeid for allierte som ikke er medlemmer av EU og EU-medlemmer som ikke er medlemmer av NATO.

Krisehåndtering på Balkan vil fortsatt kreve en betydelig del av alliansens politiske og materielle ressurser. Utviklingen i Kosovo og Bosnia, men også andre deler av det tidligere Jugoslavia, vil stå i fokus. Norge vil i april 2001 overta

ledelsen av KFOR for en periode på 6 måneder. Oppdraget vil kreve betydelige ressurser, samtidig som oppdraget vil gi svært viktige erfaringer på det forsvars-, sikkerhets- og utenrikspolitiske området.

Ettersom samarbeidet med Russland ble gjenopptatt våren 2000, er det igjen åpnet for en konstruktiv utvikling av forholdet mellom NATO og alliansens viktigste partnerland. Det er fra norsk side høyt prioritert å utvikle både det politiske og praktiske samarbeidet med Russland.

I 2001 vil imidlertid også samarbeidet med de øvrige partnerland kreve betydelig engasjement og ressurser. Målet er å styrke partnerlandenes evne til å delta i NATO-ledede operasjoner og å videreutvikle konsultasjonsordningene mellom NATO og partnerlandene. Det vil også bli viktig å videreføre kandidatlandenes tilpasning til fremtidig NATO-medlemskap.

Til de av NATOs aktiviteter som dekkes over Utenriksdepartementets budsjett, foreslås for 2001 bevilget kr 14 000 000.

Underpost 70.25 Internasjonale nedrustningsforhandlinger

Mål

Bidra aktivt i internasjonalt samarbeid med sikte på å fremme rustningskontroll og nedrustning både når det gjelder konvensjonelle og masseødeleggelsesvåpen.

Rapport 1999

Etter at konvensjonen om forbud mot utvikling, produksjon, lagring og bruk av kjemiske våpen og om destruksjon av disse (Kjemivåpenkonvensjonen) trådte i kraft i 1997, har Norge deltatt aktivt i OPCW med det videre arbeid med de uløste spørsmål under konvensjonen. Pr. august 2000 hadde 135 land ratifisert konvensjonen.

Konvensjonen om totalforbud mot antipersonellminer trådte i kraft i 1999. Norge har videreført sitt engasjement i oppfølgingen av konvensjonens bestemmelser om økt samarbeid og assistanse til minerydding og bistand til mineofre.

Oppbyggingen av et midlertidig sekretariat for Prøvestansavtalen fortsatte i 1999. Avtalen trer i kraft når 44 stater har ratifisert. Ved utgangen av 1999 hadde 26 stater ratifisert. Fra norsk side legger en betydelig vekt på å bidra til snarlig ikrafttreden og gjennomføring av avtalens bestemmelser.

Budsjett 2001

Underposten dekker pliktig bidrag til møter og forhandlinger om global og regional nedrustning og rustningskontroll, herunder Avtalen om konvensjonelle våpen i Europa (CFE), forhandlinger om sikkerhets- og tillitsskapende tiltak, Prøvestansavtalen (CTBTO) i Wien, antipersonellmine-konvensjonen, Organisasjonen for forbud mot kjemiske våpen (OPCW) i Haag og forhandlinger om en verifikasjonsprotokoll til konvensjonen om biologiske våpen.

For 2001 foreslås bevilget kr 11 253 000.

Underpost 70.30 Europarådet*Mål*

- Styrke Europarådets bidrag på hovedinnsatsområdene menneskerettigheter, demokrati og rettsstatens prinsipper, spesielt overfor landene i Sentral- og Øst-Europa og Russland.
- Aktiv deltakelse på Europarådets ulike faglige samarbeidsområder, med særlig vekt på tiltak rettet mot nye medlemsland.
- Bidra til gjennomføringen av Stabilitetspakten for Sørøst-Europa.

Rapport 1999

Europarådet feiret i 1999 sitt 50-årsjubileum. Ministerkomiteens 104. sesjon i Budapest i mai var i stor grad viet markeringen av jubileet. Møtet vedtok "Budapest-erklæringen" som trekker opp hovedlinjene for organisasjonens arbeid i kommende år, basert på følgende fem prioriterte områder; menneskerettigheter, demokratisk stabilitet, rettsstatens prinsipper, kultur og utdanning og sosial samhörighet. I tillegg ble mandatet for Europarådets kommissær for menneskerettigheter vedtatt. Ministerkomiteens 105. sesjon i november var i hovedsak viet drøfting av arbeidet for fred og gjenreising i Kosovo, organisasjonens bidrag til Stabilitetspakten for Sørøst-Europa samt utviklingen i Tsjetsjenia. Georgia ble formelt tatt opp som Europarådets 41. medlem i 1999.

Stortinget vedtok i vårsesjonen Odelstingsproposisjon nr. 3 (1998-99) om Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett. Loven innebærer bl.a. at Den europeiske menneskerettskonvensjon er blitt en integrert del av norsk rett og at den har forrang ved motstrid med

andre lover. I tillegg ratifiserte Norge Rammekonvensjonen for beskyttelse av nasjonale minoriteter 17. mars 1999.

I Norge ble det gjennomført et omfattende program for markeringen av 50-årsjubileet bl.a. med sikte på å styrke kunnskapen om Europarådets arbeid. Det ble lagt spesiell vekt på kampen mot rasisme og fremmedfrykt.

Budsjett 2001

Underposten dekker Norges pliktige bidrag til Europarådets ordinære budsjett, delavtalene om Europarådets utviklingsbank, Venezia-kommisjonen og Nord/Sør-senteret og det pliktige bidraget til møter i Rådets regi.

For 2001 foreslås bevilget kr 23 664 000.

Underpost 70.35 Internasjonale råvareavtaler*Mål*

Bevilgningen dekker Norges forpliktelser til Den internasjonale kaffeorganisasjonen, Den internasjonale kakaoorganisasjonen, Den internasjonale juteorganisasjonen og Den internasjonale organisasjonen for tropisk tømmer. Midlene skal sette organisasjonene i stand til å bidra med statistikk- og informasjonsarbeid samt noe faglig bistand innenfor sine ansvarsområder. Den internasjonale juteorganisasjonen er besluttet nedlagt, men kontingenten vil måtte bli dekket inntil organisasjonen er avviklet i 2001.

Budsjett 2001

For 2001 foreslås bevilget kr 578 000.

Underpost 70.40 Ymse organisasjoner**1. Østersjørådet***Mål*

Østersjørådet vil i fremtiden være det koordinerende og samlende organ for det mangfoldige samarbeid som foregår i Østersjøregionen. Også etter den kommende EU-utvidelsen vil Rådet fortsette å spille en sentral rolle, ikke minst med henblikk på å trekke Russland aktivt med i sentrale vestlige samarbeidsstrukturer.

Rapport 1999

Norge overtok formannskapet i Østersjørådet fra juni 1999 til juni 2000. Fra norsk side har man i formannskapsperioden prioritert økonomisk samarbeid, energisamarbeid, miljø og sub-regionalt samarbeid. Østersjørådet har i 1999 påbegynt en større restruktureringsprosess med det formål å bedre oversikten over ulike typer samarbeid i regionen, effektivisere samarbeidet og unngå overlapping. I denne forbindelse har man også innledet samarbeid med Barentsrådet.

Budsjett 2001

I takt med EUs uvidelsesprosess vil regionale samarbeidsordninger i Europa komme til å øke i betydning. Østersjørådet vil sammen med Barentsrådet og Arktisk Råd komme til å spille en vesentlig rolle i gjennomføringen av den kommende handlingsplan for EUs nordlige dimensjon.

For 2001 foreslås bevilget kr 847 000 til Norges andel av utgiftene til Østersjørådets sekretariat og til Østersjørådets kommissær for demokratiske institusjoner.

2. Det europeiske institutt

Det europeiske institutt i Washington arbeider for å fremme transatlantisk samarbeid.

For 2001 foreslås bevilget kr 110 000.

3. Den internasjonale havrettsdomstol

Den internasjonale havrettsdomstol i Hamburg er an av institusjonene etablert under FNs havrettskonvensjon av 1982. Norge ratifiserte konvensjonen 24. juni 1996. Havrettsdomstolen som hittil har hatt 9 sesjoner, ventes å få en sentral rettsskapende funksjon innen havretten. Forslaget til totalbudsjett for 2001 innebærer en økning på om lag 13,5 pst. i forhold til 2000-budsjettet fra USD 7 657 019 til USD 8 698 900. Dette har bl.a. sammenheng med at domstolen fra midten av 2000 vil gå over fra oppbyggings- og organisasjonsfase, til regulær driftsfase, noe som bl.a. medfører økte administrative kostnader.

For 2001 foreslås bevilget kr 670 000.

4. FNs internasjonale straffedomstoler

Jugoslavia-domstolen i Haag ble opprettet for å dømme krigsforbrytere fra krigen i det tidligere Jugoslavia. For tiden står 66 personer tiltalt i 25

tiltaler for domstolen. Blant dem som er tiltalt og begjært arrestert er Bosnia-serbernes tidligere politiske og militære ledere Radovan Karadzic og Ratko Mladic. Domstolen har de senere år også etterforsket forbrytelser begått i Kosovo-provinsen. Under NATO-aksjonen mot FRJ ble det reist tiltale mot president Milosevic og fire av hans nærmeste medarbeidere for bl.a. forbrytelser mot menneskeheten i form av drap og deportasjon av kosovoalbanere etter 1.1.1999. Ingen av disse er til nå pågrepet.

Rwanda-domstolen i Arusha ble opprettet for å dømme de ansvarlige for folkemordet i Rwanda i 1994. Arbeidet ved domstolen er blitt forsinket i forhold til opprinnelige planer og målsettinger, men domstolen opplevde i september 1998 et gjennombrudd ved at tidligere statsminister i Rwanda, Kambanda innrømmet skyld i folkemord og andre forbrytelser mot menneskeheten, og ble dømt til livsvarig fengsel. Rwanda-domstolen har så langt tiltalt 45 personer i 28 tiltaler. Flertallet av disse hadde ledende stillinger i staten eller i ulike grupper og bevegelser som fremprovoserte folkemordet. Det er hittil avsagt 6 dommer. Av hensyn til større aktivitet og effektivitet vedtok FNs sikkerhetsråd i april 1998 opprettelsen av et tredje kammer ved domstolen. 31. mai 1999 tiltrådte en norsk lagdommer som dommer ved domstolen.

For 2001 foreslås bevilget kr 11 891 000 for å dekke Norges fastsatte bidrag til de to domstolene.

5. FNs internasjonale havbunnsmyndighet

Den internasjonale havbunnsmyndigheten er en av institusjonene etablert under FNs havrettskonvensjon av 1982. Norge ratifiserte konvensjonen 24. juni 1996. Havbunnsmyndigheten har Sekretariat på Jamaica og har til oppgave å forvalte ressursene på det internasjonale havbunnsområdet og regulere utnyttelse og utvinning av disse ressursene.

For 2001 foreslås bevilget kr 446 000.

6. Urfolks deltakelse i Arktisk Råd m.v.

Situasjonsbeskrivelse

Samarbeidet i Arktisk Råd omfatter alle de 8 arktiske statene; Canada, Danmark, Finland, Island, Norge, Sverige, Russland og USA. Formålet med dette sirkumpolære samarbeidet er å fremme bærekraftig utvikling i de arktiske områder. Det legges fra Norges side stor vekt på betydningen

av de arktiske urfolkernes deltakelse i Rådet der Samerådet, som én av fire urfolksorganisasjoner, har status som permanente deltakere. Rådets urfolkssekretariat (Indigenous Peoples Secretariat) er lokalisert i København og yter logistisk og annen støtte til urfolkernes deltakelse i Rådet.

Mål

Formålet med bevilgningen er å gi tilskudd til urfolksrepresentanters deltakelse i internasjonalt samarbeid i nordområdene på områder der deres interesser er særlig berørt, samt å styrke deres forutsetninger for å delta i denne type samarbeid. Bevilgningen vil i første rekke knyttes til tilskudd til samer og russiske urfolk.

Budsjett 2001

For 2001 foreslås bevilget kr 400 000.

Underpost 70.45 Den vesteuropeiske union (VEU)

Mål

Delta i det fortsatte samarbeid i Den vesteuropeiske union (VEU) knyttet til utviklingen av europeisk evne til fredsoperasjoner og krisehåndtering. På grunn av utviklingen av en europeisk sikkerhets- og forsvarspolitik innen EU, vil VEU's rolle bli redusert. Organisasjonens fremtid er for tiden usikker.

Rapport 1999

Norges assosierte medlemskap i VEU har gitt anledning til bred deltakelse i europeisk sikkerhetspolitisk samarbeid og i bestrebelsene på å styrke de europeiske lands krisehåndteringskapasitet. Samarbeidsordningene mellom VEU og NATO er videreutviklet, på basis av beslutningene om å utvikle en europeisk sikkerhets- og forsvarsidentitet (ESDI) innen alliansen. Samtidig er forholdet mellom VEU og EU utdypet på grunnlag av Amsterdamtraktaten, som ble vedtatt ved avslutningen av EU-landenes regjeringskonferanse i 1997. Norge har deltatt aktivt i dette arbeidet.

Budsjett 2001

For 2001 foreslås bevilget kr 4 000 000.

Underpost 70.50 Organisasjon for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE)

Mål

- Bidra i arbeidet for å forebygge utbrudd av nye konflikter, dempe spenningen i eksisterende konfliktområde og fremme demokrati og menneskerettigheter.
- Styrke OSSEs kriseforebyggende diplomati og forbedre OSSEs innsats i felten.
- Delta aktivt i forsoningsarbeidet og gjenoppbyggingen i Kosovo.

Rapport 1999

Under det norske formannskapet i 1999 sto OSSE overfor de største utfordringene i organisasjonens historie. Formannskapet ble sterkt preget av konfliktene i Kosovo og Tsjetsjenia. Den mest krevende oppgaven i formannskapsåret var Kosovo-konflikten. Etableringen og driften av OSSE-nærvær i Kosovo, først gjennom KVM (Kosovo Verification Mission) og senere gjennom UNMIK (United Nations Interim Mission in Kosovo) krevde stor innsats. Formannskapet bidro aktivt til opprettelsen av Stabilitetspakten for Sørøst-Europa. Norge la under OSSE-formannskapet stor vekt på nær kontakt med Russland. Det viste seg imidlertid vanskelig å skape en konstruktiv dialog om Tsjetsjenia-krisen. Russland ble oppfordret til å søke en politisk løsning med bistand fra OSSE, men avviste en politisk rolle for OSSE under henvisning til at Tsjetsjenia var et internt anliggende.

Formannskapet satte et sterkt fokus på Sentral-Asia. Det ble utformet en samlet strategi for OSSEs engasjement. Toppmøtet i Istanbul var en krevende oppgave for formannskapet. Både forhandlingene om Pakten for europeisk sikkerhet og toppmøteerklæringen var vanskelige. Det lyktes imidlertid under norsk ledelse å nå enighet. Det ble i 1999 forhandlet fram en revidert Avtale om konvensjonelle våpen i Europa (CFE), og det ble foretatt justeringer i Wiendokumentet om tillits- og sikkerhetsskapende tiltak. Begge dokumenter ble vedtatt på toppmøtet i Istanbul. OSSE-formannskapet ga mulighet til å ta internasjonalt ansvar, og til å vise i praksis at vårt land har evne og vilje til å lede en tung internasjonal organisasjon.

Budsjett 2001

Regulærbudsjettet for 2001 blir tidligst vedtatt i november 2000. Norges andel av regulærbudsjettet er 2,05 pst. og andelen av det såkalte spesialfondet, som også er pliktig, er 2,36 pst. Under denne finansieringsnøkkelen finansieres de største OSSE-sendelagene, herunder Kroatia, Bosnia-Hercegovina og Kosovo-sendelaget. Budsjettrammen for spesialfondet kan endres i løpet av året, som følge av løpende behov som vedtas av Det permanente råd. Bidragsskalaen for spesialfondet er gjenstand for endring i 2001 budsjettet. Det er forventet en viss økning i OSSEs budsjett for 2001.

For år 2001 foreslås bevilget kr 44 000 000.

Underpost 70.55 Tilskudd til EFTA og EFTA-organer

Mål

EFTAs to hovedoppgaver er å arbeide for en effektiv gjennomføring av EØS-avtalen og å ivareta EFTAs samarbeid med tredjeland. EØS-avtalen sikrer deltakelse i EUs indre marked med fri bevegelse av varer, personer, tjenester og kapital samt samarbeid om områder som forbrukerpolitikk, sosial- og arbeidslivsspørsmål, herunder konsernfaglig samarbeid, miljøvern og forskningssamarbeid. Avtalen sikrer like konkurranseforhold på basis av et felles enhetlig regelverk. Det legges stor vekt på å opprettholde et enhetlig regelverk også i fremtiden. EFTAs frihandelsavtaler og forbindelser med tredjeland utvikles og justeres i lys av utviklingen i EUs avtaleverk for å sikre parallelle vilkår for EFTA- og EU-landene i forhold til tredjeland.

Rapport 1999

Bevilgningen dekker de norske bidrag til EFTAs organer: EFTA-sekretariatet, Overvåkingsorganet (ESA) og EFTA-domstolen. I tillegg kommer Norges tilskudd til Låne- og tilskuddsordningen i tilknytning til EØS-avtalen. EFTA-organenes budsjett domineres av utgifter til personell og drift. I tillegg finansieres over EFTA-sekretariatets budsjett tilskudd til teknisk bistand og andre støtteprosjekter overfor tredjeland, spesielt land i Sentral- og Øst-Europa. I 1999 var Norges budsjettandel for EFTA-sekretariatet 44,6 pst. For EØS-organene ESA og Domstolen, der Sveits ikke er bidragsyter, var budsjettandelen 90 pst.

1. Sekretariatet

Mål

Den generelle målsetning for Sekretariatets virksomhet er å fremme EFTAs samlede interesser så vel i en EØS-sammenheng som overfor tredjeland, å sikre en effektiv beslutningsprosess og en parallell regelutvikling i EU og EØS for å unngå at EFTA-landene blir diskriminert.

Rapport 1999

Sekretariatet har et koordineringsansvar i EFTA-pilaren for gjennomføringen av EØS-avtalen og utgjør et viktig bindeledd i forhold til EU, i første rekke Kommisjonen. EFTA-sekretariatet betjener komitestrukturen i EØS og i EFTA-pilaren i arbeidet med utvikling av nytt EØS-regelverk. Sekretariatet bistår videre i det omfattende komitearbeid som finner sted under Kommisjonens ansvarsområde.

I EFTAs arbeid i forhold til tredjeland har sekretariatet som hovedoppgave å bistå medlemslandene med den nødvendige ekspertise i forhandlinger og gjennomføring av et økende antall frihandelsavtaler. 1. juli 1999 trådte den interimiske frihandelsavtalen mellom EFTA og PLO i kraft på vegne av Den palestinske selvstyremyndighet (PA). I tillegg pågikk det i 1999 forhandlinger med Canada, Kypros, Tunisia, Jordan, Egypt og Makedonia.

2. Overvåkingsorganet (ESA)

Mål

Overvåkingsorganets hovedoppgave er å føre tilsyn med at EFTA-landene gjennomfører og anvender reglene i EØS-avtalen i samsvar med avtalens forpliktelser.

Rapport 1999

Hovedoppgaven i 1999 var knyttet til en omfattende generell overvåking av EFTA-landenes gjennomføring i nasjonal rett av de rettsakter som inngår i EØS-avtalen. Ved utgangen av 1999 var antall bindende EØS-rettsakter 3 590, og 1 376 direktiver. Norge hadde pr. 31. desember 1999 gjennomført 95,4 pst. av direktivene. Overvåkingsorganet har et spesielt ansvar for å påse at regelverket følges innenfor områdene offentlig innkjøp, statsstøtte og konkurranse.

3. EFTA-domstolen

Mål

Domstolens hovedoppgave er å avgi rådgivende uttalelser om fortolkning av EØS-avtalen på anmodning fra nasjonale domstoler og å dømme i de saker som reises mot et EFTA-land av Overvåkingsorganet, eventuelt av et annet EFTA-land. Domstolen behandler også anker mot avgjørelser tatt av Overvåkingsorganet i konkurransesaker herunder statsstøtte.

Rapport 1999

Domstolen behandlet 4 saker i 1999.

Budsjett for 2001

For 2001 foreslås bevilget totalt kr 131 093 000.

Underpost 70.60 Tilskudd til Nordisk minister- råds virksomhet

Mål

Det formelle nordiske samarbeidet blir realisert gjennom Nordisk Ministerråd. Statsministrene har det overordnede ansvar for samarbeidet. I Ministerrådene møtes de nordiske samarbeidsministrene og fagministrene. I tillegg kommer enkelte tverrfaglige ministerråd, f.eks. for narkotika. Ministerrådene har jevnlig møter. Samarbeidet følger tre hovedsøyler: Det internt nordiske, Norden og Europa (EU/EØS) og Norden og Nærområdene. Ministerrådene drøfter spørsmål av felles interesse innenfor de tre søyleområdene. I Nærområdene inngår de tre baltiske land, Nordvest-Russland og Kaliningrad. I tillegg har nærområdesamarbeidet også en arktisk dimensjon. Målet for Ministerrådets virksomhet er å bidra til samarbeid på områder der de nordiske land har felles interesse og som samtidig gir en nordisk nytte av samarbeidet.

Rapport 1999

I 1999 er det nedsatt en "Vismannsguppe" med én fremtredende representant for hvert av de nordiske land for å identifisere ett eller flere scenarier for utviklingen av det nordiske samarbeidet i det

nye årtusen. Norsk medlem er rektor Tove Bull. Gruppen ledes av direktør Jon Sigurdsson i Nordisk Investeringsbank. Rapporten skal være ferdig i år 2000.

Det internt nordiske er den dominerende søylen i det nordiske samarbeidet. Som en følge av statsministrenes miljødeklarasjon i november 1998, har en nordisk forhandlingsgruppe arbeidet med en tverrsektoriell strategi for "Et holdbart Norden". Denne vil være ferdig utarbeidet i løpet av år 2000 og legges fram for Nordisk Råd i år 2001. Også i 1999 har arbeidet med å bygge ned grensebarrierer i Norden stått sentralt i det nordiske samarbeidet.

Samarbeidet mellom de nordiske IT-ministrene ble utviklet videre i 1999. I år 2000 holdes det første møtet i IT-ministrenes Ministerråd.

Ministerrådets handlingsplan fra 1998 om samarbeid med den frivillige sektor, ble satt ut i praksis i 1999. Servicetelefonen "Hallå Norden" ble videreført på prøvebasis og i samarbeid med Foreningen Norden. I 1999 ble det lagt planer for nordiske informasjonsvinduer i hovedstedene.

Den overordnede målsetting for nærområdesamarbeidet, er å bidra til en stabil og demokratisk utvikling i Nærområdene. I tillegg legges det stor vekt på formidling av nordisk kultur og fellesnordiske verdier. Nærområdesamarbeidet samsvarer i høy grad med EUs politikk for disse områdene og er å betrakte som et fellesnordisk bidrag til EUs "Nordlige dimensjon". Nærområdesamarbeidet omfatter ca. 20 pst. av det nordiske fellesbudsjettet.

Innenfor den europeiske søylen er identifikasjon av saker av felles interesse, samråd og informasjonsutveksling det viktigste. Aktuelle EU/EØS-saker står på dagsorden på de fleste møter i Ministerrådets regi. I 1999 er samarbeidet mellom Ministerrådet, de nordiske hovedstedene og delegasjonene i Brussel utviklet videre. Siden 1997 er det hvert år utarbeidet en statusrapport til Nordisk Råd om Ministerrådets arbeid med EU/EØS-spørsmål.

Budsjett 2001

Følgende områder foreslås prioritert i 2001-budsjettet: barn og unge, språksamarbeid, nærområde-aktiviteter, færre grensehindre, "Et holdbart Norden", styrking av de nordiske velferdssammenheng, havmiljøet og innsats mot nynazisme.

For 2001 foreslås bevilget kr 179 000 000.

Underpost 70.65 Den internasjonale organisasjon for sivil luftfart (ICAO)*Mål*

Organisasjonen vil videreutvikle det utviklings- og harmoniseringsarbeid som pågår på det tekniske, juridiske og økonomiske området innen sivil luftfart.

Rapport 1999

ICAO videreførte i 1999 sine generelle målsetninger med særlig vekt på flysikkerhet og miljø. Et omfattende og fremgangsrikt arbeide for å forebygge ulykker grunnet systemfeil ved overgangen til 2000 ble utført i samarbeide med medlemsstatene og flyselskapenes og flyplassenes respektive samarbeidsorganisasjoner IATA og ACI.

ICAO innledet i 1999 et obligatorisk tre-årig program, Universal Safety Oversight Audit Programme, for å kontrollere hvordan alle 185 medlemsstater lever opp til de sikkerhetsrelaterte normer og standarder de er forpliktet til å følge. I første omgang er det statenes tilsyn av flyselskapenes operative virksomhet, flyenes luftdyktighet og krav til besetning som undersøkes. Et femtital stater ble inspisert av ICAO i løpet av året.

Implementeringen av det satelittbaserte CNS/ATM-programmet (Communications, Navigation and Surveillance/Air Traffic Management) fortsetter.

Et møte mellom eksperter fra 84 stater og 11 organisasjoner, Accident Investigation and Prevention Divisional Meeting, la høsten 1999 grunnlaget for økt internasjonalt samarbeide og informasjonsutveksling når det gjelder forebygging av flyulykker. En verdensomfattende konvensjon om flyselskapenes ansvarsforhold ved ulykker, med bl.a. økt ansvar og betydelig høyere erstatningsbeløp til skadede og overlevende enn hva som var tilfelle under det gamle "Warszawa systemet", ble vedtatt under en konferanse i ICAOs regi.

Nye standarder for konstruksjon av flymotorer som vil minske utslipp av NOx betydelig ble vedtatt av ICAO. Standardene vil tre i kraft i 2003. Arbeidet med å innføre strengere støystandarder, samt en utfasing av de mest støyende flytypene pågår, og resultatet beregnes å ligge klart for beslutning til neste generalforsamling i 2001. Videre analyserer ICAO metoder for å begrense utslipp av drivhusgasser, først og fremst CO₂. Bruk av

økonomiske virkemidler som skatter og avgifter samt handel med utslipp (emissions trading) er blant de virkemidlene som utredes.

Budsjett 2001

For 2001 foreslås bevilget kr 2 721 000.

Underpost 70.70 Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling (OECD)*Mål*

OECD er et forum hvor Norge møter de største aktørene i verdensøkonomien, og hvor felles problemstillinger analyseres og drøftes. Organisasjonen har de senere år også aktivt utviklet sine relasjoner til en bred gruppe ikkemedlemsland. Norge arbeider for at OECD skal opprettholde sin posisjon som et viktig utredningsforum og som premissleverandør i den økonomiske og handelspolitiske debatten.

Rapport 1999

Arbeidet som startet i 1996 for å reformere og effektivisere organisasjonen i forbindelse med reduksjoner i organisasjonens budsjett, fortsatte også i 1999. I perioden 1997 - 1999 hadde OECD som mål å redusere budsjettet med 10 pst.. Dette målet ble nådd i 1999. I følge en rapport fra Generalsekretæren har det reelle kuttet kommet opp i 18 pst. siden 1996. For fremtidige budsjettår vil man søke å holde budsjettet innen nåværende rammer, det vil si ingen reell vekst.

OECD har siden 1974 betalt pensjonsforpliktelsene til sine ansatte over det ordinære budsjettet. Ordningen har gått med betydelige underskudd. For å løse problemet med pensjonsforpliktelser la man i 1999 frem et forslag om å opprette et fond som skal dekke pensjonsutbetalingene.

15. februar 1999 trådte OECDs anti-korrupsjonsavtale i kraft. Avtalen ble fremforhandlet i 1997. Den representerer et stort fremskritt i det internasjonale arbeidet med å bekjempe bestikkelser og korrupsjon. Avtalen forplikter blant annet signatur-landene til å kriminalisere bestikkelser av offentlige tjenestemenn. Ved Minister-rådsmøtet i 1999 ble OECDs prinsipper for Corporate governance formelt godkjent. Prinsippene tar for seg temaer som aksjonærrettigheter, innsyn og styreansvar. OECD skal i samarbeid med Verdensbanken og Det internasjonale valuta-

fondet søke oppslutning om prinsippene også overfor ikkemedlemmer av OECD.

Budsjett 2001

For 2001 foreslås bevilget kr 10 870 000.

Underpost 70.75 Verdens Handelsorganisasjon (WTO)

Mål

Som et land med betydelig utenrikshandel er det i Norges interesse å bidra aktivt til utviklingen av et effektivt multilateralt regelbasert handelssystem. WTO innledet 1. januar 2000 forhandlinger knyttet til handelen med tjenester, landbruksprodukter, samt beskyttelse av intellektuell eiendomsrett (den innebygde dagsorden). Fra norsk side har vi betydelige interesser på disse områder, og vi vil delta aktivt i forhandlingsprosessen.

Parallelt vil Norge fortsatt delta i arbeidet med å legge grunnlaget for igangsettingen av en bredere forhandlingsrunde. Fra norsk side legges det vekt på at områdene markedsadgang for industriprodukter og fisk, elektronisk handel, handelsfasilitering, offentlige innkjøp, investeringer, konkurransepolitikk og anti-dumping regler inkluderes. I de kommende forhandlingene må utviklingslandene og spesielt de minst utviklede landene (MUL), bedre integreres i verdens handelssystem. Miljøhensyn er et sektorovergrep tema som må ivaretas på alle områder. Norge vil arbeide aktivt for at man kan starte en ny forhandlingsrunde i løpet av 2001.

Rapport 1999

Virksomheten i WTO ble i stor grad preget av forberedelsene til WTOs tredje Ministerkonferanse i Seattle, som etter planen skulle ha vedtatt et mandat for en bred ny forhandlingsrunde. Forberedelsene ledet imidlertid ikke til noe omforent utkast til mandat, hvilket bidro til sammenbruddet i drøftelsene i Seattle.

På norsk side fant det i perioden sted et omfattende arbeide med å forberede deltagelsen på Ministerkonferansen i Seattle. Det har i hele forberedelsesfasen vært et nært samarbeid med arbeids- og næringslivsorganisasjonene, samt med andre interesseorganisasjoner.

Norge har i perioden deltatt aktivt i tiltrædelsesforhandlingene med søkerland til WTO, deriblant Kina og Russland.

Norsk import av fiskenett er gjenstand for kvantitativ regulering fra fem land; Indonesia, Malaysia, Thailand, Kina og Taiwan. Reguleringen av fiskenett avvikles fra 1. januar 2001. Lisensplikten for import av fiskenett oppheves fra samme tidspunkt.

Budsjett 2001

For 2001 foreslås bevilget kr 6 200 000.

Underpost 70.80 Internasjonalt energisamarbeid

1. OECDs atomenergibyrå (NEA)

Situasjonsbeskrivelse og mål

NEAs oppgave er å fremme bruk av atomenergi for fredelige formål. Norge deltar i NEA bl.a. for å styrke byråets innsats innen forskning, informasjonsutveksling og faglig bistand om driftssikkerhet og atomavfallsbehandling/-lagring ved atominstallasjoner i Russland, Sentral- og Øst-Europa. Det er en målsetting å videreutvikle det internasjonale regelverk for erstatningsansvar og erstatningsplikt ved atomskade.

Rapport 1999

NEAs bistand til land i Øst-Europa er bl.a. anvendt til å utvikle en bedre sikkerhetskultur. De viktigste virkemidlene er utveksling av informasjon, seminarer og opphold for eksperter fra Øst-Europa ved anlegg i NEAs medlemsland, inkludert ved Institutt for Energiteknikk på Kjeller og i Halden. NEA har bistått land i Øst-Europa med å utarbeide lovgivning for atomvirksomhet. Norge støtter dette arbeidet aktivt. Atomenergibyrået samarbeider med IAEA angående juridiske spørsmål i forbindelse med ansvar og erstatningsplikt ved atomskader.

Budsjett 2001

For 2001 foreslås bevilget kr 526 000.

2. Det internasjonale atomenergibyrå (IAEA)

Situasjonsbeskrivelse og mål

IAEAs hovedmålsetting er å arbeide for at bruk av atomenergi skal fremme fredelige formål, helse og velstand. IAEAs virksomhet skal ikke bidra til militære formål. Norge deltar i IAEA for å styrke organisasjonens innsats med hensyn til å bedre

sikkerheten ved usikre kjernekraftverk i første rekke i Øst-Europa og SUS-landene, for å utvide internasjonalt samarbeid vedrørende forsvarlig behandling, lagring, deponering av brukt kjernebrensel og radioaktivt avfall, samt for å styrke sikkerhet og kontroll for å hindre spredning av spaltbart materiale.

Rapport 1999

IAEA gjør et betydelig arbeid for å kartlegge og bedre sikkerheten ved kjernekraftverk bl.a. i Øst- og Sentral-Europa. IAEAkonvensjonen om kjernefysisk sikkerhet ved sivile kjernekraftverk, som Norge har undertegnet og ratifisert, er et viktig middel i dette arbeidet.

Sikkerhetskrolltiltak i henhold til Ikke-spredningsavtalen (NPT), for å hindre at spaltbart materiale anvendes til militære formål, var også i 1999 et viktig arbeidsfelt for IAEA. Totalt 140 land hadde pr. 31. desember 1999 avtaler om slike tiltak med IAEA, mens 54 land som har undertegnet NPT enda ikke har inngått sikkerhetskrollavtaler slik de er forpliktet til. For å utvide virkeområdet for sikkerhetskrolltiltakene er IAEA i ferd med å inngå tilleggsavtaler til de eksisterende avtalene. Norge undertegnet en slik tilleggsavtale med IAEA i september 1999. IAEAs kontrolloppgaver overfor Irak og Nord-Korea er av særlig betydning. Byråets inspeksjonsteam fikk ikke tilgang til Irak i 1999. Det var heller ikke i fjor noen særlig framgang i IAEAs arbeid med verifisering av spaltbart materiale i Nord-Korea.

Den multilaterale ekspertgruppen (CEG) arbeidet i 1999 videre i regi av IAEAs for å fremme internasjonalt samarbeid om radioaktivt avfall i Russland.

Norge er medlem av IAEAs styre for en toårperiode til oktober 2000.

Budsjett 2001

For 2001 foreslås bevilget kr 16 095 000.

3. Det internasjonale energibyrå (IEA)

Situasjonsbeskrivelse og mål

IEA er OECD-landenes samarbeidsorganisasjon på energisektoren. Hovedmålsettingen er å sikre medlemslandenes energiforsyninger gjennom en beredskapsplan for olje og et langsiktig energiprogram. Norge deltar i samarbeidet ved en særavtale som ivaretar vår stilling som betydelig nettoeksportør av olje og gass. IEAs definisjon av

energi-forsyningsikkerhet omfatte miljøspørsmål og samarbeid med ikkemedlemsland. Oppfølging av Kyoto-protokollen på energiområdet blir et viktig arbeidsfelt for organisasjonen i tiden fremover.

Rapport 1999

Energiforsyningene til IEA-landene påvirkes i dag av tre viktige utviklingstrekk: Energipolitikk som sikrer nasjonal og internasjonal konkurransevne og sosial utvikling, globale miljøhensyn i bred forstand, samt endringer i det globale produksjons- og etterspørselsmønster for de viktigste energibærerene. Dette har også vært hovedinnsatsområdene i IEA-samarbeidet i 1999.

Energisamarbeidet med Russland og Sentral- og Øst-Europa er en viktig del av det økonomiske og politiske reformarbeidet i disse landene. Ungarn er tatt opp som medlem, mens Slovakia, Tsjekia og Polen, samt Sør-Korea ønsker medlemskap og er i ferd med å gjennomføre de nødvendige tiltak. Samarbeidsavtaler er etablert også med Kina og India som i stadig større grad vil sette sitt preg på den globale energiutviklingen.

Budsjett 2001

For 2001 foreslås bevilget kr 1 172 000.

4. Det europeiske energicharter (ECT)

Situasjonsbeskrivelse og mål

Det europeiske energicharter av 1991 er uttrykk for signatarstatenes ønske om større sikkerhet i energileveranser, økt effektivitet i produksjon, bearbeidelse, distribusjon og bruk av energi, og reduksjon av miljøproblemene på en akseptabel økonomisk basis.

Med charteret, som også henviser til statenes suverene rettigheter over energikildene, er det avgitt en politisk erklæring om utvikling av et effektivt energimarked, basert på ikkediskriminering og markedsorientert prisdannelse. I samsvar med charterets formål og prinsipper er det senere inngått en juridisk bindende chartertraktat som ramme for langsiktig samarbeid, liberalisert energimarked og beskyttelse av investeringer.

Rapport 1999

Traktaten er hittil ratifisert av 41 land. Norge har ikke ratifisert, da traktatens tvisteløsningsmekan-

sime i investor/stat-forhold kan reise problemer i forhold til Grunnlovens paragraf 88 om at Høyesterett dømmer i siste instans.

Forhandlingene om en tilleggstraktat, som omfatter spørsmål om handel og energirelatert utstyr og tjenester, er stilt i bero hva angår spørsmålet om likebehandling av investeringer. Forhandlingene om handel og energirelatert utstyr og tjenester er fullført. Arbeid for å søke å oppfylle handelsforpliktelsene under traktaten pågår. Det gjør også arbeidet med å etablere regler for energitransitt. Arbeidet med å følge opp protokollen om energiøkonomisering ble i 1999 videreført. Enøkprotokollen trådte i kraft samtidig med chartertraktaten.

Budsjett 2001

For 2001 foreslås bevilget kr 346 000.

Underpost 70.85 Multilaterale eksportkontrollfora

Mål

Wassenaar-samarbeidet har som mål å samordne eksportkontroll for konvensjonelle våpen og høyteknologiske flerbruksvarer.

Rapport 1999

33 land deltar i Wassenaar-samarbeidet. Det er opprettet et eget sekretariat i Wien. Norge har deltatt aktivt i etableringen av samarbeidet for å videreutvikle og styrke det nye eksportkontrollforumet.

Budsjett 2001

For 2001 foreslås bevilget kr 90 000.

Underpost 70.90 Marine ressurser

Mål

Den internasjonale hvalfangstkommissjon (IWC) har som formål å sikre bærekraftig forvaltning globalt av de store hvalartene.

Kommisjonen for bevaring av levende ressurser (CCAMLR) har som formål å sikre bærekraftig forvaltning av de levende marine ressurser i området rundt Antarktis.

Rapport 1999

Organisasjonen som har 40 medlemsland, har de senere år vært dominert av verneinteresser. Dette har ført til at IWC i stor grad har vært handlingslammet og ute av stand til å fatte forvaltningsvedtak. I 1997 tok IWCs formann initiativ til en kompromissprosess som Norge deltar aktivt i. Norge arbeider for at IWC igjen skal fatte forvaltningsvedtak og fungere i samsvar med sitt folkerettslige grunnlag nedfelt i Den internasjonale konvensjon for regulering av hvalfangst.

CCAMLR-konvensjonen trådte i kraft i 1982. Under konvensjonen er etablert en Kommisjon med 23 medlemmer. I tillegg har 6 nasjoner sluttet seg til avtalen uten å bli medlemmer av Kommisjonen. Norge har deltatt aktivt i Kommisjonens arbeid fra starten. I arbeidet med forvaltningen av de fiskbare bestander støtter Kommisjonen seg på råd og anbefalinger fra en fast vitenskapskomité. De seneste årene har CCAMLR arbeidet for å hindre uregulert og ulovlig fiske innen konvensjonsområdet med særlig vekt på håndhevelse og kontrolltiltak. Norge deltar aktivt i dette arbeidet for å styrke fiskeriforvaltningen i CCAMLR-området.

Budsjett 2001

For 2001 foreslås bevilget kr 737 000 til Den internasjonale hvalfangstkommissjon og kr 398 000 til Kommisjonen for bevaring av marine levende ressurser.

Post 71 Låne- og tilskuddsordningen under EØS-avtalen, kan overføres

Mål

Den opprinnelige låne- og tilskuddsordningen under EØS-avtalen trådte i kraft 1. januar 1994 og utløp 31. desember 1998. Ordningen har gitt finansieringsbistand til utvikling og strukturtilpasning i Hellas, Irland, Portugal og deler av Spania.

Da ordningen gikk mot slutten, reiste EU-siden krav om at den skulle videreføres. EØS-komiteén besluttet den 22. mai 2000 å opprette en ny ordning med finansiell overføring til mindre velstående områder i EU. Betalingsforpliktelsene gjelder femårsperioden 1999-2003 og har omtrent samme omfang som EFTA/EØS-landenes bidrag til den tidligere ordningen. Områder som kvalifiserer for EUs egne ordninger for sosial og økono-

misk utjevning vil også være mottakere av bidrag fra den nye EØS-ordningen.

Beslutningen i EØS-komiteén er tatt med forbehold om Stortingets samtykke. En egen stortingsproposisjon om ordningen vil bli fremlagt i høstsesjonen 2000. Ordningen vil deretter formelt kunne tre i kraft fra 1. januar 2001.

Rapport 1999

Av tilskuddsrammen på 500 mill. euro gjensto pr. 31.12.1999 utbetaling av 253 mill. euro til 49 prosjekter. Utbetaling var fullført til 7 prosjekter. Av de 37 prosjekter som nyter godt av rentetilskudd for en total låneramme på 1.500 mill euro i Den europeiske investeringsbank, er utbetalingsforpliktelser pr. 31.12.1999 fullført til 28 prosjekter. Utbetaling av rentesubsidier pågikk til 7 prosjekter, mens det foreløpig ikke var foretatt utbetaling til 2 prosjekter. Det synes ikke nødvendig med tilleggsutbetalinger for å sikre kontantstrømmen til låne- og tilskuddsordningen som er under avvikling.

Budsjett 2001

Den finansielle rammen for den nye finansieringsordningen er på 119,6 mill. euro. Den norske delen av totalrammen er beregnet til om lag 113,6 mill. euro. Det ble ikke bevilget midler til ordningen i 1999. For 2000 ble det bevilget 187,4 mill kroner. Det resterende beløp, 90,9 mill. euro skulle fordeles over den gjenstående treårsperioden med 30,3 mill euro pr. år.

Ved EØS-komiteens beslutning av 22. mai 2000 ble det imidlertid klart at de midler som var bevilget til ordningen for år 2000, ikke ville komme til utbetaling før i år 2001. I henhold til St.prp. nr. 61, Innst. S. nr. 220 (1999–2000), andre forslag og merknader, punkt 1, ble det derfor besluttet å redusere kap. 116, post 71 med 187,4 mill. kroner på budsjettet for år 2000. Inntil 60 pst. av midlene under den nye finansieringsordningen vil kunne bli utløst i 2001.

For 2001 foreslås bevilget 435,8 mill kroner.

Programområde 03 Internasjonal bistand

(i 1 000 kr)

Kat.	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
03.00	Administrasjon av utviklingshjelpen	518 601	528 100	563 815
03.10	Prioriterte land og regioner	2 217 802	2 292 500	2 187 000
03.20	Utvidet samarbeid	2 118 898	2 132 850	2 343 466
03.30	Bistand via internasjonale organisasjoner	3 012 802	3 251 350	4 117 600
03.40	Nødhjelp, menneskerettigheter, fred og demokrati-bygging	2 918 425	2 617 700	3 133 619
	Sum ODA-bistand	10 786 529	10 822 500	12 345 500
03.50	Øvrig bistand	305 260	278 200	418 700

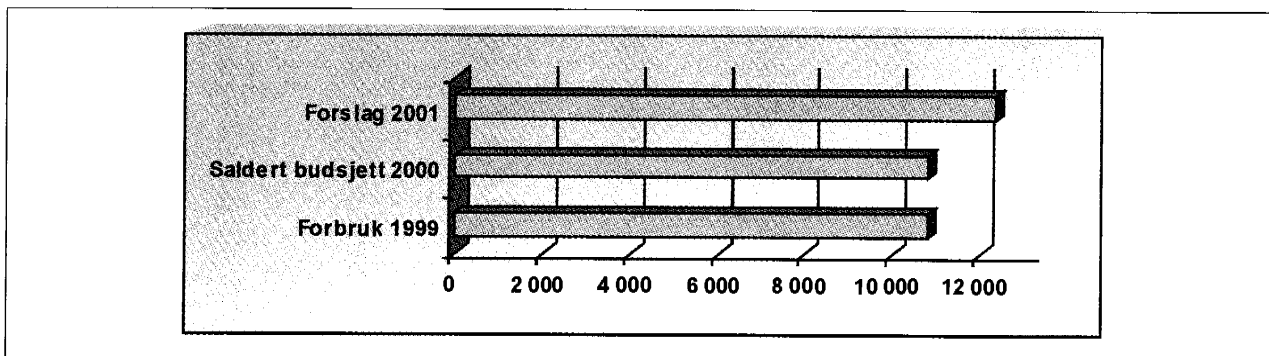
Programkategoriene 03.00, 03.10, 03.20, 03.30 og 03.40 omfatter ODA-godkjent bistand. Programkategori 03.50 omfatter bistand til Sentral og Øst-Europa og internasjonale miljøtiltak (ikke ODA-godkjent bistand.)

ODA-godkjent bistand

For 2001 foreslås bevilget 12 345,5 mill. kroner i offisiell utviklingshjelp (ODA). Dette er en nominell økning på 1 523 mill. kroner (14 pst.) i

forhold til saldert 2000-budsjett. Bevilgningsforslaget tilsvarer 0,89 pst. av BNI-anslaget for 2001.

Regjeringen fastholder målet om en opptrapping av bistanden til 1 pst. av BNI.

Figur 7.2 ODA-godkjent bistand - beløp i mill. kroner

Hovedinnretningen av budsjettet på 03-området

- Det overordnede målet for norsk bistand er å bidra til fattigdomsreduksjon. Dette ligger til grunn for Regjeringens politikk.
- Regjeringen tillegger det multilaterale systemet stor vekt, både som forhandlingsforum og som kanal for norsk bistand. Det legges derfor opp til en betydelig opptrapping av den multilaterale bistanden, - i form av økte generelle tilskudd til, økt kanalisering av bilaterale bistandsmidler via, og et generelt tettere samarbeid med de multilaterale institusjonene.
- For å få enda større effekt av bistandsmidlene ser Regjeringen det som en hovedutfordring å få til en bedre samordning av den multilaterale og bilaterale innsatsen. Det legges derfor opp til bedre samhandling mellom ulike aktører og virkemidler.
- De klare sammenhengene mellom helsesituasjonen og samfunnsutviklingen i fattige land, og de virkemidler som nå er tilgjengelige for målrettede og effektive tiltak slik som gjennom vaksineinitiativet, gjør det maktpåliggende å øke innsatsen på helseområdet.
- Utdanning er en forutsetning for utvikling på alle områder og ikke minst for at utviklingslandene skal kunne integreres i og trekke fordel av det globale informasjons- og kommunikasjonssamfunnet. Regjeringen vil opprettholde den høye prioriteringen av dette området.
- Hiv/aids-epidemien representerer mer enn et helseproblem. Epidemien er i økende grad blitt et globalt utviklingsproblem og noen steder en utviklingskatastrofe som Norge som giver må forholde seg til med fornyet styrke. Regjeringen legger med dette budsjettforslaget opp til en kraftig styrking av hiv/aids-arbeidet gjennom økte bevilgninger, større bredde og mer strategiske bidrag.
- Gjeldssituasjonen er fortsatt en tung byrde for mange utviklingsland og setter ofte klare begrensinger for deres utviklingsmuligheter. Regjeringen vil ytterligere forsterke og påskynde arbeidet med gjeldslette overfor de fattigste utviklingslandene.
- Konfliktforebygging, fremme av fredsløsninger og forsoningsiltak er av avgjørende betydning i en langsiktig utviklingsstrategi. Konfliktløsning og forsoningsarbeid, hvor Norge har opparbeidet seg en betydelig kompetanse og tillit, vil være en prioritert oppgave i norsk utviklingssamarbeid. Den nylig utkomne Brahimi-rapporten om reform av FNs fredsoperas-

joner inneholder en rekke forslag som det vil være naturlig for Norge å støtte.

- Regjeringen foreslår å styrke innsatsen til humanitær bistand. Til kortsiktig humanitær bistand vil 75 mill. kroner bli frigjort bl.a. ved overføring av humanitære programmer av mer langsiktig karakter til andre deler av bistandsbudsjettet. Bevilgningen til hjelp ved naturkatastrofer foreslås økt med 60 mill. kroner.
- Utvikling forutsetter økonomisk vekst, som igjen i stor grad hviler på en levedyktig privat sektor. Regjeringen vil derfor prioritere næringsutvikling i sør. Det legges opp til en mer slagkraftig politikk på næringslivsområdet, gjennom en forenkling og styrking av virkemiddelapparatet.
- Forskningsbasert kunnskap forankret i samarbeidslandene er avgjørende for å kunne foreta gode politiske og strategiske valg basert på nasjonale forutsetninger. Kunnskap er et globalt felles gode. Regjeringen vil ytterligere søke å samordne virkemidler og forsterke forskning på utviklingsområdet.
- Mange av de utfordringer utviklingslandene står overfor er av regional karakter, og må dermed også finne regionale løsninger. Regjeringen ønsker å øke støtten til regionalt samarbeid. Regionbevilgningene vil derfor i større grad bli brukt til å støtte regionale organisasjoner og samarbeid mellom nasjonale institusjoner i en region.

Sentrale endringer i budsjettet på 03-området

Med budsjettforslaget for 2001 legger Regjeringen opp til at betydelig mer midler skal bevilges som generelle tilskudd til de multilaterale organisasjonene. Den multilaterale andelen av den samlede ODA-godkjente bistanden vil med dette komme opp i anslagsvis 32 pst., sammenliknet med 28 pst. i 2000.

Regjeringen ønsker dessuten å kanalisere en større del av den bilaterale bistanden gjennom multilaterale organisasjoner (multi-bi-bistand). Dette vil også gjelde bruken av regionbevilgningene. På denne måten mener Regjeringen at man både oppnår en bedre sammenheng i anvendelsen av norske bistandsmidler og en styrket koordinering med mottakerlandenes samarbeid med øvrige bilaterale givere og multilaterale organisasjoner. Bedre samkjøring av ulike kanaler og bevilgninger vil være et viktig bidrag til et mer effektivt internasjonalt utviklingssamarbeid.

Det foreslås etablert en ny ordning under kap. 161 Generelle bidrag til FN-organisasjoner, under-

post 70.55, som skal brukes til multilaterale fond med flere givere. Av aktuelle tema som kan støttes herfra nevnes godt styresett og utvikling av demokrati og menneskerettigheter.

Som følge av utviklingen i Zimbabwe vil Regjeringen foreslå at landets status som prioritert samarbeidsland opphører, men at deler av utviklingssamarbeidet likevel videreføres med en begrenset ramme finansiert over regionbevilgningen for andre samarbeidsland.

Utviklingssamarbeidet med Etiopia og Eritrea vil bli gjennomgått i lys av utviklingen i fredsprosessen mellom de to land.

Regjeringen foreslår å endre navn på kap. 150, post 73 fra Bistand til det palestinske området til Bistand til Midtøsten. En underpost vil omfatte bilateralt samarbeid med palestinske myndigheter, mens en annen underpost i hovedsak vil øremerkes tiltak som støtter opp under fredsbestrebelsene i regionen. Omleggingen og styrkingen av post 73 må ses i lys av det betydelige behov for økt internasjonal bistandsinnsats som en eventuell sluttstatu-avtale mellom Israel og palestinerne vil medføre.

Det legges fram forslag om nye ordninger og en enklere og mer effektiv organisering på området næringsutvikling (kap. 157). Omleggingen innebærer at det frigjøres midler på regionbevilgningene (kap. 150) ved at relevante næringsutviklingstiltak tidligere finansiert over regionbevilgningene heretter finansieres over kap. 157.

Regjeringen vil gjennomgå budsjettstrukturen på 03-området. Regjeringen finner det derfor ikke hensiktsmessig allerede nå å avvikle de såkalte særbevilgningene for hhv. miljø- og naturressursforvaltning (kap. 155), tiltak for å bedre kvinners situasjon og likestilling (kap. 156) og kulturtiltak i utviklingsland (kap. 154, post 73) fra 2001, slik det tidligere har vært lagt opp til, jf. omtalen i St.prp. nr. 1 (1998-99) og St.pr. nr. 1 (1999-2000). Man finner det mest hensiktsmessig å fatte en beslutning om eventuell avvikling av særbevilgningene som et ledd i en samlet vurdering av den nye budsjettstrukturen.

Rapport om ODA-godkjent bistand i 1999

Forbruk 1999

Den samlede ODA-godkjente bistanden utgjorde 10,7 mrd. kroner i 1999. Dette tilsvarer en nominell økning på ca 600 mill. kroner eller 6 pst. i forhold til 1998. Forbruket i 1999 tilsvarer 0,91 pst¹. av bruttonasjonalinntekten (BNI) for 1999, samme regnskapstall som for 1998.

Ubrukte overførbare bistandsbevilgninger i 1999 utgjorde 395 mill. kroner, eller 3,5 pst. av den samlede disponible bevilgning. Dette er en økning i forhold til 1998 da overført beløp utgjorde ca 200 mill. kroner, eller 2 pst. av den samlede bevilgning. Økningen skyldes i hovedsak at det sent i budsjetterminen 1999 ble omdisponert betydelige midler fra Kommunal- og regionaldepartementet til Utenriksdepartementet knyttet til humanitær bistand i Kosovo. Disse midlene ble forutsatt overført til bruk i 2000.

Kvalitetssikring og evaluering

NORAD tok i 1999 i bruk et integrert forvaltnings- og regnskapssystem som til enhver tid gir oppdatert informasjon om planer for bruk av ulike bevilgninger og planlagt støtte til enkeltland, oppfølging av pågående tiltak og regnskapstall for den delen av bistanden som forvaltes av direktoratet. Systemet danner også grunnlaget for en statistikkbase for denne delen av bistanden. Dette systemet er et viktig hjelpemiddel i arbeidet med å sikre forvaltningsmessig kvalitet og effektivitet.

Resultatrapporteringen på tiltaksnivå har blitt betydelig forbedret de senere år. Det arbeides videre med å finne fram til rapporteringsmetoder og -rutiner om virkningene av norsk bistand på land- og sektornivå som kan gjennomføres innenfor en kostnadsmessig forsvarlig ramme.

Utenriksdepartementets evalueringsvirksomhet bidrar til økt kunnskap om sentrale aspekter ved norsk utviklingspolitikk og gjennomføringen av denne, herunder samarbeidet med prioriterte samarbeidsland og samarbeid med multilaterale og frivillige organisasjoner. Det er etablert rutiner som sikrer at konklusjonene og anbefalingene i evalueringsrapportene følges opp. Hyppige gjennomganger, ofte i samarbeid med andre givere, av prosjekter og programmer er et viktig virkemiddel i oppfølgingen av pågående tiltak.

¹ Rapporten for 1999 bygger på faktiske regnskapstall, også for bruttonasjonalinntekten (BNI). I budsjettforslaget for 1999 ble det lagt opp til at bistanden dette året skulle utgjøre 0,88 pst. av BNI. Grunnen til avviket er at budsjetterte anslag og faktiske størrelser kan variere.

Forskning er et viktig virkemiddel for å bygge opp kunnskap på norsk side om utviklingsspørsmål og om forhold i utviklingsland. Denne kunnskapen skal utgjøre et viktig grunnlag for politikkutforming. Hovedvekten av samarbeidet med norske forskningsmiljøer er regulert innenfor en femårig rammeavtale som ble inngått mellom Utenriksdepartementet og Norges forskningsråd i 1999.

OECDs utviklingskomité DAC foretar med ca. tre års mellomrom evaluering av de enkelte medlemslands utviklingspolitikk. Norge var gjenstand for en slik eksaminasjon i 1999. Komitéen ga gjennomgående meget god karakter til norsk utviklingspolitikk og fattigdomsrettingen av norsk utviklingssamarbeid, men påpekte samtidig at det økende engasjementet i humanitær bistand har ført til betydelig avvik fra det konsentrasjonsprinsippet som ligger til grunn for Norges utviklingssamarbeid. I den sammenheng ble også behovet for bedre koordinering av nødhjelp og humanitær bistand med det langsiktige utviklingssamarbeidet framhevet. Videre etterlyste komitéen bl.a. en avklaring vedrørende næringslivets rolle. Dette er to av de områdene Regjeringen legger betydelig vekt på i budsjettforslaget for 2001.

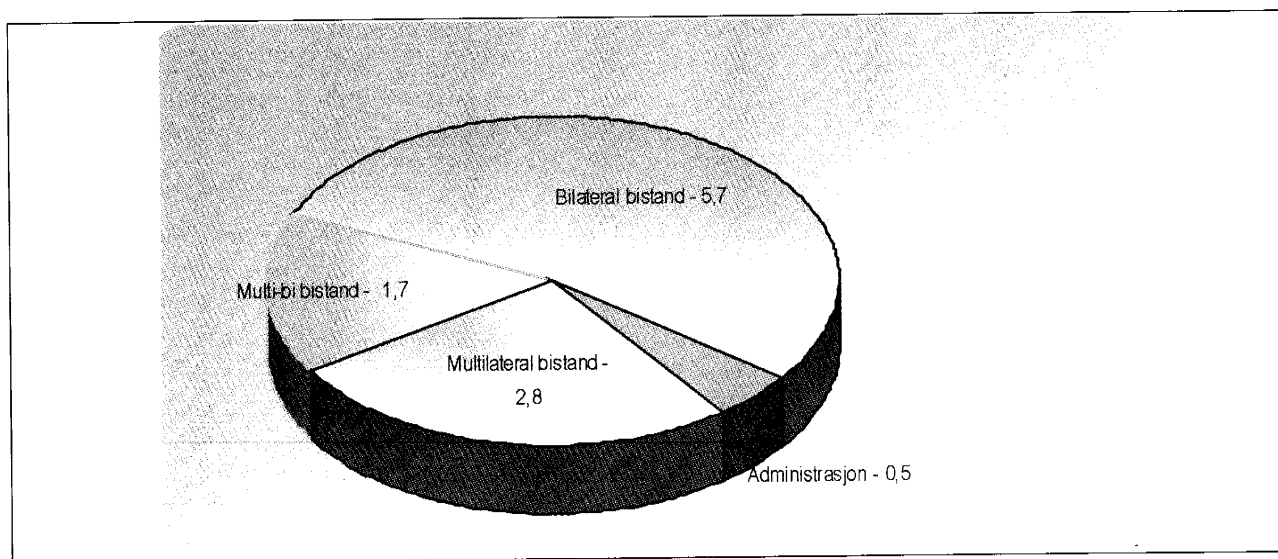
Kanaler

Av den samlede ODA-godkjente bistanden på 10,7 mrd. kroner i 1999, utgjorde den rene bilaterale bistanden 53 pst. (5,7 mrd. kroner) og de samlede bidragene til multilaterale organisasjoner 42,1 pst. (4,5 mrd. kroner). 4,9 pst. gikk til administrasjon.

I henhold til OECD/DACs retningslinjer omfatter den multilaterale bistanden kun Norges generelle bidrag til organisasjonene. Denne støtten utgjorde i 1999 26,4 pst. (2,8 mrd. kroner). De øremerkede tilskudd som kanaliseres gjennom multilaterale organisasjoner (multi-bi) over ulike budsjettkapitler klassifiseres av OECD/DAC som bilateral bistand. Denne støtten utgjorde i 1999 15,7 pst. (1,7 mrd. kroner).

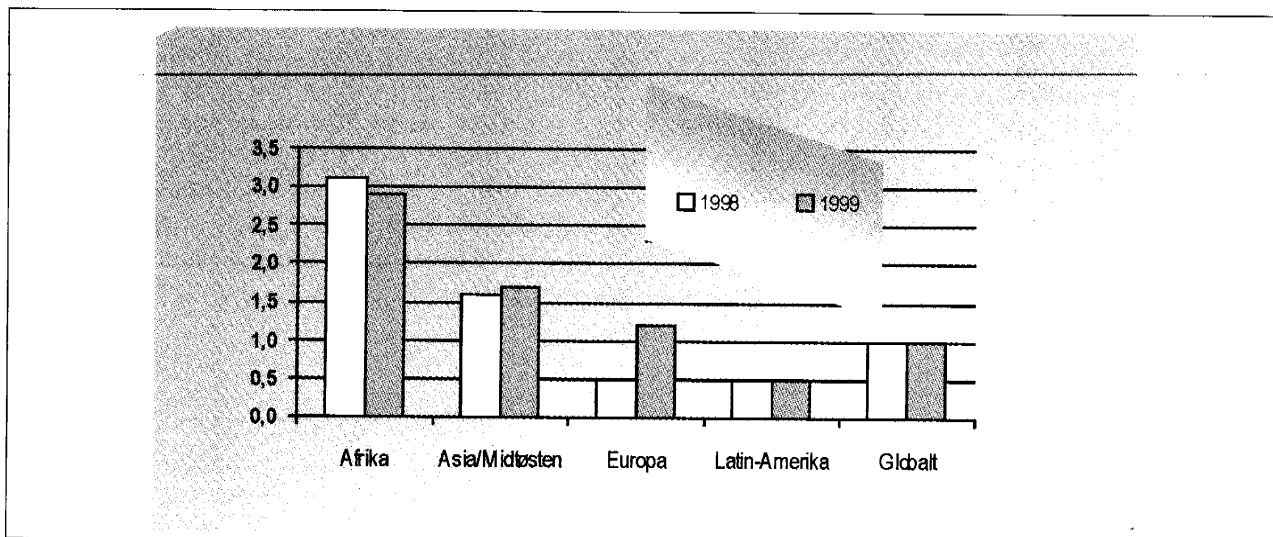
Stat-til-stat samarbeidet og støtte via frivillige organisasjoner er, i tillegg til den øremerkede støtten gjennom multilaterale organisasjoner, de viktigste bilaterale kanalene. Målt i omfang av midler er frivillige organisasjoner den viktigste kanalen for norsk bistand. Den samlede støtten gjennom frivillige organisasjoner utgjorde i 1999 nærmere 2,6 mrd. kroner, eller 36 pst. av den samlede bilaterale bistanden, hvorav mesteparten gikk til norske organisasjoner. Norge hadde i 1999 stat-til-stat samarbeid med 26 land, med en samlet støtte over ulike bevilgninger på til sammen nærmere 2,2 mrd. kroner. Dette tilsvarer 30 pst. av den samlede bilaterale bistanden. Av dette gikk 957 mill. kroner til langsiktig utviklingssamarbeid over landprogrammene med de tolv prioriterte samarbeidslandene.

Den bilaterale bistanden inkluderer også første års oppholdsutgifter til flykninger i Norge. Slike utgifter er godkjent som ODA-bistand i henhold til retningslinjer fra OECD/DAC. I 1999 ble bistandsbudsjettet belastet med om lag 433 mill. kroner. Tilsvarende beløp i 1998 var 222 mill. kroner. Disse utgiftene fordeles i bistandsstatistikken på flykningenes opprinnelsesland og klassifiseres som bilateral bistand.

Figur 7.3 Total ODA-godkjent bistand 1999 fordelt på ulike områder – i mrd. kroner.

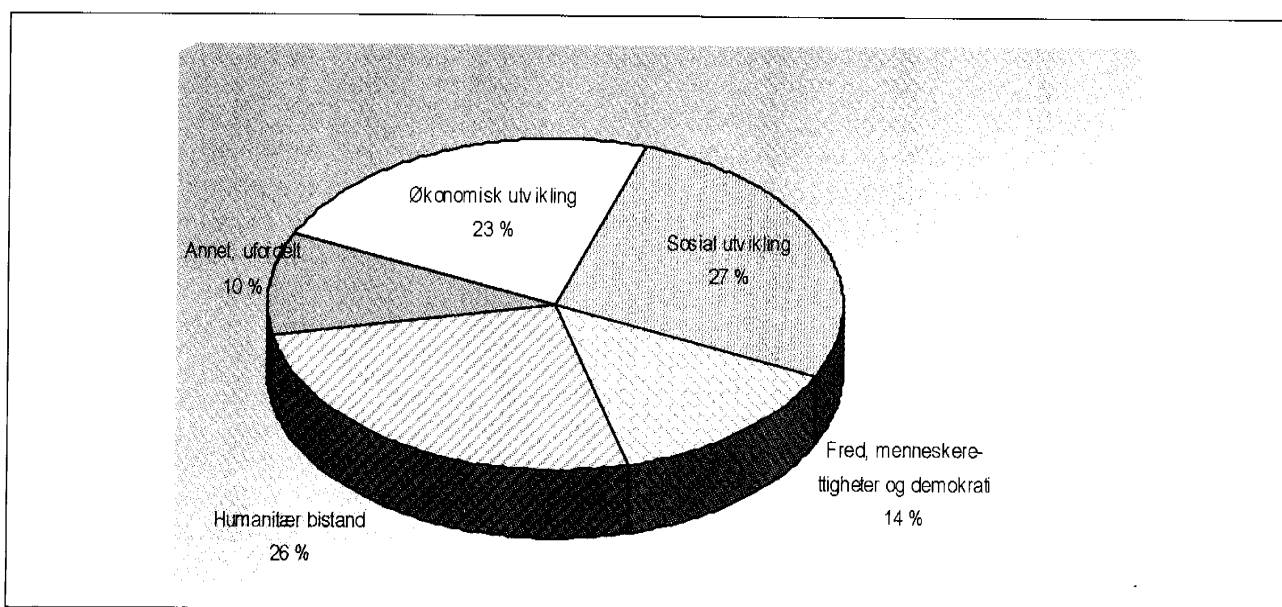
Figur 7.4 Bilateral bistand (inkl. multi-bi) i 1998 og 1999, fordelt på ulike regioner - beløp i mrd. kroner

Geografisk fordeling

Av den samlede bilaterale bistanden i 1999 gikk 2,1 mrd. kroner, eller 29 pst., til de 12 prioriterte samarbeidslandene i Afrika, Asia og Mellom-Amerika. Den store økningen i bistanden til land i Sentral- og Øst-Europa i 1999 medførte at fordelingen av den samlede ODA-godkjente bilaterale bistanden mellom regioner ble betydelig annerledes enn i tidligere år. Bistanden til Afrika utgjorde i 1999 2,9 mrd. (39,2 pst.), Asia inkludert Midtøsten 1,7 mrd. kroner (23,6 pst.), Europa

nærmere 1,3 mrd. kroner (17,3 pst.), og Latin-Amerika 547 mill. kroner (7,4 pst.) av totalen. På grunn av krisen i Kosovo var Den føderale republikken Jugoslavia (Serbia-Montenegro) den klart største mottaker av norsk bistand i 1999. Denne bistanden utgjorde nærmere 750 mill. kroner. I figuren under illustreres utviklingen fra 1998 til 1999.

Endringene i overføringene til ulike regioner innebærer også at andelen av den samlede bistanden som ble gitt de minst utviklede landene (MUL) gikk ned fra 41 pst. i 1998 til 35 pst. i 1999.

Figur 7.5 Bilateral bistand (inkl. multi-bi) fordelt på resultatområder

Resultatområder i utviklingssamarbeidet

Den norske bilaterale bistanden kan deles inn i de fire resultatområdene Økonomisk utvikling, Sosial utvikling, Fred, menneskerettigheter og demokrati og Humanitær bistand. Fordelingen mellom disse i 1999 vises i figuren nedenfor. I tillegg er det to tverrgående og dermed delvis overlappende resultatområder, Kvinner og likestilling og Miljø og naturressursforvaltning.

Økonomisk utvikling

Tiltak innenfor dette resultatområdet utgjorde 1,7 mrd. kroner, eller 23 pst. av den samlede bilaterale bistanden i 1999. Dette representerer en viss nedgang fra 1998. Bidraget omfattet i første rekke utbygging av infrastruktur, bl.a. innen energisektoren, men midler gikk også til bedring av makroøkonomiske forhold og tiltak for å fremme produksjon og annen næringsvirksomhet.

Bistand bl.a. til etablering av foretak i utviklingsland var i 1999 et viktig virkemiddel for å skape næringsutvikling. Statens investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland (NORFUND) økte sin medvirkning til investeringer i lønnsom privat virksomhet.

Det ble i 1999 arbeidet videre med å gjennomføre strategien for støtte til næringsutvikling i sør. Man startet for alvor arbeidet med å tilpasse virkemiddelapparatet og ordningene for næringsutvikling. Det ble igangsatt en utredning om norske investeringsordninger for utviklingsland, med vekt på å få fram norsk næringslivs vurderinger. Rapporten ble overlevert departementet i begynnelsen av 2000. Det ble også igangsatt en evaluering av ordningen med blandede kreditter. I de tre pilotlandene Uganda, Mosambik og Sri Lanka ble det påbegynt et arbeid for å utvikle en større bredde av tiltak. I tillegg til myndigheter og næringsliv i de tre landene ble også norske bedrifter og institusjoner trukket med. Utviklingen av virkemiddelapparatet ble også drøftet i Forum for næringsutvikling i sør.

Gjeldslette utgjør et viktig virkemiddel i arbeidet med å fremme økonomisk utvikling og fattigdomsreduksjon. I 1999 ble det utgiftsført 263 mill. kroner til gjeldslettetiltak. Av dette gikk 80 mill. kroner til Verdensbanken og Det internasjonale valutafondets (IMF) gjeldsletteinitiativ for de fattigste og mest gjeldstyngede utviklingslandene (HIPC), 98 mill. kroner til nasjonale gjeldsfond som benyttes til å betjene multilateral gjeld og 85 mill. kroner til gjeldslette gjennom Verdensbanken (5. og 6. dimensjon).

Under HIPC-initiativet har Norge så langt ettergitt alle fordringer på Tanzania, Senegal og Benin, til sammen omlag 583 mill. kroner. Sammen med de øvrige nordiske land har Norge i lang tid arbeidet for å få på plass formelle, åpne og forpliktende internasjonale forhandlinger for å sikre fullfinansiering av HIPC-fondet i Verdensbanken. Dette har man nå lykkes med. Norge har hittil bidratt med om lag 630 mill. kroner til dette fondet.

Sosial utvikling

Tiltak innenfor dette resultatområdet utgjorde 2,0 mrd. kroner, eller om lag 27 pst. av den samlede bilaterale bistanden i 1999. Forbruket lå nominelt på omtrent samme nivå som året før. Bidragene gikk bl.a. til institusjonsutvikling og støtte til utdanning, helsetjenester, familieplanlegging, bedring av sanitære forhold og vannforsyning, samt kulturtiltak.

Stortinget har satt som mål at 10 pst. av bistanden skal gå til utdanning innen 2000. I 1999 utgjorde den bilaterale bistanden til utdanning 9,4 pst., en nedgang fra 11 pst. i 1998. Stortinget har også satt som mål at bistanden til helse skal opp i 10 pst. i 2000. I 1999 utgjorde den bilaterale bistanden til helse og familieplanlegging 6 pst., en nedgang fra 9,5 pst. i 1998. De multilaterale organisasjonene fører statistikken på en slik måte at det for bilaterale givere ikke er mulig å gi eksakte og sammenliknbare tall for landenes multilaterale bidrag. Det anslås imidlertid at den samlede norske bistanden til helse og utdanning i 1999 utgjorde mer enn 20 pst. av totalinnsatsen.

Støtten til grunnleggende sosiale tjenester er definert innen rammen av 20/20 initiativet, som innebærer at 20 pst. av både bistanden og mottakers offentlige budsjetter skal brukes til slike formål. Det norske bidraget utgjorde i 1999 680 mill. kroner eller 9 pst. av den bilaterale bistanden. I tillegg anslås at om lag 20 pst. av den multilaterale bistanden går til grunnleggende sosiale tjenester.

I Norges bidrag til helse-, befolknings- og utdanningstiltak gjennom FN-systemet ble det lagt særlig vekt på tiltak for å bedre kvinners og barns helse og styrking av grunnutdanning for jenter og kvinner. Arbeidet i Verdens Helseorganisasjon (WHO) fikk stor oppmerksomhet og Norge bidro med 173 mill. kroner til sentrale områder i organisasjonens virksomhet. Det ble for øvrig satset sterkt på kampen mot hiv/aids. Vel 60 mill. kroner ble kanalisert gjennom internasjonale organisasjoner, i all hovedsak til FN's

felles aidsprogram, UNAIDS. I tillegg ble det gitt om lag 62 mill. kroner til det bilaterale hiv/aids-arbeidet.

Fred, menneskerettigheter og demokrati

Tiltak innenfor dette resultatområdet utgjorde 1,0 mrd. kroner, tilsvarende 13 pst. av den samlede bilaterale bistanden i 1999. Dette representerte en viss nominell vekst i forhold til nivået i 1998.

Norge var også i 1999 sterkt involvert i fredsprosessene blant annet i Midtøsten, Guatemala og Sudan, samt på Øst-Timor og Sri Lanka. Ikke minst har Norge vært tungt inne med bistand til demokratibyggning og fremme av menneskerettigheter i Afrika. Bilateralt var Norge aktiv i alle land hvor man har et omfattende utviklingssamarbeid. I Zambia ble det gjennomført en større satsning innenfor medieområdet, mens man i bl.a. Mosambik hadde kvinners rettigheter som et av de mest sentrale samarbeidsområdene. Norge støttet dessuten forberedelse og gjennomføring av valg i en rekke land.

Multilateralt ble det i 1999 lagt stor vekt på å støtte opp om arbeidet til FNs høykommissær for menneskerettigheter (UNHCHR), herunder arbeidet mot rasisme og tortur, samt med urfolksspørsmål. Det ble også gitt betydelig støtte gjennom FNs utviklingsprogram (UNDP), ved bidrag til gjennomføring av valg, bl. a. i Mosambik, ved støtte til FNs nye program for fremme av menneskerettigheter (HURIST) og gjennom videreføring av støtten til UNDPs program for utvikling av godt styresett i Afrika.

Humanitær bistand

Tiltak innenfor dette resultatområdet utgjorde 1,9 mrd. kroner, eller 25 pst. av den samlede bilaterale bistanden i 1999. Dette var en betydelig økning i forhold til 1998 og skyldes i all hovedsak Kosovo-krisen.

Størstedelen av den humanitære bistanden ble gitt til områder der det pågår væpnede konflikter. Med den humanitære innsatsen tok man ikke alene sikte på å lindre den akutte nøden, men også å bidra til en varig løsning av konfliktene. Fra norsk side søkte man å koordinere den humanitære innsatsen med tiltak for å styrke menneskerettigheter og demokrati, samt tiltak som skulle bidra til forsoning mellom partene. Likeledes la man betydelig vekt på å sikre at den humanitære bistanden kan danne grunnlaget for et videre utviklingssamarbeid etter at de akutte krisene er over.

Det ble også lagt vekt på å samordne den internasjonale humanitære innsatsen. En effektiv koordinering av de mange land og organisasjoner som er engasjert i humanitær assistanse i komplekse humanitære kriser kan kun skje under internasjonalt lederskap. Norge la derfor betydelig vekt på at FNs koordineringsmekanismer i slike kriser blir styrket.

Miljø og naturressursforvaltning

Innsatsen innenfor dette resultatområdet utgjorde i 1999 1,2 mrd. kroner og er beskrevet under en egen miljøomtale i innledningen i proposisjonen.

Kvinner og likestilling

Arbeidet for kvinners rettigheter og integreringen av kvinne- og likestillingsaspektet i alle deler av utviklingssamarbeidet ble videreført i 1999. Bistanden til tiltak innenfor dette resultatområdet utgjorde vel 1,1 mrd. kroner i 1999. Den kvinnerettede bistanden stod også sentralt i den multilaterale innsatsen. Arbeidet med å integrere likestillingshensynet i hele bistandsvirksomheten ble videreført. Det ble dessuten arbeidet med utvikling av kvalitative metoder for å måle effekten av denne innsatsen.

I 1999 ble det satt særlig fokus på kvinner og konflikt, bl.a. ved utredninger om kvinners mange roller i krigs- og konfliktsituasjoner og kjønnsdimensjonen i FNs fredsbevarende styrker.

Norge støttet de prioriterte landenes egne initiativ for å utvikle og gjennomføre en god likestillingspolitikk. Samtidig er det gitt støtte til multilaterale organisasjoners arbeid for å videreutvikle strategier for integrering av likestillingsperspektivet i bistandsvirksomheten. Departementet foretok i 1999 en uavhengig evaluering av likestillingsarbeidet i UNDP, FAO og Verdensbanken. Rapporten viser at organisasjonene etterhvert har utarbeidet likestillingspolitiske mål, men at man ennå ikke er enige om tidsplaner og ansvarsforhold for å nå målene.

Utviklingssamarbeidets rammebetingelser

Det overordnede målet for norsk og internasjonalt utviklingssamarbeid er å bidra til reduksjon av fattigdommen. I dag lever ca 24 pst. av verdens befolkning under den absolutte fattigdomsgrensen. I enkelte av Norges samarbeidsland er denne andelen på mer enn 70 pst. I tillegg til lav inntekt og dårlig tilgang på produktive ressurser rammes de fattige også uforholdsmessig hardt av

dårlig helse, manglende utdanning, manglende politisk innflytelse og sosial utstøting.

Antallet fattige og deres situasjonen har ikke bedret seg vesentlig de senere årene. Både utviklingsland og industriland har derfor mobilisert i en felles dugnad for å redusere andelen mennesker som lever i ekstrem fattigdom til minst halvparten av 1995-nivået innen 2015. De internasjonale utviklingsmålene (fastlagt i ulike FN-konferanser og samlet av OECD/DAC) betraktes nå som retningsgivende for utviklingspolitikken i mange mottakerland så vel som i giverlandene og de internasjonale finans- og utviklingsorganisasjonene. Disse målene setter standarder for forbedring også når det gjelder helse, utdanning og kvinners situasjon. Målene kan imidlertid bare oppnås gjennom bedre politikk i mottakerlandene selv, mer og kvalitetsmessig bedre bistand og rimelige internasjonale rammebetingelser, herunder bedre samsvar mellom måten utviklingslands interesser ivaretas innen giverlandenes ulike politikkområder (f.eks. bistand, handel og næringspolitikk).

Norge har sluttet seg til de internasjonale utviklingsmålene. Vi bidrar også aktivt i flere internasjonale fora til utformingen av felles plattformer og samarbeidsordninger som kan bedre kvaliteten på utviklingspolitikken og på rammebetingelsene generelt, både på giver- og på mottakersiden.

Veksten i verdensøkonomien

Veksttakten i verdensøkonomien påvirker utviklingslandenes muligheter for positiv vekst og utvikling, som bremsekloss i nedgangstider eller drahjelp i oppgangstider.

Ettervirkningene av finanskrisen i Asia og de store økonomiske problemene i Brasil og Russland har vært med på å prege den økonomiske situasjonen for utviklingslandene. Globalt bidro dette til at den lovende nedgangen både i antall og andel fattige i verden fra midten av 1990-tallet, stanset opp.

Den globale økonomiske veksten tok seg opp fra 2,6 pst. i 1998 til 3,4 pst. i 1999. I følge prognoser vil veksten i verdensøkonomien i 2000 komme opp i 4,7 pst. Det ventes også en betydelig vekst i 2001. Utviklingslandene som gruppe synes å ta del i denne utviklingen. I 1999 vokste utviklingslandenes økonomi gjennomsnittlig raskere enn økonomien i mange av industrilandene. Veksten i utviklingslandene forventes å bli noe høyere enn i industrilandene også i 2000 og

2001. Ulikheten mellom land og verdensdeler er imidlertid store.

Veksten i Afrika var på beskjedne 2,2 pst. i 1999. Prognosene indikerer en vekst på 3,5 pst. i 2000 og 4,4 pst. i 2001. Selv om de fleste land i Afrika sør for Sahara, med viktige unntak som Nigeria og Sør-Afrika, ikke ble så hardt rammet av Asia-krisen, regner man med at BNP pr. innbygger i gjennomsnitt var svakt fallende i 1999. Prognoser indikerer en svakt vekst i BNP pr. innbygger i 2000. Dette er under enhver omstendighet langt under det nivået som er nødvendig for å halvere andelen av mennesker som lever i ekstrem fattigdommen innen 2015.

I Øst-Asia ble veksten i BNP sterkere enn ventet. I løpet av 2000 antas det at den nesten vil komme opp på 1997-nivået. I Sør-Asia har veksten både i BNP og BNP pr. innbygger vist en jevn stigning gjennom 1990-tallet. I Latin-Amerika og det karibiske området falt BNP pr. innbygger med 2,2 pst. i 1999.

Økonomisk vekst i utviklingslandene, særlig i Afrika, er bl.a. betinget av at landene er i stand til å bekjempe den stadig alvorligere hiv/aids-epidemien. Siden stadig flere blir hiv-smittet og flere og flere utvikler aids, representerer hiv/aids-epidemien en alvorlig trussel mot økonomien i de mest berørte landene og kan føre til at alle forsøk på utvikling og reduksjon av fattigdommen ikke bringer de ønskede resultater. Også for land i andre regioner kan aids vise seg å få alvorlige konsekvenser for økonomien og for bestrebelsene på å redusere fattigdommen dersom innsatsen ikke trappes kraftig opp.

Handel

Verdens handelsvolum viste i 1999 en vekst på 5,3 pst. Prognosene for 2000 og 2001 peker i retning av ytterligere vekst. Dette bidrar til å øke etterspørselen også etter utviklingslandenes eksportvarer. For disse landene indikeres det en vekst i eksportvolumet på 8,8 pst. i 2000. Veksten synes å ville fortsette i 2001, om enn ikke fullt så raskt. Dette er en videreføring av en trend igjennom hele 1990-tallet. Veksten er imidlertid ujevn fordelt, og skriver seg i første rekke fra den sterke eksportveksten i Kina og de store landene i Sør-Øst Asia. Mot slutten av 1990-tallet utgjorde de minst utviklede landenes andel av verdenshandelen kun 0,5 pst.

Etter en økning av prisene på utviklingslandenes eksportprodukter i første halvdel av 1990-årene har man opplevd et betydelig prisfall de senere år. Mot slutten av 1990-tallet har

prisene på varer som kopper, bomull og kaffe falt betraktelig. Prognoser viser at det vil gå lang tid før prisene tar seg opp igjen. Kombinert med den kraftige oppgangen i oljeprisene i 1999 og 2000 representerer dette en stor utfordring for de olje-importerende utviklingslandene.

Utviklingen gjennom 1990-tallet og prognosene for de kommende år viser med all tydelighet hvordan de fattige landenes økonomier er knyttet opp til det globale økonomiske systemet. Eksterne faktorer utgjør derfor en viktig rammebetingelse for deres vekstmuligheter. Utviklingsland trenger et sterkt, åpent og regelbasert handelssystem som beskyttelse mot ensidige handelspolitiske tiltak fra store handelspartneres side. Regelverket må ta hensyn til utviklingslandenes, og spesielt de minst utviklede landenes, behov for særordninger og positiv forskjellsbehandling. Deltakelse i internasjonal handel er en nødvendig betingelse for at utviklingsland skal lykkes med å oppnå økonomisk vekst og dermed øke sine muligheter for å redusere fattigdommen. Utviklingslandene står overfor begrensninger både på nasjonalt og internasjonalt nivå. På det nasjonale plan er manglende infrastruktur, behovet for bedre opplæring og utdanning av arbeidskraft samt utbygging av sterkere regelverk og institusjoner blant hovedutfordringene. På det internasjonale området utgjør mangel på adgang til markeder i industrialiserte land og svak forhandlingskapasitet viktige begrensninger.

Utviklingslandene møter spesielt høye importbarrierer på områder som tekstiler, klær og landbruksvarer der de ofte har sine komparative fortrinn. Når det gjelder klær og tekstiler, har man fra norsk side allerede foretatt betydelige forbedringer av utviklingslandenes markedssadgang ved avvikling av kvoter og gjennom tollreduksjoner. Tollreduksjonene følger av Uruguay-runden og vesentlige forbedringer av GSP-ordningen. De siste teko-kvotene avvikles ved kommende årsskifte. Gjennom de pågående WTO-forhandlinger må man også forvente å måtte gå lenger enn de eksisterende forpliktelsene på landbrukssiden. I sin vurdering av framtidige generelle tollreduksjoner i WTO vil Regjeringen ta hensyn til eksportprodukter som er av særlig interesse for utviklingslandene. Det er viktig å videreføre arbeidet for en ny bred forhandlingsrunde i WTO hvor utviklingslandenes særlige interesser og behov ivaretas. Handelsrelatert bistand er nødvendig for at utviklingslandene skal gis reell mulighet til å delta aktivt i WTO-forhandlingene og videreutviklingen

av handelsregelverket. For å sikre langsiktig effekt bør handelsrelatert bistand integreres bedre i det generelle utviklingsarbeidet både bilateralt og multilateralt. Regjeringen vil også vurdere hvordan handels- og næringspolitiske virkemidler kan bidra til å fremme utviklingen i de fattigste og mest gjeldstyngede landene.

Gjeld

Utviklingslandenes gjeldsproblemer bidrar til å opprettholde fattigdom og avmakt. Gjeldslette kan frigjøre landenes ressurser til investeringer i utvikling. Det er viktig at utviklingslandene selv etablerer en nasjonal utviklingsstrategi og fører en politikk som ikke bringer landene tilbake til det gjeldsuføret de hjelpes ut av. Med Verdensbankens og Det internasjonale valutafondets (IMF) gjeldsletteinitiativ overfor de fattigste og mest gjeldstyngede utviklingslandene, det såkalte HIPC-initiativet, har det internasjonale samfunn nå instrumentene for å oppnå disse målsettingene. I tillegg til at HIPC-mekanismen ettergir over halvparten av all utestående gjeld til mer enn 30 utviklingsland, blir gjeldsletten direkte koplet til investeringer innen bl.a. helse og utdanning.

Stortinget vedtok i 1998 å ettergi all gjeld som de fattigste og mest gjeldstyngede landene har til Norge. Forutsetningen er at gjeldsletten kommer landet og innbyggerne til gode. Forut for HIPC-mekanismen sviktet denne forutsetningen. Det var en betydelig risiko for at enkelt-kreditorers eventuelle gjeldslettetiltak primært ville ha kommet andre kreditorer til gode. Framfor å gi gjeldslette kunne kreditorer velge å opprettholde sine krav og samtidig få større tilbakebetalinger fra debitorer med noe bedre betalingsevne. HIPC-mekanismen innebærer en forsikring mot at så vil kunne skje, og er derfor avgjørende.

Selv om flere giverland, i likhet med Norge, har økt sine bidrag til HIPC-ordningen, gjenstår det fortsatt et betydelig finansieringsgap. Heri ligger en betydelig utfordring.

Finansielle overføringer

Mange utviklingsland har i de senere år valgt en markedsorientert utviklingsstrategi, med større vekt på næringsutvikling drevet av en dynamisk privat sektor. Innenlandske og utenlandske investeringer er en forutsetning for at en slik strategi skal lykkes. De fattigste utviklingslandene mottar få direkte investeringer fra utlandet og lite annen privat kapital. Særlig landene i Afrika sør for Sahara nyter i svært beskjeden grad godt av det

utviklingspotensialet som ligger i direkte investeringer, primært fordi de forbindes med svakt utviklete institusjoner, økonomisk labilitet og høy politisk risiko.

Totalt anslås direkte investeringer fra utlandet (eksklusive kortsiktige porteføljeinvesteringer) til utviklingsland til omkring USD 155 mrd. i 1998. Dette er en nedgang fra toppåret 1997, da slike investeringer ble beregnet til USD 163 mrd. Investeringene går i all hovedsak til 15-20 allerede vekstkraftige mellominntektsland. Det er lite som tyder på at de fattigste landene står foran noe markant oppsving i investeringer utenfra.

Miljø

I mange deler av verden er det i dag knyttet store miljøutfordringer til klima, biodiversitet, forørkning, overutnyttelse av naturressurser og mangel på rent vann. Miljøsituasjonen i utviklingslandene er nært knyttet til fattigdomsproblemet. Overbeskatning av naturressurser og andre miljøødeleggelser fører til fattigdom, samtidig som fattigdommen kan forsterke miljøproblemene. Miljø-satsingen har derfor en sentral plass i utviklingssamarbeidet.

Siden de globale miljøavtalene og -prosessene utgjør viktige rammebetingelser for partenes nasjonale miljøpolitikk, er det viktig å knytte det mellomstatlige utviklingssamarbeidet opp mot disse. Klimapolitikken illustrerer dette. Hittil har industrilandene stått for størstedelen av klimautslippene. De store forventede økningene vil imidlertid komme i utviklingslandene. Dersom man skal bekjempe globale miljøproblemer, vil det derfor være avgjørende å bistå utviklingslandene i deres bestrebelse for en bærekraftig utvikling.

Miljø er ikke bare et nasjonalt anliggende. Utfordringene er i stor grad globale og krever dermed globale løsninger. Trusler mot miljøet er trusler både mot enkeltmenneskers og staters sikkerhet og kan danne grunnlag for langvarig konflikt. Arbeidet for bærekraftig utvikling har derfor også en viktig fredsskapende dimensjon.

Konflikt

Konflikter rammer fattige samfunn hardt. I en rekke utviklingsland ødelegger interne, voldelige konflikter grunnlaget for utvikling og fattigdomsreduksjon. Folk drives på flukt, livsgrunnlaget faller bort, lokalsamfunn brutaliseres og går i oppløsning. Politisk stabilitet og sikkerhet er en forutsetning for utvikling av demokrati, realisering av menneskerettigheter og bekjempelse av fattig-

dom. Økonomisk vekst forutsetter at pågående politiske kriser og konfliktsituasjoner løses.

Konflikter vanskeliggjør også et langsiktig og troverdig utviklingssamarbeid. Det økende antall konflikter, ikke minst i Afrika, utgjør en stor utfordring i flere av Norges samarbeidsland. Gjennom FNs organisasjoner, frivillige organisasjoner og bilaterale givere har det internasjonale samfunn bygget opp en viss beredskap og evne til å yte humanitær nødhjelp i slike situasjoner. Det internasjonale samfunn må imidlertid tenke lenger enn bare å bidra til å avhjelpe de humanitære behov. Det må tas aktive skritt for å bidra til freds- og forsoningstiltak som kan hjelpe land ut av konfliktsituasjoner.

Internasjonalt er Norge en viktig støttespiller for å utvikle beredskap for krisehåndtering og humanitær innsats. Norge er en av de største bidragsyterne i forhold til konfliktområder. I tillegg til at det ytes betydelig humanitær bistand har Norge inntatt en sentral rolle i fredsprosessene i Midtøsten, Sri Lanka, Sudan, Guatemala, Colombia og Øst-Timor.

Samtidig er Norge opptatt av å styrke FNs evne til å bidra til en fredelig løsning av konflikter og til å følge opp implementeringen av fredsavtaler som allerede er inngått. Dette er bakgrunnen for at Norge nå søker om medlemskap i FNs Sikkerhetsråd for perioden 2001/2002.

Sannsynligheten for vedvarende og nye konflikter er dessverre stor i mange land. Det er desto større grunn for det internasjonale samfunn til å bidra til å fremme langsiktig økonomisk og sosial utvikling. Dette gjelder særlig i land med regimer som viser vilje til å arbeide seriøst for å løse interne politiske og økonomiske problemer og redusere fattigdom.

Godt styresett, menneskerettigheter og demokrati

I mange land er dårlig styresett en av de viktigste årsaker til at fattigdom vedvarer. Menneskerettighetene undergraves, fravær av reelt demokrati hindrer folkelig deltakelse i utviklingsprosessen, og korrupsjon ødelegger økonomisk stabilitet og hemmer næringsutvikling. Flere utviklingsland står nå overfor store utfordringer med å få på plass et styresett som er egnet til å redusere fattigdom og til å gripe de muligheter som ligger i det internasjonale utviklingssamarbeidet. På en helt annen måte enn tidligere ser det internasjonale giversamfunnet nå betydningen av å støtte opp om disse bestrebelsene.

Bistand kan bidra til å skape eller konsolidere strukturer som fremmer menneskerettighetene.

Rettighetsbasering av utviklingssamarbeidet representerer et helhetlig perspektiv og en tilnærming som får stadig større plass i internasjonalt utviklingssamarbeid. Målet er rettighetsoppfyllelse for fattige mennesker. Et nødvendig grunnlag for dette arbeidet er godt styresett og fungerende demokratiske institusjoner.

Korrupsjonsproblemet har vært økende i mange utviklingsland, noe som ikke minst rammer de aller fattigste. Et aktivt sivilt samfunn, i tillegg til en godt fungerende offentlig forvaltning, er forutsetninger for å bekjempe korrupsjon. Regjeringen anser derfor det sivile samfunn og offentlige myndigheter som sentrale samarbeidspartnere i Norges innsats på dette området. Korrupsjonsbekjempelse står sentralt blant annet i oppfølgingen av strategi for næringsutvikling i sør. Overfor norske bedrifter som deltar i utviklingssamarbeidet legges et null-toleranse-prinsipp til grunn hva angår korrupsjon og bestikkelser. Norsk engasjement på dette området må forstås i sammenheng med den støtte som allerede gis på områder som demokratibyggning, menneskerettigheter og institusjonell styrking innen ulike sektorer.

Norge har også deltatt aktivt i diskusjonene om godt styresett og korrupsjon blant bilaterale givere, i Verdensbanken, UNDP, OSSE og OECDs utviklingskomite DAC. Korrupsjon er idag også en naturlig del av dialogen med myndighetene i de prioriterte samarbeidslandene. NORAD har utarbeidet en handlingsplan for godt styresett og antikorrupsjonsarbeid.

Hovedutfordringene i utviklingssamarbeidet

Utviklingssamarbeidet byr på mange viktige og store utfordringer. Generelt vil arbeidet for å bedre utviklingslandenes rammebetingelser alltid måtte prioriteres høyt, det være seg i form av gjeldslette, bedret markedsadgang eller fremme av investeringer. Arbeidet med å fremme fred og forsoning, godt styresett og kampen mot korrupsjon i utviklingslandene er kontinuerlige og viktige utfordringer og som oftest nødvendige forutsetninger for at utviklingssamarbeidet skal lykkes. Regjeringen velger likevel å framheve følgende to hovedutfordringer som det vil bli arbeidet med i sammenheng:

1. Den overgripende utfordringen: mer og bedre multilateral bistand - mer effektiv og bedre koordinert bilateral bistand.

OECD-landenes bistand var i perioden 1994-1998 nede i en volummessig bølgedal. Fallet synes nå å ha stoppet opp. Foreløpige beregninger tyder på at bistanden for 1999 vil beløpe seg til omlag USD 56 mrd, mot USD 52 mrd. i 1998. Det er imidlertid for tidlig å si om dette blir en varig tendens. Regnskapstall for 1999 viser at Danmark var høyest blant OECD-landene med en bistand på 1 pst. av BNI. Deretter fulgte Norge med 0,91 pst¹, foran Nederland med 0,79 pst. og Sverige med 0,70 pst.

Regjeringen ser med bekymring på underfinansieringen av mange multilaterale organisasjoner. Man har i norsk utviklingspolitikk tradisjonelt tilstrebet en balanse mellom bilateral og multilateral bistand. Likevel har den rene multilaterale bistanden nå sunket til bare en drøy fjerdedel av totalinnsatsen. Den bilaterale bistanden kanalisert gjennom multilaterale organisasjoner har riktig nok økt betydelig. Multi-bi-bistanden regnes imidlertid som bilateral bistand i henhold til OECD/DAC-regelverket. I sin gjennomgang av norsk bistand i 1999 pekte OECD/DAC på at andelen av den norske bistanden som går til multilaterale formål er lavere enn for flere av de land det er naturlig for Norge å sammenlikne seg med. Dette samsvarer dårlig med den betydelige politiske vekt Norge legger på multilaterale løsninger, og på FN. Også i lys av mulighetene for nye partnerskap mellom stater, privat sektor og det multilaterale system er det behov for en finansiell styrking av sentrale multilaterale institusjoner.

Særlig i de fattigste landene fører mangfoldet av givere og deres egeninteresser til en svekkelse av landenes muligheter til å samle seg om en helhetlig strategi for utvikling. En bredere internasjonal oppslutning om prinsippet om mottakeransvar, og at det er utviklingslandene selv som må samordne og legge rammene for den internasjonale innsatsen, er en viktig forutsetning for at bistanden skal bli mer effektiv. Det har i de senere årene blitt stadig større oppmerksomhet om koordinering av utviklingsrelaterte tiltak på landnivå. Framveksten av sektorprogrammer og lansering av initiativer som UNDAF (United Nations Development Assistance Framework), CDF (Comprehensive Development Framework) og

¹ Rapporten for 1999 bygger på faktiske regnskapstall, også for bruttonasjonalinntekten (BNI). I budsjettforslaget for 1999 ble det lagt opp til at bistanden dette året skulle utgjøre 0,88 pst. av BNI. Grunnen til avviket er at budsjetterte anslag og faktiske størrelser kan variere.

PRSP (Poverty Reduction Strategy Papers) er eksempler på dette. Dette innebærer at det må legges større vekt på fellesløsninger der det enkelte giverland må være villig til å fire noe på sine egne spesifikke prioriteringer og krav. Det felles mål er i økende grad å bidra til en best mulig samlet bistand til det enkelte land, under landenes egen ledelse og styring. Et nært samarbeid mellom ulike bistandsaktører, hvor ikke minst de multilaterale organisasjonene spiller en viktig rolle, er en forutsetning for bedre koordinering av utviklingstiltak på landnivå. Fellesfinansiering av sektorprogrammer blir viktigere enn enkeltgiveres finansiering av rent bilateralt finansierte prosjekter.

Som et ledd i en ytterligere effektivisering av den bilaterale bistanden ønsker Regjeringen å foreta en gjennomgang av gruppen av prioriterte samarbeidsland og av land som mottar støtte over regionbevilgningene. Årsaken er at Norge yter betydelig bistand til en rekke land og at det er liten forskjell i volum og innretning på bistanden til prioriterte land og flere andre land uten slik status. Hensikten med gjennomgangen er dels å etablere en mindre gruppe land som Norge har et bredt og omfattende samarbeid med, også utover utviklingssamarbeidet. Formålet er videre å utarbeide nye kriterier for tildeling av midler over regionbevilgningene for å bidra til effektivisering og i sterkere grad sikre at overordnede mål og strategiske innsatser følges opp. Regjeringen vil komme tilbake til saken overfor Stortinget på en egnet måte.

Bistand til det sivile samfunn er en viktig del av norsk bistand til et land. Mange norske frivillige organisasjoner gjør en stor innsats. Regjeringen følger opp arbeidet med å vurdere justeringer i samarbeidet med frivillige organisasjoner. Nye oppdaterte og omforente retningslinjer vil tre i kraft i 2001 etter en bred konsultasjon med organisasjonene. Regjeringen ønsker å ta dette arbeidet videre med en mer overordnet gjennomgang av organisasjonenes plass i bistandspolitikken. Målet må være en hensiktsmessig rolle- og ansvarsfordeling mellom ulike bistandsaktører slik at norske samlede ressurser i utviklingssamarbeidet utnyttes optimalt og gir gode resultater. Regjeringen vil komme tilbake til saken overfor Stortinget på en egnet måte.

2. Den tematiske hovedutfordringen: helse, utdanning og hiv/aids-bekjempelse.

For å nå målene om reell fattigdomsreduksjon må man ha et videre perspektiv enn ren økonomisk

vekst. Tilgang på grunnleggende sosiale tjenester er en sentral forutsetning for sosial og økonomisk utvikling og rettferdig fordeling av godene. Med 20/20-initiativet løftes satsingen på grunnleggende sosiale tjenester fram som et helt sentralt mål, både for giverland og mottakerland. Selv om bevilgningene til dette formålet har økt i mange land, gjenstår det mye både for giver- og mottakerlandene. I siste halvdel av 1990-tallet har landene i Afrika sør for Sahara i gjennomsnitt bevilget 14 pst. til grunnleggende sosiale tjenester over sine offentlige budsjetter. Situasjonen er den samme i Asia, mens tallene for landene i Latin-Amerika er noe lavere. Erfaringene fra flere asiatiske land har vist at investering i utdanning har vært et viktig grunnlag for økonomisk vekst og utvikling. Ikke minst har prioritering av jenters utdanning gitt god uttelling. Et kvalitetsmessig bedre og mer relevant utdanningstilbud er en viktig forutsetning for å ta del i en stadig mer kunnskapsorientert verdensøkonomi.

Forskning viser med all tydelighet de nære sammenhengene mellom dårlig helsetilbud og fattigdom. Tilgang på effektive helsetjenester står sentralt i arbeidet for økonomisk utvikling og redusert sårbarhet. Vaksine er grunnleggende i kampen for å bedre folkehelsen, og er blant de investeringene i helsesektoren som gir mest nytte for flest, og særlig for de fattigste. Mange land har ikke maktet utfordringen med å sikre slike tilbud for egen befolkning på en måte som sikrer fordeling og regelmessighet over tid. Gapet mellom vaksinetilbudet for barn i industriland og utviklingsland vokser. Derfor har Norge valgt å bidra aktivt som frontspiller i det globale vaksineinitiativet GAVI som mobiliserer brede allianser til samarbeid på nasjonalt og internasjonalt nivå.

Hiv/aids-epidemien representerer en av de alvorligste trusler ikke bare mot befolkningen i mange utviklingsland, men mot selve den økonomiske ryggraden i de mest berørte landene. Hiv/aids-epidemien har de siste årene beveget seg fra å være et meget alvorlig helseproblem til å bli en utviklingskatastrofe i mange land, særlig i Afrika sør for Sahara. I et belte av land i det sørlige Afrika er over 20 pst. av den voksne befolkningen hiv-smittet. Konsekvensene for landbruk og næringsliv, helsetjenester og utdanningstilbud er meget alvorlige. Tap av personell føles særlig sterkt i afrikanske land med stor mangel på faglært arbeidskraft. Antall foreldreløse barn anslås til 12 mill. og er i rask økning. Sosiale sikkerhetsnett trues. Det er klar sammenheng mellom fattigdom, sårbarhet og mestringsevne i forhold til hiv/aids epidemien. Grobunnen er

brudd på grunnleggende rettigheter og fattigdom. Den destabiliserende effekten dette har i mange samfunn var en av grunnene til at aids-epidemien i Afrika i januar 2000 også ble satt på dagsordenen i FNs sikkerhetsråd.

I land som er hardt rammet, vil epidemien sette klare grenser for hva det er mulig å oppnå gjennom utviklingssamarbeid dersom man ikke i større grad enn i dag setter inn tiltak for å begrense epidemien og dens konsekvenser. FNs aids-program (UNAIDS) har i den forbindelse pekt på at det er behov for en kraftig økning av de ressursene som gjøres tilgjengelig for tiltak mot hiv/aids-epidemien i Afrika. Behovet er tentativt anslått til én milliard dollar årlig. I tillegg kommer nye og urovekkende hiv/aids-prognoser også for Asia. Flere land kan være i ferd med å nå kritiske smitteterskler, hvorfra spredningen vil kunne skyte fart. Epidemiens omfang og konsekvenser gjør det nødvendig å nærme seg disse utfordringene på bred front og på alle nivåer i utviklingspolitikken.

Mål for budsjettet i 2001 - satsingsområder

Regjeringen vil videreføre arbeidet for en mer helhetlig og slagkraftig politikk overfor utviklingslandene, der bistanden og arbeidet for å bedre utviklingslandenes internasjonale rammevilkår ses i nær sammenheng. Regjeringen ønsker å gi prioritet til følgende områder:

Opptopping av den multilaterale bistanden

Løsninger på de utfordringer som nasjonalstatene i dag står overfor må i økende grad søkes gjennom multilaterale forhandlinger og avtaler. Som et lite land har Norge en klar interesse av internasjonale kjøreregler. Regjeringen tillegger derfor det multilaterale system stor vekt også som forhandlingsforum og ser det som viktig å bidra til å styrke disse organisasjonene.

Komplekse globale utfordringer stiller verdenssamfunnet overfor nye krav til samhandling. Regjeringen vil møte disse utfordringene gjennom et tettere samarbeid med multilaterale organisasjoner i alt utviklingssamarbeid. I dette ligger det også en målsetting om mer aktiv bruk av de multilaterale organisasjonenes kapasitet og kompetanse i samspill med mottakerlandene, andre bilaterale givere og frivillige organisasjoner. Dette er et svar på en utvikling i retning av nye, kreative partnerskap og strategiske allianser mellom bilaterale givere, multilaterale organisasjoner og nasjonale og internasjonale frivillige organisas-

joner. Her ligger det også et stort potensiale for styrket internasjonal koordinering av utviklingssamarbeidet, og dermed større effektivitet.

De fleste av FNs fond og programmer har i de siste årene vært gjenstand for en tildels betydelig nedgang i de generelle ressursene. Det er en viktig oppgave å snu denne negative trenden. Regjeringen vil derfor foreslå en opptopping av den rene multilaterale andelen av norsk bistand i 2001 og videre framover. For 2001 foreslås at de generelle bidragene til de meste sentrale fond og programmer, som FNs utviklingsprogram (UNDP), FNs barnefond (UNICEF) og FNs befolkningsfond (UNFPA), økes med om lag 10 pst. Med sitt godt utbygde nett av landkontorer spiller UNDP en sentral rolle i FN-systemet. Organisasjonen har en viktig rolle å spille på områder som godt styresett, forebygging av kriser og konflikt og støtte i postkonfliktsituasjoner. Det generelle bidraget til UNDP foreslås økt fra 560 mill. kroner til 650 mill. kroner.

Samtidig som man øker de generelle bidragene til sentrale FN-organisasjoner foreslår regjeringen å opprette en ny underpost for multilaterale flergiverfond. En slik tilskuddsform ligger i sin natur tett opp til generelle bidrag, men gir mulighet for å påvirke den enkelte organisasjon og det multilaterale system i retning av norske prioriteringer. Den nye underposten skal brukes til temasatsninger, fortrinnsvis til fond med globale mandater og flere givere. Av aktuelle tema nevnes godt styresett, utvikling av demokrati og menneskerettigheter, handelsrelaterte aktiviteter og informasjonsteknologi. Midlene kan kanaliseres gjennom FN-organisasjoner og utviklingsbankene, samt WTO. Man vil søke å finne fond som kan bidra til å bedre samarbeidet og koordineringen i det multilaterale system og på landnivå, i tråd med intensjonene bak Comprehensive Development Framework (CDF) og Poverty Reduction Strategy Papers (PRSP).

Med Regjeringens forslag øker den multilaterale andelen av den samlede ODA-godkjente bistanden fra anslagsvis 28 pst. i 2000 til anslagsvis 32 pst i 2001-budsjettet.

Økt satsing på helse

De mulighetene som er til stede for å redde liv og trygge helse for barn gjennom et effektivt vaksinasjonstilbud, er ikke godt nok utnyttet. Å satse på vaksiner er å prioritere investeringer i grunnleggende og effektive helsetjenester i land med svak kapasitet og sårbar økonomi. Dette kan best gjøres godt integrert med andre primærhel-

setjenester innenfor nasjonale sektorprogram. Så langt har det vært mangel på ressurser og utilstrekkelig koordinering og politisk forpliktelse til å oppnå dette. Norge har vært i front når det gjelder arbeidet med å finne gode løsninger for organisering av primærhelse-tjenesten i utviklingsland. Det finnes mye kunnskap om hva som kan bedre slike tjenester og styrke levedyktighet på lang sikt. Ujevn vaksinedekning synliggjør ulik fordeling og marginalisering. Vaksinasjons-program kan dermed også fungere som en plogspiss for bedre og mer likeverdig tilgang på offentlige goder i et land.

Regjeringen legger opp til at Norge skal gå aktivt inn i den Globale alliansen for vaksiner og immunisering (GAVI). Gjennom GAVI tas det sikte på å bidra med både penger, fagkunnskap og politikk for å utnytte muligheten til å få solide systemer på plass. Alliansen bistår de fattigste landene med støtte til innkjøp av vaksiner, utvikling og gjennomføring av vaksineprogrammer og forskning på vaksiner mot sykdommer som aids, malaria og tuberkulose. Alliansen er et samarbeid mellom internasjonale organisasjoner og institusjoner som WHO, UNICEF og Verdensbanken, enkeltland, frivillige organisasjoner og privat sektor, inkludert farmasøytisk industri.

Det har lenge vært Stortingets mål å investere 10 pst. av bistandsmidlene i helse. Dette er enda ikke oppnådd. Gjennom GAVI styrkes og målrettes helseinnsatsen på en måte som forplikter på resultater. Regjeringen foreslår betydelig støtte til GAVI i budsjettet for 2001 samtidig som det også legges opp til en økning til andre multilaterale helsetiltak. Regjeringen legger opp til en samlet støtte til helserelaterede tiltak i 2001-budsjettet på anslagsvis 1 200 mill. kroner, en økning på om lag 300 mill. kroner fra 2000.

Økt innsats for å bekjempe hiv/aids-epidemien

Norge har fra epidemien ble kjent på 80-tallet bidratt til å sette hiv/aids på dagsordenen i relevante internasjonale fora og gitt støtte gjennom multilaterale organisasjoner og bilateralt til tiltak på landnivå. Denne innsatsen skal nå intensiveres betydelig. Forsterket norsk satsing betyr økte bevilgninger og mer aktiv bruk av ideer og kunnskap, med tettere oppfølging av virkemidler, veivalg, erfaringer og resultater.

Aids-innsatsen i alt utviklingssamarbeid skal forsterkes. Departementet og NORAD skal identifisere områder der det nå er behov for en mer fokusert og strategisk innsats. Andre fagdepartement, frivillige organisasjoner, forsknings- og

næringslivsaktører vil inviteres til aktiv deltakelse og samspill. Det vil settes særlig fokus på noen utvalgte resultatområder, der Norge har mulighet til å bidra med tyngde. Arbeidet vil knyttes opp mot tre hovedarenaer: Det *multilaterale* systemet, med UNAIDS som hovedaktør og veiviser, og andre multilaterale organisasjoner som aktive medspillere innen sine ansvarsområder. På *landnivå* vil fokus være på nasjonale aidsprogram, der stat til stat bistand er kjernen og det sivile samfunn og næringslivet deltar aktivt med supplerende tiltak. Det skal også etableres *møteplasser på norsk side* mellom offentlige, ikke-statlige og private aktører for mobilisering til aktiv deltakelse.

Regjeringen vil bidra til at det internasjonale samfunn stiller de nødvendige midler til rådighet og vil i lys av dette foreslå en betydelig økning i den norske støtten som går til bekjempelse av aids. Regjeringen foreslår 65 mill. kroner i økning av den multilaterale bevilgingen øremerket hiv/aids. Også øvrige multi- og bilaterale bevilgninger får en betydelig styrking for en ytterligere mobilisering mot hiv/aids i våre samarbeidsland og i Norge.

Forsterket innsats for fred og forsoning

Fred er den mest sentrale forutsetning for utvikling. Ressurskonflikter, manglende utvikling og økende økonomiske forskjeller fører svært ofte til ødeleggende væpnede konflikter. Konflikt har satt utviklingsprosessen i Etiopia og Eritrea flere tiår tilbake og begrenser mulighetene for utvikling i land som Sri Lanka og Angola. Konflikten rammer ikke bare de involverte landene, men har som regel også regionale og internasjonale konsekvenser. Konfliktforebygging, fremme av fredsløsninger og forsoningstiltak er av avgjørende betydning i en langsiktig utviklingsstrategi.

Regjeringen vil bidra til å styrke det internasjonale samfunns og særlig FNs evne til konfliktforebygging, konfliktløsning og forsoning. Der som Norge blir valgt inn i FNs Sikkerhetsråd, vil Regjeringen arbeide for et sterkere fokus på sammenhengene mellom utvikling og fred. Dette må følges opp med økonomisk støtte. I opptrappingen av den multilaterale bistanden vil man se på mulighetene for å styrke de virkemidler FNs generalsekretær har til rådighet i sitt arbeid.

Regjeringen vil styrke det omfattende fredsarbeidet som Norge allerede er involvert i gjennom våre særskilte oppgaver i Midtøsten, Colombia, Sudan og på Sri Lanka. Regjeringen vil videreføre det omfattende arbeidet for forebygging, forson-

ing og gjenreising som allerede drives gjennom norsk bi- og multilateral bistand, der norske frivillige organisasjoner spiller en viktig rolle. Regjeringen vil arbeide for at det langsiktige utviklingssamarbeidet kan brukes mer konfliktforebyggende. Dette oppnås både ved at det legges større vekt på freds- og forsoningstiltak innenfor regionbevilgningene og ved å øke satsingen på regionalt samarbeid.

I konkrete situasjoner vil det kunne være nødvendig å samarbeide med myndigheter og grupper som ikke tilfredsstiller forutsetningene for mer langsiktig utviklingssamarbeid. Regjeringen vil derfor legge opp til en nær dialog med Stortinget om operasjonaliseringen av politikken i de enkelte konfliktområdene.

Regjeringen ser det også som viktig å sikre at bistanden til fredsprosesser og humanitær bistand til land rammet av væpnet konflikt følges opp gjennom mer langsiktige innsatser for å bidra til samfunnsbygging og bekjempelse av fattigdom. Det vil derfor bli foretatt en vurdering av retningslinjene for innsatsen under de ulike programkategoriene slik at det kan legges til rette for en mer integrert oppfølging av disse utfordringene.

Prioritering av arbeidet med gjeldslette

Regjeringen vil prioritere gjeldslettearbeidet og være en aktiv pådriver for å redusere utviklingslandenes gjeldsbyrde. Norge vil fortsatt arbeide aktivt for at gjeldsletteiltak ikke skjer på bekostning av den øvrige bistanden som er avsatt til utviklingslandene, samtidig som gjeldsletten først må gjennomføres for de utviklingslandene som har en troverdig fattigdomsrettet utviklingsstrategi.

Regjeringen vil bruke den norske gjeldsplanen optimalt for raskt og fullt ut å kunne avvikle de fattigste landenes utestående gjeld til Norge. I dette arbeidet skal det legges betydelig vekt på aktiv oppfølging og dialog med landene om deres utviklingsstrategier.

Gjeldslettearbeidet må ses i et bredt utviklingsspolitisk perspektiv, der målsettingen er å etablere et bedre samspill med politikkområder som handel, investeringer og langsiktig utviklingssamarbeid.

Regjeringen foreslår at fondet for internasjonale gjeldsoperasjoner økes med 100 mill. kroner, til totalt 350 mill. kroner.

Mer slagkraftig innsats for næringsutvikling

Regjeringen legger opp til at satsing på verdiskaping gjennom næringsutvikling skal få en bredere plass i norsk utviklingssamarbeid. Innsatsen vil skje i samsvar med de prinsippene som ble fastlagt i strategien for støtte til næringsutvikling i sør. Samtidig har Regjeringen sett behov for å forenkle virkemiddelapparatet og styrke samarbeidet med relevante norske aktører. I behandlingen av strategien for næringsutvikling i sør understreket Stortinget behovet for konsultasjoner. Dette har Regjeringen søkt å ivareta. I utviklingen av virkemiddelapparatet har Regjeringen tatt utgangspunkt i studien av investeringsordningene og dialogen med brukerne og berørte institusjoner. Samtidig har man vurdert de foreløpige konklusjonene fra evalueringen av ordningen med blandede kreditter og internasjonal utvikling på feltet.

Regjeringen legger opp til at alle ordninger knyttet til investeringer som skal gjøres på forretningsmessig grunnlag samles i NORFUND, mens NORAD får et utvidet ansvar for tilskuddsordninger for næringsutvikling og for tiltak knyttet til å bedre rammebetingelsene for næringsutvikling i utviklingsland. Som en konsekvens av disse endringene blir NORADs nåværende subsidierte låneordning nedlagt. Ansvar for en markedsbasert låneordning forblir NORFUNDs ansvarsfelt. Dette gir en arbeidsdeling som vil gjøre det lettere for næringslivet å forholde seg til det norske virkemiddelapparatet, samtidig som det gir en effektivitetsgevinst. Tiltak innenfor næringsutvikling og utbygging av infrastruktur støttes i dag med gaver og konsesjonelle lån gjennom flere ulike ordninger i NORAD. Regjeringen foreslår at det opprettes en ny ubunden finansieringsordning som slås sammen med ordningene for blandet kreditt og parallellfinansiering. Næringslivet vil dermed få én finansieringsordning å forholde seg til. Regjeringen foreslår en samlet bevilgning til næringslivsordninger (kap. 157) på 719 mill. kroner.

Forsterket innsats for forskning

Forskningsbasert kunnskap er avgjørende for å kunne foreta fornuftige politiske valg basert på nasjonale forutsetninger. Regjeringen vil derfor aktivt støtte forskning og kompetanseoppbygging i sør. Det skal legges vekt på samfunnsmessig relevans bygd på dialog mellom universiteter, forskningsinstitutter og forvaltning på nasjonalt og lokalt nivå. Alt for lite av samlede forskning-

sressurser mobiliseres i forhold til de problemstillinger som er viktigst for utviklingslandene. Det er behov for bedre broer mellom forskning og politikkutforming og mer effektiv bruk av forskningsressurser i kampen mot fattigdom knyttet til særlige satsingsområder i norsk bistand. Regjeringen vil utfordre norske utdanningsinstitusjoner og forskningsmiljøer til et mer aktivt partnerskap for styrking av utviklingslandenes forskningsbaserte kunnskapstilfang.

Regjeringen legger også vekt på norsk forsknings bidrag til utforming og kvalitetssikring av norsk utviklingspolitikk og ønsker et nært samarbeid med bredden av norsk fagkompetanse. Det er behov for flere møteplasser og bedre koblinger mellom de ulike forskningsinnsatsene av relevans for utviklingspolitikken. Kunnskap om utfordringene i utviklingsland er også kunnskap om våre egne utfordringer. Det skal derfor arbeides for at sentrale norske forskningsmiljøer, med regulære forskningsmidler, forholder seg til problemstillinger som har relevans for de utfordringer utviklingslandenes står overfor i samsvar med de føringer som er lagt i Utenriksdepartementets strategi for styrking av forskning og høyere utdanning i tilknytning til Norges forhold til utviklingslandene.

Ny giv for regionalt samarbeid

Mange av de utfordringer utviklingslandene står overfor er av regional karakter og krever derfor også regionale løsninger. Etter den kalde krigens slutt har de regionale organisasjonene blitt politisk mer betydningsfulle. De kan i framtiden komme til å spille en stadig viktigere rolle for økonomisk, sosial og politisk utvikling.

De land som Norge samarbeider med er alle medlemmer av ulike regionale og sub-regionale organisasjoner. Noen av disse utfører viktige oppgaver både på det økonomiske og politiske plan. Organisasjonen for afrikansk enhet (OAU) har eksempelvis satt seg det langsiktige mål å etablere et afrikansk fellesmarked. OAU har også forsøkt å bilegge interne konflikter og gjennomfører fredsbevarende operasjoner på det afrikanske kontinent.

Regjeringen vil bidra til å styrke det regionale samarbeidet, både gjennom økt støtte til regionale organisasjoner og økt støtte til samarbeid mellom nasjonale institusjoner i en region.

Som følge av at relevante næringslivstiltak tidligere finansiert over regionbevilgningene (kap. 150) foreslås bevilget over næringslivsordningene (kap. 157), frigjøres det betydelige midler på regionbevilgningene.

Det vil fortsatt være nødvendig å videreføre bistanden til land i Norges nærområder på høyt nivå. Regjeringen foreslår at det bevilges 775 mill. kroner i ODA-godkjent bistand til land på Balkan og andre ODA-godkjente OSSE-land, jf. kap. 192, post 71.

I samsvar med OECDs retningslinjer foreslår Regjeringen å dekke ODA-godkjente utgifter til første års opphold i Norge for flyktinger fra Balkan og andre ODA-godkjente land over bistandsbudsjettet. Regjeringen foreslår at det bevilges 827,1 mill. kroner til dette formål over bistandsbudsjettet for 2001, jf. omtale under kap. 195, post 21.

Bistand til ikke-ODA-godkjente land og internasjonale miljøtiltak

For 2001 foreslås bevilget 418,7 mill. kroner i bistand til ikke-ODA-godkjente land og internasjonale miljøtiltak. Dette er en nominell økning på 140,5 mill. kroner (50,5 pst.) i forhold til saldert 2000-budsjett. I tillegg foreslås det innenfor Samarbeidsprogrammet med Sentral- og Øst-Europa en tilsagnsfullmakt på 250 mill. kroner, dvs. at departementet kan gi tilsagn om 250 mill. kroner i støtte utover bevilgningen; tilsagn som kommer til utbetaling i 2002 og senere budsjetterminer.

Arbeidet med å forbedre miljø og atomsikkerhet i Nordvest-Russland vil bli videreført og styrket. Det regionale folk-til-folk-samarbeidet innenfor Barentsregionen vil fortsatt stå sentralt. Det vil bli lagt vekt på å bedre helsesituasjonen i Barentsregionen. Russlandsstrategien vil være et viktig grunnlag for prosjektsamarbeidet med Russland i 2001.

Regjeringen ønsker om et ledd i sin aktive europapolitikk å støtte opp om EUs utvidelsesprosess og den tilsvarende utvidelsen av EØS-samarbeidet som et bidrag til økonomisk utvikling og stabilitet i Europa. Gjennom en handlingsplan for fremtidige EU/EØS-medlemmer ønsker Regjeringen å bidra til disse landenes integrering i europeiske strukturer.

Det vises for øvrig til nærmere omtale under programkategori 03.50.

Programkategori 03.00 Administrasjon av utviklingshjelpen

Utgifter under programkategori 03.00 fordelt på kapitler:

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001	Pst. endr. 00/01
140	Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen	101 940	109 940	119 040	8,3
141	Direktoratet for utviklingssamarbeid (NORAD)	152 584	149 450	158 060	5,7
142	NORADs administrasjon av utenriksstasjonene	190 112	184 560	191 915	4,0
143	Utenriksdepartementets administrasjon av utenriksstasjonene	73 965	84 150	94 800	12,7
	Sum kategori 03.00	518 601	528 100	563 815	6,8

Mål

- Sikre at bistandsforvaltningen til enhver tid har det nødvendige personale og ressurser for en resultatorientert og effektiv drift av departementets og NORADs virksomhet.
- Sikre at utviklingshjelpen forvaltes innenfor rammene av de retningslinjene som til enhver tid gjelder, og at bistandsinnsatsen er i tråd med politiske prioriteringer og føringer i utviklings- og utenrikspolitikken.

Situasjonsbeskrivelse

Administrasjon er også nærmere omtalt under programkategori 02.00 Administrasjon av utenriksstjenesten.

Det er opprettet en ny avdeling med utviklingspolitiske spørsmål og etatstyring av NORAD som kjerneområder (utviklingspolitisk avdeling).

Det er opprettet stasjon i Kathmandu pr. 1. januar 2000.

Satsingsområder 2001

- Styrket multilateralt samarbeid gjennom økte bevilgninger og mer målrettet bruk av strategisk-faglige bidrag inn i prioriterte multilaterale prosesser.
- Tilrettelegge for styrket innsats gjennom tre tverrgående prosjekter; bekjempelse av hiv/aids i et bredt utviklingsperspektiv, barn og vaksine samt finansiering for utvikling.
- Bedre koordinering mellom bistand på landnivå og regional og multilateral innsats.
- Mer rasjonell bruk av samlede personal og kunnskapsressurser mellom Utenriksdepartementet og NORAD.
- Bedre sammenheng mellom nødhjelp og langsiktig bistand
- Effektiv og strategisk norsk innsats i internasjonal krise- og konflikthåndtering
- Styrket kompetanseutvikling

For øvrig foreslås det opprettet en ambassade ledet av en chargé d'affaires i Bogota i tilknytning til fredsarbeidet i Colombia.

Kap. 140 Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
01	Driftsutgifter	101 940	109 940	119 040
	Sum kap 140	101 940	109 940	119 040

Kapitlet dekker Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen.

For 2001 foreslås bevilget kr 119 040 000. Det økte bevilgningsforslaget for 2001 har i hovedsak

sammenheng med økte utgifter som følge av lønns- og prisjusteringer, samt deltagelse i internasjonale organisasjoner.

Kap. 141 Direktoratet for utviklingssamarbeid (NORAD)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
01	Driftsutgifter	152 584	149 450	158 060
	Sum kap 141	152 584	149 450	158 060

Kapitlet dekker administrasjonskostnader vedrørende NORADs administrasjon i Oslo.

For 2001 foreslås bevilget kr 158 060 000. Det økte bevilgningsforslaget for 2001 har i hovedsak

sammenheng med økte utgifter som følge av lønns- og prisjusteringer, samt økte utgifter til IKT.

Kap. 142 NORADs administrasjon av utenriksstasjonene

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
01	Driftsutgifter	170 499	180 060	188 415
38	Bygg og anlegg, <i>kan overføres</i>	944		
40	Kjøp av eiendommer, <i>kan overføres</i>	6 714		
42	Krise- og evakueringstiltak, <i>kan overføres</i>	1 548	2 000	1 500
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	9 670	2 500	2 000
89	Agio	737		
	Sum kap 142	190 112	184 560	191 915

Post 01 Driftsutgifter

Fra 1. januar 2000 er det innført husleieordning for statens utenlandseiendommer, jf. omtale i St.prp. nr. 1 (1999-2000).

NORADs assistanse til Statsbygg som huseier for de statlig eide eiendommene i utlandet forutsettes refundert. NORAD foreslås gitt fullmakt til

å overskride bevilgningen under kap. 142 mot tilsvarende merinntekt under kap. 3142, post 05 Refusjon spesialutsendinger m.m., jf. for øvrig omtale under kap. 101 og 3101 Utenriksstasjonene.

Utenriksdepartementet/NORAD foreslås bemyndiget til å sende ut personell til utenriksstasjonene for periodisk å styrke stasjonene

ved planlegging og gjennomføring av bistandstiltak. Merutgifter i forbindelse med slik midlertidig utsendelse foreslås dekket mot tilsvarende reduksjon under kap. 159, post 70, jf. forslag til romertallsvedtak VI.

For 2001 foreslås bevilget kr 188 415 000. I budsjettforslaget er det innarbeidet kompensasjon for økte lønns- og driftsutgifter, herunder kurs/pris-justeringer, samt økte utgifter til IKT.

Post 42 Krise og evakueringstiltak, kan overføres

For 2001 foreslås bevilget kr 1 500 000.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Bevilgningen benyttes til anskaffelser og ombygginger knyttet til ambassadenes bygg i utviklingsland.

For 2001 foreslås bevilget kr 2 000 000.

Post 89 Agio

Utenriksstasjonenes regnskap blir ført i lokale valutaer. Ved årets slutt blir beholdningene ved hver enkelt utenriksstasjon justert i Utenriksdepartementet i samsvar med Norges Banks kurser pr. 31. desember. På grunn av kursdifferansene vil det oppstå kurstap eller kursgevinst. Utenriksdepartementet ber om samtykke fra Stortinget til å føre eventuelt kurstap på kap. 142 NORADs administrasjon av utenriksstasjonene, post 89 Agio. Kursgevinst foreslås ført på kap. 3142, post 89 Disagio, jf. forslag til romertallsvedtak VII.

Kap. 143 Utenriksdepartementets administrasjon av utenriksstasjonene

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
01	Driftsutgifter	73 965	84 150	94 800
	Sum kap 143	73 965	84 150	94 800

Bevilgningsforslaget dekker den andelen av lønns- og driftsutgifter ved ambassader og delegasjoner som er bistandsrelatert og som kan innrapporteres som offisiell utviklingshjelp (ODA). Det vises for øvrig til omtale under kap. 101 Utenriksstasjonene.

For 2001 foreslås bevilget kr 94 800 000. Økningen i bevilgningsforslaget for 2001 er knyttet til lønns-, pris- og kursjusteringer, en stilling

ved den nye ambassaden i Bogota, samt økte IKT-utgifter ved stasjonene.

Utenriksdepartementet foreslås bemyndiget til å sende ut personell til utenriksstasjonene for periodisk å styrke stasjonene ved planlegging og gjennomføring av bistandstiltak, jf. forslag til romertallsvedtak VI. Merutgifter i forbindelse med slik midlertidig utsendelse foreslås dekket mot tilsvarende reduksjoner under kap. 159, post 70.

Programkategori 03.10 Prioriterte land og regioner

Utgifter under programkategori 03.10 fordelt på kapitler:

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001	Pst. endr. 00/01
0150	Bistand til prioriterte land og regioner	2 217 802	2 292 500	2 187 000	-4,6
	Sum kategori 03.10	2 217 802	2 292 500	2 187 000	-4,6

Som et ledd i omleggingene av ordningene for næringsutvikling under kap. 157 foreslås det etablert en felles finansieringsordning for støtte til næringsutvikling og infrastruktur, og kapitlet er tilført 160 mill. kroner. Dette vil medføre et tilsvarende redusert finansieringsbehov for denne type tiltak på regionbevilgningene på kap. 150 og vil på denne måten frigjøre midler til andre formål. Det vises forøvrig til omtale under kap. 157 vedrørende forslag til omlegginger.

Under denne programkategorien gis en samlet omtale av rammebetingelser og bistand i prioriterte land og regioner, noe som til en viss grad medfører omtale av innsatser som er finansi-

ert over andre programkategorier. Dette vil framgå av teksten i det enkelte tilfellet.

Utviklingstrekk og rammebetingelser

Tabellen nedenfor gir en oversikt over en del nøkkeltall for de prioriterte landene. Blant de 12 prioriterte landene er alle, bortsett fra tre, i gruppen av minst utviklede land (MUL). De tre, Zimbabwe, Sri Lanka og Nicaragua, tilhører kategorien "andre lavinntektsland". En nærmere vurdering av utviklingstrekk og rammebetingelser foretas under omtalen av de enkelte regioner og de prioriterte land.

Tabell 7.1 Nøkkeltall for prioriterte samarbeidsland

Land	HDI- Indeks 1998 (1)	BNI pr. inn- bygger i USD 1998 (WDI 2000)	Pst. vekst i BNI. Gj.snitt i 1997-98 (WDI 2000)	Bistand i pst. av BNI 1998 (WDI 2000)	Forventet levealder ved fødsel 1998 (WDI 2000)		Pst. analfabet- isme 1998 (WDI 2000)	
	Verdi/ Rangering (Norge= 0,934/2)				Menn	Kvinner	Menn	Kvinner
Afrika:								
Eritrea	0,408/159	200	-4,0	20,6	49	52	34	62
Etiopia	0,309/171	100	-1,8	10,0	42	44	58	70
Malawi	0,385/163	210	-1,5	24,4	42	42	27	56
Mosambik	0,341/168	210	11,8	28,2	44	47	42	73
Tanzania	0,415/156	220	6,5	12,4	46	48	17	36
Uganda	0,409/158	310	5,7	7,0	40	42	24	46
Zambia	0,420/153	330	-1,9	11,0	42	41	16	31
Zimbabwe	0,555/130	620	0,5	4,7	43	43	8	17
Asia:								
Bangladesh	0,461/146	350	5,9	2,8	58	59	49	71
Nepal	0,474/144	210	2,7	8,3	58	58	43	78
Sri Lanka	0,733/84	810	4,6	3,2	71	76	6	12
Mellom-Amerika:								
Nicaragua	0,631/116	370	6,1	31,6	66	71	34	31

1) Human Development Index (HDI-indeks) inngår bl.a. forventet levealder, utdannelsesnivå og husholdningenes kjøpekraft. Lave tall angir lav utviklingsgrad. Totalt 174 land. Tallene er beheftet med stor usikkerhet.

Kilde: Human Development Report 2000 (HDR), UNDP 2000 World Development Indicators 2000, Verdensbanken 2000

Mål

Det overordnede mål for det langsiktige samarbeidet med prioriterte land og regioner er å bidra til å realisere det internasjonale målet om å halvere andelen av verdens befolkning som lever i ekstrem fattigdom innen 2015.

Samarbeidet skal bidra til at det vokser fram samfunn preget av rettferdig fordeling, likeverd, respekt for menneskerettigheter, demokrati og godt styresett. Det er i denne sammenheng et mål å styrke grunnlaget for fredelig løsning av konflikter og bidra til at samfunn som har vært rammet av konflikt, kan gå over i en positiv utviklingsprosess for gjenreising, samfunnsbygging og forsoning. Det er videre et mål å bidra til å fremme regionalt samarbeid.

Langsiktig utviklingssamarbeid

Det er et grunnleggende prinsipp at samarbeidet skal legges opp med sikte på å styrke mottakeransvaret og bidra til at samarbeidslandene

utvikler overordnede nasjonale strategier for fattigdomsreduksjon, sektorstrategier samt helhetlige rammer for samarbeidet med det internasjonale samfunn. Viktige hensyn vil i denne sammenheng være å redusere de betydelige ekstraordinære forvaltningskostnader som er knyttet til internasjonal bistand. Det vil derfor bli arbeidet med å forenkle og samordne prosedyrer og rapporteringskrav, sikre bedret koordinering og samarbeide tettere med multilaterale organisasjoner og andre givere. Styrking av nasjonale forvaltnings- og kontrollsystemer for å bekjempe korrupsjon inngår som et viktig element i dette arbeidet. For fattige land er svake institusjoner og liten kapasitet et alvorlig hinder for utvikling. Støtte til institusjonsutvikling og samarbeid for å styrke kapasitet og kompetanse innen det offentlige, i privat sektor og i det sivile samfunn må derfor være en gjennomgående dimensjon i det langsiktige utviklingssamarbeidet. Hensynet til kvinner og likestilling og til forsvarlig forvaltning av miljø og naturressurser skal integreres i samarbeidet.

Programstøtte, herunder gjeldslette, er viktige virkemidler. Støtten til sektorprogrammer vil bli forsterket og videreutviklet. Samarbeid og arbeidsdeling med andre givere vil bli trappet opp. Regjeringen vil i økende grad kanalisere ressurser sammen med multilaterale organisasjoner og andre givere slik at en fra norsk side vil kunne inngå i koalisjoner hvor en av giverne vil ha hovedansvaret for oppfølging og dialog med motaker. Dette innebærer at Norge må være beredt til å ta et slik ansvar i utvalgte programmer.

Regjeringen ser det som en hovedutfordring å sikre at fredsprosesser og humanitær bistand til land rammet av væpnet konflikt, kan følges opp gjennom mer langsiktige innsatser for å bidra til samfunnsbygging og bekjempelse av fattigdom. Det vil derfor bli foretatt en vurdering av retningslinjene for innsatsen under de ulike programkategoriene slik at det kan legges til rette for en mer integrert oppfølging av disse utfordringene. Bistanden til områder og land som er involvert i væpnede konflikter vil bli løpende vurdert.

Regjeringen legger stor vekt på kvalitetssikring og aktiv bruk av programgjennomganger og uavhengige evalueringer i oppfølgingen av det langsiktige utviklingssamarbeidet. Siden norsk bistand oftest gis i sammenhenger hvor det i stor grad er landets egen politikk og andre givers bistand som påvirker sluttresultatene, er Regjeringen opptatt av at den samlede internasjonale bistanden gir positive resultater. Deltakelse i felles internasjonale gjennomganger hvor flere givere går sammen med myndighetene for å vurdere resultatene av større programmer vil bli en viktigere arbeidsform. Det er også viktig å bidra til det internasjonale arbeidet med å utvikle indikatorer for å måle virkningene av landenes utviklingspolitikk og av bistandsfinansierte utviklingstiltak. Norge vil legge særlig vekt på å styrke nasjonal kapasitet for resultatvurdering og støtte nasjonal forskning slik at grunnlaget for informasjon, innsyn og kontroll blir bedre i utviklingslandene.

Målene for samarbeidet med de prioriterte land tar utgangspunkt i samarbeidavtalene (MoU) mellom Norge og det enkelte land. Under avsnittene for prioriterte land er mål, innsatser og virkemidler presentert i matriseform. I vedlegg 3 til budsjettet presenteres samlet bistand fra ulike bevilgninger til hvert samarbeidsland. Rapportering om forbruk, forvaltningsmessige forhold, resultater og effekter av bistanden i forhold til målene er innarbeidet for hver underpost. Resultater rapporteres for innsatser som har vært i gang en tid og hvor det foreligger gjennom-

ganger og evalueringer. For nyere innsatser begrenses rapporteringen til forvaltningsmessige forhold.

Som ledd i en planlagt avvikling av særbevilgningene for miljø- og naturressursforvaltning (kap 155), kvinner og likestilling (kap 156), og kultur (kap 154, post 73), ble disse bevilgningene redusert fra og med budsjettåret 1999. Ut fra ønskeligheten om å opprettholde det samlede nivået på støtten til disse områdene, forutsettes bevilgningene under kapittel 150, Bistand til prioriterte land og regioner, også brukt til tiltak innenfor disse områdene.

Rapport 1999

Det var i 1999 ikke noen endringer i den geografiske innretningen av norsk bistand mot enkeltland. Nedtrapping av bistanden til Botswana og Namibia fortsatte, mens planlegging og igangsetting av innsatser i de nye prioriterte landene ble videreført. Innføringen av restriksjoner ("frysvedtak") for utviklingssamarbeidet i forbindelse med de pakistanske og indiske prøvesprengningene i mai 1998 sto ved lag i 1999, men er for Indias vedkommende nå opphevet.

I dialogen med mottakerlandene har det fra norsk side vært lagt vekt på godt styresett og demokratisering. I de aller fleste land er Norge nå inne med støtte til tiltak som styrker utviklingen av det sivile samfunn og bygger opp under det til dels skjøre demokrati man finner mange steder.

De fleste landene Norge samarbeider med, er inne i viktige endringsprosesser som synes å bære frukter i form av økonomisk vekst. Det har fra norsk side vært økende oppmerksomhet omkring makroøkonomiske forhold, og hvordan landenes myndigheter prioriterer og forvalter sine egne ressurser. I drøftinger understrekes det fra norsk side at forbedringer i landenes egen ressursforvaltning og -kontroll samt økt vekt på sosiale sektorer og fattigdomsbekjempelse, vil gjøre det enklere å gi programstøtte, f.eks. i form av bilaterale gjeldslettetiltak.

Flere av Norges samarbeidsland har tatt initiativ for å utnytte de muligheter for økt nasjonalt eierskap og sterkere samordning av utviklingssamarbeidet som er åpnet gjennom det positive internasjonale klima for partnerskap, som i 1999 blant annet tok form av Verdensbankens initiativ for "Comprehensive Development Framework" (CDF) og Poverty Reduction Strategy Paper (PRSP), jf. omtale under kap. 163 Generelle bidrag - finansinstitusjoner.

Tabell 7.2 Samlet bilateral bistand til regioner i 1999 (netto utbetalinger)

Region	Beløp i mill. kroner	Andel i pst. til prioriterte land	Andel i pst. til minst utviklede land (MUL)
Samlet bilateral bistand	7 323	29	35
herav:			
Afrika	2 883	53	
Asia, inkl. Det palestinske området	1 724	25	
Latin-Amerika	548	24	
Europa	1 258	0	
Ufordelt	910		

Mosambik, Tanzania, Uganda, og Vietnam er blant de landene som har kommet relativt langt i dette arbeidet. Utenriksdepartementet har derfor foretatt en omlegging av prosessene for å vurdere mål og strategier for Norges samarbeidet med utvalgte land. Siktemålet er å forenkle prosessene, redusere belastningen på mottaker og sikre at norsk støtte i størst mulig grad bygger opp under landenes bestrebelser for å utvikle en overordnet nasjonal politikk for utvikling og fattigdomsreduksjon. De norske programmene skal aktivt tilpasses de koordinerende rammer for samarbeidet med det internasjonale samfunn som er under utvikling. I denne sammenheng legges det også opp til økt samordning og mer utstrakt bruk av de analyser som utarbeides av nasjonale myndigheter og andre bilaterale og multilaterale partnere, særlig i tilknytning til strategiene for fattigdomsreduksjon.

Over landrammene for de prioriterte samarbeidslandene og regionbevilgningene ble det i 1999 utbetalt henholdsvis 957,2 og 1099,6 mill kroner.

Satsingsområder 2001

For å nå ovenfor nevnte mål legges følgende prioriteringer til grunn:

- Støtten til sosial utvikling søkes økt med vekt på primærhelse, grunnutdanning og andre grunnleggende sosiale tjenester.
- Det legges vekt på å bidra til næringsutvikling og økonomisk vekst.
- Arbeidet for å fremme menneskerettigheter og demokrati videreføres.
- Støtten til bekjempelse av hiv/aids-epidemien trappes opp.
- Støtten til regionalt samarbeid videreutvikles og økes.
- Innsatsen for å sikre at humanitær bistand til land rammet av konflikt og støtte til fredsprosesser kan følges opp, vil bli styrket gjennom mer langsiktig bistand for å bidra til samfunnsbygging og fattigdomsreduksjon. Det vil i denne sammenheng bli utarbeidet retningslinjer og prioriteringer for de aktuelle regionene for å sikre en effektiv og hensiktsmessig operasjonalisering av norsk politikk, herunder valg av kanaler og virkemidler.
- Bistanden til Afrika videreføres på et høyt nivå.

Kap. 150 Bistand til prioriterte land og regioner

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
01	Driftsutgifter	19 363	500	
70	Bistand til Afrika, <i>kan overføres</i>	1 582 097	1 630 000	1 520 000
71	Bistand til Asia, <i>kan overføres</i>	337 086	380 000	370 000
72	Bistand til Mellom-Amerika, <i>kan overføres</i>	137 628	137 000	127 000
73	Bistand til Midtøsten, <i>kan overføres</i>	141 628	145 000	170 000
Sum kap 150		2 217 802	2 292 500	2 187 000

Post 70 Bistand til Afrika, kan overføres

		(i 1 000 kr)		
Underpost	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
70.10	Langsiktig utviklingssamarbeid med Etiopia	42 394	55 000	25 000
70.15	Langsiktig utviklingssamarbeid med Tanzania	179 241	180 000	180 000
70.20	Langsiktig utviklingssamarbeid med Zambia	89 937	90 000	90 000
70.25	Langsiktig utviklingssamarbeid med Eritrea	34 818	50 000	20 000
70.30	Langsiktig utviklingssamarbeid med Mosambik	177 374	190 000	190 000
70.35	Langsiktig utviklingssamarbeid med Zimbabwe	45 979	50 000	0
70.40	Langsiktig utviklingssamarbeid med Uganda	74 678	75 000	75 000
70.45	Langsiktig utviklingssamarbeid med Malawi	39 999	40 000	40 000
70.50	Regionbevilgning for prioriterte land	359 016	365 000	365 000
70.55	Regionbevilgning for andre samarbeidsland	538 661	535 000	535 000
Sum post 70		1 582 097	1 630 000	1 520 000

Situasjonsbeskrivelse

Veksten i brutto nasjonalinntekten i Afrika sør for Sahara endte på ca 2,2 pst. i gjennomsnitt i 1999. Med høyest befolkningsvekst i verden, 2,6 pst årlig over det siste ti-året, blir imidlertid nettoeffekten en reduksjon i BNI pr innbygger og dermed mindre ressurser til å redusere den store fattigdommen i regionen. Prognosene er noe bedre for land med økonomiske og sosiale reformprogrammer. UNDPs Human Development Index (HDI), gjengitt foran, viser imidlertid ingen tydelig forbedring når det gjelder levekårene i Norges samarbeidsland.

Krigshandlinger og borgerkrig hvor nabo-stater deltar har vært et stort hinder for å bedre levekår i mange land i regionen og har satt den

økonomiske utviklingen kraftig tilbake. Den nylig inngåtte avtalen om stans i krigshandlingene mellom Etiopia og Eritrea er et fremskritt. Borgerkrigen i den demokratiske republikken Kongo skaper derimot fortsatt stor spenning i regionen. Landets store mineralressurser med muligheter til enorm fortjeneste gir krigen næring. Lignende situasjoner har en fortsatt i Angola og Sierra Leone hvor sivilbefolkningen rammes hardt.

Ressursbehovet i "post-konflikt" landene er stort. Infrastruktur skal gjenoppbygges, tidligere soldater skal omskoleres til sivilt liv, og landminer må fjernes for å gi tilgang til landbruksområder. Dette krever midler som ellers ville kunne vært satt inn i mer regulære utviklingstiltak. Den store utbredelsen av håndvåpen og væpnede grupper som florerer i kjølvannet av flere av konfliktene,

utgjør mange steder en betydelig trussel mot sivilbefolkningens sikkerhet. Konfliktene har også ført til at volum og innretning på bistanden spesielt til Etiopia, Eritrea, Angola, Zimbabwe og Uganda dels er redusert og dels er blitt holdt under løpende vurdering.

Uganda, Mosambik og Tanzania utarbeidet i mars/april 2000 fattigdomsstrategier i tråd med PRSP-konseptet. Disse landene vil være blant de første til å nyte godt av gjeldslette under den utvidede HIPC-ordningen.

Mål for innsatsen i Afrika

Det internasjonale målet om å halvere andelen av verdens befolkning som lever i ekstrem fattigdom innen 2015, står i sentrum for innsatsen i Afrika.

For de prioriterte landene vil tiltak som styrker oppfølgingen av samarbeidsavtalene med de enkelte land stå sentralt.

Et sterkere regionalt samarbeid vil ha stor betydning både i forhold til økonomisk, sosial og politisk utvikling, og Norge vil styrke den regionale dimensjonen i samarbeidet. De afrikanske samarbeidslandene er preget av svake institusjoner og står overfor ugunstige rammebetingelser både nasjonalt og internasjonalt. Samarbeid om utvikling av kapasitet og kompetanse innen det offentlige, i næringslivet og i det sivile samfunn blir derfor tillagt særlig vekt.

Regionen er sårbar for interne og regionale konflikter, og det vil bli gitt høy prioritet til arbeid for å forebygge væpnede konflikter og til å bistå land som er i ferd med å bygge opp samfunnet etter å ha vært rammet av slike konflikter.

I store områder av Afrika har hiv/aids-epidemien nådd ufattelige dimensjoner. Den fører til store menneskelige lidelser, men truer også grunnlaget for vekst og utvikling gjennom enorme tap av menneskeliv, kompetanse og arbeidskraft. Dette skaper utfordringer som må møtes på alle nivåer i samarbeidet.

Rapport 1999

Bistanden til Afrika utgjorde i 1999 totalt 2 890 mill. kroner, dvs. i overkant av 39 pst. av den samlede norske bilaterale bistanden. Dette var en reduksjon med 238 mill. kroner fra 1998. Et hovedproblem har vært svak nasjonal kapasitet, og at rammene for institusjonsutvikling er varierende og lite gunstige. Det gis derfor økt oppmerksomhet til lokale forutsetninger for institusjonsutvikling, herunder økonomiske og politiske forhold.

Oversikt over samlet bistand til de prioriterte samarbeidslandene over ulike budsjettkapitler er vist i vedlegg 3.

Budsjett 2001

På bakgrunn av den bekymringsfulle utviklingen i Zimbabwe foreslås det at landets status som et prioritert samarbeidsland opphører. Det foreslås imidlertid at deler utviklingssamarbeidet videreføres innenfor en begrenset ramme finansiert over regionbevilgningen for andre samarbeidsland i Afrika.

Som følge av krigen mellom Etiopia og Eritrea vil bistanden til de to land bli lagt om med vekt på å støtte tiltak for fred, forsoning og stabilitet.

For 2001 foreslås bevilget 1 520 mill. kroner på posten, fordelt på nedenfor nevnte underposter.

Underpost 70.10 Langsiktig utviklingssamarbeid med Etiopia

Situasjonsbeskrivelse

Virkningene av krigen med Eritrea på den økonomiske og sosiale situasjonen er forsterket som følge av at betydelige finansielle og menneskelige ressurser er blitt overført til militære formål. Innenlandske offentlige og private, samt utenlandske, investeringer er redusert. Offentlige driftsbudsjett er også redusert selv om bl.a. sektorprogrammene for helse og utdanning lenge ble søkt skjermet. Den alvorlige tørken, som i inneværende år har rammet 10 millioner mennesker, har ytterligere undergravet økonomien.. Langsiktig bistand fra det internasjonale samfunn er blitt omdisponert til humanitære tiltak. Våpenhvileavtalen som ble inngått 18. juni d.å. er blitt overholdt av partene og danner grunnlaget for en fredsprosess som bl.a. innebærer utplassering av fredsbevarende styrker i FN-regi.

Ved en eventuell fredsslutning med Eritrea vil det imidlertid ta lang tid før Etiopia kan være tilbake på det samme økonomiske utviklingstrinn som i 1998. Etiopia har likevel videreført sitt økonomiske liberaliseringsprogram i samarbeid med IMF og Verdensbanken, med bl.a. privatisering av statlig virksomhet. Parlamentet har vedtatt opprettelse av en menneskerettighetskommissjon og et ombudsmannsembete. Valgene i mai 2000 ble avholdt som planlagt og den demokratiske opposisjonen fikk ca. 20 seter i parlamentet.

Ethiopian Peoples Revolutionary Democratic Front dominerer fortsatt det politiske liv. Opposisjonen, den uavhengige pressen og en rekke av

organisasjonene i det raskt voksende sivile samfunn i Etiopia, utfordrer imidlertid i stadig større grad regjeringens politikk. Dette gjelder særlig med hensyn til økonomiske og demokratiske forhold der spørsmålet om eiendomsretten til jord er det viktigste tema i innenrikspolitikken.

Det rapporteres fortsatt om alvorlige menneskerettsovergrep i Etiopia. Rettsvesenets kapasitet til å verne den rettighetsorienterte grunnloven av 1995, er fortsatt svak.

Den sterke økonomiske veksten er stoppet opp og ettervirkninger av konflikten, tørke og hungersnød samt negativ utvikling i bytteforholdet med utlandet, gjør utsiktene framover usikre. En regner med at om lag 45 pst av befolkningen lever under fattigdomsgrensen.

Det antas at 10,6 pst. av befolkningen mellom 15 og 49 år er rammet av hiv/aids.

Etiopia regnes å ha en uhåndterbar gjeldsbyrde. Ved en eventuell fredelig løsning av konflikten vil de igangsatte forberedelsene til en PRSP kunne danne grunnlag for nye kreditter fra Verdenbanken og IMF, samt aktualisere spørsmålet om gjeldslette under HIPC-initiativet.

Mål for innsatsen i Etiopia

Krigen med Eritrea har medført et klart skifte i fokus hva gjelder hovedmålene for det norske bistandssamarbeidet med Etiopia. Konflikten fikk omfattende konsekvenser for gjennomføringen av prosjekter og programmer i 2000 da bistandsoverføringene ble frosset grunnet krigen. Frysvedtaket for den langsiktige stat-til-stat bistanden vil bli vurdert i lys av fremgangen i fredsprosessen. Pågående samarbeidstiltak vil bli faset ut i sin nåværende form. Arbeidet for demokrati, menneskerettigheter og godt styresett skal imidlertid videreføres og gis økt vekt innenfor landrammen.

Norge var det giverland som lot krigshandlingene få sterkest konsekvenser for bistanden. Fra norsk side er det et tankekors at et av verdens fattigste land bruker store deler av sine ressurser til massiv krigføring. Norge har imidlertid et langvarig og omfattende engasjement i regionen. Etiopia er blant verdens fattigste land, men har gode forutsetninger for å få til vedvarende og bærekraftig økonomisk vekst. Fred mellom Etiopia og Eritrea er helt sentralt i et regionalt økonomisk og politisk perspektiv. Regjeringen er derfor innstilt på å gjenoppta norsk stat til stat bistand, forutsatt en positiv utvikling i fredsprosessen og at norsk bistand kan brukes til å styrke fred, forsoning og samarbeid. På grunn av stor usikkerhet knyttet til den videre utviklingen i fredsprosessen

legges det opp til en betydelig reduksjon av bevilgningen til landprogrammet, samtidig som deler av landrammen foreslås finansiert over underpost 70.50 Regionsbevilgning for prioriterte land.

Det overordnede mål for det norske bistandssengasjementet vil derfor på kort sikt være å bidra til den pågående freds- og forsoningsprosessen. På lengre sikt vil det være å støtte opp om utviklingen av demokrati, økonomisk og sosial utvikling samt regionalt samarbeid. Behovet for humanitær bistand vil bli forsøkt redusert gjennom å forebygge strukturelle årsaker til nød.

Nedenfor følger nærmere spesifiserte mål og virkemidler for det samlede bistandssamarbeidet med Etiopia i 2001:

Fred, forsoning og stabilitet: Tiltakene for fred, forsoning og stabilitet utarbeides i dialog med etiopiske myndigheter og skal omfatte støtte til den pågående fredsprosess og tiltak for gjenoppbygging, demobilisering og matvaresikkerhet, samt grunnleggende sosiale behov. Tiltak som kan styrke bilaterale dialogprosesser med Eritrea og regionalt samarbeid vil også gis støtte. I en overgangsfase vil disse tiltakene bli kanalisert gjennom FN, Verdensbanken og frivillige organisasjoner.

Demokrati, menneskerettigheter og godt styresett: Tiltakene skal ta sikte på å underbygge demokratiseringsprosessen, samt styrke rettsvernet og godt styresett. Universitetssamarbeidet mellom Universitetet i Addis Abeba og Universitetet i Oslo videreføres, og samarbeidet på justissektoren formaliseres. Støtte til det juridiske fakultet ved Addis Abeba Universitetet utarbeides, inkludert en kvinnerettsskomponent. Støtten til det sivile samfunn økes og viderutvikles med spesiell vekt på medieutdanning.

Rapport 1999

Grunnet konfliktsituasjonen ble det ikke inngått nye stat-til-stat avtaler med Etiopia i annet halvår, med de innskrenkninger dette medførte for bistandsvolumet. Det ble ikke gjennomført landprogramforhandlinger i 1999. Dialogen med etiopiske myndigheter om bedring av respekten for menneskerettigheter fortsatte og bistanden til demokrati, menneskerettigheter og godt styresett ble utvidet.

Sosial utvikling: Norge deltok aktivt i giverlandsgruppen og i dennes samarbeid med etiopiske myndigheter med sikte på å forberede støtte til de nasjonale sektorprogrammene for

helse og utdanning. Den årlige gjennomgangen av programmene viste at fremdriften var god mht infrastruktur og økning av antall elever i skolen. Kvaliteten på undervisning og helsetjenester var imidlertid mindre tilfredsstillende. Hovedårsaken var en gjennomgående mangel på kvalifisert arbeidskraft på alle nivåer og i alle regioner. Et helse-, vann- og sanitærprosjekt i regi av UNICEF i en av de minst utviklede regionene, fikk etter en langsom oppstart økt gjennomføringstakt. Det ble gitt en overgangsstøtte til Armauer Hansens forskningsinstitutt, i påvente av at instituttet og etiopiske helsemyndigheter skal utarbeide en ny langtidsplan for instituttet. Støtte ble gitt til grunnleggende infrastruktur på landsbygda gjennom Det etiopiske fond for sosial rehabilitering og utvikling. Dette ble gjenstand for en midtveisgjennomgang medio 1999, som viste at programmet hadde en positiv utvikling. De ulike aktivitetene nådde til sammen over 6 millioner mennesker. Nær 20 pst. av aktivitetene ble gjennomført av lokale frivillige organisasjoner. Norske frivillige organisasjoner fikk også betydelig støtte til sosiale tiltak i Etiopia.

Økonomisk utvikling: Norsk støtte har vært konsentrert om styrking av institusjoner, bedre forvaltning av naturressurser og kompetansebygging innen hovedområdene landbruk, mineralressurskartlegging og energi. Grunnet konfliktsituasjonen er norsk støtte til arbeidet med en nasjonal energiplan utsatt. Norske institusjoner deltok i planlegging av kraftdistribusjon og hydrologiske undersøkelser. Rehabiliteringen av det store Finchaa-kraftverket ble på det nærmeste avsluttet. Det ble gitt støtte til utgivelse av en uavhengig økonomisk rapport..

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Norsk støtte ble kanalisert gjennom offentlige institusjoner og frivillige organisasjoner. Samarbeidet mellom Universitetet i Oslo og Universitetet i Addis Abeba om forskning vedrørende dagens politiske utvikling, er etablert. I samarbeid med UNDP videreførte Norge støtte til kompetansebygging for ansatte og valgte representanter i det etiopiske parlament. Støtte til justissektoren ble forberedt. Videre ble det gitt støtte til en rekke frivillige organisasjoner, bl.a. med bidrag til rettshjelp og opplæring innen demokrati og menneskerettigheter samt MR-overvåking. Støtte har også gått til et kvinnerettsprosjekt hvor fri rettshjelp til kvinner og arbeid med familierett-slovgivning sto sentralt. Støtte er gitt til forskning og utarbeidelse av en rapport om forholdet mellom demokrati og desentralisering. Videre har

Norge spilt en aktiv rolle i valgforberedelsene og støttet Valgkommissjonens arbeid.

Miljø og naturressursforvaltning: Forberedelser til et samarbeid med etiopiske miljømyndigheter ble gjennomført, og ulike tiltak ble planlagt. I tillegg ble det gjort en betydelig innsats gjennom støtten til frivillige organisasjoner. Et annet viktig satsingsområde var bidrag til utviklingen av en nasjonal verneplan. Dette videreføres med etablering av et system for miljøovervåking. Samarbeidet mellom NLH/Noragric og to etiopiske landbruksuniversiteter (Awassa og Mekele) ble videreført med noen forsinkelser pga. konflikten i grenseområdet. En gjennomgang av støtten viste tilfredsstillende fremgang innen forskning, praktisk opplæring, utvikling av lærebøker og annet undervisningsmaterieell.

Humanitær bistand: Etiopia er et tørkeutsatt land, og en stor del av den norske bistanden til landet har gått til tiltak for tørkerammede. Fordi nye avtaler om bistand ikke ble inngått i 1999 ble betydelige midler omfordelt fra landrammen til nødhjelp. Innsatsen ble i hovedsak kanalisert gjennom de frivillige organisasjonene og Verdens Matvareprogram.

Oversikten over samlet bistand til Etiopia over ulike budsjettkapitler er vist i vedlegg 3.

Budsjett 2001

Det videre utviklingssamarbeidet med Etiopia vil bli løpende vurdert i lys av utviklingen av fredsprosessen med Eritrea.

For 2001 foreslås bevilget 25 mill. kroner over landprogrammet. I tillegg vil det bli avsatt 15 mill. kroner til landprogrammet over underpost 70.50 Regionbevilgning for prioriterte land.

Underpost 70.15 Langsiktig utviklingssamarbeid med Tanzania

Situasjonsbeskrivelse

Situasjonen i Tanzania er preget av de mange reformprosessene som er blitt iverksatt i de senere år. Mens de økonomiske reformene viser en fortsatt positiv utvikling, har de politiske og administrative reformene foreløpig hengt etter.

Tanzania har utarbeidet et interim-PRSP som vil bidra til å kvalifisere landet for gjeldslette under HIPC-ordningen. Økt gjeldslette vil forbedre landets økonomiske utviklingsmuligheter betydelig. Landet har videre iverksatt en prosess med sikte på å lage en egen nasjonal utviklingsstrategi, Tanzanian Assistance Strategy

(TAS), som en styringsmessig overbygning over det samlede internasjonale engasjementet i landet. PRSP bygger på TAS.

Inflasjonen i Tanzania har fortsatt å synke, bl.a. som resultat av en stram finanspolitikk. Veksten i BNP er beregnet til 4,3 pst. i 1999. Tørke, langsom framgang i utviklingen av privat sektor, inklusive landbrukssektoren, samt forverret vei-standard har bidratt til lavere vekst enn forventet.

51 pst av befolkningen lever fortsatt under fattigdomsgrensen. Det antas at 9,4 pst av befolkningen mellom 15 og 49 år er rammet av hiv/aids.

I 2000 er det satt i gang forvaltningsreformer gjennom Public Service Reform Programme og Local Government Reform Programme. Kampen mot korrupsjon er forsterket gjennom utarbeidelsen av en nasjonal strategi og handlingsplan, samtidig som det foreligger konkrete planer for et reformprogram for rettsvesenet. Felles for disse programmene er at de er i en startfase og det er for tidlig å si noe om hvilke resultater de kan frembringe. Videre er de ambisiøse, politisk sensitive og ikke minst ressurskrevende å gjennomføre. De representerer en stor utfordring for landet og vil være avgjørende for en positiv samfunnsutvikling.

Gjennom reformarbeidet fortsetter utviklingen mot et mer demokratisk samfunn. Samtidig pågår det en politisk kamp mellom reformvennlige krefter og eliten i regjeringspartiet CCM, hvor den gamle garde foreløpig ser ut til å holde stand. Opposisjonen er splittet og svak og CCM utnytter på mange måter sin politiske dominans, ikke minst i opptakten til valget senere i år. Dette har ført til frustrasjon innenfor opposisjonspartiene.

Den fastlåste politiske situasjonen på Zanzibar består, bl.a. gjennom opprettholdelse av rettsaken mot 18 opposisjonelle på tross av kraftige internasjonale protester. Nyeres død i 1999

bidro til et skifte i Tanzanias politiske liv, og en ser konturene av en opposisjon innenfor CCM.

Konfliktene rundt de store sjøer dominerer Tanzanias utenrikspolitikk. Konfliktene i Kongo og Burundi har hatt direkte konsekvenser for Tanzania, bl.a. gjennom et stort antall flyktninger fra disse landene. Tanzania har forsøkt å komme i inngrep med begge konfliktene, men det er bare gjennom fredsforhandlingene i Burundi, med sete i Arusha, at landet kan sies å ha en viss innflytelse på utviklingen.

Departementet gjennomførte i 1999 en uavhengig evaluering av samarbeidsprogrammet mellom Norge og Tanzania fra 1994 til 1997. Evalueringen viser at landets politiske og økonomiske utvikling langsomt har gått i positiv retning. De norskstøttede aktivitetene karakteriseres i hovedsak som vellykkede, men programmet som helhet er for fragmentert. Det anbefales å konsentrere bistanden og å styrke mottakeransvaret i utviklingen og oppfølgingen av programmet.

Mål for innsatsen i Tanzania

Den norske bistanden skal bidra til å styrke grunnlaget for en bærekraftig politisk og økonomisk utvikling, til bedre mobilisering av egne ressurser samt redusere bistandsavhengigheten. Norge vil støtte sentrale reformprosesser, herunder reformer i lokalforvaltningen, og sektorreformene innen helse og utdanning.

Den framtidige innretningen på bistanden vil bli avklart gjennom utformingen av nye retningslinjer for samarbeidet. Disse vil bli utarbeidet på grunnlag av tanzanianske plandokumenter som TAS og Poverty Reduction Strategy Paper (PRSP). Retningslinjene forventes å bli ferdigstilt i først halvdel 2001. Arbeidet for å støtte opp under nasjonalt eierskap og å forbedre giverkoordineringen vil stå sentralt.

Spesifiserte delmål og virkemidler

<i>Resultatområde/delmål</i>	<i>Norges bidrag/virkemiddel</i>
<p><i>Sosial utvikling</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Øke kapasitet og kvalitet i grunnskolen og vide-regående skole - Øke kapasitet og kvalitet i høyere utdanning - Bedre helse med særlig vekt på mødre og barn 	<ul style="list-style-type: none"> - Støtte sektorprogram for grunn- og vide-regående utdanning. Jenters skolegang vil særlig bli vektlagt - Støtte utviklingsprogram ved universitet og høyskoler, inkludert samarbeidsavtaler med norske institusjoner - Støtte reformprogram for helsesektoren - Støtte nasjonalt AIDS-program og frivillige organisasjoner samarbeid med FN-organisasjoner og lokale frivillige organisasjoner om støtte til programmer for mor og barn
<p><i>Økonomisk utvikling</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Bidra til finansiering av prioriterte sektorer - Bedre forsyning av elektisk kraft - Mer effektiv veitransport - Bidra til næringsutvikling 	<ul style="list-style-type: none"> - Finansiere fond for budsjettstøtte til prioriterte sektorer - Støtte distribusjon og utbygging av kraft - Støtte rehabilitering av veier og styrke nasjonal og regional veibyging - Støtte kommersialiseringen av mikrokredittinstitusjonen PRIDE
<p><i>Fred, menneskerettigheter og demokrati</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Sterkere lokalt selvstyre - Styrke det sivile samfunn og organisasjonsliv 	<ul style="list-style-type: none"> - Støtte program for reformer i lokalforvaltningen - Støtte utviklingsprogrammer i frivillige organisasjoner
<p><i>Miljø- og naturressursforvaltning</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Bedre forvaltning av naturressurser - Øke bevissthet om miljøspørsmål og renere industriproduksjon - Oppfølging av biodiversitetskonvensjonen 	<ul style="list-style-type: none"> - Støtte program for miljø- og naturressursforvaltning - Støtte lokale miljøorganisasjoner og nasjonale miljøverninstitusjoner - Støtte til strategi og handlingsplan for biodiversitet
<p><i>Kvinner og likestilling</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Øke kvinners deltakelse i samfunnslivet 	<ul style="list-style-type: none"> - Støtte kvinnerettede utviklingstiltak i offentlig forvaltning og utdanningssektoren - Støtte frivillige organisasjoner

Rapport 1999

Bistandsprogrammet ble i hovedsak gjennomført etter planen. Flere reformprogrammer som har vært under forberedelse i lengre tid, ble igangsatt. Avtalene om Local Government Reform Programme og helsesektorprogrammet ble undertegnet i oktober og de første utbetalingene foretatt.

Sosial utvikling: Utviklingen av sektorprogrammet for utdanning har tatt lengre tid enn planlagt. Avtale var ikke forventet undertegnet før i 2000. Sektorprogrammet på helse ble imidlertid etablert og norsk avtale om støtte med en ramme på 35 mill. kroner ble undertegnet. Den målgruppestyrte støtten gitt gjennom FN-organisasjonene, og – kvinnerettet utdanning, primærhelse med vekt på mor/barn samt aids-tiltak har fun-

gert tilfredsstillende. Det ble i 1999 inngått avtale om støtte til det nyetablerte kulturfondet.

Økonomisk utvikling: Den storstilte privatiserings- og dereguleringsprosessen fortsatte i 1999 under det økonomiske reformarbeidet som støttes av IMF, Verdensbanken og en rekke bilaterale givere. Norge bidro til det multilaterale gjeldsfondet med 65 mill. kroner. Omstruktureringen av veiforvaltningen tok et langt skritt videre i 1999. Både det uavhengige veifondet og det semi-autonome veidirektoratet ble formelt etablert. I internasjonal konkurranse ble en nordmann utnevnt til landets første veidirektør. Kraftverket Kihansi startet opp i desember 1999, 45 dager før planen. Norge er største bilaterale giver i prosjektet.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Reformprosessene innen offentlig forvaltning rep-

resenterer en hovedkanal for støtte til demokratiutvikling. Innen programmet for reform av lokalforvaltningen har Norge en ledende rolle i giversamarbeidet og inngikk i 1999 en avtale med en ramme på 40 mill. kroner over fire år. Norge inngikk videre i 1999 en avtale med ESAURP, (Eastern and Southern African Universities Research Programme) om et regionalt program for opplæring av ledere i politiske og frivillige organisasjoner. Programmet omfatter Tanzania, Zambia og Malawi og er et forsøk på å øke kompetansen innen politisk og frivillig organisasjonsliv. Norge bidro også med støtte til fredsforhandlingene i Burundi, med sete i Arusha.

Miljø- og naturressursforvaltning: Omlegging av støtten fra enkeltprosjekter til en rammeavtale med Ministry of Natural Resources and Tourism har sikret bedre koordinering av de enkelte aktivitetene. Støtten til en rekke mindre miljøtiltak ble avsluttet i løpet av året, mens enkelte miljøtiltak med klare synergieffekter har fått fornyet støtte. En gjennomgang av rammeavtalen mellom NLH og Sokoine University of Agriculture bekreftet at denne har fungert godt. Som en følge av dette var samarbeidet i ferd med å endre karakter i retning av et mer likeverdig samarbeid knyttet til gjennomføringen av felles forskningsprosjekter.

Kvinner og likestilling: Den norske støtten rettet mot kvinner tok sikte på å bedre jenters og kvinners rettigheter gjennom økt adgang til utdanning, deltakelse i demokratiske prosesser, hiv/aids-forebyggende arbeid samt styrking av kvinners legale rettigheter til jord.

Oversikten over samlet bistand til Tanzania over ulike budsjettkapitler er vist i vedlegg 3.

Budsjett 2001

For 2001 foreslås bevilget 180 mill. kroner til landprogrammet

Underpost 70.20 Langsiktig utviklingssamarbeid med Zambia

Situasjonsbeskrivelse

Den økonomiske situasjonen i Zambia i 1999 var vanskelig. Forsinkelsene i privatiseringen av det store gruveselskapet ZCCM hadde negativ effekt på den økonomiske utviklingen i landet, og underskuddene i selskapet fikk store konsekvenser for statsbudsjettet. Den økonomiske situasjonen ble ytterligere forverret ved at givere holdt tilbake sin betalingsbalansestøtte i påvente av privatiseringen av gruveselskapet ZCCM. Endelig avtale om

privatisering av de største gruvene ble inngått ved årets slutt. Dette gir en mer optimistisk utsikt for økonomien i Zambia. Veksten i BNP var på 2,4 pst i 1999. Inflasjonen har falt med rundt 10 pst det siste året, til 20,6 pst. Utviklingen i Zambias økonomi er fortsatt svært avhengig av kobberprisene.

Verdensbanken antar at så mye som 72,2 pst. av befolkningen lever under fattigdomsgrensen. På landsbygda er andelen hele 82,7 pst. Fattigdommen er økende i byene.

Zambias gjeld er på mer enn det dobbelte av BNP. En omfattende avtale om gjeldslette ble inngått med Parisklubben i 1999. En fattigdomsstrategi (PRSP) er under utarbeidelse, og det gjennomføres omfattende tiltak for å kunne kvalifisere for gjeldslette under HIPC initiativet.

Den prekære økonomiske situasjonen har bidratt til at offentlig forvaltning er svært mangelfull og lite effektiv. Det antas at omlag 19 pst. av befolkningen mellom 15 og 49 år er rammet av hiv/aids, noe som også tapper landet for økonomiske og menneskelige ressurser. Tegn til utflating av epidemien blant ungdommer i urbane strøk er imidlertid et positivt trekk.

Zambia strir med en politisk kultur som innbefatter bruk av statlige institusjoner mot politiske motstandere og til trakassering av journalister fra opposisjonspressen. Det er imidlertid fortsatt en høy grad av pressefrihet. Domstolene opererer i hovedsak uavhengig av makthaverne. Forberedelser til valgene i 2001 preger den politiske debatten.

Flyktningstrømmer fra Angola og Den demokratiske republikken Kongo samt anklager fra Angola om våpensmugling til den angolanske motstandsbevegelsen UNITA preger den utenrikspolitiske situasjonen. President Chiluba har spilt en sentral rolle i arbeidet med å finne en løsning på konflikten i Den demokratiske republikken Kongo. På mange måter er Zambia en stabiliserende faktor i regionen.

Det er et økende antall kvinner i lokale styreorganer, og parlamentet har godkjent en nasjonal likestillingspolitikk.

Mål for innsatsen i Zambia

Hovedmål for innsatsen i Zambia er å bidra til økonomisk utvikling, fremme og styrke demokrati og menneskerettigheter samt utvikling av menneskelige ressurser. Nye retningslinjer for det bilaterale samarbeidet mellom Norge og Zambia har nylig blitt utarbeidet og ny samar-

beidsavtale (MoU) ble undertegnet i september 2000.

<i>Resultatområde/Delmål</i>	<i>Norges bidrag/virkemiddel</i>
<p><i>Sosial utvikling</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Styrke forebyggende arbeid mot hiv/aids - Øke kapasitet og kvalitet i grunnskolen <p>Styrke kulturelt mangfold, økt bevissthet om egen kulturarv</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Støtte frivillige organisasjoner samt det nasjonale hiv/aids-programmet - Støtte det nasjonale program for grunntutdanning, samt særlige tiltak for jenter - Støtte kulturminnevern, museer, kulturinstitusjoner samt kulturutveksling
<p><i>Økonomisk utvikling</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Øke matvaresikkerhet og produksjon i landbruket - Mer effektiv veitransport - Styrke næringsutvikling 	<ul style="list-style-type: none"> - Støtte organisering av bønder og privat sektor - Støtte rehabilitering og vedlikehold av veier og styrke nasjonal og regional veiforvaltning - Støtte næringsregister og investeringssenter - Støtte rehabilitering av elektrisitetsforsyningen
<p><i>Fred, menneskerettigheter og demokrati</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Bedret forvaltning - Sterkere lokalt selvstyre - Styrke det sivile samfunn og organisasjonslivet 	<ul style="list-style-type: none"> - Støtte institusjonsutvikling i sentrale statlige etater - Støtte institusjoner som arbeider med menneskerettigheter og tiltak mot korrupsjon o.l. - Støtte utvikling av lokaldemokrati i nordprovinser - Støtte lokale frivillige organisasjoner
<p><i>Miljø og naturressursforvaltning</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Bedre forvaltning av naturressursene og øke bevissthet om miljøspørsmål 	<ul style="list-style-type: none"> - Støtte viltforvaltning, vannressursforvaltning og bidra til redusert industriforurensning - Støtte lokale miljøorganisasjoner
<p><i>Kvinner og likestilling</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Styrke kvinners stilling 	<ul style="list-style-type: none"> - Støtte regjeringens kvinnekontor - Støtte kvinneorganisasjoner

Rapport 1999

Siden 1997 har demokrati, menneskerettigheter og godt styresett vært et av hovedområdene for samarbeidet mellom Zambia og Norge. Støtten til utdanningssektoren har økt. Reformprogrammet for den offentlige sektor ble ytterligere forsinket, noe som bidro til en forverring av forvaltningskapasiteten i landet. En del norskstøttede tiltak ble utsatt i påvente av arbeidet med nye retningslinjer for samarbeidet for perioden 2001-2005.

Sosial utvikling: Innen utdanningssektoren var Norge aktiv i planleggingen og etableringen av det nasjonale sektorprogrammet for grunntutdanning. Avtalen om norsk støtte ble undertegnet mot slutten av året. Utdanning ble også støttet gjennom norske private organisasjoner. Grunntutdanning blir dermed den største sektoren i det bilaterale samarbeidet med Zambia. Man støttet også pilotprosjekt gjennom den katolske kirken for rehabilitering av grunnskoler samt såkalte "community schools". Dette er uformelle lokalsamfunnskoler for barn som faller utenfor det ordinære skoleverket. Norge har gitt aktiv

støtte til hiv/aids-tiltak gjennom frivillige organisasjoner. Rehabilitering av vannverk i de største byene er avsluttet og de rammene er lagt til rette for framtidig kommersiell drift og vedlikehold. På kulturområdet var det et aktivt samarbeid mellom organisasjoner og institusjoner i Zambia og Norge.

Økonomisk utvikling: Den planlagte oppstarten av et sektorprogram innen landbruk er utsatt i påvente av en avklaring i myndighetenes landbrukspolitik. Norge har innledet et samarbeid med Zambias største bondeorganisasjon og en organisasjon for landbruksnæringen med sikte på å øke produktiviteten gjennom bl.a. organisering av bønder og intensivert veiledning. Det ble gitt støtte til rehabilitering av veier.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Samarbeid med kommisjonene for menneskerettigheter og antikorrupsjon og ombudsmannen, samt støtte til den zambiske riksrevisjon og domstolene, ble videreført. En rekke frivillige organisasjoner på dette feltet mottok også norsk midler. Norge gav aktiv støtte til utviklingen av regjeringens program for bedring av styresett og heving av kapa-

sitet og kompetanse i offentlig sektor. Det norsk-støttede pilotprosjektet for utvikling av lokal-demokrati i Nordprovinen fortsatte, men videre støtte er under vurdering. Arbeidet med styrking av zambiske medier fortsatte, med støtte til mediefond og journalistutdanning. Norge har deltatt aktivt i diskusjoner om forberedelse til valget i 2001.

Miljø og naturressursforvaltning: Det institusjonelle samarbeid mellom institusjoner i Zambia og Norge for kontroll og redusering av industriavfall og forurensning ble videreført og en gjennomgang av tiltaket viste god fremgang i arbeidet. Det ble gitt ytterligere støtte til viltforvaltningen i Luangwe nasjonalpark, bl.a. til utbygging av et nytt hovedkvarter for viltforvaltningen. Det er blitt etablert et godt samarbeid med lokalsamfunnene rundt parken.

Kvinner og likestilling: Støtten til ledende zambiske kvinneorganisasjoner har fortsatt, og det nye kvinnesenteret i Lusaka ble offisielt åpnet mot slutten av året. Etter aktiv lobbyvirksomhet fra både zambiske organisasjoner og givere har Zambias nye likestillingspolitikk endelig blitt vedtatt.

Oversikten over samlet bistand til Zambia over ulike budsjettkapitler er vist i vedlegg 3.

Budsjett 2001

For 2000 foreslås bevilget 90 mill. kroner til landprogrammet.

Underpost 70.25 Langsiktig utviklingssamarbeid med Eritrea

Situasjonsbeskrivelse

Krigen med Etiopia har dominert samfunnsutviklingen i Eritrea siden utbruddet av krigshandlingene i mai 1998. De politiske, økonomiske og sosiale konsekvensene er altomgripende etter som majoriteten av den arbeidsføre del av befolkningen direkte eller indirekte har blitt trukket inn i krigen. Store finansielle og menneskelige ressurser er overført til militære formål, innenlandske og utenlandske investeringer er delvis stoppet opp og overføringene til sosiale sektorer er redusert. Våpenhvileavtalen som ble inngått 18. juni 2000 er blitt overholdt av partene og danner grunnlaget for en fredsprosess som bl.a. innebærer utplassering av fredsbevarende styrker i FN-regi. Selv med en fredsslutning vil det imidlertid ta mange år før Eritrea vil være tilbake på

det samme økonomiske utviklingstrinn som før krigen.

Eritrea kunne før krigen vise til en positiv økonomisk utvikling, rask oppbygging av offentlig forvaltning, infrastruktur og sosiale tjenester. Grunnlaget for en videreføring av denne prosessen er fortsatt til stede. Før konflikten med Etiopia hadde Eritrea relativt høy BNP-vekst. På grunn av konflikten har denne positive økonomiske utviklingen stoppet opp.

Anslag tyder på at rundt 80 pst. av befolkningen i Eritrea lever under fattigdomsgrensen. Det antas at 3 pst. av befolkningen mellom 15 og 49 år er rammet av hiv/aids.

Eritrea har ikke utarbeidet PRSP enda, men et NEFPF (National Economic Policy Framework Paper) antas å utgjøre et godt utgangspunkt for arbeidet med et slikt dokument.

Peoples Front for Democracy and Justice (PFDJ) er det eneste tillatte politiske parti i Eritrea. Arbeidet med landets første valglovgivning stoppet opp på grunn av krigen og antas først å ville bli videreført etter en fredsslutning. Visse ansatser til en uavhengig presse finnes. Krigen har ført til at regjeringen har vist større interesse for tilstedeværelse av internasjonale frivillige organisasjoner. PFDJ og regjeringen vil stå overfor store utfordringer hva gjelder spørsmålet om demokratisering i den kommende periode.

Det er blitt rapportert om menneskerettighetsovergrep i Eritrea, og det sivile rettsvesenets kapasitet er fortsatt meget lav.

Mål for innsatsen i Eritrea

Krigen med Etiopia har medført et klart skifte i fokus hva gjelder hovedmålene for det norske bistandssamarbeidet med Eritrea. Konflikten fikk omfattende konsekvenser for gjennomføringen av prosjekter og programmer i 2000, da overføringene ble stilt i bero som følge av krigen.

Vedtaket om å stille den langsiktige bistanden i bero vil bli vurdert i lys av fredsprosessen. De løpende eksisterende tiltak avsluttes i sin nåværende form. Arbeidet for demokrati, menneskerettigheter og godt styresett skal imidlertid styrkes og gis økt vekt innenfor landrammen.

Norge var det giverland som lot krigshandlingene få sterkest konsekvenser for bistanden. Fra norsk side er det et tankekors at Eritrea bruker store deler av sine ressurser til massiv krigføring. Norge har imidlertid et langvarig og omfattende engasjement i regionen. Selv om Eritrea er blant verdens fattigste land, har også det gode forutsetninger for å få til vedvarende og bærekraftig økon-

omisk vekst. Fred mellom Eritrea og Etiopia er helt sentralt sett i et regionalt økonomisk og politisk perspektiv. Dette gjør at Regjeringen er innstilt på å gjenoppta norsk stat til stat bistand, forutsatt en positiv utvikling i fredsprosessen og at norsk bistand kan brukes til å styrke fred, forsoning og samarbeid. Grunnet stor usikkerhet knyttet til den videre utviklingen i fredsprosessen legges det opp til en betydelig reduksjon av bevilgningen til landprogrammet, samtidig som deler av landrammen foreslås finansiert over underpost 70.50 Regionsbevilgning for prioriterte land.

Det overordnede mål for det norske engasjementet vil nå være å bidra til den pågående freds- og forsoningsprosess på kort sikt, og på lengre sikt støtte opp under utviklingen av demokrati, økonomisk og sosial utvikling, samt regionalt samarbeid. Behovet for humanitær bistand vil bli forsøkt redusert gjennom å forebygge strukturelle årsaker til nød.

Nedenfor følger nærmere spesifiserte delmål og virkemidler for det samlede bistandssamarbeidet med Eritrea.

Fred, forsoning og stabilitet: Tiltakene for fred, forsoning og stabilitet utarbeides i dialog med eritreiske myndigheter og skal omfatte støtte til den pågående fredsprosess og tiltak for gjenoppbygging, demobilisering og matvaresikkerhet, samt grunnleggende sosiale behov. Tiltak som kan styrke bilaterale dialogprosesser med Etiopia og regionalt samarbeid vil også gis støtte. I en overgangsfase vil disse tiltakene bli kanalisert gjennom FN, Verdensbanken og frivillige organisasjoner.

Demokrati, menneskerettigheter og godt styresett: Tiltakene skal ta sikte på å bidra til demokratisering, samt styrke rettsvernet og godt styresett. Støtte til utarbeidelse av en valglov for demokratiske valg og prosessen med utarbeidelse av lovverk som bidrar til iverksettelsen av den nye grunnloven skal gis prioritet, herunder støtte til reorganisering av, utbygging og opplæring innen det sivile rettsvesen. Støtte til styrking av det sivile samfunn og uavhengige media utvikles.

Rapport 1999

Konflikten med Etiopia fikk konsekvenser for gjennomføringen av prosjekter og programmer i 1999 da det ikke ble inngått nye stat-til-stat avtaler i annet halvår og de økonomiske rammene ble redusert gjennom revidert nasjonalbudsjett. Landrammen ble redusert til NOK 35 mill. kroner

som ble brukt til utbetalinger i hht. inngåtte avtaler og humanitær bistand til internflyktninger og de som var deportert fra Etiopia.

Sosial utvikling: Eritreas andre lærerskole i byen Keren som var planlagt etablert med norske midler allerede i 1997, men er fortsatt ikke startet opp. Stipendprogrammet for opplæring av lærere ved universiteter i Sør-Afrika i påvente av at lærerskolen i Keren blir ferdig, gikk som planlagt.

Programmene Kirkens Nødhjelp var engasjert i, blant annet innen utdanning og helse, gikk som planlagt. Norges Handikapforbund, Norges Blindforbund, Norsk Folkehjelp og Utviklingsfondet, som ikke var avhengig av tilstedeværelse i Eritrea, fortsatte bistandsarbeidet. Gjennom økt behov for bistand til nødhjelp pga. krigen, synes eritreiske myndigheters restriktive holdning til internasjonale NGOer å være myket opp.

Økonomisk utvikling: Norske midler bidro til gjenoppbygging og modernisering av infrastruktur, identifisering av naturressursgrunnlaget for næringsutvikling og styrking av offentlig forvaltning. Programmene omfattet oppbygging og modernisering av Eritreas telekommunikasjoner, dels gjennom samarbeid med Post- og Teletilsynet i Norge og dels gjennom leveranser av moderne telefonsentraler og teleutstyr. Dette bidro til god internasjonal standard på telesambandet innenlands og med utlandet.

Norges Geologiske Undersøkelser (NGU) bisto sin partner med kartlegging av mineralforekomster og opplæring og faglig rådgivning i den forbindelse. Kartleggingen benyttes av utenlandske gruveselskaper i deres kommersielle undersøkelser. Oljedirektoratet i Norge bisto sin partner med faglig rådgivning rettet mot mulig kommersiell utnyttning av eventuelle olje- og gassforekomster i eritreisk farvann i Rødehavet. Blant annet spilte Oljedirektoratet en viktig rolle som rådgiver i forbindelse med Eritreas kontakt med multinasjonale oljeselskaper.

Fagbevegelsens senter for forskning, utredning og dokumentasjon (FAFO) har siden 1994 bistått med faglig rådgivning under etablering av Eritreas statistiske kontor, og med gjennomføring av landets første husholdsundersøkelser. I tillegg til produksjon av viktige data for nasjonal planlegging førte samarbeidet til at kontoret for framtiden kan gjennomføre undersøkelser på egen hånd. Norsk støtte omfatter også oppføring av nytt kontorbygg.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Som antydning over var det i 1999 begrenset spillerom for samarbeid om demokratiutvikling, men dialogen

med myndighetene om mulig framtidig norsk støtte på området er holdt vedlike.

Miljø og naturressursforvaltning: Norge støttet et stipendprogram som sendte 65 ansatte i landbruksdepartementet til utdanning ved universiteter i utlandet, hvorav de fleste i Sør-Afrika. Stipendprogrammet var planlagt og gjennomført i samarbeid med Noragric ved Norges landbrukshøgskole (NLH). Noragric samarbeidet også med universitetet i Asmara. Målet var å bidra til å skape et selvstendig landbruksfakultet ved universitetet gjennom faglig bistand, veiledning og et stipendprogram for eritreiske studenter ved NLH.

Kvinner og likestilling: Det er for tiden ingen norskstøttede prosjekter der kvinner inngår som eneste målgruppe, men kvinner er spesielt utvalgt til stipendprogrammene for lærerutdanning og landbruksforvaltningen hvor det er lagt spesielt til rette for kvinners deltakelse i.

Oversikten over samlet bistand til Eritrea over ulike budsjettkapitler er vist i vedlegg 3.

Budsjett 2001

Det videre utviklingssamarbeidet med Eritrea vil bli løpende vurdert i lys av utviklingen i fredsprosessen.

For 2001 foreslås bevilget 20 mill. kroner til landprogrammet. I tillegg foreslås 10 mill. kroner til landprogrammet over underpost 70.50 Regionbevilgning for prioriterte land.

Underpost 70.30 Langsiktig utviklingssamarbeid med Mosambik

Situasjonsbeskrivelse

Den politiske situasjonen i landet er stabil, selv om det er rapport om uro og politivold i enkelte deler av landet. I desember 1999 ble det andre valget til president og nasjonalforsamling gjennomført. Valget førte til skifte i politisk ledelse i flere av provinsene. Nasjonalforsamlingen har funnet sin rolle i et flerpartisystem, men kritiseres fortsatt for å bruke lang tid på lovbehandling. Utenlandske investeringer øker stadig.

I februar 2000 ble de midtre delene av landet utsatt for en katastrofal flom, og det fryktes at lan-

det kan ha bli satt betydelig tilbake i utvikling. Landets myndigheter ønsker å holde et klart skille mellom de regulære utviklingsplanene og den gjenoppbygningen som må følge av flommen.

Privatiseringen av offentlige bedrifter fortsetter, og det er registrert en betydelig samlet oppgang i produksjonen knyttet til disse. Den høye veksten i BNP fortsetter og var på hele 9 pst i 1999. Inflasjonen var 4,8 pst. Også innen jordbruket registreres det vekst.

Til tross for et stadig bedre økonomisk grunnlag, lever ca. 70 pst. av befolkningen fortsatt under fattigdomsgrensen. Inntektsfordelingen i landet er svært skjev og store deler av befolkningen på landsbygda lever i fattigdom. Det antas at ca 13 pst. av befolkningen mellom 15 og 49 år er rammet av hiv/aids.

Den offentlige administrasjonen er svak, og det arbeides med en gjennomgripende forvaltningsreform. I slutten av 1999 ble landets femårs aksjonsplan mot fattigdom (PARPA) godkjent som interims Poverty Reduction Strategy Paper/PRSP av Verdensbanken, og Mosambik er dermed kvalifisert for HIPC II. Med dette som grunnlag skal det utarbeides et endelig PRSP som skal foreligge i mars 2001. Dette kan gi en ytterligere reduksjon av gjelden med vel USD 700 mill.

Samarbeidet med Mosambik ble gjennomgått våren 2000 og en revidert samarbeidsavtale (MoU) vil bli undertegnet.

Mål for innsatsen i Mosambik

Hovedmålet for den norske bistanden er å bidra til økonomisk vekst som spesielt tilgodeser den fattige del av befolkningen. Den norske støtten skal ta utgangspunkt i Mosambiks egne planer og programmer. Samarbeidet skal styrke myndighetenes forutsetninger for å gjennomføre en fattigdomsreducerende utviklingspolitikk. Programstøtte og bistand gjennom sektorprogrammer skal vektlegges, og samarbeidet skal bidra til å styrke forvaltningen. Programmet skal konsentreres om færre innsatser.

Nedenfor følger nærmere spesifiserte delmål og virkemidler for det samlede bistandssamarbeidet med Mosambik.

*Resultatområde/Delmål**Norges bidrag/virkemiddel*

- Sosial utvikling
- Bedret helse
- Øke bevissthet og interesse for egen kulturarv

Økonomisk utvikling

- Bedret forsyning av elektrisk kraft
- Styrke den makroøkonomiske reformprosessen
- Økonomisk utnyttelse av naturressursene
- Bidra til landsbygdutvikling
- Bidra til utvikling av fiskerisektoren

Fred, menneskerettigheter, demokrati

- God offentlig forvaltning
- Bedret sikkerhet for befolkningen
- Styrke det sivile samfunn og organisasjonsliv
- Bedret rettsvesenet

Miljø og naturressurser

- Bedret naturressurssforvaltning

Kvinner og likestilling

- Styrke kvinners rettslige, politiske og økonomiske stilling

- Støtte til integrert helseprogram, det nasjonale epidemiologi programmet, aids inklusive, myndighetenes program for faglig bistand, og støtte til import av medisiner og medisinsk utstyr
- Støtte skoler og kulturgrupper

- Støtte institusjonsbygging gjennom NVE, og utbygging av linjenettet
- Bidra med budsjettstøtte og faglig bistand til Plan- og Finansministeriet
- Institusjonsbygging innen petroleumssektoren i samarbeid med Oljedirektoratet
- Rehabilitering av bygdeveier i Cabo Delgado
- Støtte småskalafiske, opplæring og kompetanseutvikling

- Støtte kompetansebygging i økonomisk analyse og planlegging
- Støtte opplæringstiltak på provins og distriktsnivå
- Støtte minerydding gjennom Norsk Folkehjelp
- Støtte lokale organisasjoner og tiltak for å styrke den frie presse/media
- Opplæring av dommere og anklagere

- Bistand til kapasitetsbygging i Miljøvern-departementet
- Vektlegge miljøsamarbeid under økonomisk utvikling

- Støtte lokale organisasjoner og kvinnerettede tiltak innen landsbygdrehabilitering
- Bistand til kvinners reproduktive helse

Rapport 1999

Framdriften i bistandssamarbeidet med Mosambik var god.

Sosial utvikling: Innsatsen på helsesektoren var konsentrert om det nasjonale tuberkuloseprogrammet og mor/barn-helseprogram. Det legges stor vekt på å få til koordinering av givene innen sektoren. Norge har bidratt med finansiell støtte til arbeidet med å utarbeide en finansieringsstrategi for helsesektoren.

Økonomisk utvikling: Norge fulgte opp avtalen om budsjettstøtte ved å delta i den giver-organiserte gjennomgangen av denne støtten. Resultatet av gjennomgangen førte til at halvparten av det avtalte budsjettstøttebeløpet ble forskjøvet i påvente av mer tilfredsstillende rapportering. Budsjettstøtten skal bidra til å stabilisere økonomien og til at Mosambik kan gjennomføre landets fattigdomsrettede utviklingsstrategi. Støtte til

institusjonell oppbygging og utvikling av samarbeid mellom norske og mosambikiske institusjoner fortsatte i ulike deler av energisektoren. Bygging av en hovedkraftlinje nordover ble igangsatt med norsk støtte. Det norske Havforskningsinstituttet og Fiskeridirektoratet fortsatte sitt samarbeid med mosambikiske søsterinstitusjoner. Bistanden til landsbygdrehabilitering fortsatte med gjennomføring av flere opplæringstiltak på provins- og distriktsnivå.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Bistand til minerydding ble videreført gjennom Norsk Folkehjelps program. Det ble gitt støtte til mindre lokale organisasjoner som arbeider innen menneskerettigheter og demokrati. Det ble gitt støtte til gjennomføring av valg av president og folkevalgte til nasjonalforsamlingen.

Miljø og naturressurssforvaltning: Det ble gitt støttet til kapasitetsbygging i Mosambiks

miljøverndepartementet og det nasjonale programmet for miljøforvaltning.

Kvinner og likestilling: Arbeidet for å styrke kvinners posisjon i samfunnet sto sentralt innen flere programområder.

Oversikten over samlet bistand til Mosambik over ulike budsjettkapitler er vist i vedlegg 3.

Budsjett 2001

For 2000 foreslås bevilget 190 mill. kroner over landprogrammet.

Underpost 70.35 Langsiktig utviklingssamarbeid med Zimbabwe

Utviklingen i Zimbabwe er preget av at landet er inne i en dyptgående økonomisk, politisk og sosial krise som det vil kunne ta år å komme ut av. President Mugabe og regjeringspartiet ZANU (PF) spiller fortsatt en dominerende rolle i landets politiske liv, men har i økende grad blitt utfordret av et nytt opposisjonsparti, Movement for Democratic Change (MDC), som på slutten av 1999 ble etablert med basis i fagbevegelsen og ulike menneskerettighetsorganisasjoner. I februar d.å. ble et forslag til ny grunnlov, som var utarbeidet av en presidentoppnevnt kommisjon, forkastet av 54 prosent av velgerne i en folkeavstemning. Resultatet kom overraskende på de fleste, og var et klart uttrykk for misnøye med regjeringens politikk, og samtidig en støtte til MDC, som hadde oppfordret folk til å stemme nei.

Kort tid etter folkeavstemningen begynte såkalte "krigsveteraner" og andre av regjeringspartiets støttespillere å okkupere et stort antall kommersielle farmer eid av hvite. Flere farmere og landarbeidere ble drept. Landets domstoler slo flere ganger fast at farmokkupasjonene var ulovlige, men politiet grep likevel ikke inn. Samtidig ga president Mugabe full støtte til okkupantene.

I forbindelse med valgkampen foran parlamentsvalget, som ble holdt 24. og 25. juni, var det omfattende politisk vold mot opposisjonen. Flere ble drept og flere hundre utsatt for til dels grove overgrep. Myndighetene la også hindringer i veien for opposisjonens møter og politiske demonstrasjoner og begrenset deres adgang til de statlige etermediene. Flere uavhengige observatører konkluderte derfor allerede i god tid før valget med at forholdene i Zimbabwe ikke var til stede for et fritt og rettferdig valg. Tilstedeværelsen av et betydelig antall internasjonale observatører, deriblant 10 norske, bidro imidlertid trolig til i noen grad å begrense den politiske

volden og til at selve valget kunne bli gjennomført på en mer akseptabel måte. Selv om regjeringspartiet beholdt et knapt flertall i Parlamentet, gjorde MDC, som da bare hadde eksistert i 9 måneder, et meget godt valg og vant 57 av de 120 valgbare mandatene.

Den økonomiske og sosiale krisen i landet forsterkes av en kortsiktig økonomisk politikk. Den omfattende aids-epidemien og en økende korrupsjon bidrar også til denne krisen. Landets valutaintjening er svak på grunn av lave priser på de råvarer som blir eksportert. Myndighetene har hittil gjort lite for å snu den katastrofalt negative økonomiske utviklingen. Landets kontroversielle militære engasjement i krigen i Den demokratiske republikken Kongo har også hatt betydelige konsekvenser. Samarbeidsprogrammet med IMF har vært ute av funksjon siden august 1999. Utbetalinger fra IMF og Verdensbanken er derfor suspendert og bilaterale givere holder stort sett tilbake planlagt programstøtte. I 1999 var inflasjonen på rundt 50 pst. Budsjettunderskuddet for år 2000 vil trolig passere 10 pst., mens målet var på 3,8 pst. Det ble ingen vekst i bruttonasjonalproduktet i 1999, og for 2000 forventes det en betydelig reduksjon, noe som på sikt også vil kunne føre til økt sosial og politisk uro. Zimbabwe har hittil ikke vært blant de mest forgjeldede landene og er derfor ikke kvalifisert for gjeldslette gjennom HIPC-ordningen.

En regner med at 25,5 pst. av befolkningen i Zimbabwe lever under fattigdomsgrensen. Det antas at ca 26 pst. av befolkningen mellom 15 og 49 år er rammet av hiv/aids.

På grunn av den økonomiske krisen og den politiske uro i landet har levestandard for folk flest i senere tid sunket. Menneskerettighetssituasjonen er samtidig blitt vesentlig forverret som følge av politisk vold og de omfattende og regjeringsstøttede okkupasjonene av kommersielle farmer som eies av hvite.

Fra norsk side har en over lang tid vært meget bekymret over den politiske, økonomiske og sosiale utviklingen i Zimbabwe. Dårlig styresett og et betydelig krigsengasjement i Den demokratiske republikken Kongo har bidratt til at den norske bistanden er lite effektiv hva gjelder fattigdomsreduksjon. I mars og april d.å. ble det derfor fremført skarpe diplomatiske protester overfor landets myndigheter. I mai ble det sendt en bredt sammensatt delegasjon med representanter fra menneskerettighetsorganisasjoner, humanitære organisasjoner, fagbevegelsen og forskningsmiljøene for å samle informasjon om situasjonen i landet. På bakgrunn av utviklingen i landet

og rapporten fra denne delegasjonen, ble det i mai d.å. besluttet å fryse deler av stat-til-stat bistanden til Zimbabwe. Dette omfattet i praksis ca. 20 mill. av de gjenstående 35 mill. kroner på årets landprogram. Det ble samtidig gjort klart at regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2001 ville komme tilbake med en vurdering av hvorvidt landet fortsatt burde ha status som et prioritert samarbeidsland.

Mål for innsatsen i Zimbabwe

I lys av utviklingen vil regjeringen foreslå at Zimbabwes status som et prioritert samarbeidsland opphører. Det tas likevel fortsatt sikte på å videreføre et begrenset bistandssamarbeid med landet innenfor rammen av Regionbevilgningen for andre samarbeidsland (underpost 70.55), og det vises til nærmere omtale under denne post.

Rapport 1999

Hovedsatsingsområder var sosial sektor og menneskerettigheter, fred og demokrati. Ellers fulgte gjennomføringen av bistanden tidligere etablerte linjer med hensyn til sektorer. På grunn av utviklingen i landet ble 10 mill. kroner inndratt og få nye tiltak ble iverksatt. Den høye prisstigningen skapte problemer for gjennomføringen av mange prosjekter.

Sosial utvikling: Norge gikk sammen med andre givere inn med støtte til Health Services Fund. Samarbeidet med UNFPA og UNICEF ble fortsatt gjennom året, men vil ikke bli forlenget ved avtalens utløp. Et institusjonelt samarbeid om utviklingen av en ernæringspolitikk ble startet opp. Støtten til bekjempelse av hiv/aids ble videreført på et høyt nivå. Støtten til Vannprogrammet ble videreført med en ny avtale. Oppgraderingen av vannforsyningen i Bulawayo ble iverksatt.

Samarbeidet innen rammeavtalen for kultur hadde liten framgang, grunnet svake strukturer på mottakersiden, og den gjeldende avtale gikk ut.

Økonomisk utvikling: Småindustriprogrammet gikk etter planen i 1999, men en del av tiltakene led under store økninger i kostnadene. På grunn av regjeringens vedtak om å fryse deler av landprogrammet for år 2000, ble ikke avtalen om småindustriprogrammet forlenget. Et meieriutviklingsprogram ble heller ikke forlenget i 2000. Samarbeidet mellom SINTEF og et nasjonalt forskningscenter om å gjøre forskningsbasert kunnskap og teknologi tilgjengelig for små og

mellomstore bedrifter skjøt for alvor fart og foreløpige gjennomganger av aktivitetene ga et positivt resultat.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: I tråd med prioriteringene ble antallet tiltak innen dette feltet økt. I 1999 ble støtte bl.a. gitt til forberedelsene av en landreform, mediaovervåking, fagbevegelsen og kvinners og barns rettigheter, samt til arbeidet med en ny grunnlov.

Miljø- og naturressursforvaltning: Det institusjonelle samarbeidet innen rammeavtalen for miljø kom for alvor i gang, selv om de forskjellige komponenter hadde ulik fart. Støtten til fiskeriforvaltning i Kariba-sjøen ble videreført, men kun for en tidsbegrenset periode. Støtten til arbeidet med strategi for vannressursforvaltning fortsatte gjennom året og det ser ut til at målene for støtten vil være oppfylt ved avslutningen av prosjektet i år 2000. Flere frivillige organisasjoner mottok også støtte til miljøtiltak.

Kvinner og likestilling: Kvinner var målgruppe i flere av de største programmene, særlig innen sosial sektor. En ny avtale vedrørende diplomkurset i kvinneverett ved Universitetet i Zimbabwe ble iverksatt. Flere tiltak via frivillige organisasjoner ble støttet, bl.a. til bekjempelse av vold mot kvinner.

Oversikt over samlet bistand til Zimbabwe over ulike budsjettkapitler er vist i vedlegg 3.

Budsjett 2001

Det fremmes ikke forslag om bevilgning under denne post.

Det foreslås videreført et begrenset bistandssamarbeid innenfor rammen av Regionbevilgningen for andre samarbeidsland (underpost 70.55).

Underpost 70.40 Langsiktig utviklingssamarbeid med Uganda

Situasjonsbeskrivelse

Utvikling av markedsøkonomi og gjennomføring av reformtiltak er sentrale elementer i Ugandas utviklingsplaner. Med Poverty Eradication Action Plan som IMF og Verdensbanken har akseptert som landets PRSP, er Uganda et foregangsland i å utforme planer for fattigdomsbekjempelse. Planen danner grunnlaget for at Uganda får støtte fra det utvidede initiativ for spesielt gjeldstyngede fattige land (HIPC II). Den økonomiske veksten utgjorde 7,8 pst. i budsjettåret 1998/99. Veksten i 1999/2000 ble på ca. 5 pst., og var noe lavere enn for-

ventet. Det var ingen inflasjon i 1998, men den steg til 6,4 pst i 1999.

Anslagene tyder på at omlag 55 pst. av Ugandas befolkning lever under fattigdomsgrensen. Det antas at 8,3 pst. av befolkningen mellom 15 og 49 år er rammet av hiv/aids.

Fortsatt militært engasjement i Den demokratiske republikken Kongo og omfattende korrupsjon utgjør negative trekk. Det samme gjelder sviktende skatteinngang i budsjettåret 1999/2000. Uganda erkjenner at korrupsjon er et hovedproblem for landets utvikling. Mange tiltak er satt i gang, men med svakt politi og rettsapparat går det sakte fremover. Presse, andre media og sivilt samfunn er meget aktive og spiller en betydelig rolle i kampen mot korrupsjon.

Den viktigste innenrikspolitiske sak i Uganda har vært folkeavstemningen om politisk system i juni 2000. Spørsmålet dreiet seg om hvorvidt man skulle fortsette med "movement"-systemet, som legger betydelige restriksjoner på politiske partiers aktiviteter, eller gå tilbake til en form for flerpartisystem. Giverne i Uganda formet en gruppe bestående av EU, USA og Norge, som økonomisk støttet forberedelsene til folkeavstemningen med spesiell vekt på velgeropplæring, og som også overvåket prosessen. Om lag halvparten av alle stemmeberettigede avga stemme, og av disse stemte ca. 90 pst. for opprettholdelse av nåværende system.

Konflikten i nordområdene gjennom opprørsgruppen LRA (Lord's Resistance Army) så ut til å ebbe ut i 1999, men tok til igjen mot slutten av året. Konflikten er dyp og komplisert, men det er et håp om at LRA etterhvert vil miste sin støtte fra Sudan etter at det ble inngått en avtale om normalisering av forbindelsene mellom Sudan og Uganda.

I vest fortsetter konflikten med en annen opprørsgruppe som kaller seg ADF (Allied Democratic Forces). ADF har baser i Den demokratiske republikken Kongo, og får i hovedsak sin støtte derfra. Ugandas problemer med Kongo og Sudan har derfor i stor grad sammenheng med

våpnede terrorgrupper som opererer ut fra baser i disse landene. Slik krigen har utviklet seg i Kongo, må dette sies å være Ugandas største enkeltproblem i dag. Uganda støtter fullt ut Lusaka-avtalen og FNs fredsinitiativ, men det må allikevel påregnes at det er langt frem til fred i området.

Uganda satser i enkeltes øyne for mye på militære løsninger, men landet har også strukket ut en hånd gjennom et generelt amnesti for opprørere. Det gjenstår å se hvor mange som vil benytte seg av dette. Forholdet til Rwanda har hatt en uventet negativ utvikling gjennom det siste året, til tross for at landene er "allierte" i Kongo-konflikten. Presidentene i de to land har hatt flere møter for å prøve å bedre på forholdene. Forholdet til Kenya og Tanzania er godt, og er styrket gjennom gjenetableringen av det øst-afrikanske samarbeidet (East African Co-operation - EAC).

Mål for innsatsen i Uganda

En strategi for framtidig innretning av norsk bistand til Uganda skal etter planen være ferdig innen utgangen av 2000. Strategien skal forankres i Ugandas Poverty Eradication Action Plan som inneholder følgende fire målsetninger: (i) Skape et rammeverk for økonomisk vekst og strukturerendring, (ii) Sikre godt styresett, trygghet og sikkerhet, (iii) Bedre de fattiges evne til å øke sin inntekt, (iv) Øke de fattiges livskvalitet.

Foruten å støtte sosial sektor utvikling, er strategien forventet å legge vekt på styrking av offentlig forvaltning og spesielt tiltak som bidrar til bedret styresett. Uganda er valgt som ett av tre pilotland i ny strategi for norsk støtte til næringsutvikling i sør. Dette vil føre til ytterligere innsats for utvikling av privat sektor i Uganda. Innen sektorer der det finnes egne sektorplaner, vil Norges innsats støtte opp om disse.

Nedenfor følger nærmere spesifiserte delmål og virkemidler for det samlede bistandssamarbeidet med Uganda.

Resultatområde/delmål

Sosial utvikling

- Bedre oppvekstvilkår for barn
- Bedre helse
- Bedre utdanning

Norges bidrag/virkemiddel

- Samarbeid med multilaterale og frivillige organisasjoner om program for å bedre barns situasjon
- Støtte hiv-forebyggende tiltak
- Støtte til reproduktiv helse, begrensning av malaria, redusert mødredødelighet, vaksinasjonsprogram og mor/barn helsetiltak
- Støtte til grunnutdanning for traumatiserte barn
- Støtte til Makerere-universitetet

<i>Resultatområde/delmål</i>	<i>Norges bidrag/virkemiddel</i>
<i>Økonomisk utvikling</i>	
<ul style="list-style-type: none"> - Bedre rammevilkår for privat sektor - Bedret konkurranseevne for småbedrifter innenfor agro-prosessering - Bedre kreditttilgang for småbedrifter - Bedre elektrisitetsforsyningen - Modernisering av landbruket 	<ul style="list-style-type: none"> - Støtte til reformer innenfor handels- og næringsrett - Støtte til reformer innenfor elektrisitetssektoren - Samarbeid med multilaterale organisasjoner vedrørende integrert program for næringsutvikling - Støtte til etablering av kredittforetak - Støtte til utbygging av kraftproduksjon og distribusjonsnett - Støtte til landbruksutvikling
<i>Fred, menneskerettigheter og demokrati</i>	
<ul style="list-style-type: none"> - Styrke det sivile samfunn - Styrke offentlig forvaltning 	<ul style="list-style-type: none"> - Støtte til utviklingsutvikling i lokale organisasjoner og ordninger for fri rettshjelp - Støtte til oppfølging av Ugandas antikorrupsjonsplan
<i>Miljø og naturressursforvaltning</i>	
<ul style="list-style-type: none"> - Bedre forvaltning av naturressursene 	<ul style="list-style-type: none"> - Støtte til program for skogforvaltning og til kompetansebygging ved Makerere universitetet
<i>Kvinner og likestilling</i>	
<ul style="list-style-type: none"> - Bedre sysselsettingsmuligheter for kvinner 	<ul style="list-style-type: none"> - Støtte til mikrokredittordninger - Støtte til fri rettshjelp

Rapport 1999

Sosial utvikling: Norsk støtte til helsesektoren kanaliseres i stor grad gjennom Ugandas landprogram med FNs fond for befolkningsaktiviteter, UNFPA, og FNs barnefond, UNICEF, samt frivillige organisasjoner. Samarbeidet med UNFPA omfatter støtte til reproduktiv helse, hvor bl.a. bedret tilgang på prevensjonsmidler og reduksjon av mødredødelighet er sentralt. Det er besluttet å fortsette støtten til Ugandas landprogram med UNICEF, som bl.a. fokuserer på hiv/aids, malaria, mødredødelighet, vaksinasjonsprogram, jenters utdanning og arbeid med ungdom. UNICEF deltar også aktivt i utviklingen av sektorprogrammer for helse og utdanning. Norge vurderer utvidet støtte til Uganda innen frivillig hiv-testing/rådgivning, der WHO sannsynligvis vil ha en viktig rolle. Videre vurderes støtte til styrking av rehabiliteringstjenester for funksjonshemmede. Norske frivillige organisasjoner yter betydelig støtte til helsesektoren i Uganda, bl.a. støtter norske Lions et omfattende øyehelseprogram. Educational Strategic Investment Plan (ESIP) danner grunnlaget for norsk støtte til utdanningssektoren. Norge deltar gjennom et prosjekt for skolebygging og opplæring av lærere i å undervise traumatiserte barn i Nord-Uganda (Gulu), med Flyktningerådet som ansvarlig for implementeringen i samarbeid med lokale og sentrale myndigheter. Den planlagte støtten til Makerere universitetet vil også bli en del av ESIP i og med at

universitetssektoren etterhvert blir integrert i ESIP.

Økonomisk utvikling: Støtte til utvidelse av Ugandas vannkraftproduksjon ved Owen Falls har stått sentralt, såvel som oppgradering av linjenett og transformatorstasjoner for å sette disse i stand til å ta imot den økte kraftproduksjonen. NVE bistår som faglig rådgiver i arbeidet med utarbeidelse av ny elektrisitetslov såvel som sektorreform, der privatisering av Ugandas elektrisitetsverk står sentralt. Støtte gis også til mikrofinansinstitusjonen PRIDE Uganda som nå har over 20000 klienter. Uganda er valgt til pilotland for implementering av Norges nye strategi for næringsutvikling i Sør og i løpet av året er planer for norsk innsats blitt identifisert.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: I samarbeid med UNDP støtter Norge kapasitetsbygging innenfor Uganda Human Rights Commission så vel som Inspector General of Government. Norge har deltatt i forberedelsene til folkeavstemningen om valg av politisk system og bidrar finansielt sammen med andre givere. Videre er norsk støtte til arbeidet gjennom UNICEF bl.a. rettet mot barn som har flyktet fra opprørerne i Nord-Uganda. Den Norske Advokatforening og Legal Aid-prosjektet gir fri rettshjelp og driver opplæring i menneskerettigheter overfor befolkningen og offentlige institusjoner, som fengsels-, politi- og rettsvesen. Andre organisasjoner som med norske bistandsmidler er aktive innen dette

feltet omfatter Redd Barna, NHO og Christian Relief Network.

Miljø og naturressursforvaltning: Siden slutten av 1980-tallet har Norge støttet skogsektoren i Uganda, bl.a. med faglig bistand gjennom Det norske Skogselskap. Fra 1996 har støtten til sektoren blitt kanalisert gjennom et program koordinert av Ministry of Water, Lands and Environment. Målet er å bidra til bærekraftig utnyttelse av skogressursene bl.a. ved styrking av kapasiteten i berørte institusjoner, økt treplanting, opplæring og informasjon. Myndighetene har vedtatt å omstrukturere skogsektoren. Norge planlegger å bidra ressursmessig til dette arbeidet gjennom reallokerte midler i skogprogrammet. I løpet av 2000 forutsettes det etablert en Forest Authority og et nasjonalt program for skogsektoren. Vannkraftutbyggingen og økt tilgang på elektrisitet har også positive miljøkonsekvenser bl.a. ved bortfall av private dieselgeneratorer, men også ved redusert avskoging da store deler av befolkningen i dag benytter brennved som energikilde.

Kvinner og likestilling: Kvinner inngår som viktig målgruppe i helseprosjektene, innen utdanning, i skogprogrammet og mikrokredittprogrammet PRIDE. Folkeskoleprosjektet i Gulu tar vesentlige elementer sikte på å støtte jenter og kvinneandelen er omlag 60 pst. i PRIDE-programmet. I rammeprogrammet med Makerere universitet vil hensynet til kvinner og likestilling integreres i hele programmet.

Oversikt over samlet bistand til Uganda er vist i vedlegg 3.

Budsjett 2001

For 2001 foreslås bevilget 75 mill. kroner til landprogrammet.

Underpost 70.45 Langsiktig utviklings samarbeid med Malawi

Situasjonsbeskrivelse

President- og parlamentsvalgene i Malawi i juni 1999 konsoliderte det nye demokratiske systemet

i landet. President Muluzi ble gjenvalgt og regjeringspartiet United Democratic Front (UDF) har flertall i parlamentet. Det største opposisjonspartiet Malawi Congress Party (MCP) er splittet. Partipolitisk er landet delt etter regionale grenser.

Landets økonomi er helt avhengig av jordbruket, med tobakk som dominerende eksportvare. Tobakksavlingene var gode både i 1999 og 2000, men prisene var lave. Industriproduksjonen har stagnert eller er synkende, noe som bl.a. har sammenheng med åpning av markedene overfor nabolandene. Regjeringen har i 1999/2000 prøvd å føre en strammere budsjettpolitikk for å redusere inflasjonen, som i 1999 var på ca 28 pst., og hindre ytterligere devalueringer av den malawiske valutaen. I noen grad har dette lyktes. Veksten i BNP var i 1999 4,5 pst., bl.a. som følge av en særdeles god maishøst.

Omtrent 54 pst. av befolkningen antas å leve under fattigdomsgrensen. Aids-epidemien antas ennå ikke å ha nådd sitt toppnivå i Malawi, men det antas at om lag 16 pst av befolkningen mellom 15 og 49 år er rammet av hiv/aids.

Malawi har laget en foreløpig fattigdomsstrategi (interims-PRSP) som grunnlag for å starte prosessen mot HIPC-gjeldslette. En full PRSP som skal ligge til grunn for mer omfattende gjeldslette, er under arbeid.

Mål for innsatsen i Malawi

Samarbeidet skal bidra til å styrke grunnskolen, forbedre primærhelsetjenestene og skape vekst og økte inntekter i landbruket, samt bidra til demokratiutvikling. En ny samarbeidsavtale for perioden 2001-2005 er under forberedelse. Samarbeidsprogrammet vil ta utgangspunkt i den foreløpige fattigdomsstrategi (interims-PRSP) som Malawi har utarbeidet.

Nedenfor følger nærmere spesifiserte delmål og virkemidler for det samlede bistandssamarbeidet med Malawi.

<i>Resultatområde/Delmål</i>	<i>Norges bidrag/virkemiddel</i>
<p><i>Sosial utvikling</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Økt kapasitet og kvalitet i grunnskolen, med særlig vekt på jenters deltakelse - Bedret tilgang på rent vann og økt vekt på hygiene - Bedret helse med særlig vekt på mødre og barn - Redusert fare for hiv-smitte, særlig hos ungdom 	<ul style="list-style-type: none"> - Støtte til skoleutbygging og anskaffelse av undervisningsmateriell. - Støtte til lærerutdanning - Samarbeid med UNICEF om vann- og hygiene-program på landsbygda. - Støtte til tuberkulose- og hiv/aids –bekjempelse. - Støtte til legeutdanning - Samarbeid med myndighetene og andre givere med sikte på å opprette sektorprogram innen utdanning og helse
<p><i>Økonomisk utvikling</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Bedrede inntektsmuligheter i småbruksnæringen. - Øket diversifisering i småbruksnæringen. - Øke matvaresikkerhet og inntektsmuligheter blant kvinnelige og mannlige småbønder 	<ul style="list-style-type: none"> - Støtte til samarbeid mellom Malawis landbruksuniversitet og Norges Landbrukshøgskole - Støtte til organisering av og tjenester overfor småbrukere, særlig bondekvinner - Samarbeid med myndighetene og andre givere om opprettelse av sektorprogram for landbruk
<p><i>Fred, menneskerettigheter og demokrati</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Styrket demokratisk utviklingsprosess 	<ul style="list-style-type: none"> - Støtte til opplæring av folkevalgte - Støtte til utviklingsarbeid innen demokrati og menneskerettigheter, både til statlige organer og gjennom frivillige organisasjoner innen feltet.
<p><i>Miljø og naturressursforvaltning</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Bedret forvaltning av naturressursene 	<ul style="list-style-type: none"> - Støtte til forvaltning av skogressurser og til ivaretagelse av biologisk mangfold.

Rapport 1999

Den norske ambassaden i landet er nå fullt etablert. Det ble lagt vekt på å utvikle samarbeidet innen de prioriterte sektorene. Det ble forberedt flerårige avtaler for noen programmer samtidig som det ble samarbeidet med myndighetene og andre givere om utvikling av sektorprogram innen helse, utdanning og landbruk.

Sosial utvikling: Det ble underskrevet avtale om støtte til det nasjonale tuberkuloseprogrammet for perioden 1999 – 2001. Norge støttet også lanseringen av Malawis nye og ambisiøse aidsprogram. Gjennom UNICEF fortsatte støtten til et program for utbygging av vannforsyning og hygienetiltak. Til sammen 229 landsbyer har fått rent vann gjennom programmet, og om lag 3000 latriner er installert. Det ble også gitt støtte til å utarbeide en strategiplan ved det medisinske fakultetet. Gjennom UNICEF støttet Norge et program for skolebygg og utstyr for grunnskolen. Programmet omfatter klasserom, latriner og utstyr ved 40 skoler. Støtte til lærerutdanning ble forberedt i 1999, og sammen med andre givere støttet Norge også utarbeidelse av en database for grunnskolen og videregående skoler.

Miljø og naturressursforvaltning. Norge har i flere år støttet et SADC-initiert skogforvaltnings-

og vedbrenselprosjekt. Dette har nå blitt overført til nasjonalt eierskap. Prosjektet har lyktes ved at landsbykomiteer forvalter skogene, og flere av disse har allerede hatt betydelig utbytte av driften, som brukes til felles goder.

Kvinner og likestilling: Samarbeidet med UNICEF om utdanning og vannforsyning er sterkt kvinnerettet. En søker også å rette landbruksstøtten mot kvinner der dette er mulig.

Økonomisk utvikling. Det ble gitt 33 mill kroner i betalingsbalansestøtte i 1999. Denne bidro til å redusere presset på lånemarkedet. Sammen med andre givere og myndighetene ble det gjennomført en omfattende makroøkonomisk studie. Hensikten var å avklare i hvilken form og på hvilken måte betalingsbalansestøtte og annen budsjetstøtte kan få mest positiv virkning.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Norge bidro gjennom FNs utviklingsprogram med betydelig støtte til gjennomføring av valgene i juni 1999, og til ulike opplæringstiltak i regi av myndighetenes interdepartementale komité for menneskerettigheter. Det ble også gitt støtte til et pilotprosjekt med sikte på å redusere omfanget av ulovlige småvåpen, noe som kan bidra til å redusere den væpnede kriminaliteten i landet. I tillegg finansierte Norge en studie av situasjonen for arbeidende barn.

Oversikten over samlet bistand til Malawi over ulike budsjettkapitler er vist i vedlegg 3.

Budsjett 2001

For 2001 foreslås bevilget 40 mill. kroner til landprogrammet.

Underpost 70.50 Regionbevilgning for prioriterte land

Mål for innsatsen i prioriterte land

Bevilgningen skal anvendes til å styrke oppfølgingen av målene for innsatsen i Afrika.

Tiltak som kan supplere og styrke samarbeidet innen landprogrammene vil stå sentralt. Prinsippene for langsiktig utviklingssamarbeid skal legges til grunn, jf. programkategoriomtalen.

Det vil bli lagt økt vekt på å fremme regionalt samarbeid, både støtte til regionale organisasjoner og støtte til samarbeid mellom nasjonale institusjoner.

Det vil videre bli lagt vekt på å bidra til å forebygge og løse konflikter og å styrke regionalt samarbeid på dette området

Støtte til tiltak for å bekjempe hiv/aids-epidemien vil bli prioritert.

Ved tildelinger fra regionbevilgningen vektlegges landenes utviklingspolitikk og evne til å forvalte bistanden på en effektiv måte.

Rapport 1999

Sosial utvikling: Det ble gitt støtte til helseprogrammer i Etiopia, Uganda og Zimbabwe. I Uganda ble de norske midlene kanalisert gjennom FN-systemet til delfinansiering av større nasjonale programmer innen helsesektoren. Innen utdanningssektoren ble det via UNICEF gitt støtte til et større utdanningsprogram i Tanzania. Programmet er et nasjonalt sektorprogram innen grunnutdanning hvor Norge er en av flere givere. I Zambia støttet Norge et Verdensbankprosjekt for fattigdomsreduksjon. I Etiopia ble støtte kanalisert gjennom UNICEF til sosial utvikling og til lepraforskning gjennom Armauer Hansens Institutt. Norge støttet et prosjekt for skolebygging og opplæring av lærere i undervisning av traumatiserte barn i Nord-Uganda hvor Flyktningrådet er ansvarlig for implementeringen.

Økonomisk utvikling: Norge støttet energiutbygging og elektrifisering i Etiopia, Tanzania,

Mosambik og Uganda. Støtten gikk til enkeltstående prosjekter som supplerer den mer langsiktige bistanden over landprogrammene. Tanzania mottok også støtte til gjeldslette og veitbygging mens Malawi mottok betalingsbalansestøtte.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Demokratiseringstiltak ble støttet i Etiopia, Zambia, Tanzania, Uganda og Zimbabwe. I Mosambik støttet Norge gjennomføringen av nasjonale valg, minerydding i regi av Norsk Folkehjelp, samt bevissthet omkring miner gjennom Handicap International.

Kvinner og likestilling: Det ble gitt støtte til kvinnerettede tiltak i Mosambik og Tanzania. Kjønnsperspektivet er også forsøkt ivare tatt gjennom sektorprogrammer, i første rekke innen helsesektoren.

Miljø og naturressursforvaltning: Et bredt miljøprogram ble videreført i Tanzania og et nytt miljøprogram ble startet opp i Zimbabwe. Ulike former for landbrukstiltak ble støttet i Etiopia, Malawi, Tanzania, Zambia og Zimbabwe. Mye av støtten til tiltak for bærekraftig landbruk i 1999 har vært kanalisert gjennom frivillige organisasjoner, særlig i Eritrea. Skogtiltak ble støttet i Malawi, Tanzania og Uganda. Tiltakene har som målsetning å styrke den institusjonelle kapasiteten i skogministeriet, øke produktiviteten i skogbruket og å verne biologisk mangfold. Institusjonssamarbeidet for å bekjempe forurensing mellom Environmental Council of Zambia og Statens forurensningstilsyn ble videreført. Et liknende samarbeid er påbegynt med Mosambiks miljømyndigheter for å utvikle kompetanse på industrikontroll og behandling av farlige kjemikalier. Et tiltak for renere produksjon i Tanzania ble også videreført.

Kultur: Valg av satsingsområder innen kultursektoren baserer seg på samarbeidslandenes egne planer og prioriteringer. Dette har resultert i samarbeid innen musikk, litteratur, billedkunst, teater, museer og kulturutveksling med Zimbabwe, Tanzania, Sør-Afrika og Zambia, samt kulturutdanning i Mosambik. I Tanzania ble også støtte kanalisert gjennom det nyopprettede kulturfondet. Norge støttet også forlagsvirksomhet i Afrika.

Budsjett 2001

For 2001 foreslås bevilget 365 mill. kroner på underposten. Det foreslås henholdsvis 15 og 10 mill. kroner til landprogrammene for Etiopia og Eritrea, jf. underpostene 70.10 og 70.25.

Underpost 70.55 Regionbevilgning for andre samarbeidsland.

Underposten omfatter Angola, Botswana, Lesotho, Madagaskar, Mali, Mauritius, Namibia, Sør-Afrika og Swaziland, samt Burundi, Den demokratiske republikken Kongo, Sierra Leone, Sudan og Rwanda. I tillegg foreslås Zimbabwe inkludert, jf. underpost 70.35. Videre omfatter underposten videreutvikling av regionalt samarbeid, herunder støtte til det regionale samarbeidet i Southern African Development Community (SADC). Regjeringen foreslår at også regionalt samarbeid i Vest Afrika, samt støtte til Nigeria skal kunne omfattes av underposten.

Mål for innsatsen i andre samarbeidsland

Bevilgningen skal anvendes til å styrke oppfølgingen av hovedmålene for innsatsen i Afrika. Prinsippene for langsiktig utviklingssamarbeid skal legges til grunn, jf. programkategoriomtalen.

Det vil bli lagt særlig vekt på å fremme regionalt samarbeid, både støtte til regionale organisasjoner og støtte til samarbeid mellom nasjonale institusjoner i regionen. Blant annet vil Regjeringen som et ledd i oppfølgingen av strategien for støtte til næringsutvikling i sør legge vekt på tiltak som bidrar til økt handel, økonomisk integrasjon og øvrige initiativer som styrker næringsutviklingssamarbeid innenfor SADC-regionen. Det vil bli arbeidet med å utvikle en tilnærming til regionalt samarbeid i Vest Afrika.

Det vil videre bli lagt særlig vekt på å bidra til å forebygge og å løse væpnede konflikter samt å bistå land som er i ferd med å bygge opp samfunnet etter å ha vært rammet av slike konflikter.

Støtte til tiltak for å bekjempe hiv/aids-epidemien vil bli prioritert.

Rapport 1999

Bistanden til miljø og naturressursforvaltning i regionen har vært rettet mot iverksetting av strategien for miljørettet utviklingssamarbeid, innenfor de fire temaene bærekraftige produksjonssystemer, biologisk mangfold, forurensing og kulturminnevern. Bevilgningen har også vært benyttet til rehabilitering av infrastruktur, helsetilbud og tiltak for bedret kulturminnevern. Sudan, Rwanda og Den demokratiske republikken Kongo mottok samlet omlag 42 mill. kroner. Sierra Leone mottok ikke midler over denne bevilgningen i 1999. Midlene har primært gått til tiltak innenfor helse,

utdanning og gjenoppbygging og styrking av det sivile samfunn.

Angola

Samlet bistand til Angola utgjorde 154 mill. kroner i 1999, hvorav 96 mill. kroner over regionbevilgningen. En stor andel av bevilgningen gikk til humanitære formål. På kort sikt skal bistanden støtte fredsprosessen, rehabilitere fysisk infrastruktur og lette integreringen av krigsrammede grupper i samfunnet. På lengre sikt skal bistanden bidra til økonomisk vekst, utvikling og styrking av demokratiske institusjoner og bedring av leveforholdene for særlig utsatte grupper. Der som fredsprosessen utvikler seg i positiv retning, vil det legges økt vekt på langsiktig utviklingsbistand.

Samarbeidet på energi- og fiskerisektoren vil bli videreført. Arbeidet med å identifisere tiltak innen menneskerettigheter og demokrati skal videreføres.

Angola har rike naturressurser, men befinner seg i en dyp økonomisk krise etter en langvarig krig. De fysiske ødeleggelser er omfattende og en stor del av befolkningen er fordrevet fra sine hjemsteder. De fleste sosio-økonomiske indikatorer peker mot en ekstrem nødsituasjon for befolkningen. Nærmere 50 pst. av befolkningen bor i slumområder i byene og har ikke helsetilbud eller tilgang på andre sosiale tjenester.

Produktiviteten er lav bortsett fra i oljesektoren. Budsjettunderskuddet er stort og utenlandsgjelden betydelig. Landet sliter også med hyperinflasjon. Også strukturelle problemer i økonomien gjør at gjennomføringen av reformer og liberaliseringstiltak er vanskelig.

Det knytter seg usikkerhet til den politiske utviklingen i Angola. Prosessen frem mot en varig fred har vært langsom og preget av tilbakeslag. Den offentlige forvaltningen fungerer dårlig. Inntektene fra de store naturrikdommene har i det alt vesentlige gått til krigføring. I motsetning til andre land i Afrika sør for Sahara har tradisjonell bistand hittil spilt en beskjeden rolle for samfunnsutviklingen i Angola.

Samarbeidet i 1999 ble i hovedsak gjennomført i forhold til planene, selv om omleggingen fra humanitær bistand til mer langsiktig utviklingsbistand ble forsinket på grunn av utbrudd av nye krigshandlinger ved utgangen av 1998. Støtten gjennom private organisasjoner og FN-systemet har bidratt til den sosiale utviklingen. Dette har skjedd ved støtte innen områdene demobilisering, rehabilitering av infrastruktur, rehabilitering av helsetilbudet, opplæring/utdanning og mineryd-

ding. Barn og kvinner er spesielt viktige målgrupper for bistanden til Angola.

Økonomisk utvikling: Samarbeidet innen elektrisitets- og petroleumssektoren står sentralt. Fremdriften innen petroleumssektoren har vært forsinket i påvente av en ny petroleumslov som fremdeles ikke er vedtatt i parlamentet. Fiskerisektoren er en viktig inntektskilde for landet og støtte til fiskeriforskning og forvaltning vil bidra til en bedre økonomisk utnyttelse av ressursene.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Dialogen med myndighetene om menneskerettigheter og demokratisering, samt støtte til det sivile samfunn, har hatt god fremdrift, i nært samarbeid med FN og andre givere. Norske frivillige organisasjoner har spilt en viktig rolle i arbeidet med å styrke det sivile samfunn.

Miljø og naturressurser: Utviklingen av marine ressurser er blitt fulgt gjennom kartlegging i regi av havforskningsfartøyet Dr. Fridtjof Nansen og gjennom styrking av havforskningsinstituttet. Forberedelser til styrking av fiskeriforvaltningen er gjort i 1999. Norsk bistand innen olje- og energisektoren har bidratt til å styrke kapasiteten for forvaltning av denne sektoren.

Humanitær bistand: Omfattende støtte gikk til reintegrering av flyktninger, minerydding og rehabilitering av ødelagt infrastruktur.

Botswana

Samlet bistand til Botswana utgjorde i 1999 til sammen 21 mill. kroner, hvorav 20 mill. kroner ble gitt over regionbevilgningen. Bistanden til Botswana har i hovedsak gått etter planen, men manglende mottak av reviderte regnskaper for enkelte prosjekter har skapt visse forsinkelser. Bistanden skal trappes ned, men skal etter planen vidererføres som et mer regulært samarbeid mellom norske og botswanske institusjoner etter 2001. En forlengelse av enkelte komponenter vurderes, i første rekke knyttet til arbeidet mot hiv/aids. Botswana er et av landene i det sørlige Afrika som er hardest rammet av hiv/aids-epidemien. Det antas at ca. 35 pst. av befolkningen mellom 15 og 49 år er rammet av hiv/aids. Landets største utfordring er mangelen på fagfolk, og som følge av aids-epidemien er det en stadig tydeligere mangel på kvalifisert personell på alle områder. Forvaltningen av det gjenværende utviklingssamarbeidet med Botswana er lagt til den norske ambassaden i Harare.

Sosial utvikling: Det institusjonelle samarbeidet innen helsesektoren mellom norske og botswanske institusjoner ble videreført. Innen samar-

beidet på helsesektoren er aids-problematikken sterkt vektlagt, og det vurderes en forlengelse av arbeidet med forebygging av hiv/aids. Den viktigste delen av helsesamarbeidet er en avtale om å utdanne 50 botswanske leger i Norge over tilsammen 17 år. For å gjøre dette samarbeidet mer effektivt ble det under utviklingsministerens besøk i Botswana i februar 2000 inngått avtale om rekruttering av tre norske leger til Botswana for en to til tre års periode.

Økonomisk utvikling: Samarbeidet mellom Vegdirektoratet og veimyndighetene i Botswana går som planlagt. Samarbeid mellom relevante norske institusjoner og Botswanas nasjonale produktivitetscenter avsluttes i 2000.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Gjennom Kirkens Nødhjelp ble det gitt støtte til et utviklingsfond som bistår minoritetsbefolkningen i Botswana i deres forhold til myndighetene.

Miljø og naturressursforvaltning: Samarbeidet mellom departementet for viltforvaltning og nasjonalparker og norske institusjoner er forlenget, innenfor den opprinnelige ramme. Et institusjons-samarbeid mellom Det Kgl. Selskap for Norges Vel og Mokolodi Naturreservat om skolebruk ble ført videre. Norsk institutt for luftforurensning (NILU) er engasjert i et samarbeide om forebygging av luftforurensning, bl.a. i forbindelse med gruvevirksomheten i Botswana. Botswansk personell fikk i denne forbindelse opplæring i Norge. Programmet er utvidet med en juridisk komponent.

Kvinner og likestilling: Helseprogrammet har kvinner som sentral målgruppe, både som brukere av helsetjenestene og gjennom kompetansebygging. Det bør fortsatt tilstrebes en klarere fokusering på kvinners deltakelse i den kompetanseoverføring som finner sted.

Madagaskar

Samlet bistand til Madagaskar utgjorde i 1999 26,6 mill. kroner, hvorav 22,6 mill. kroner gikk over regionbevilgningen. Hovedmålet for norsk bistand er å bidra til å bedre matvaresikkerheten. Støtte til tiltak for å sikre bærekraftig matvareproduksjon, bedre forvaltning av naturressursene og heving av folks utdanningsnivå anses som særlig viktig for å nå dette målet. Aktivitetene ble i hovedsak gjennomført som planlagt. Støtten ble kanalisert gjennom norske og internasjonale frivillige organisasjoner og institusjoner, samt multi-laterale organisasjoner.

Sosial utvikling: Utdanningstiltakene utgjorde en stor del av den totale bistanden til Madagaskar

i 1999. Gjennom UNICEF støtter Norge opprusting av 200 offentlige og 100 private grunnskoler. UNICEF har i samarbeid med myndighetene utarbeidet en strategi for styrking av den enkelte skole etter en kontrakt inngått mellom samtlige aktører knyttet til skolens virksomhet. Resultatene så langt er positive, og har ført til langt større deltagelse i prosjektområdene. Som et direkte resultat av disse erfaringene har utdanningsmyndighetene i 1999 inkorporert hovedelementene i kontraktstilnærmingen i den nasjonale utdanningsstrategien. I 1999 har man arbeidet med forberedelsene til et samarbeid med ILO om rehabilitering av et antall grunnskoler som blir styrket gjennom avtalen med UNICEF. Det gis også støtte til rehabiliteringen og driften av den Lutherske Kirkens lærerskole i Fandriana. En gjennomgang i 1999 understreket nødvendigheten av å forbedre samarbeidet mellom, og likebehandling av, private og offentlige lærerskoler som er en forutsetning for å nå de målene myndighetene har satt for utdanningssektoren. Den Lutherske Kirken fikk ved årets slutt anerkjent vitnemålet fra læreskolen slik at ferdig utdannede lærere får lik formell status som sine kolleger fra de offentlige skolene.

Norges støtte til kampen mot tuberkulose ble kanalisert gjennom Det Norske Misjonsselskap (NMS) og den lutherske kirkens departement for helse (SALFA). Årlig registreres det om lag 13 000 tilfeller av tuberkulose hvorav ca. 2 700 av SALFA. Om lag 80 pst. blir behandlet, men 21 pst. dør som et resultat av sykdommen.

Det antas at bare 0,15 pst. av befolkningen mellom 15 og 49 år er rammet av hiv/aids.

Økonomisk utvikling: I 1999 har en innenfor landbrukssektoren fullført forberedelsene til institusjonelt samarbeid mellom norske fagmiljøer via Selskapet for Norges Vel og forsknings- og veiledningsinstitusjonen FIFAMANOR. Landbruk er den viktigste næring og selvforsyning og privatisering er viktige nasjonale målsettinger. Det offentlige har ansvaret for forskning og veiledning, og FIFAMANOR har en sentral rolle ved å bidra til økt produktivitet og økologisk forsvarlig utnyttelse av ressursgrunnlaget. Norge støttet også opplæring av bønder ved Tombontsoa og Tsarafototra landbruksskole gjennom NMS. Tsarafototras største problem er fortsatt finansiell bærekraft og skolen vurderer om egen inntjening kan økes uten at det går utover undervisningen samt tiltak for å skjære ned kostnadene.

Innenfor veisektoren gir Norge støtte gjennom ILO til det nasjonale opplæringscenter for bruk av arbeidsintensive metoder i rehabilitering

av bygdeveier i sentrale jordbruksområder. Senteret fikk i 1999 positiv omtale for arbeidet med å utvikle manualer og metoder for opplæring i arbeidsintensivt vedlikehold. Opplæringen av små entreprenører og kommuneansatte har vist seg vellykket. En videreføring av samarbeidet med senteret vil kunne innebærer privatisering av senteret og styrking av de nye autonome provinsenes kapasitet til rehabilitering og vedlikehold av veier.

Miljø og naturressursforvaltning: Gjennom SIK (Senter for Interkulturell kommunikasjon) støttes ANAE (Association Nationale d'Action Environnementales) sitt arbeid med å etablere en opplysnings- og opplæringsvirksomhet om miljø-, jordvern- og naturressursforvaltning i viktige jordbruksområder. Aktivitetene gjennomføres av om lag 80 ulike lokale organisasjoner og foreninger i nært samarbeid med bøndene. SIK har ansvaret for å gjennomføre følgeforskning om informasjon, kommunikasjon og atferdsendring. Norge bidrar også til WWFs arbeid med å ta vare på det biologiske mangfoldet i de truede Zombitse- og Vohibasiaskogene.

Mali

Den samlede norske bistanden til Mali i 1999 var på om lag 68 mill. kroner, hvorav 58 mill. kroner over regionbevilgningen. Det ble i 1998 inngått en treårig samarbeidsavtale mellom Norge og Mali. Samarbeidet skal i første rekke bidra til freds- og demokratiprosessen, til økt matvareproduksjon og til bedret forvaltning av naturressursene. Norge skal også støtte tiltak innen grunnutdanning og alfabetisering. Som ledd i oppfølgingen av fredsprosessen i Nord-Mali skal nordområdene gis særlig prioritet. Bistanden til Mali kanaliseres gjennom norske og internasjonale frivillige organisasjoner og institusjoner og multilaterale organisasjoner. Et gjennomgangsmøte med maliske myndigheter ble avholdt i 1999. Det ble uttrykt tilfredshet med den norske støtten. Norsk bistand til Mali skal etter planen evalueres innen våren 2001.

Økonomisk utvikling: En stor del av bistanden til Mali i 1999 var en videreføring av det tidligere SSE-programmet (Sahel, Sudan, Etiopia) via norske frivillige organisasjoner og forskningsinstitusjoner. Disse tiltakene fokuserer i hovedsak på primærnæringer, landsbyutvikling, kredittordninger og alfabetisering. NORAD inngikk i 1999 avtale med UNDP om støtte til innkjøp og drift av enkle dieselmotorer som kan bruke lokalt produserte planteoljer som drivstoff og som kan kobles til bl.a. vannpumper, møller, sager, eller fungere

som strømforsyning. Hver plattform eies og forvaltes lokalt av en kvinnekomité. Prosjektet har til hensikt å bedre kvinnes situasjon på landsbygda gjennom å innføre teknologi som kan lette deres arbeidsbyrde og hvor teknologien også har til hensikt å stimulere til lokal næringsutvikling.

Sosial utvikling: Avtale ble inngått med UNDP om støtte til Malis tiårsplan for utvikling av utdanningssystemet (PRODEC – Programme décennal de développement de l'éducation). Målet er å øke kvaliteten og bedre tilgangen og etterspørselen etter grunntidning for jenter og kvinner i de nordlige regionene i Mali. Gjennom UNICEF og UNESCO støttes tiltak for jenter- og kvinners utdanning. Det ble også gitt støtte til sosiale utviklingsprosjekter i regi av norske frivillige organisasjoner. Støtten omfatter helse- og utdanningssektoren med blant annet tiltak for styrking av primærhelsetjenesten og utvidelse av grunnskoletilbudet.

Miljø og naturressursforvaltning: En stor del av bistanden til Mali gjennom norske frivillige organisasjoner rettes mot miljø- og naturressursforvaltning og det er en nærtsammenheng med innsatsen innen landbruk og miljø/naturressursforvaltning. Bistand til tiltak mot tørke og forørkning fortsatte, og det ble gitt støtte til utvikling av forbedrede dyrkingsmetoder, stabilisering av sanddyner og styrking av det institusjonelle og tekniske grunnlaget for effektiv naturressursforvaltning. Norge ytet dessuten bistand til naturressursforvaltning gjennom Verdensbanken og til landsbyutviklingsprosjekter gjennom ILOs regionale landsbyprogram ACOPAM

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Støtte ble gitt til UNDPs fond for Nord-Mali som bl.a. består av et oppfølgingsprogram for integrering av tidligere soldater og organisering av møter i lokalsamfunn for å forebygge og løse konflikter. I 1999 ble det inngått avtale med IIED (International Institute for Environment and Development) hvor landrettigheter, desentralisering og konfliktløsning innenfor jordbrukssektoren i Mali er fokus. På bakgrunn av urolighetene i Kidal-regionen har maliske myndigheter anmodet Norge om å gi særlig prioritet til dette området. Mot denne bakgrunnen valgte en i 1999 å yte støtte gjennom Kirkens Nødhjelp til prosjekter for å bidra til å stabilisere situasjonen.

Namibia

Samlet bistand til Namibia i 1999 utgjorde 42 mill. kroner, hvorav 39. mill. kroner ble gitt over regionbevilgningen.

Gjennomføringen av utviklingssamarbeidet med Namibia har i all hovedsak fulgt vedtatte planer. Bistandskontoret i Windhoek er nedlagt, og oppfølgingen ivaretas av ambassaden i Pretoria. Samarbeidet er konsolidert med fokus på opplæring og institusjonsbygging innen de prioriterte områdene.

Sosial utvikling: Bistanden har vært kanalisert gjennom norske og internasjonale organisasjoner. Gjennom Namibiaforeningen har det vært gitt en begrenset støtte til utdanning og spørsmål knyttet til hiv/aids.

Økonomisk utvikling: Samarbeidet innen energi- og fiskerisektoren er videreført, med hovedvekt på opplæring og institusjonssamarbeid. Innen energisektoren har Norge bl.a. bidratt til elektrifisering av landsbygda og etablering av et solenergifond. Støtten til oppbygging av fiskerioppsyn har bidratt til at ulovlig fiske utenfor kysten er betydelig redusert. Videreføringen av støtten til namibisk sjøfartsadministrasjon har bidratt til utvikling av maritimt lovverk og etablering av et sjøfartsdirektorat.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Det ble gitt støtte til Media Institute of Southern Africa, en regional stiftelse med hovedkontor i Windhoek, som bl.a. belyser brudd på ytringsfriheten og manglende åpenhet i forvaltningen.

Miljø og naturressursforvaltning: Støtten har særlig gått til utvikling av miljølovgivning, forureningskontroll og bevisstgjøring omkring miljøspørsmål. Statens forureningsstilsyn (SFT) startet et faglig samarbeid for utvikling av et forureningsstilsyn i Namibia. En betydelig del av forskningsvirksomheten til fartøyet Dr. Fridtjof Nansen foregår i namibisk farvann og bidrar derigjennom til en forsvarlig forvaltning av landets marine ressurser.

Sør-Afrika

Samlet bistand til Sør-Afrika utgjorde 124 mill. kroner, hvorav 103 mill. kroner ble gitt over regionbevilgningen. En intensjonserklæring om videreføring av bistandssamarbeidet fra år 2000 til 2004 ble undertegnet under tidligere president Mandelas besøk i Norge i mars 1999. Samarbeidet er innrettet med tanke på å oppnå størst mulig regional effekt.

Sosial utvikling: Første fase av støtten til utbygging av grunnskoler er gjennomført i henhold til avtalen, og støtten til fjernundervisning for lærere og elever i engelsk viser en høyere måloppnåelse enn forventet. Det er gitt støtte til organisasjon-utvikling på ulike nivå i skoleverket. Samarbeidet på universitetsnivå ble videreført innenfor NUFU-avtalen. Videre er det gjennom Norges Boligbyggelag gitt støtte til etablering av boligkooperativer og bygging av rimelige boliger. Gjennom norske frivillige organisasjoner har Norge gitt omfattende bistand til sosial sektor.

Økonomisk utvikling: Det ble gitt støtte til to nye tiltak innen energisektoren. Utvikling av forvaltningskapasitet og bedre virkemidler i forhold til elektrisitetsforsyning og olje- og gassområdet står sentralt. Videre gis det støtte til kartlegging av forhold innen formell og uformell sektor av næringslivet som kan danne grunnlag for utforming av nasjonal arbeidsmarkedspolitikk. Både Statistisk sentralbyrå og FAFO bidrar til samarbeidet fra norsk side. Det er gitt støtte til etablering av et konkurransetilsyn gjennom samarbeid med Handels- og industridepartementet i Sør-Afrika, og det er innledet et samarbeid med Konkurransetilsynet i Norge.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Norge støttet et omfattende valgbiandprogram hvor faglig bistand gjennom den norske ressursbasen for demokrati og menneskerettigheter (NORDEM) og støtte til lokale frivillige organisasjoner er viktige elementer. Gjennom et samarbeid med Institutt for menneskerettigheter er det gitt støtte til forskning omkring valgbiand både i Sør-Afrika og mer generelt. Dette vil kunne gi viktig kunnskap for fremtidig valgbiand i regionen. Det ble i 1999 igangsatt et samarbeid omkring lokalstyre der Kommunenes Sentralforbund og Oslo kommune har sentrale roller. Videre er det gitt støtte til et nasjonalt program for bedring av økonomiforvaltning i kommunene og en prosess for etablering av kommunegrenser. En regional konferanse om spørsmål knyttet til lokalforvaltning er også støttet.

Miljø og naturressursforvaltning: Samarbeidet med miljøverndepartementet i Sør-Afrika innen miljørapportering, klimapolitikk, kulturminner og biodiversitet ble videreført. Det ble startet planlegging av fase to for dette samarbeidet der det legges vekt på å videreutvikle samarbeidet mellom de to lands miljøvernmyndigheter. Sør-Afrika og Norge har også begynt å utarbeide et nytt

samarbeidsprogram om fiskerier med vekt på forskning og opplæring. Et program for samarbeid omkring forvaltning av grunnvannsressurser ble utarbeidet med tanke på oppstart i 2000.

Kvinner og likestilling: Støtten til instituttet for kjønnsforskning ved Universitetet i Cape Town ble avsluttet og evaluert i 1999. Evalueringen konkluderer med at den norske støtten har bidratt til oppbygging av en offentlig likestillingspolitikk. Det gis støtte til statistikkkompetanse knyttet til kvinner og likestilling.

Zimbabwe

I og med at det legges opp til at Zimbabwe ikke skal ha status som et prioritert samarbeidsland (jf. underpost 70.35), foreslås at fremtidig bistand gis under denne underpost. Til tross for den bekymringsfulle utviklingen i Zimbabwe mener Regjeringen at en med bakgrunn i det langvarige bistandssengasjement Norge har hatt i landet, og den betydning Zimbabwe har innenfor SADC-regionen, bør videreføre et visst bistandssamarbeid med landet. Det vil ikke bli inngått nye stat-til-stat avtaler, men det vil bli beholdt en begrenset bistandsramme med vekt på spesielt fattige grupper. I tillegg vil det kunne gis ytterligere støtte til menneskerettighetstiltak, demokratiutvikling og bekjempelse av aids-epidemien. Dersom det skulle skje vesentlige politiske endringer i Zimbabwe som endrer rammebetingelsene for bistandssamarbeidet, vil Regjeringen komme tilbake til Stortinget med dette.

SADC

Norges samarbeidsprogram med SADC var i 1999 på 52,2 mill. kroner. Norge har siden 1980 hatt et utstrakt samarbeid med det regionale samarbeidsorganet Southern African Development Community (SADC¹). Det er et mål å styrke det regionale samarbeidet i SADC-regionen gjennom å støtte tiltak som virker positivt inn på den politiske og økonomiske integrasjonen i regionen. I tillegg til samarbeidsprogrammet med SADC vil dette skje ved at norskstøttede bilaterale tiltak søkes lagt opp slik at de i størst mulig grad får positive regionale ringvirkninger.

Sosial utvikling: Sosial sektor har fått økt oppmerksomhet fra SADCs side. Arbeidet med å formalisere et slikt samarbeid har vært støttet av Norge. Det har foreløpig resultert i en avtale om

¹ Angola, Botswana, Den demokratiske republikken Kongo, Lesotho, Malawi, Mauritius, Mosambik, Namibia, Seychellene, Sør-Afrika, Swaziland, Tanzania, Zambia, Zimbabwe

regionalt samarbeid innen utdanning og opplæring. Enkelte opplæringstiltak i sosialrettslige emner er støttet.

Økonomisk utvikling: Støtte gikk i det vesentlige til nye bidrag til NORSAD-fondet samt til opplæringstiltak innen transport og kommunikasjon, energi, næringsutvikling og miljø. Energi-sekretariatet i Luanda vil fortsatt motta norsk støtte. Det er under forberedelse et større opplærings- og personellutviklingsprogram innen telekommunikasjonssektoren knyttet til Transportsekretariatet i Maputo. Siste del av et regionalt veiprosjekt ble gjennomført.

Menneskerettigheter og demokrati: Det ble gitt støtte til regionale tiltak for demokratisering, utvikling av en fri presse og rettsvern for kvinner og barn. Et forsknings- og opplæringsprosjekt i forebygging og løsning av konflikter mottar fortsatt norsk støtte.

Miljø og naturressursforvaltning: Støtten til SADCs genbank for planter og til landbruksforskningssekretariatet ble videreført og er planlagt for en fase på fem år. Til tross for at SADCs samarbeid i vannsektoren har høy status, sto arbeidet med forvaltningsplanen for Zambezi-vassdraget stille i lengre tid. En ny avtale er imidlertid nå i sluttfasen. Her er det samfinansiering med Sverige og Finland. Norge støtter dette og andre initiativ for vannressursforvaltning sammen med de andre nordiske land.

Budsjett 2001

Regjeringen foreslår at også regionalt samarbeid i Vest Afrika, samt støtte til Nigeria skal kunne omfattes av underposten.

For 2001 foreslås bevilget 535 mill. kroner på underposten.

Post 71 Bistand til Asia, kan overføres

(i 1 000 kr)

Underpost	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
71.10	Langsiktig utviklingssamarbeid med Sri Lanka	39 980	40 000	40 000
71.15	Langsiktig utviklingssamarbeid med Nepal	39 906	40 000	40 000
71.20	Langsiktig utviklingssamarbeid med Bangladesh	147 624	150 000	140 000
71.25	Regionbevilgning for Asia	109 576	150 000	150 000
	Sum post 71	337 086	380 000	370 000

Situasjonsbeskrivelse

Norsk bistand kanaliseres i første rekke til de fattigste landene i regionen. I disse landene er sårbarheten stor på grunn av naturkatastrofer som påvirker jordbruksproduksjonen og fordi politiske og militære konflikter medfører uro og ustabile maktforhold. I tillegg har enkelte samarbeidsland fortsatt et betydelig problem med miner etter mange års krig og konflikter. Flere land i regionen opplever svake og skiftende koalisjonsregjeringer med manglende evne og legitimitet til å gjennomføre politiske og administrative endringer. Sri Lanka har gått inn i sitt syttende år med borgerkrig, mens Bangladesh opplever hyppige generalstreiker som tidvis lammer all aktivitet.

Innføringen av restriksjoner for utviklingssamarbeidet i forbindelse med de pakistanske atomprøvesprengningene i mai 1998 står fortsatt

ved lag mens tilsvarende restriksjoner er opphevet for Indias vedkommende. Det ble ikke ansett hensiktsmessig å innføre ytterligere sanksjoner etter de militæres maktovertakelse i Pakistan i oktober 1999, men midler søkes kanalisert gjennom multilaterale organisasjoner eller andre bilaterale givere til programmer og prosjekter som støtter opp om en demokratisk utvikling, framfor direkte utbetaling til landets myndigheter.

Et felles trekk for regionen er høy befolkningsvekst, stor arbeidsledighet og store sosiale ulikheter. I Nepal kan om lag 70 pst. av befolkningen verken lese eller skrive, og få jenter fullfører grunnskolen. Miljøproblemene representerer en annen alvorlig trussel mot bærekraftig utvikling i mange land i Asia.

Dialogen med myndighetene om utviklingssamarbeidet er gjennomgående god og en legger fra norsk side stor vekt på koordinering med andre givere, både bilaterale og multilaterale.

Mål for innsatsen i Asia

Det internasjonale målet om å halvere andelen av verdens befolkning som lever i ekstrem fattigdom innen 2015 står i sentrum for innsatsen i Asia.

For de prioriterte samarbeidslandene vil tiltak som styrker oppfølgingen av avtalene med de enkelte land stå sentralt.

Et sterkere regionalt samarbeid vil ha stor betydning både i forhold til økonomisk, sosial og politisk utvikling, og det er derfor et mål å styrke den regionale dimensjonen i samarbeidet. Det er videre et viktig mål å bidra til å fremme fred, menneskerettigheter og demokrati. Også tiltak for å møte hiv/aids-utfordringen vil bli prioritert.

Rapport 1999

Prinsippet om mottakeransvar er lagt til grunn for samarbeidet og erfaringene med mottakers vilje og evne til å ta ansvar for utviklingssamarbeidet er gjennomgående gode. I enkelte land er det behov for styrking av kapasitet og kompetanse på mottakersiden, og institusjonsutvikling er et viktig område for utviklingssamarbeidet.

Den samlede norske bistandsinnsatsen til Asia var på 1741 mill. kroner, inkludert 216 mill. kroner til Det palestinske området. Av dette utgjorde bistanden gikk til de prioriterte landene Bangladesh, Nepal og Sri Lanka 433 mill. kroner. Oversikt over samlet bistand til de prioriterte samarbeidslandene over ulike budsjettkapitler er vist i vedlegg 3.

Budsjett 2001

I lys av Norges rolle som tilrettelegger for dialog mellom partene i konflikten på Sri Lanka, legges det opp til en viss fleksibilitet i bruk av bevilgningene ved en eventuell fredsløsning. Bistanden til Pakistan vil bli løpende vurdert både mht. nivå og innretning. Det vil bli foretatt en gjennomgang av framtidig bistand til India innenfor rammen av en overordnet norsk India-strategi.

For 2001 foreslås bevilget 370 mill. kroner på posten, fordelt på nedenfor nevnte underposter.

Underpost 71.10 Langsiktig utviklingssamarbeid med Sri Lanka

Situasjonsbeskrivelse

Den politiske og økonomiske situasjonen i Sri Lanka domineres fortsatt av den væpnede konflikten mellom myndighetene og den tamilske sepa-

ratistbevegelsen Liberation Tigers of Tamil Eelam (LTTE). Den srilankiske regjeringen har hatt som strategi på den ene siden å bekjempe LTTE militært og på den andre siden å fremlegge et forslag til grunnlovsendring som vil gi minoritetene betydelig grad av selvstyre i de områdene hvor de er i flertall. Langvarig uenighet mellom regjeringen og opposisjonen har vanskeliggjort en samlet holdning til LTTE, men både regjering og opposisjon har i løpet av den siste tiden vist større vilje til samarbeid. President Kumaratunga ble gjenvalgt for 6 nye år med knapp margin i desember 1999 og gjentok sitt ønske om en fremforhandlet politisk løsning på konflikten. Til tross for at regjeringen og LTTE tidligere har vist vilje til dialog har det ikke lyktes å få slutt på krigen som til nå har resultert i titusener av drepte og flere hundre tusen internt fordrevne flyktninger. Norge ble i 1999 anmodet av president Kumaratunga om å etablere en dialog med LTTE med det siktemål å igangsette forhandlinger for å finne en politisk løsning på konflikten. Ingen direkte møter mellom partene har hittil funnet sted.

Bevisst økonomisk styring samt økte eksportinntekter fra siste halvdel av 1999 og utover i 2000, synes å ligge bak en relativt positiv makroøkonomisk situasjon, men en opptrapping av den militære konflikten har påført regjeringen betydelige utgifter. Den væpnede konflikten representerer landets altoverskyggende utviklingsproblem og har ført til alvorlige menneskelige og materielle ødeleggelser og begrenset lokal og internasjonal investeringsvilje. Krigsutgiftene har også ført til mangel på midler til statlige investeringer i infrastruktur. Den registrerte arbeidsløsheten ligger på ca. 10 pst., mens den uregistrerte ledigheten, særlig blant ungdom, er langt høyere. Det fryktes at dette kan føre til økt uro og politisk ustabilitet i tiden fremover.

Sri Lanka har en håndterbar gjeldsbyrde og har derfor ikke utarbeidet noen interim-PRSP. Et slikt dokument kan evt. bli utarbeidet senere som grunnlag for evt. kreditter fra Verdensbanken (IDA) og IMF (PRGF). Veksten i BNP for 1999 er beregnet til 4,3 pst.

Frihandelsavtalen mellom Sri Lanka og India, som ble undertegnet i 1998, trådte i kraft i 1999. Avtalen sammenfaller med Sri Lankas langsiktige handelsstrategi og målsetting om å bli et brohode for eksport til det indiske subkontinent og er samtidig i tråd med landets liberale investeringspolitikk. Sri Lanka står overfor betydelige miljøutfordringer som følge av intensivert plantasje- og industrialisering og krigføringen i nord.

Forekomsten av hiv/aids er lav. Ifølge tilgjengelig statistikk er mindre enn 1 pst. av befolkningen mellom 15 og 49 år rammet.

Mål for innsatsen på Sri Lanka

Målet er å bidra til opphør av den væpnede konflikten, til forsoning og til å legge et grunnlag for varig fred. I lys av srilankiske myndigheters anmodning om norsk assistanse til å finne en fre-

delig løsning på konflikten, vil dette få økt vekt i årene som kommer. Samarbeidet vil konsentreres ytterligere om tiltak som lindrer nød, fremmer menneskerettigheter, utvikler demokrati og bidrar til økonomisk utvikling. Det vil bli arbeidet med å operasjonalisere strategien for næringsutvikling i sør innen samarbeidsprogrammet.

Nedenfor følger nærmere spesifiserte delmål og virkemidler for det samlede utviklings-samarbeidet med Sri Lanka.

<i>Resultatområde/Delmål</i>	<i>Norges bidrag/virkemiddel</i>
<p><i>Sosial utvikling</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Utvikling av helsesektoren - Utvikling av utdanningssektoren 	<ul style="list-style-type: none"> - Støtte rehabilitering av helsesektoren/helseinstitusjoner der hvor dette er praktisk mulig - Støtte til utvikling/rehabilitering av utdanningssektoren/utdanningsinstitusjoner - Støtte utdanning som gir muligheter for sysselsetting
<p><i>Økonomisk utvikling</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Økt sysselsetting og høyere inntektsnivå for befolkningen - Fremme næringslivssamarbeid mellom Norge og Sri Lanka 	<ul style="list-style-type: none"> - Støtte programmer for distriktsutvikling med vekt på kvinners deltakelse. - Støtte næringsrettede rehabiliteringstiltak i konfliktrammede områder - Støtte utvikling av infrastruktur for næringsutvikling - Støtte nettverksprosjekt mellom norske og srilankiske bedrifter - Støtte tiltak for økt import fra Sri Lanka
<p><i>Fred, menneskerettigheter og demokrati</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Økt forståelse og samarbeid mellom etniske grupper - Bidra til fredelig løsning på den etniske konflikten - Bidra til respekt for menneskerettighetene - Styrket lokalforvaltning og kvinners deltakelse i lokalt styre. 	<ul style="list-style-type: none"> - Støtte program for nasjonal integrering - Støtte tiltak for internt fordrevne og plantasjearbeidere - Støtte tiltak for å fremme dialog mellom partene - Støtte tiltak for overvåking av menneskerettigheter - Støtte arbeid med å besøke arresterte og oppspore savnede - Støtte utvikling av lokal forvaltning og styrke kapasiteten i det sivile samfunnet i øst og nord
<p><i>Humanitær innsats</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Lette lidelsene til konfliktrammede 	<ul style="list-style-type: none"> - Støtte innsats for nødhjelp og rehabilitering
<p><i>Miljø og naturressurser</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Økologisk bærekraftig forvaltning og utnyttelse av naturressurser - Økt bevissthet om miljøspørsmål 	<ul style="list-style-type: none"> - Støtte tiltak rettet mot konsekvenser av industrialisering - Støtte tiltak for å styrke institusjonell kapasitet, nasjonalt miljøfond og regionalt miljøsamarbeid - Støtte miljøorganisasjoner og skoler
<p><i>Kvinner og likestilling</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Styrke kvinners rettigheter - Styrke kvinners muligheter for økonomisk uavhengighet 	<ul style="list-style-type: none"> - Støtte tiltak i nasjonale institusjoner og frivillige organisasjoner - Støtte utbygging av barnehager, programmer for økt sysselsetting, høyere inntektsnivå

Rapport 1999

Utviklingssamarbeidet mellom Norge og Sri Lanka har fokusert fred og forsoning, rehabilitering, bærekraftig sysselsetting og kunnskapstveksling. Utviklingssamarbeidet ble i hovedsak gjennomført som planlagt, selv om framdriften for enkelte tiltak har vært svakere enn forutsatt. Prinsippet om mottakeransvar er vel etablert, og fra norsk side er man godt fornøyd med de srilankiske myndighetenes avtaleoppfølging.

Sosial utvikling: Det har ikke vært en prioritert oppgave for Norge å gi støtte til utvikling av det som tradisjonelt faller inn under sosial sektor. Noe støtte ble gitt i forbindelse med rehabilitering i konfliktrammede områder. Imidlertid tillegges nå bidrag til sysselsettingvekst større vekt, også under distriktsutviklingsprogrammene. Begrenset støtte til utdanning, helse og vannforsyning er i tråd med retningslinjene gitt i tilknytning til nødhjelp i, og rehabilitering av, krigsrammede områder.

Økonomisk utvikling: Sri Lanka er ett av tre pilotland for operasjonalisering av strategien for Næringsutvikling i Sør. Første fase av et kartleggingsarbeid i forbindelse med utarbeidelse av en plan for samarbeid innen næringsutvikling, fant sted i siste kvartal i 1999. En overordnet plan for Norges støtte til næringsutvikling vil foreligge høsten 2000. I distriktsutviklingsprogrammene har man, i tråd med srilankiske myndigheters prioriteringer, lagt vekt på tiltak rettet mot bærekraftig sysselsetting og utvikling av privat sektor. Tilskudd via frivillige organisasjoner er i økende grad blitt brukt til å støtte organisasjoner som driver yrkesopplæring, teknologioverføring eller kredittvirksomhet overfor privat sektor. Netverksprogrammet har vært en viktig satsning i privat sektor over landprogrammet i 1999. Dette har ført til økt interesse blant norske bedrifter for å etablere seg på Sri Lanka. To norske bedriftsdelegasjoner har besøkt Sri Lanka i 1999 med sikte på økte norske investeringer og handel, og en srilankisk delegasjon har besøkt Norge. NORFUND gjennomførte forundersøkelse vedrørende mulig etablering av investeringsfond, som med stor sannsynlighet vil resultere i etablering i andre halvdel av 2001.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Støtte er gitt til tiltak innenfor forskning, medier, rettshjelp, språkundervisning, opplæring i ikke-voldelig konfliktløsning og fredelig sameksistens i regi av myndigheter, frivillige organisasjoner og private institusjoner. Det har vært prioritert å styrke det sivile samfunnets arbeid for fred og for-

soning og å fremme en administrativ kultur som er positiv til desentralisering av makt, herunder fjernundervisning for 170 000 offentlige tjenestepersoner. Sri Lanka holdt i 1999 valg til sju av landets provinsforsamlinger og presidentvalg. Norge har støttet lokale organisasjoner som driver valgobservasjon og fulgte valgene gjennom eget personell. I tillegg til å behandle og følge opp støtte til konkrete tiltak, videreførte Norge en aktiv dialog med politikere og representanter for sivilt samfunn og næringsliv om deres engasjement for fred og forsoning, menneskerettigheter og demokrati. Norge ansees i dag som en relevant støttespiller i arbeidet for å finne en fredelig løsning på konflikten. Besøk på høyt plan, interesse fra politisk hold og aktiv oppfølging har bidratt til dette.

Miljø og naturressursforvaltning: Innsatsen innen miljø og naturressursforvaltning er knyttet opp til tiltak som sikrer en økologisk bærekraftig vekst i sysselsettingen.

Hovedinnsatsen i 1999 har vært fortsatt støtte til etablering av renseanlegg for lærindustrien, kartlegging av mulighetene for forbedret vann- og avløpsforhold i Colombo, samt avfallshåndtering gjennom frivillige organisasjoner.

Kvinner og likestilling: Området er godt integrert i bistanden. En rekke organisasjoner som arbeider med kvinners rettigheter har mottatt støtte.

Oversikten over samlet bistand til Sri Lanka over ulike budsjettkapitler er vist i vedlegg 3.

Budsjett 2001

Bistanden skal fortsatt prioritere tiltak som støtter opp om freds- og forsoningsprosessen i Sri Lanka.

For 2001 foreslås bevilget 40 mill. kroner over landprogrammet.

Underpost 71.15 Langsiktig utviklingssamarbeid med Nepal

Situasjonsbeskrivelse

Nepal er et av verdens fattigste land. Den økonomiske veksten ligger på rundt 5 pst. og er sterkt avhengig av jordbruksproduksjonen. Innføring av merverdiavgift i 1999 har ført til økte statsinntekter. Eksporten har de siste tre årene hatt en årlig vekst på 30 pst. Overføringene fra nepalesere i utlandet har også økt de senere årene. Nepal har en håndterbar gjeldsbyrde og nyter derfor ikke godt av HIPC-ordningen.

Etter valget i mai 1999 fikk Nepal en flertall-regjering for første gang på 5 år. Dette gir håp om større politisk stabilitet, selv om landet fortsatt preges av at demokratiet er svært ungt. Den nye regjeringen har presentert et ambisiøst reformprogram og en strategi for å redusere fattigdommen. Regjeringen prioriterer reform av offentlige forvaltning med det siktemål å gjøre den mer effektiv, desentralisert, åpen og ansvarlig, samt å bekjempe korrupsjonen på alle nivåer. Et voksende maoistisk opprør i de fattigste delene av landet representerer en stor utfordring for den nye regjeringen. En menneskerettighetskomisjon ble nylig opprettet.

Utbyggingen av offentlige tjenester som helse og skole, er kommet svært kort. Om lag 70 pst. av befolkningen i Nepal kan hverken lese eller skrive. Analfabetismen er særlig høy blant kvinner og få jenter fullfører grunnskolen. Forekomsten av hiv/aids i Nepal er lav og tilgjengelig statistikk indikerer at mindre enn 1 pst. av befolkningen er rammet.

Nepals viktigste naturressurser er jordbruksland og vannkraft. En realisering av vannkraftpotensialet vil imidlertid fortsatt kreve betydelig tilførsel av faglig kompetanse og økono-

misk støtte fra utlandet slik at kraften kan utnyttes til industrietablering eller eksport.

Mål for innsatsen i Nepal

Hovedmålet for den norske bistanden til Nepal er å bidra til å bekjempe fattigdommen. I dialogen med Nepal legger Norge vekt på at landet gjennomfører det fremlagte reformprogrammet og fører en politikk som bidrar til en merkbar reduksjon av fattigdommen og ulikhetene i landet. Videre legges det vekt på at bekjempelsen av korrupsjon tas på alvor. Norge støtter også opp under de initiativ som tas for å styrke dialogen mellom myndighetene og det sivile samfunnet. De tre prioriterte samarbeidssektorene er utdanning, drikkevannsforsyning og energi. Det legges vekt på støtte til kompetanse- og institusjonsutvikling innenfor disse sektorene.

Arbeidet med å operasjonalisere samarbeidet og vurdere hvordan Norges innsats best mulig kan innpasses i myndighetenes prioriteringer og reformprogram, vil bli videreført. Retningslinjene for samarbeidet vil bli vurdert.

Nedenfor følger nærmere spesifiserte delmål og virkemidler for det samlede bistandssamarbeidet med Nepal.

Resultatområde/Delmål	Norges bidrag/virkemiddel
<p><i>Sosial utvikling</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Bedre distriktshelsetjeneste - Bedre grunnutdanning - Bedre forsyning av drikkevann 	<ul style="list-style-type: none"> - Begrenset videreføring av det nasjonale polio-vaksinasjonsprogrammet for å sikre forsvarlig slutføring - Støtte program for økt kapasitet i grunnskolen og bedre kvalitet på undervisning - Støtte til utbygging av vannforsyning til Kathmandudalen
<p><i>Økonomisk utvikling</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Bedre forsyning av elektrisk kraft - Styrke næringsutvikling 	<ul style="list-style-type: none"> - Støtte til oppbyggingen av et nasjonalt hydraulisk laboratorium - Støtte til private investeringer i vannkraftutbygging - Dialog med myndighetene om rammebetingelsene for private investeringer
<p><i>Fred, menneskerettigheter og demokrati</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Styrke lokalt selvstyre - Styrke det sivile samfunn og organisasjonsliv 	<ul style="list-style-type: none"> - Gjennom initiativ knyttet til utdanningssektoren - Støtte utgivelse av menneskerettighetsårbok - Støtte lokale organisasjoner gjennom norske partnere
<p><i>Miljø og naturressursforvaltning</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Bedre forvaltning av naturressurser 	<ul style="list-style-type: none"> - Støtte til kapasitetsbygging mht. miljøkonsekvensvurderinger - Støtte til forskning på forvaltning av naturparker

Resultatområde/Delmål	Norges bidrag/virkemiddel
<p><i>Kvinner og likestilling</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Styrke kvinners rettslige stilling - Bedre jenters utdanningsmuligheter 	<ul style="list-style-type: none"> - Støtte prosjekt for opplæring i grunnleggende rettigheter og fri rettshjelp - Støtte jenter gjennom grunnutdanningsprogrammet

Rapport 1999

Norge etablerte en permanent tilstedeværelse i Kathmandu sommeren 1999. Den norske ambassaden ble åpnet i januar 2000.

1999 var tredje år med Nepal som prioritert samarbeidsland. Arbeidet med å vurdere behovet for nye retningslinjer for samarbeidet ble påbegynt. I februar 1999 ble det gjennomført landprogramdrøftinger for andre gang. Bistanden til myndighetene har i 1999 gradvis blitt dreid fra støtte gjennom FN-organisasjoner over mot direkte stat-til-stat samarbeid. Bistanden gjennom norske frivillige organisasjoner ble opprettholdt på et relativt høyt nivå. Norsk næringslivsengasjement er konsentrert om vannkraft-sektoren.

Betydelig arbeid ble nedlagt i samarbeid med myndighetene og andre givere for forberedelse og oppstart av to store tiltak innenfor grunnutdanning og vannforsyning. Grunnutdanningsprogrammet bygger på en nasjonal plan for å øke utbredelsen og styrke kvaliteten i grunnskolen.

Sosial utvikling: Myndighetene ferdigstilte i 1999 prosjektdokumentet for fase II av grunnutdanningsprogrammet. Det ble inngått avtale om langsiktig støtte fra Norge, og første utbetaling ble foretatt. Andre eksterne bidragsytere er Danmark, Verdensbanken, EU og Finland. Programmet finansieres via et fellesfond. Mot slutten av året forberedte en seg på at Norge i 2000 skulle ha koordineringsansvaret på giversiden. Den nasjonale poliovaksinasjonskampanjen har vist en høy måloppnåelse. Måloppnåelsen i tuberkuloseprogrammet har også vært god. Støtte til UNICEFs desentraliserte barneprogram ble videreført. Støtte til Melamchi-prosjektet, som skal sørge for bedre drikkevannforsyning i Kathmandu, var fremdeles i forprosjekteringsfasen.

Økonomisk utvikling: Vannkraftverket Khimti I, hvor Statkraft via Himal Power er en av investorene, nærmet seg ferdigstilling. HydroLab mottok institusjonsstøtte fra Int. Centre for Hydropower (ICH) i Trondheim for å utvikle modellstudier for vann(kraft)prosjekter.

Miljø og naturressursforvaltning: Samarbeidsprosjektet Bardia nasjonalpark, mellom King Mahendra Trust Fund, Department for National Parks and Wildlife Conservation og NLH, fort-

satte i 1999. Formålet er å styrke kompetansen hva angår forskning og villmarksforvaltning. Planleggingen av samarbeidet mellom Ministry of Population and Environment og Direktoratet for Naturforvaltning for å styrke miljø og ressursforvaltningen ble videreført. Miljøkonsekvensene av Melamchi vanntunnel ble utredet som en del av forprosjekteringen.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Gjennom et stort anlagt prosjekt ledet av UNDP ble det også i 1999 gitt støtte til demokratisering og utvikling på landsbygda. Prosjektet ble med norsk støtte utvidet geografisk. Det ble gitt støtte til en lokal NGO, INSEC, for utgivelse av menneskerettighetsårbok for 2000.

Kvinner og likestilling: Støtte til et rettshjelpprogram for kvinner i distriktene ble videreført. Prosjektet vurderes som positivt og oppnådde i hovedsak planlagte resultater. I det store grunnutdanningsprogrammet er jenter en sentral målgruppe.

Oversikten over samlet bistand til Nepal over ulike budsjettkapitler er vist i vedlegg 3.

Budsjett 2001

For 2001 foreslås bevilget 40 mill. kroner til landprogrammet.

Underpost 71.20 Langsiktig utviklings samarbeid med Bangladesh

Situasjonsbeskrivelse.

Situasjonen i Bangladesh preges av de politiske motsetningene som i 1999 ble kraftig tilspisset. Det er nå ingen dialog mellom regjeringspartiet, Awami League, og opposisjonen. Sistnevnte har styrket sin stilling ved at fire partier har inngått en allianse anført av det største av disse, Bangladesh National Party. Opposisjonen har i siste halvdel av 1999 ikke møtt i plenumsforhandlingene i parlamentet og har i økende grad flyttet politikken ut på gaten i form av politiske generalstreiker, gatemarsjer og demonstrasjoner. I 1999 gikk 27 arbeidsdager og et stort antall menneskeliv tapt som følge av landsomfattende generalstreiker.

Den politiske situasjonen vil antageligvis tilspisse seg ytterligere fram mot valget som etter planen skal finne sted våren 2001.

Fattigdom er det altoverskyggende problemet i Bangladesh. Arbeidsledigheten er høy. Analfabetismen er redusert de siste årene, men er fortsatt betydelig. Mangel på rent vann er et problem. Helse- og andre velferdstjenester når ca. 50 pst. av befolkningen, men kvaliteten på offentlige helsetjenester er gjennomgående lav. I tillegg preges alle statlige sektorer og tjenester av korrupsjon som diskriminerer de fattiges tilgang til tjenester. Dette gjelder også politi og rettssystemet.

Statsminister Sheikh Hasinas regjering satte seg ambisiøse mål med hensyn til administrative og økonomiske reformer, samt fattigdomsbekjempelse, da den kom til makten i 1996. Regjeringen har imidlertid ikke maktet å følge opp ambisjonene, og reformene går tregere enn man hadde håpet. Viktige prosesser er reformer i finanssektoren, særlig bankvesenet, samt lovreformer. Tunge byråkratiske beslutningsprosedyrer og hyppig forflytning av personell skaper problemer også for utviklingssamarbeidet.

Oppfølgingen av fredsavtalen for Chittagong Hill Tracts, som ble undertegnet i desember 1997, har hatt svak framdrift. Myndighetene er interessert i utenlandsk bistand til prosjekter i området, men de fleste givere ønsker å vente til det regionale rådet, som skal forvalte det indre selvstyret, blir operativt. Regjeringen har nylig nedsatt en lenge påventet Landkommisjon som skal ta stilling til fordeling av land mellom bangladeshiske nybyggere og stammefolk.

Veksten i eksporten var i 1999 lavere enn i foregående år, og den negative handelsbalansen øker. Viktigste eksportvarer er klesvarer, jute, lærvarer og te. Inntekter fra arbeidsmigranter er den viktigste kilden til utenlandsk valuta. Utenlandske investeringer er økende, særlig i olje- og gass sektoren. Korrupsjon og manglende administrative reformer bidrar til sviktende statsinntekter. Veksten i landbruket fortsetter og har bidratt til å holde inflasjonen på et akseptabelt lavt nivå, til tross for økt forbruk i offentlig sektor. Veksten i BNP er beregnet til 4,8 pst. for 1999. Bangladesh er blant de landene som ikke har et uhåndterlig gjeldsproblem og kvalifiserer ikke for gjeldslette under HIPC-ordningen.

Bærekraftig økologisk utvikling er en hovedutfordring i Bangladesh. Høy folketetthet og avskoging i Himalaya-området bidrar til at stadig flere mennesker rammes av flom. Flomberskapen er god, og samarbeidet mellom myndigheter og frivillige organisasjoner er effektivt i krisesituasjoner. Arsenikk i grunnvannet er et økende problem og rammer mer enn 20 millioner mennesker. Det er ventet at tallet kan komme til å øke til 70 millioner. Luftforurensing er også et stadig større problem i byene. Manglende oppfølging av regler for kjemiske utslipp truer elvene.

Kvinnens rettigheter er sikret i grunnloven og i lovverket for øvrig, med unntak av familie Lovgivning som styres av religiøse lover og dermed diskriminerer kvinnens rett til f.eks. arv. På grunn av religion og tradisjon er kvinner i praksis ikke økonomisk eller sosialt likestilte med menn, og rapporter tyder på at vold mot kvinner er økende. Situasjonen er imidlertid noe bedre enn i andre islamske land det er naturlig å sammenligne med.

Hiv/aids er foreløpig ikke noe stort problem i Bangladesh. Tilgjengelig statistikk indikerer at mindre enn 1 pst. av befolkningen i aldersgruppen 15 til 49 år er rammet.

Myndighetene engasjerer seg i å avskaffe det omfattende barnarbeidet, og det er satt i gang en rekke tiltak for å øke foreldres og arbeidsgiveres respekt for barns rettigheter. Særlig legges det vekt på barns rett til utdanning. Grunnutdanning er obligatorisk i Bangladesh og i prinsippet tilgjengelig for alle.

Generelt sett er menneskerettighetssituasjonen i Bangladesh god sammenliknet med flere av nabolandene. Allikevel peker rapporter fra 1999 på en forverring i forhold til tidligere år og særlig i forhold til overgrep og maktmisbruk fra politi- og rettspersonell.

Mål for innsatsen i Bangladesh

Hovedmålet er å bekjempe fattigdommen. Innsatsen er konsentrert om utdanning, næringsutvikling, demokratiutvikling og støtte til arbeidet for menneskerettighetene. Nedenfor følger nærmere spesifiserte delmål og virkemidler for det samlede bistandssamarbeidet med Bangladesh.

Resultatområde/Delmål	Norges bidrag/Virkemiddel
<p><i>Sosial utvikling</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Øke kapasitet og kvalitet i grunnskolen - Øke skolegang for underrepresenterte grupper 	<ul style="list-style-type: none"> - Støtte nasjonalt program for kvalitetsforbedring i grunnskolen - Støtte nasjonalt stipendprogram for jenter i videregående skole - Støtte statlig program for alfabetisering blant voksne og ungdom
<p><i>Økonomisk utvikling</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Øke inntektsnivå og sysselsetting, spesielt på landsbygda - Utbygging av elektrisk kraft på landsbygda - Styrke statens petroleumsforvaltning - Fremme næringsutvikling 	<ul style="list-style-type: none"> - Støtte kredittprogrammer for små entreprenører og selvsysselsetting, med særlig vekt på kvinner - Støtte uformell fagopplæring blant ungdom - Støtte program for elektrifisering av landsbygda - Støtte institusjonsoppbygging i energiministeriet - Gi lån og garantier i forbindelse med norske bedriftsetableringer
<p><i>Fred, menneskerettigheter og demokrati</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Styrke demokratiet - Styrke respekten for menneskerettighetene - Bekjempe barnarbeid - Bekjempe handel med kvinner og barn 	<ul style="list-style-type: none"> - Støtte frivillige organisasjoners arbeid for å fremme demokratiske verdier - Støtte opplæring av lokalvalgte kvinnelige politikere - Yte støtte til fri rettshjelp i regi av frivillige organisasjoner - Støtte arbeid for å fremme kvinners og barns rettigheter - Støtte arbeid for å opprette en uavhengig menneskerettighetskomisjon - Støtte opplæring og skape inntektsmuligheter blant tidligere barnarbeidere i klesindustrien - Støtte myndighetenes og frivillige organisasjoners arbeid for å bekjempe handel med kvinner og barn
<p><i>Miljø og naturressursforvaltning</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Bedre forvaltningen av naturressursene 	<ul style="list-style-type: none"> - Støtte miljø- og skogbruksministeriet - Støtte forskning for bærekraftig utvikling av rekeindustrien
<p><i>Kvinner og likestilling</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Styrke kvinners rettigheter og rettsvern - Styrke kvinners sosiale og økonomiske stilling 	<ul style="list-style-type: none"> - Støtte tiltak i regi av frivillige organisasjoner - Støtte utdanning og kredittprogrammer

Rapport 1999

Den samlede norske bistanden til Bangladesh i 1999 var godt i samsvar med fastsatte mål.

Sosial utvikling: Norge støttet fortsatt myndighetenes arbeid innen utdanning, med hovedvekt på grunnskoleutdanning og voksenopplæring. Det ble foretatt en omfattende revisjon av stipendprogrammet for å fremme jenters videregående skolegang, og det arbeides nå med oppfølgingen av denne.

Økonomisk utvikling: Satsingen på småindustri gjennom Agrani Bank Small Enterprise Development Project nådde tilfredsstillende resultater i 1999. Mikrokredittprosjektet Kurigram Poverty Alleviation Project hadde store problemer og for-

sinkelser, og blir trolig ikke videreført i sin nåværende form. Det ble i 1999 foretatt en sluttgjennomgang av Grameen Bank som betegner tiltaket som meget vellykket. Avtalene om institusjonsstyrking av Energidepartementet og elektrifisering av landsbygda ble gjennomført etter planene. Videre støtte basert på dette tiltaket er under vurdering. Det ble også inngått en avtale med Finansdepartementet for å styrke myndighetenes gjeldsforvaltning. Prosjektet gjennomføres med teknisk bistand fra UNCTAD.

Miljø og naturressursforvaltning Avtalen med miljø- og skogbruksministeriet er nå inne i avslutningsfasen. Som en oppfølging ventes en rekke forslag til samarbeid for å bedre forvaltningen av økologisk truede områder, med særlig vekt på å

styrke lokalbefolkningens sysselsetting og utviklingsmuligheter.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: I tillegg til fortsatt støtte til en rekke frivillige organisasjoner, ble det i 1999 inngått avtale med ILO om tiltak for barnarbeidere innen klesindustrien. Det ble også inngått en større avtale for å bekjempe handel med kvinner og barn. Dette er et pilotprosjekt for å bygge myndighetenes kompetanse på dette området, så vel som et koordinerende institusjonelt rammeverk på lokalt og sentralt nivå. Det legges opp til nært samarbeid med frivillige organisasjoner i gjennomføringen av prosjektet.

Resultatopptakene i prosjekter gjennomført av mer enn 20 frivillige organisasjoner har gjennomgående vært god.

Kvinner og likestilling: Kvinner er viktigste eller eneste målgruppe innenfor en stor del av de tiltak som støttes. Dette gjelder både mikro- og småskala kredittprogrammer, samt utdanningsprosjekter. En rekke av de frivillige organisasjonene som støttes arbeider aktivt for å fremme kvinners rettigheter, særlig i forhold til å bekjempe vold og overgrep såvel som tilgang til beskyttelse og rettssikkerhet.

Oversikten over samlet bistand til Bangladesh over ulike budsjettkapitler er vist i vedlegg 3

Budsjett 2001

For 2001 foreslås bevilget 140 mill. kroner til landprogrammet.

Underpost 71.25 Regionbevilgning for Asia

Underposten omfatter de tre prioriterte landene i Asia, samt India, Kambodsja, Laos, Pakistan og Vietnam. Bevilgningen kan også anvendes til tiltak i Afghanistan, Bhutan og Mongolia. Fra år 2000 ble bevilgningen åpnet for støtte til Indonesia og Øst-Timor. For regionale tiltak kan bevilgningen også inkludere andre land i Asia enn de som er nevnt ovenfor.

Mål for innsatsen

Bevilgningen skal anvendes til å styrke oppfølgingen av målene for innsatsen i Asia.

For de prioriterte samarbeidslandene vil tiltak som styrker oppfølgingen av avtalene med de enkelte land stå sentralt. Prinsippene for langsiktig utviklingssamarbeid skal legges til grunn, jf. programkategoriomtalen.

Det vil bli lagt vekt på å fremme regionalt samarbeid, både støtte til regionale organisasjoner og støtte til samarbeid mellom nasjonale institusjoner.

Det vil videre bli lagt vekt på å bidra til å forebygge og å løse voldelige konflikter samt å bistå land som er i ferd med å bygge opp samfunnet etter å ha vært rammet av slike konflikter.

Tiltak for å møte hiv/aids-utfordringen vil bli prioritert.

Rapport 1999

I de tre prioriterte samarbeidslandene Bangladesh, Nepal og Sri Lanka er bevilgningen brukt fleksibelt for å støtte opp om det bilaterale engasjementet, særlig innen demokratiutvikling. I tillegg ble det gitt bidrag til Verdensbankens fond for gjenoppbygging av Øst-Timor og til UNDPs arbeid for å fremme godt styresett og sosial utvikling i Indonesia. På regionalt nivå er det gitt støtte til program for fattigdomsbekjempelse, regionale opplæringstiltak, petroleumssamarbeid og tiltak innen naturressursforvaltning. I tillegg er bevilgningen bl.a. brukt til rehabiliteringstiltak i Afghanistan og helsetiltak i Bhutan.

India

Sammenlignet med andre utviklingsland, er India lite bistandsavhengig. Det norske bidraget utgjør mindre enn 1 pst. av samlet bistand til landet. Bistanden til India er derfor å forstå som en katalysator for kontakt og samarbeid.

Retningslinjene for utviklingssamarbeidet med India fra 1996 definerer barnarbeid, miljø og grunnutdanning som prioriterte områder. Innføringen av restriksjoner ("frysvedtak") for utviklingssamarbeidet i forbindelse med de indiske prøvesprengningene i mai 1998 medførte relativt store endringer i innretningen av bistanden. Alt næringslivssamarbeid ble stanset, og to større prosjekter innenfor institusjonssamarbeid og miljø ble utsatt. Innsatsen på miljøsektoren ble redusert. Den fattigdomsrettede bistanden har vært unntatt fra sanksjonene og ble videreført med vekt på hovedsektorene miljø og tiltak mot barnarbeid. Samlet bistand til India utgjorde i 1999 omlag 76,7 mill. kroner, hvorav 18,4 mill. kroner kom fra regionbevilgningen. De særskilte restriksjonene for utviklingssamarbeidet ble opphevet høsten 2000. Som ledd i en samlet India-strategi vil innretningen på utviklingssamarbeidet bli vurdert på ny.

De oppnådde resultatene vurderes som tilfredsstillende, og prinsippet om mottakeransvar er lagt til grunn for samarbeidet. Flere prosjekter kan anses som pilotprosjekter med dokumentert demonstrasjonseffekt, der ideene er tatt videre inn i myndigheters og andre aktørers aktiviteter.

Sosial utvikling: Innsats mot barnarbeid ble prioritert, og framdriften vurderes som god. En omfattende gjennomgang av barnarbeidsprosjektene ble påbegynt i 1999. Hensikten er å få en samlet vurdering av prosjektene og deres bidrag til den nasjonale prosessen for bekjempelse av barnarbeid.

Økonomisk utvikling: Et eget program for yrkesopplæring av kvinner er videreført og får gode tilbakemeldinger, både fra indiske myndigheter og gjennom eksterne evalueringer. Institusjonsutviklingsprogrammet mellom norske og indiske institusjoner m.h.t. miljø og næringsutvikling fortsatte med visse begrensninger. Prosjektet vurderes som meget vellykket.

Miljø og naturressursforvaltning: Miljøsamarbeidet har vært påvirket av vedtaket om å begrense samarbeidet, men et større miljøprogram med myndighetene i delstatene Karnataka og Himachal Pradesh drives videre med innsatser innen bærekraftig produksjon, miljøvennlig avfallsbehandling, biodiversitet og bekjempelse av forurensing av jord, luft og vann. Et tilsvarende program er i ferd med å avsluttes i Orissa. Det har vært lagt vekt på kompetanse- og institusjonutvikling, og målet har vært at delstatene utvikler egne årlige miljøstatusrapporter og handlingsprogrammer. En stor del av miljøinnsatsen er kanalisert til frivillige organisasjoner.

Kvinner og likestilling: Frivillige organisasjoner spilte en sentral rolle i norsk støtte til tiltak for å styrke kvinners stilling, og bevilgningen for støtte til frivillige organisasjoner var primært rettet mot kvinneprosjekter og miljøinnsats.

Pakistan

Utviklingssamarbeidet er hovedsakelig konsentrert om tiltak som er fattigdomsrettede eller egnet til å fremme demokrati og menneskerettigheter. Innføringen av restriksjoner ("frysvedtak") for utviklingssamarbeidet i forbindelse med de pakistanske prøvesprengningene i mai 1998 står fortsatt ved lag. Det ble ikke ansett som hensiktsmessig å innføre ytterligere sanksjoner etter de militæres maktovertakelse i oktober 1999. Samarbeidet med pakistanske frivillige organisasjoner ble ikke rammet av sanksjoner. Hovedfokus

for støtte til lokale frivillige organisasjoner er demokrati og menneskerettigheter, samt miljørettede tiltak. Videre støttes tiltak for fattigdomsreduksjon og utvalgte kulturtiltak. Prinsippet om mottakeransvar er lagt til grunn for samarbeidet, men mangelfull institusjonell kapasitet har ført til forsinket gjennomføring av enkelte bilaterale avtaler. Samlet bistand til Pakistan beløp seg til 36,2 mill. kroner, hvorav 12 mill. kroner fra regionbevilgningen.

Sosial utvikling: Til tross for aktiv innsats, har det oppstått forsinkelser i avslutningen av et par av de bilaterale prosjektene. Mulig norsk deltagelse i utdanningsdelen av multisektorprogrammet Social Action Programme Project II (SAPP II) var fortsatt under utredning gjennom dialog med myndighetene og andre givere.

Økonomisk utvikling: Støtte til næringsutvikling er under utvikling. Den norske innsatsen innenfor kraftsektoren vurderes som vellykket.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Samarbeidet med lokale frivillige organisasjoner og internasjonale organisasjoner sto sentralt i arbeidet for å styrke menneskerettigheter, herunder kampen mot barnarbeid og innsats for å sikre kvinners rettigheter. Arbeidet med styrking av demokrati og menneskerettigheter er ikke blitt negativt påvirket av den militære maktovertakelsen. Menneskerettighetsprogrammet i regi av myndighetene, som Norge og Sveits støtter, ble startet opp i 1999. Etter en del forsinkelser i oppstartingsfasen, ser det nå ut til å være tilfredsstillende framdrift i programmet.

Miljø og naturressursforvaltning: Miljøsamarbeidet med Pakistan konsentreres om institusjons- og kapasitetsbygging knyttet til arbeidet for å redusere forurensing. Dessuten vektlegges oppbygging av en bedre naturressursforvaltning. Lokale frivillige organisasjoner er sentrale samarbeidspartnere innen miljøsektoren.

Kvinner og likestilling: Kvinners rettigheter og arbeidet med likestilling er godt integrert i prosjektene innenfor målområdene miljø, menneskerettigheter og sosial utvikling. Utviklingssamarbeidet med Pakistan ble i 1999 vurdert i forhold til Pakistans nasjonale handlingsplan for kvinner, og det ble utarbeidet en strategi for støtte til oppfølging av handlingsplanen.

Vietnam

Grunnlaget for bistandssamarbeidet mellom Vietnam og Norge er nedfelt i intensjonsavtalen (MOU) som ble undertegnet i 1996. Ifølge avtalen

skal Norge bidra til økonomisk utvikling, forsvarlig forvaltning av naturressursene, styrking av offentlige institusjoner, demokratisering og fremme av menneskerettigheter. I 1999 ble styrking av sosial sektor inkludert i intensjonsavtalen. Under den vietnamesiske statsministers besøk i Norge i 1999 ble det besluttet å styrke samarbeidet for å fremme menneskerettighetene i Vietnam.

Samlet bistand til Vietnam i 1999 beløp seg til 55,6 mill. kroner, hvorav 25 mill. kroner ble utbetalt fra regionbevilgningen for Asia. Norge gir støtte til kompetanseheving innen institusjoner som arbeider med olje og gass, fiskerilovgivning, akvakultur, administrasjonsreformer, naturressursforvaltning og miljøforbedring.

Sosial utvikling: Det er startet planlegging av et samarbeid innen grunnskoleutdanning for etniske minoriteter. Prosjektet er rettet mot de fattigste deler av befolkningen i avsidesliggende områder. Videre er et landsbygdutviklingsprosjekt i en av de flomutsatte provinser under planlegging. Prosjektets målsetning er å bedre leveforhold og inntektsgrunnlaget for fattige fiskere og småbønder i kystområder i den sentrale delen av Vietnam.

Økonomisk utvikling: Støtte til et system for tyfonvarsling går etter planen. Prosjektet ventes avsluttet i 2000. Første fase av programmet for utvikling av styringssystemer for miljø og sikkerhet i den vietnamesiske oljeindustrien går mot sin avslutning. Innen fiskerisektoren ble det inngått avtale om utarbeidelse av en fiskerilov. Loven vil bidra til at fiskeriressursene utnyttes på en bærekraftig måte. Støtten til små og mellomstore bedrifter i et regionalt samarbeid mellom Kambodsja, Laos og Vietnam går videre etter planen.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Det er besluttet å gi støtte til en interimfase i det pågående pilotarbeidet for å bygge opp et nasjonalt folkeregister. Den norske støtten til det nasjonale reformprogrammet av offentlig administrasjon fortsetter. Det er besluttet å styrke samarbeidet om fremme av menneskerettigheter.

Miljø- og naturressursforvaltning: Støtte til forskning og utdanning innen bærekraftig akvakultur ble videreført. Videre mottar Vietnam støtte til utvikling av bærekraftig jordbruksforvaltning gjennom det regionale programmet "Integrated Pest Management". Det ble i 1999 inngått avtale om støtte til et miljøprogram i Ho Chi Minh City i samfinansiering med Asiabanken. Samarbeidet for å utarbeide en plan for utnyttelse av vannressurser til vannkraft, irrigasjon og flomkontroll i samfinansiering med Sverige videreføres.

Kambodsja

Samlet bistand til Kambodsja utgjorde 49,4 mill. kroner i 1999, hvorav ca. 15,1 mill. ble gitt fra regionbevilgningen. Noe over 20 mill. kroner ble gitt over bevilgningen for frivillige organisasjoner, mens den øvrige støtten i stor grad kom fra bevilgningene for humanitær bistand og til tiltak for å fremme demokrati og menneskerettigheter. Det ble utarbeidet nye retningslinjer for bistanden til Kambodsja ved inngangen til 1999. Retningslinjene legger til grunn at norsk bistand skal prioritere fattigdomsbekjempelse, konsentreres om sosial sektor og rettes mot spesielt utsatte grupper i samfunnet, samt fremme demokrati, menneskerettigheter og utviklingen av en rettsstat. Multilaterale og frivillige organisasjoner skal fortsatt være hovedkanal for norsk bistand.

Sosial utvikling: Støtte til distriktsutviklingsprogram i regi av UNICEF ble videreført og viste i 1999 fortsatt gode resultater. Det ble foretatt en gjennomgang av distriktshelseprogrammet til WHO som konkluderte positivt, og en ny fase av programmet med sektortilnærming og felles giverfinansiering er under planlegging. Det ble gitt støtte til et senter for rehabilitering av mine-skadde gjennom Norsk Folkehjelp. Redd Barna, Kirkens Nødhjelp og Ungdom i Oppdrag videreførte sine prosjekter innen blant annet utdanning for barn og helse.

Økonomisk utvikling: Norsk Folkehjelps distriktsutviklingsprogram for å sikre gjenbruk av jordarealer som er ryddet for miner, ble videreført. Samarbeidsprosjektet med Asiabanken om et vann- og avløpsprosjekt i Phnom Penh fortsatte.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Støtte gjennom UNDP til et prosjekt for opplæring av dommere og ansatte ved domstolene har bidratt til å styrke rettsvernet i en rekke provinser. I en gjennomgang foretatt i 1999 fikk prosjektet god omtale. Lokale frivillige organisasjoner ble støttet i sitt arbeid for å fremme kvinners og barns rettigheter og forhindre salg av og overgrep mot barn. I Svay Rieng provinsen får barn hjelp gjennom et rehabiliteringssenter for barneprostituerte. Støtte til et dokumentasjonssenter om massedrapene under Røde Khmer-perioden ble videreført. Det ble også gitt støtte til FNs senter for menneskerettigheter.

Humanitær innsats: Støtten til det omfattende mineryddingsarbeidet i landet via Norsk Folkehjelp ble videreført, og det ble gitt støtte via frivillige organisasjoner og UNHCR til repatriering av flyktinger og til deres reintegrering i Kambodsja. Støtten til et prosjekt som har som mål å sty-

rke det psykiske helsevernet i landet, ble videreført.

Laos

Samarbeidsområdene fra intensjonsavtalen om utviklingssamarbeid mellom Norge og Laos fra 1997 ble videreført. Målene for samarbeidet er å bidra til økonomisk og sosial utvikling, forsvarlig forvaltning av naturressurser, utvikling av menneskelige ressurser og offentlige institusjoner, demokratisering og folkelig deltakelse i utviklingsprosessen. Samlet bistand utgjorde 51,1 mill. kroner, hvorav 16,7 mill. kroner fra regionbevilgningen. Bistanden til Laos ble i hovedsak kanalisert gjennom multilaterale organisasjoner (UNDP) og norske frivillige organisasjoner.

Sosial utvikling: Støtten til hiv/aids-forebyggende tiltak gjennom UNDP fortsatte i 1999. Det ble gitt støtte til utdanningstiltak gjennom UNESCO og Verdensbanken. I tillegg arbeider Redd Barna og Kirkens Nødhjelp med prosjekter innenfor helse og utdanning.

Økonomisk utvikling: Støtten til revidering av skatte- og tollavgivning ble videreført, og utvikling av lovverk for vannkraftsektoren i samarbeid med NVE fortsatte. Støtte gjennom FN

og gjennom norske organisasjoner for å fremme alternativer til opiumsproduksjon ble videreført.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Det ble gitt støtte til et kompetansebyggingsprogram for medlemmer og ansatte i nasjonalforsamlingen.

Humanitær innsats: Støtten til det nasjonale programmet for fjerning av ueksploderte sprenglegemer ble videreført, og det ble innvilget videre støtte til Norsk Folkehjelps faglige bistand i dette programmet.

Miljø og naturressursforvaltning: Arbeidet med utvikling av et miljølovverk og etablering av et laboratorium for overvåking av vannkvalitet fortsatte. Gjennom søppelhåndteringsprosjektet er systemer for avfallsinnhenting og videre håndtering etablert i de fire største byene utenom Vientiane.

Kvinner og likestilling: Informasjons- og ressursentra i Vientiane, og i fire provinser, fortsatte arbeidet for å styrke kvinners posisjon i samfunnet. Tiltaket kan vise til gode resultater i 1999, blant annet gjennom arbeidet med landrettighetsspørsmål for kvinner.

Budsjett 2001

For 2001 foreslås bevilget 150 mill. kroner på underposten.

Post 72 Bistand til Mellom-Amerika, kan overføres

(i 1 000 kr)

Underpost	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
72.10	Langsiktig utviklingssamarbeid med Nicaragua	45 265	40 000	30 000
72.15	Regionbevilgning for Mellom-Amerika	92 363	97 000	97 000
	Sum post 72	137 628	137 000	127 000

Situasjonsbeskrivelse

Bileggelsen av væpnede konflikter i Mellom-Amerika har bedret betingelsene for vekst og utvikling i regionen. Dette må synliggjøres i praktisk politikk der fattigdomsbekjempelse gjennom utjevning av sosiale og økonomiske skjevheter må stå sentralt. I denne sammenheng kan det internasjonale samfunn fremdeles spille en viktig pådriverrolle.

Landene i regionen befinner seg på ulike utviklingsnivåer med Nicaragua og Honduras som de fattigste målt i BNP pr. innbygger. Disse landene ble også hardest rammet da orkanen

”Mitch” herjet i Mellom-Amerika i oktober/november 1998. Eftervirkninger av ”Mitch” er ennå ikke helt overvunnet. Den internasjonale oppmerksomheten kom særlig Honduras til del og har ført til at landets mer grunnleggende utviklingsproblem nå har kommet behørig på dagsordenen.

Menneskerettighetssituasjonen i regionen er gradvis blitt noe bedre. De institusjonaliserte overgrep er redusert. Ikke desto mindre er flere av landene fremdeles preget av en voldskultur som må møtes gjennom såvel rettslige reformer som tiltak som kan fremme respekt for menneskerettigheter og forsoning. Tilliten til

demokrati og statsapparat må styrkes gjennom en bredere og mer rettferdig deltakelse i de politiske prosesser.

Et felles trekk for regionen er en ekstremt skjev inntektsfordeling og store sosiale ulikheter. Den økonomiske politikken domineres av strukturelle reformer, der privatisering og effektivisering av statsapparatet inngår som viktige elementer. Omstillingen etter år med betydelige budsjettunderskudd og høy inflasjon er krevende, og fattigdomssituasjonen i regionen har ikke blitt mindre alvorlig de siste årene. Landene har gjort framgang når det gjelder stabilisering av økonomien, men selv om det er ventet at vekstratene vil ta seg opp i 2000, vil befolkningsveksten på omkring 3 pst. i Honduras, Nicaragua og Guatemala føre til at den økonomiske veksten langt fra er tilstrekkelig til å gi en reell forbedring av leviekårene for det store flertall av befolkningen. Dette forsterkes av at verdensmarkedsprisene på viktige eksportartikler som sukker, kaffe og bananer fortsetter å være lave.

Mål for innsatsen i Mellom-Amerika

Bistanden til Mellom-Amerika har som mål å støtte opp om oppfølging og konsolidering av freds- og demokratiprosessene i regionen. Dette innebærer prioritering både av tiltak med sikte på å bidra til realisering av det internasjonale målet om å halvere andelen av verdens befolkning som lever i ekstrem fattigdom innen 2015 og av tiltak for å øke respekten for menneskerettighetene og styrke rettsikkerheten. Dessuten vil støtte til mineofre og rydding av miner med sikte på å gjøre Mellom-Amerika minefritt innen år 2002, videreføres. Prinsippene for langsiktig utviklingssamarbeid skal legges til grunn, jf. programkategorimotalen.

Rapport 1999

Samlet innsats til Mellom-Amerika var 362,1 mill. kroner, hvorav ca. 37 pst. gikk til Nicaragua og ca. 28 pst. til Guatemala. Innsatsen til Latin-Amerika, som også inkluderer Sør-Amerika, var totalt 547,5 mill. kroner. De viktigste innsatsområdene for norsk bistand til Nicaragua var innen sosial sektor. I Guatemala ble bistanden rettet inn mot oppfølgingen av fredsavtaleverket, mens Honduras også i 1999 vesentlig fikk støtte til gjenoppbygging etter orkanen "Mitch". El Salvador fikk støtte i et mer beskjedent omfang, primært knyttet til menneskerettigheter og demokratiutvikling. Støtte til naturressursforvaltning og miljørelat-

erte tiltak utgjorde den største delen av støtten til regionalt samarbeid.

Budsjett 2001

Samarbeidet med landene i Mellom-Amerika foreslås videreført innenfor omlag samme ramme som i 1999. Arbeidet for å fremme sosial og økonomisk utvikling, styrke menneskerettigheter og å bidra til videreutvikling av demokratiene, skal også i 2001 utgjøre hovedtyngden av Norges innsats i Mellom-Amerika.

For 2001 foreslås bevilget 127 mill. kroner på posten, fordelt på nedenfor nevnte underposter:

Underpost 72.10 Langsiktig utviklingssamarbeid med Nicaragua

Situasjonsbeskrivelse

1999 var preget av gjenoppbygging etter orkanen "Mitchs" herjinger, en situasjon landet ønsket å benytte ikke bare til gjenreising, men også til mer dyptgripende forandringer til det bedre. Forberedelsen fram til det regionalmøtet i Stockholm i mai innebar lovende samarbeid mellom regjering og det sivile samfunn. Giverne var også involvert, og man kom fram til planer for det fremtidige arbeidet. Siste halvdel av året ble imidlertid preget av politiske konfrontasjoner. De to store politiske partiene gikk sammen om å få igjennom grunnlovsendringer som ble sterkt kritisert av de øvrige partier og store deler av det sivile samfunn. Det ble foretatt endringer i sammensetningen av Det øverste valgrådet, riksrevisjonen og høyesterett og forandringer i valgloven. Kritikerne hevder at endringene gir uforholdsmessig stor innflytelse til de to store partiene, og de berørte statsinstitusjonenes uavhengighet trues. Forholdet mellom de frivillige organisasjonene og regjeringen ble anstrengt. De nordiske giverne "frøs" prosjektmidlene til riksrevisjonen på grunn av institusjonens uklare status. Nikaraguanske myndigheter kritiseres også av en rekke givere for sin måte å håndtere styresettsituasjonen på.

Regjeringen fører fortsatt en stram budsjett-politikk og søker å overholde forpliktelsene i det økonomiske restruktureringsprogrammet. BNP steg med ca. 7 pst. i 1999 bl.a. pga. stor aktivitet i bygg- og anleggssektoren. Inflasjonen sank til 7,2 pst. Fattigdomsproblemet er fortsatt prekært, og ca. 50 pst. av befolkningen lever under fattigdomsgrensen. Det står fortsatt mye igjen før jordreformen er gjennomført.

Tross betydelig gjeldslette sliter Nicaragua fortsatt med en stor gjeldsbyrde. I løpet av 2000 fikk landet utarbeidet et foreløpig fattigdomsstrategi (interims-PRSP) og startet prosessen mot utarbeidelse av et fullstendig PRSP-dokument med klargjøring av landets fattigdomsstrategi.

Tilgjengelig statistikk indikerer at mindre enn 1 pst. av befolkningen mellom 15 og 49 år er rammet av hiv/aids.

Mål for innsatsen i Nicaragua

Det overordnede målet for bistandssamarbeidet er å styrke landets evne og muligheter til å dekke grunnleggende behov for brede lag av befolkningen. Nye retningslinjer for samarbeidet mellom Norge og Nicaragua er foreløpig stilt i bero grunnet den uklare situasjonen for demokratiet.

Nedenfor følger nærmere spesifiserte delmål og virkemidler for det samlede bistandssamarbeidet med Nicaragua.

Resultatområde/delmål	Norges bidrag/virkemiddel
<p><i>Sosial utvikling</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Modernisering av helsesektoren - Bedring av fattige barns levekår 	<ul style="list-style-type: none"> - Støtte til sektoren i samarbeid med IDB og Verdensbanken.
<p><i>Økonomisk utvikling</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Etablering av langsiktig samarbeid innen landbrukssektoren - Bidra til øket produksjon 	<ul style="list-style-type: none"> - Støtte til program for langsiktig samarbeid innen sektoren. - Støtte til kredittprogrammer
<p><i>Fred, menneskerettigheter og demokrati</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Sikre rettigheter for voldsutsatte kvinner og barn 	<ul style="list-style-type: none"> - Støtte til mottakssentere
<p><i>Miljø og naturressursforvaltning</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Øke bevissthet om miljøspørsmål 	<ul style="list-style-type: none"> - Støtte opplæringen av bønder i bærekraftig bruk av naturressursene
<p><i>Kvinner og likestilling</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Økt bevissthet blant kvinner om deres stilling og rettigheter 	<ul style="list-style-type: none"> - Integrert kjønnsperspektiv i prosjektene og støtte til organisasjoner som arbeider med kvinner og likestilling

Rapport 1999

Bistandssamarbeidet i 1999 var stort sett videreføring av igangværende aktiviteter i påvente av nye retningslinjer.

Sosial utvikling: Det integrerte barneprojektet som støttes i samarbeid med IDB, er nå fullt operativt og omfatter 32 kommuner med 465 barnehager og ca. 20.000 barn. Programmet for modernisering av helsesektoren, som støttes gjennom Verdensbanken, har hatt en meget langsom start, bl.a. pga. utskiftninger av personell i både Verdensbanken og Helsedepartementet. Familieplanleggingsprogrammet som støttes gjennom UNFPA ble avsluttet og en gjennomgang viste at kunnskapen om temaet er klart forbedret i innsatsområdene. Etablering av et samarbeid av mer langsiktig karakter på utdanningssektoren er lagt på is i påvente av nye retningslinjer for samarbeidet med Nicaragua, og fordi det er et uttalt ønske om å konsentrere bistanden om færre sektorer.

Betydelig støtte er ble kanalisert gjennom norske og lokale frivillige organisasjoner, bl.a. til yrkesfaglig og teknisk utdanning av krigsskadde.

Økonomisk utvikling: Støtten til programmet for jordbruksveiledning igjennom INTA (Instituttet for jordbruksveiledning) ble videreført, og komponenten som er spesielt rettet mot kvinner ble utvidet til å omfatte 3 nye soner med 720 familier. Arbeidet med å etablere et langsiktig samarbeidsprogram innen landbrukssektoren ble sterkt forsinket, bl.a. på grunn av situasjonen etter orkanen Mitch, og programmet vil ikke starte opp før mot slutten av år 2000. Støtten til kredittprogrammer ble gitt gjennom ikke-statlige organisasjoner, hvorav de største var en interesseorganisasjon for småbedrifter og en finansieringsinstitusjon rettet mot landsbygda. Innen energisektoren har styrkingen av det nikaraguanske energiinstituttet, INE, fortsatt og byggingen av en transformatorstasjon går etter planen.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Prosjektet for styrking av riksrevisjonen i samarbeid med de øvrige nordiske land etablerte seg i løpet

av året, det meste av investeringer ble foretatt og opplæring og kunnskapsoverføring ble intensivert. Det meget anstrengte forholdet mellom riksrevisjonen og regjeringen vanskeliggjorde imidlertid gjennomføringen av deler av prosjektet. Støtten til konsulentfondet for å styrke statlige institusjoner fortsatte og 20 konsulentoppdrag ble gjennomført. Støtten til utbedring av fengselsvesenet med utgangspunkt i Barnekonvensjonen ble ikke satt igang da det ikke ble presentert et omforent prosjektforslag. Den nikaraguanske nasjonalforsamlingen valgte i 1999 et menneskerettighetsombud, og de nordiske land i samarbeid med UNDP innledet støtte til et program for å bygge opp institusjonen i dens startfase.

Miljø og naturressursforvaltning: Støtten til lokale organisasjoners arbeid ble videreført. Støtte til å bygge et senter for opplæring og forskning på bærekraftig landbruk på Atlanterhavskysten ble startet opp høsten 1999. Det ble videre gitt støtte til miljøopplæring av lærere i grunnskolen og til stipendier på universitetsnivå.

Kvinner og likestilling: Støtten til den særskilte kvinnekomponenten i landbruksprogrammet ble utvidet. Utarbeidelsen av en nasjonal plan mot vold ble delfinansiert og støtten til mottakssentre for voldsrammede kvinner og barn ble videreført.

Oversikten over samlet bistand til Nicaragua over ulike budsjettkapitler er vist i vedlegg 3

Budsjett 2001

Regjeringen foreslår bevilgningen redusert grunnet den svekkelsen av demokratiet man har konstatert og ønsker å avvende den videre utvikling.

For 2001 foreslås bevilget 30 mill. kroner til landprogrammet.

Underpost 72.15 Regionbevilgning for Mellom-Amerika

Underposten omfatter tiltak i El Salvador, Guatemala, Honduras og Nicaragua med fortsatt hovedvekt på Guatemala, samt regionale tiltak. Regjeringen foreslår at underposten også skal kunne omfatte støtte til tiltak i Karibien med hovedvekt på Cuba.

Mål for innsatsen i regionen

Bevilgningen skal anvendes til å styrke oppfølgingen av målene for innsatsen i Mellom-Amerika. Prinsippene for langsiktig utviklingssamarbeid skal legges til grunn, jf. programkategoriomtalen.

Det vil bli lagt særlig vekt på tiltak for å konsolidere freden, styrke demokratiseringsprosessene og bedre menneskerettighets-situasjonen samt å styrke økonomiske og sosiale rettigheter, herunder for urfolk.

Det vil bli lagt vekt på å fremme regionalt samarbeid, både støtte til regionale organisasjoner og støtte til samarbeid mellom nasjonale institusjoner.

Tiltak for å møte hiv/aids utfordringen vil bli prioritert.

For Guatemala legges nye retningslinjer utarbeidet i 2000 til grunn.

Rapport 1999

Guatemala

Samlet bistand til Guatemala utgjorde i 1999 102,8 mill. kroner, hvorav 46,1 mill. kroner fra Regionbevilgningen. Bistanden har hatt som hovedmål å bidra til konsolidering av fredsprosessen og har vært innrettet mot oppfølgingen av fredsavtaleverket. Demokrati, menneskerettigheter og sosial utvikling har vært prioriterte innsatsområder.

Sosial utvikling: I 1999 startet utfasingen av et mangeårig samarbeid med UNHCR om repatrieringen og reintegreringen av guatemaltekniske flyktninger fra Mexico. Mer enn 43.000 flyktninger er repatriert under dette programmet som har pågått siden 1984. Rehabiliteringsstøtten og arbeidet med dokumentasjon har også omfatter internflyktninger og lokalbefolkning i gjenbosettingssområdene. Innsatsen innen utdanningssektoren ble videreført i samarbeid med UNICEF og en rekke nasjonale institusjoner. Arbeidet med å utvikle et tilbud innen flerspråklig og flerkulturell utdanning foregikk på flere fronter, både innen det offentlige skoleverket og gjennom forsøkskoleordninger. Lingvistikkorganisasjonen OKMA utarbeidet og publiserte med norsk støtte standardgrammatikker på hele 9 (av ca. 22) mayaspråk. Den norske innsatsen innen utdanning fikk overveiende positiv omtale etter en omfattende gjennomgang.

Økonomisk utvikling: Et flerårig samarbeid ble videreført med maya-organisasjonen CDRO, som etter Grameen Bank-modellen gir lån til fattige til oppstart av produktiv virksomhet for eksempel innen jordbruk og håndverk. Dette var tilrettelagt med særlig vekt på at kvinner skal få tilgang på lån. En midtveisgjennomgang av tiltaket pekte på en rekke administrative og organ-

isatoriske forbedringspunkter som nå er under oppfølging.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: FN-systemet er Norges viktigste kanal for bistand til Guatemala. Gjennom MINUGUA (FNs verifiserings- og oppfølgingsmisjon) og UNDP ble en vesentlig del av bistanden kanalisert inn mot justissektoren. Det gjaldt tiltak som støtte til menneskerettighetsopplæring blant politirekutter, sentret for fri rettshjelp til den fattige befolkningen, samt tiltak for styrking av rettsvesenet, påtalemakten og for å legge til rette for reformer.

Gjennom UNDPs urfolksprogram, Q'anil B, har Norge videreført støtten til innsats rettet mot statsadministrasjonen og utarbeidelsen av en offentlig politikk som er tilpasset Guatemalas flerkulturelle virkelighet. Den norske støtten til menneskerettighetsombudet har, sammen med den hollandske, gjort det mulig å opprette et 20-talls lokalkontorer rundt om i landet hvor den i mange tilfeller har fungert bedre enn det den har gjort sentralt pga. tendensen til en politisering av stillingen. Gode erfaringer på distriktsnivå ble også høstet i samarbeidet med OAS omkring utprøvingen av lokale konfliktråd i områder sterkt preget av voldelige konflikter bl. a. knyttet til tvister om jord. Samtidig videreførte Norge støtte til et stort spekter av aktører i det sivile samfunn, både direkte og via norske organisasjoner. Også her sto oppfølgingen av avtaleverket, styrking av rettsstaten og demokratiutvikling sentralt.

Støtten over Regionbevilgningen har hatt en komplementær anvendelse med andre poster over bistandsbudsjettet inn mot de samme målområder.

El Salvador

Samlet bistand til El Salvador utgjorde i 1999 12,9 mill kroner, hvorav 8,4 mill. kroner over Regionbevilgningen. Støtte til sentrale aktører innen borgerrettsopplæring, rettshjelp, valg og velgerregistrering ble videreført. Gjennomganger som ble foretatt av samarbeidspartene FESPAD og El Consorcio de ONG's bekreftet at innsatsen på disse feltene har vært vellykket, og anbefalte videre samarbeid. De nasjonale forskningsinstitusjonene FLACSO og PRISMA mottok støtte til samfunnsvitenskapelig og miljøfaglig utredningsarbeid. Begge institusjoner ser det som en vesentlig del av sitt arbeid å formidle informasjonen tilbake til samfunnsdebatten, hvilket de i stor grad har lykkes med. Det ble inngått en ny avtale med UNDP om støtte til et nasjonalt samarbeidsforum

for oppfølgingen av Den nasjonale gjenoppbyggingsplanen, som ble utarbeidet etter orkanen "Mitch". Her deltar representanter fra regjeringen, opposisjonen, næringslivet og et vidt spekter av organisasjoner. Tiltaket anses som svært viktig i et polarisert samfunn som det salvadoranske, der også avstanden mellom sentrale og lokale myndigheter har en tendens til å bli svært stor. Den øvrige bistanden til landet gjelder i hovedsak støtte gjennom norske frivillige organisasjoner.

Honduras

Samlet bistand til Honduras utgjorde i 1999 28,9 mill. kroner, hvorav 4,6 mill kroner over Regionbevilgningen. Støtten til menneskerettighetsombudet ble videreført, trolig det mest velfungerende i regionen. Ved siden av generell driftsstøtte, ble de norske midlene brukt til opprettelsen av et nytt kontor i fylkeshovedstaden Santa Rosa de Copan og i den mindre byen Lempiras. Som oppfølging etter orkanen "Mitch" ble det inngått en avtale med Samarbeidsministeriet om en forstudie som skal bidra til å kartlegge miljøkonsekvenser samt identifisere tiltak som kan forebygge flomskader i forbindelse med vannkraftutbygging i Sula Valley. Norge bidro også i 1999 med vesentlig støtte over andre poster på bistandsbudsjettet til gjenoppbygging etter "Mitch", i første rekke til elektrisitetsutbygging og til støtte via frivillige organisasjoner.

Regionale tiltak

Det regionale samarbeidet ble videreført med vekt på miljø, helse, menneskerettigheter og demokrati.

Støtten til det Interamerikanske menneskerettighetsinstituttet ble gjennomgått og viste gode resultater. Støtten kanalisert gjennom IUCN har bidratt til styrking av offentlige og private institusjoner, og opplæring av lokalbefolkningen innenfor bærekraftig bruk av våtmarksområder og viltbestanden. En gjennomgang av dette prosjektet konkluderte positivt og anbefalte videre støtte. Støtten til CATIE (det regionale forsknings- og undervisningssenteret for tropisk jordbruk) med opplæring av små- og mellomstore kaffebønder fortsatte etter planen, likeså støtten til INBIO for bevaring og utnyttelse av biodiversitet. Det ble inngått ny avtale med utdanningsinstitusjonen EARTH om videreføringen av et stipendprogram. For øvrig omfattet støtten bidrag til region-

ale tiltak innen helse (PAHO) og utvikling av seismiske varslingsystemer (CEPREDENAC).

Samarbeidet med Den internasjonale organisasjonen for riksrevisjoner (INTOSAI /IDI) om et 3-årig opplæringsprogram for riksrevisjoner i Sør- og Mellom-Amerika, ble videreført etter planen.

Budsjett 2001

Regjeringen foreslår at underposten også skal kunne omfatte støtte til tiltak i Karibien med hovedvekt på Cuba.

Multilaterale organisasjoner forutsettes å være en viktig kanal for norsk bistand over bevilgningen.

For 2001 foreslås bevilget 97 mill. kroner på underposten.

Post 73 Bistand til Midtøsten, kan overføres

(i 1 000 kr)

Underpost	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
73.10	Tilskudd til Det palestinske området	141 628	145 000	100 000
73.15	Regionbevilgning for Midtøsten			70 000
	Sum post 73	141 628	145 000	170 000

Denne tilskuddsposten tilsvarer underpost 70.45 "Tilskudd til Det palestinske området" under kap. 191 Menneskerettigheter, humanitær bistand og flyktningetiltak i St.prp. nr. 1 (1999-2000). Den ble i det reviderte nasjonalbudsjett 2000 overført til kap. 150 Bistand til prioriterte land og regioner. Posten har tidligere ikke vært delt opp i to underposter.

Situasjonsbeskrivelse

Det internasjonale samfunn har forpliktet seg til å støtte utviklingen i Det palestinske området i en ny femårs-periode fra 1999 - 2003. Norge bidro med over 1,3 mrd. kroner til området i løpet av den første perioden 1994 - 1998. For femårs-perioden 1999 - 2003 har Norge gitt tilsagn om ytterligere 1,3 mrd. kroner til Det palestinske området. I tillegg kommer støtten til UNRWA (kap. 191.70.20). Norge viderefører arbeidet som formann i giverlandsgruppen, Ad Hoc Liaison Committee (AHLIC) for internasjonal bistand til Det palestinske området. I forbindelse med sluttstatusavtalen mellom israelerne og palestinerne vil det være nødvendig med en betydelig internasjonal bistandsinnsats utover det som allerede gis i dag. Norge er innstilt på å yte et betydelig bidrag til denne innsatsen.

Regjeringsskiftet i Israel i 1999 resulterte umiddelbart i et fornyet håp om framgang i fredsprosessen. Sluttstatustemaene (Jerusalem, flyktninger, grenser og bosetting) har vist seg meget

vanskelige. Det er sterke motsetninger internt på begge sider. Videre har utålmodigheten tiltatt på palestinsk side. Pr. medio september 2000 er fredsbestrebelsene inne i en svært vanskelig og usikker periode, som bl.a. skyldes interne forhold både på israelsk og palestinsk side. Partene framhever like fullt fortsatt sterk forhandlingsvilje. De ulike politiske scenarier som trekkes opp kan føre til helt forskjellige konsekvenser for befolkningen i Israel og Det palestinske området.

Det er positive trekk i den palestinske økonomien. Veksten var i 1999 bedre enn forventet og er anslått til ca. 7 pst. Sysselsettingen i Det palestinske området økte i 1999 med 2,8 pst. og 12,7 pst. av den palestinske arbeidsstyrken var ved utgangen av 1999 helt uten arbeid. Sammenlignet med perioden før fredsprosessen har det imidlertid vært en tilbakegang på flere områder. Manglende framskritt i fredsprosessen er en hovedbakgrunn. Meget sterk befolkningsvekst, og dårlig styring av den offentlige palestinske økonomien, er et annet forhold som har bidratt i negativ retning for palestinsk økonomi. Den vellykkede implementering av sentrale reformer i den offentlige økonomien er derfor av stor betydning. Den palestinske importen er tre ganger høyere enn eksporten, noe som forklares med tekniske/byråkratiske hindre ved grensepasingene til Israel, lavere israelsk etterspørsel, et dårlig utviklet institusjonelt rammeverk og fortsatt svak palestinsk kapasitet. 80-90 pst. av palestinsk eksport går til Israel. Import fra Israel

utgjør også over 80 pst. av den samlede palestinske importen.

Midtøsten som helhet og flere land i regionen er inne i store endringsprosesser: Etter 22 års okkupasjon av Sør-Libanon trakk de israelske styrkene seg ut av området i mai; de reformvennlige vant i 1999 parlamentsvalget i Iran; sentrale land i fredsprosess-sammenheng, som Jordan og Syria, har fått nye og unge statsoverhoder. Jordans stabilitet er avgjørende for at de pågående fredsprosessene skal lykkes, og løsningen på flyktningsproblemet står sentralt. Norge ønsker å bidra til noen av disse prosessene, både gjennom politisk støtte og gjennom bistand til enkelt-prosjekter.

Budsjett 2001

For 2001 foreslås bevilget 170 mill. kroner på posten fordelt på underpostene omtalt nedenfor:

Underpost 73.10 Tilskudd til Det palestinske området

Mål for innsatsen i Det palestinske området

Utviklingssamarbeidet med Det palestinske området har bakgrunn i det norske engasjementet i fredsprosessen og har som mål å bidra til utvikling av området slik at den palestinske befolkningen kan se positive resultater av fredsbestrebelsene. Bistanden må videre ses i lys av Norges arbeid som leder av den internasjonale giverlandsgruppen for palestinere (AHLC). De overordnede mål for samarbeidet er å bidra til økonomisk og sosial utvikling og stabilitet i Det palestinske området, styrke den demokratiske utviklingen, fremme respekt for menneskerettighetene, samt bidra til dialog og forståelse mellom de ulike folkegruppene og religiøse grupper.

Det skal foretas en vurdering av retningslinjer for framtidig bistand til Det palestinske området.

Rapport 1999

Framdriften i de norsk-støttede utviklingsprosjektene er varierende. Det går seinere enn forventet å bygge opp palestinske institusjoner. Fokus i den palestinske administrasjonen er i mange sammenhenger mer konsentrert om forhandlinger på kort sikt enn utvikling på lang sikt. Uavklarte rammebetingelser for en framtidig palestinsk stat svekker grunnlaget for et mer langsiktig utviklingssamarbeid. Samtidig er samarbeidets

karakter i dag av en slik art at et langsiktig perspektiv er viktig. Utviklingssamarbeidet kan ikke kompensere for fravær av en endelig politisk løsning på konflikten mellom israelere og palestinere. Generelt kan imidlertid samarbeidet bidra til å styrke fredsprosessens politiske, sosiale og økonomiske fundament. Fra norsk side bidrar man til å styrke palestinske institusjoner, en forutsetning for en langsiktig og stabil fredsløsning med Israel. Direkte bilateralt samarbeid med palestinske myndigheter utgjør hovedelementet i de norske overføringene.

Sosial utvikling: Norge bidro til oppføring og rehabilitering av en rekke skoler, samt med utstyr til skolene. I 1998 ble en ny treårig avtale undertegnet med en ramme på 85 mill. kroner. Avtalen omfatter bygging og rehabilitering/utvidelse av 24 skoler samt etterutdanning av 20 000 lærere i forbindelse med introduksjon av ny læreplan i grunnskolen. I tillegg omfatter avtalen utdanning av kvinner i vedlikehold av datautstyr ved en yrkesskole i Hebron. I 1999 ble i alt 4 skoler under den nye avtalen ferdigstilt, 2 nye og 2 rehabiliterte. Det nye skolebyggingsprogrammet vil gi plass til 9 720 elever når alle skolene er ferdigstilt. Byggeprogrammet har i tillegg gitt arbeid til flere tusen palestinske bygningsarbeidere og sikret flere lokale entreprenører byggeoppdrag. Innen utgangen av 1999 var det utbetalt ca. 111 mill. kroner til undervisningssektoren i Det palestinske området.

Støtte til ulike kulturtiltak har vært av stor betydning for å bidra til å styrke den palestinske selvfølelsen. Et flerårig samarbeid med Det palestinske nasjonalteateret ble videreført. Et samarbeid mellom den palestinske og norske forfatterforeningen fikk støtte bl.a. til å øke utgivelsen av bøker i de palestinske områdene. Kulturelle og sosiale aktiviteter for barn og ungdom, bl.a. i tilknytning til Holst-senteret i Gaza ble støttet.

På slutten av 1998 ble det besluttet en 3-årig forlengelse av støtten til Palestinian Water Authority (PWA). PWA står for forvaltningen av knappe vannressurser og er palestinske myndigheters sentrale instrument i bilaterale og multilaterale forhandlinger om fordeling av vann i regionen. Forslag til ny vannlov er fremlagt for den palestinske lovgivende forsamling. Loven skal ligge til grunn for forvaltning av vannressursene, prising av vann og rollefordeling innen forvaltningen. I 1999 arbeidet PWA med utvikling av forskrifter, lisenser, kontrollprosedyrer, vanntariffer og tekniske standarder for vannsektoren. Her gjenstår det fremdeles mye arbeid.

Økonomisk utvikling: En betydelig del av det norske utviklingssamarbeidet har gått til fornyelse og forbedring av elektrisitetsforsyning i Gaza og på den nordlige delen av Vestbredden. Strømtapet er redusert, og leveringen er blitt sikrere. Palestinian Energy Authority (PEA) videreførte i 1999 arbeidet med opprettelse av flere lokale elektrisitetsverk som skal overta ansvaret for distribusjon fra kommunene. Et elektrisitetsverk for Gaza er formelt etablert. En gjennomgang av prosjektet på tampen av 1998 konkluderte med at rehabiliteringsarbeidet har vært meget vellykket, men at arbeidet med institusjonsbygging tar noe lenger tid enn antatt.

Det palestinske statistiske sentralbyrået (PCBS) er nå i stand til å levere gode bakgrunnsdokumenter til bruk i den sentrale palestinske planleggingen bl.a. etter flerårig norsk bistand. I 1999 ble det arbeidet videre med statistikk, bl.a. innen temaene befolkning, helse, utdanning, boligforhold, miljø, naturressurser, kriminalitet og energi. Det ble også arbeidet med å utvikle metoder og standarder for bruk av administrative registre til å produsere offentlig statistikk. Statistisk Sentralbyrå er involvert i institusjonssamarbeid med PCBS. Forlengelse av støtten til PCBS vil bli vurdert. En faglig gjennomgang av prosjektet i 1999 anbefalte økt bruk av administrative registre som basis for ny statistikk. Gjennomgangen konkluderer også med at presentasjon og distribusjon av statistiske rapporter kan bli bedre. Videre ble det anbefalt økt opplæring i ledelse og strategisk planlegging.

Ved utgangen av 1999 hadde avdeling for arealplanlegging i Ministry of Planning and International Co-operation – MOPIC - mottatt støtte fra Norge i fem år. I løpet av denne tiden er det utarbeidet arealplaner for Gaza by, Jeriko, Ramallah og Al Bireh, verneplan for Gaza og Vestbredden og regionplaner både for Gaza og Vestbredden, inkludert overordnede transportplaner og overordnede planer for vann og avløp. Det er videre utarbeidet et policy dokument kalt "National Policies for Physical Planning". Første utkast til planleggingslov er utarbeidet, men det gjenstår ennå mye arbeid før denne kan vedtas av den lovgivende forsamling. En gjennomgang av planleggingsprosjektet i 1998 konkluderte bl.a. med at utførte planarbeider er gjennomgående av faglig god kvalitet. Arbeidet vurderes som viktig for å sikre en samordnet og miljøvennlig utbygging av de palestinske områdene. I tillegg utgjør arbeidet en viktig bakgrunn for palestinske myndigheter i forhandlingene med Israel. Prosjektet møtte i løpet av 1999 store utfordringer m.h.t. institusjon-

alisering av arbeidet med fysisk planlegging, inkludert oppgavefordeling mellom ulike ministerier og mellom nasjonalt, regionalt og lokalt forvaltningsnivå. Eventuell videre støtte til prosjektet er til vurdering.

Fred, menneskerettigheter og demokrati: Utvikling av demokrati og ivaretagelse av menneskerettighetsprinsipper i det palestinske samfunnet står sentralt i bistanden. Fra norsk side er man opptatt av at det etableres en effektiv offentlig administrasjon som fullt ut respekterer grunnleggende menneskerettigheter, derfor har en stor del av bistanden gått til oppbygging av institusjonell kapasitet i offentlig sektor og til organisasjoner i det sivile samfunn. Blant annet ble støtten til frivillige organisasjoner som arbeider med å sikre kvinners rettigheter og andre menneskerettigheter i palestinsk lovgivning videreført. Det ble også gitt økonomisk støtte til palestinske og israelske frivillige organisasjoner som driver overvåking og kartlegging av brudd på menneskerettighetene i Det palestinske området. Det er videre besluttet at Norge sammen med Tyskland, Danmark, Sverige og Nederland skal finansiere oppbyggingen av det palestinske politiakademiet.

Det palestinske selvstyreområdet er ikke en selvstendig stat og kan derfor ikke være part i folkerettslige instrumenter som menneskerettighetskonvensjonene. Norge forventer likevel at palestinske myndigheter følger folkerettslig sedvane hva angår behandling av fanger, ytringsfrihet, osv. Det følges godt med i utviklingen i situasjonen for menneskerettigheter i området. Politisk uttrykker Norge både som leder for den internasjonale giverlandsgruppen og i bilaterale sammenhenger kontinuerlig bekymring for menneskerettighetene generelt. En gjennomgang av støtten til det sivile samfunn og rettsvesen er igangsatt. Gjennomgangen skal komme med anbefalinger til en strategi for framtidig støtte til sektoren.

Miljø og ressursforvaltning: Det ble ikke gitt støtte til miljøspesifikke tiltak i 1999, men både vann-, energi- og planprosjektet har hatt positive miljøvirkninger. Med norsk bistand er det bl.a. utviklet verneplaner for Vestbredden og Gaza.

Kvinner og likestilling: Foruten tilskudd til bygging av jenteskoler er det også gitt spesielle tilskudd til en palestinsk kvinneorganisasjon som arbeider for å bedre lovgivingen overfor kvinner.

Budsjett 2001

For 2001 foreslås bevilget 100 mill. kroner.

Underpost 73.15 Regionbevilgning for Midtøsten

Mål

I tillegg til å støtte fredsbestrebelsene gjennom tiltak for en stabil økonomisk og politisk utvikling i Det palestinske området, er det et overordnet mål å støtte opp om fredsprosessen i et regionalt perspektiv. Dette omfatter støtte til bilaterale og regionale initiativ med tilhørighet også til andre land i regionen, i hovedsak i nærområdet til Israel og Det palestinske området, samt regionale fredstiltak.

I lys av at fredsbestrebelsene i regionen har berøringspunkter til flere viktige problemstillinger i land i Midtøsten/Nord-Afrika, er det i tillegg ønskelig å utvide anvendelsen av tilskuddsposten noe i forhold til tidligere. Dette vil kunne omfatte støtte til økonomiske, sosiale og politiske reformprosesser, samt tiltak som kan fremme menneskerettigheter og et demokratisk styresett i enkelte andre land i regionen.

Rapport 1999

I 1999 ble støtte gitt bl.a. til følgende:

Regionalt

De knappe vannressursene i Midtøsten er et økende humanitært problem og et stridsemne mellom statene. Tiltak for å dempe regionale vannkonflikter i Midtøsten er støttet gjennom den norske organisasjonen CESAR (Centre for Environmental Studies and Resource Management). CESARs tillitskapende arbeid forbundet med forvaltning av de store elveveiene i Midtøsten har pågått i flere år. En betydelig del av det ressursanalytiske arbeidet i disse prosjektene er nå utført - noe som åpner opp for nye konstruktive og bærekraftige løsninger mellom partene. Prosjektet, WATERNET, utgjør Norges substansielle bidrag i arbeidsgruppen om vann under det multilaterale sporet i fredsprosessen. Prosjektet bidrar til å utvikle vannsamarbeidet mellom Jordan, Israel og palestinske myndigheter ved å få til et system for utveksling av informasjon om vannplanlegging, vannutvinningsprosjekter og generelle vanndata.

UNSCO (UN special Coordinator for the Occupied Territories) ble opprettet i 1994 med det formål å sikre at FN på en effektiv måte kunne bidra til å støtte gjennomføringen av Oslo-avtalen ved en best mulig bistandskoordinering lokalt i Det palestinske området. I september 1999 ble det

geografiske ansvarsområdet utvidet til å omfatte Jordan, Libanon og Syria i tillegg til Det palestinske området. UNSCO står derfor nå for FNs spesialkoordinator for fredsprosessen i Midtøsten. Norge har støttet UNSCO siden opprettelsen i 1994 og har økt støtten i lys av det nye mandatet. UNSCO gir viktige bidrag på sosio-økonomiske indikatorer, behov og prioriteringer og er retningssigende for det videre arbeidet i de aktuelle landene i regionen.

Det palestinske området

Støtte har vært gitt til avgrensede tiltak av kortere varighet som supplement til det mer langsiktige og programfestede samarbeidet med palestinske myndigheter (underpost 73.10). For å bidra til palestinske myndigheters institusjonelle kapasitet i fredsforhandlingene ble det gitt støtte til Det palestinske fredsforhandlingssekretariatet. Utvikling av sterke og demokratiske palestinske offentlige institusjoner har stått sentralt, og Norge har sammen med EU støttet utarbeidelsen av institusjonsutviklingsrapporten "Strengthening Palestinian Public Institutions". Rapporten er ment å være en rettesnor for palestinske myndigheters videre arbeid med utviklingen av offentlige institusjoner. Den peker blant annet på alvorlige problemer i myndighetenes administrasjon, den lovgivende prosessen og rettsvesenet og kommer med anbefalinger til reformer. President Arafat har nedsatt en ministerkomité som skal vurdere og gjennomføre anbefalinger til reformer innen en rekke områder, og har undertegnet et dekret vedrørende reformer av palestinsk offentlig økonomi, som resultat av denne reformprosessen.

Jordan

Jordan har en sentral posisjon regionalt og i forhold til den videre utvikling i fredsprosessen. Palestinske flyktninger utgjør nesten halvparten av landets befolkning. Økonomisk vekst, økt sysselsetting og bedre levekår er viktige virkemidler for å bidra til at landet forblir stabilt. Dette danner grunnlaget for beslutningen om å øke bistandssamarbeidet med Jordan. Et av de første større prosjekter som ble igangsatt var å utarbeide et system for kontroll og tidlig varslings for vanntilførselen til hovedstaden Amman. Prosjektet kom igang som følge av akutt forurensning av drikkevannet i Amman i august 1998. Videre ble et "venture-fond" som skal bidra til å utvikle den jordanske IT-kompetansen og dermed økt sysselsetting, støttet. Det vises også til at minerydding

og kartlegging av levekår, særlig blant de palestinske flyktingene i Jordan, ble støttet over kapittelpost 191.70.25.

Budsjett 2001

For 2001 foreslås bevilget 70 mill. kroner.

Programkategori 03.20 Utvidet samarbeid

Utgifter under programkategori 03.20 fordelt på kapitler:

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert bud- sjett 2000	Forslag 2001	Pst. endr. 00/01
154	Opplysningsarbeid, organisasjonsliv og mellomfolkelig samarbeid	1 033 113	1 045 700	1 066 500	2,0
155	Miljø og naturressursforvaltning	355 586	310 000	310 000	0,0
156	Tiltak for å bedre kvinners situasjon og likestilling	38 426	35 000	35 000	0,0
157	Næringsutvikling og økonomisk utvikling, jf. kap. 3157	563 300	559 000	719 000	28,6
158	Utredning, forskning, evaluering og kvalitetssikring	128 474	134 800	142 500	7,7
159	Tilskudd til ymse hjelpetiltak		48 350	70 466	45,7
	Sum kategori 03.20	2 118 898	2 132 850	2 343 466	9,9

Økningen under kap. 157 Næringsutvikling og økonomisk utvikling er spesielt knyttet til at relevante næringslivstiltak (anslagsvis 160 mill. kroner) tidligere finansiert over regionbevilgningene på kap. 150 Bistand til prioriterte land og regioner i 2001-budsjettet foreslås finansiert over kap. 157.

Programkategori 03.20 Utvidet samarbeid omfatter virkemidler og kanaler utover det langsiktige stat-til-stat samarbeidet som er viktige i arbeidet for å nå hovedmålene for norsk bistand. En stor del av innsatsen er rettet mot sosial og økonomisk utvikling. En viktig dimensjon ved programkategorien er ønsket om å bidra til å engasjere et bredt spekter av det norske samfunn i utviklingssamarbeidet. Omleggingen av Fredskorpset tar sikte på å bidra til dette. Frivillige organisasjoner er en viktig samarbeidspartner. I samarbeidet mellom norske institusjoner og fagmiljøer og tilsvarende miljøer i samarbeidslandene vil kompetansebygging og institusjonsutvikling stå sentralt. Samarbeidet søkes særlig konsentrert om områder av sentral betydning for

utviklingslandene. En viktig målsetning for samarbeidet er å styrke utviklingslandenes kapasitet og kompetanse til å drive egen forskning.

Regjeringen vil følge opp strategien for støtte til næringsutvikling i sør. Strategien gir grunnlag for en mer helhetlig og forsterket innsats på dette området - med fokus på utviklingslandenes interesser. Regjeringen mener imidlertid at det i tillegg er nødvendig å gjøre enkelte endringer m.h.t. virkemidlene. Disse er nærmere omtalt under kap. 157.

Det utvidede samarbeidet kan i prinsippet omfatte alle land som faller inn under OECDs regelverk for bistand.

Tiltak for å sikre økt effektivitet og kvalitet i utviklingssamarbeidet står sentralt i Regjeringens sør-politikk. Evaluering og tilskudd til norsk utviklingsforskning dekkes under denne programkategorien. Videre er det egne bevilgninger for kvinner, miljø og kultur. Bevilgningen for ymse hjelpetiltak, som er en budsjettreserve som kan disponeres til uforutsette tiltak i løpet av året, dekkes også her.

Kap. 154 Opplysningsarbeid, organisasjonsliv og mellomfolkelig samarbeid

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
01	Driftsutgifter	12 781	13 000	13 500
50	Fredskorpset		10 400	19 000
70	Tilskudd til opplysningsarbeid, <i>kan overføres</i>	47 818	54 000	54 000
71	Tilskudd via frivillige organisasjoner, <i>kan overføres</i>	740 965	740 000	740 000
72	Tilskudd til kompetansebygging i utviklingsland, <i>kan overføres</i>	196 627	193 300	205 000
73	Tilskudd til kulturtiltak i utviklingsland, <i>kan overføres</i>	34 922	35 000	35 000
Sum kap 154		1 033 113	1 045 700	1 066 500

Bevilgningene under dette kapitlet har som formål å bygge opp samfunn i utviklingsland med godt fungerende offentlige og private institusjoner. Det blir gitt prioritet til tiltak som fører til styrking av demokratiske institusjoner innen offentlig og privat sektor. Samarbeidet skal bidra til utbygging av en privat sektor som ivaretar hensynet til fattigdomsretting, miljø og kvinner. Et annet formål er å styrke utviklingslandenes forskningskompetanse og -kapasitet. Det legges vekt på å få til gode og praktiske samarbeidsforhold mellom institusjoner og organisasjoner i Norge og utviklingsland.

Støtten til opplysningsarbeid skal bidra til å skape debatt, interesse og kunnskap om nord/sør-spørsmål og norsk utviklingshjelp i norsk opinion.

Post 01 Driftsutgifter**Opplysnings- og informasjonsvirksomheten***Mål*

Opplysnings- og informasjonsvirksomheten skal bidra til å skape interesse for, kunnskap om, og støtte til norsk sør-politikk, bilateralt og multilateralt utviklingssamarbeid og nord/sør-spørsmål generelt. Viktige målgrupper for denne informasjonsvirksomheten er bl.a. presse, organisasjoner, skoleverk og opinionen generelt. Bevilgningen skal dekke utgifter til produksjon av skriftlig og audiovisuelt informasjonsmaterie, seminar og andre informasjonsaktiviteter igangsatt av departementet eller i samarbeid med andre parter.

Rapport 1999

Informasjon om menneskerettigheter var et prioritert område for informasjonsvirksomheten i departementet i 1999. Den store aktiviteten på dette området reflekterte en økende interesse for menneskerettigheter, og informasjon om disse spørsmålene ble inkludert i mange av departementets tiltak overfor utvalgte målgrupper i presse, organisasjoner og skoleverk. I samarbeid med Institutt for Journalistikk ble det arrangert et etterutdanningskurs og en studietur til Cuba for å få bedre innsikt i menneskerettighetssituasjonen i landet og kunnskap om Norges dialog med landet om disse spørsmålene. Det ble også gitt stipend til journalister som bl.a. ønsket å studere ulike aspekter omkring menneskerettighetsspørsmål. Menneskerettigheter ble også gjort til et sentralt tema på kurs for bl.a. lærere, bibliotekarer og tillitsvalgte i organisasjonene og stod også sentralt i forbindelse med markeringen av 10 års jubileet for FNs konvensjon om barns rettigheter i Oslo Rådhus høsten 1999. I den anledning ble det - i samarbeid med bl.a. Barne- og familiedepartementet - satt i gang en rekke presse- og informasjonstiltak rundt arrangementet og inngått avtaler om flere mer langsiktige samarbeidsprosjekter innenfor både film og teater med sikte på å konkretisere og levendegjøre barnekonvensjonens ulike artikler for både barn og ungdom.

Utdanning og utvikling var et annet prioritert tema for informasjonsvirksomheten i 1999. Som en del av en større satsning på UNICEFs programmer om jenter og utdanning i Afrika, ble det i samarbeid med NRK produsert en serie programmer om dette tema som ble vist høsten 1999. Flere andre medier deltok også i dette samarbeid-

det, som bl.a. resulterte i et stort antall artikler og reportasjer utarbeidet for dagspresse og ukepresse. Departementet laget i tillegg et eget hefte om utvikling og utdanning som - sammen med en video – ble tilbudt samtlige videregående skoler i forbindelse med Operasjon Dagsverk.

I tilknytning til den løpende informasjonsvirksomheten utga Utenriksdepartementet en rekke publikasjoner om norsk bistandsvirksomhet og nord-sør spørsmål. Det ble også gitt støtte til forskjellige institusjoner og produksjonsselskaper som på ulike måter ønsket å ta opp ulike utviklingsspørsmål. Programmer rettet mot barn og ungdom er blitt prioritert. I samarbeid med UNIVISJON AS ble det gjennomført fire interaktive TV-sendinger til videregående skoler om islam, nødhjelp, konflikt og konfliktløsning og OSSE-samarbeidet.

NORAD gjennomførte en rekke regionale bistandskonferanser i flere større norske byer i 1999 med sikte på å formidle kunnskap om, skape interesse for og være en pådriver i norsk bistandsdebatt.

NORAD har brukt betydelige ressurser på målgruppen ungdom. Spesielt kan nevnes informasjonsopplegget rundt begivenheten Norway Cup, samarbeidet med UD og FN-sambandet gjennom tiltaket Lærerreisen og informasjonstilbud til skoleklasser som oppsøker NORADs informasjonssenter.

Arbeidet med avisen Bistandsaktuelt har vært vellykket og i tråd med NORADs rolle som pådriver i forhold til aktiv samfunnsdebatt om Norges bistandsarbeid.

I tråd med omleggingen fra et internt til et mer eksternt fokus i etaten, og som en følge av de interne analyser av etatens primære målgrupper, gjennomførte NORAD tiltak som ga et mer åpent og aktivt forhold til media.

Budsjett 2001

Informasjon om multilateralt utviklingssamarbeid, utdanning, helse, aids og næringsutvikling i sør vil få høy prioritet. Barn og ungdom vil være en viktig målgruppe. I tillegg foreslås en utvidelse av pressebesøk til Norge fra utviklingsland.

For 2001 foreslås bevilget 13,5 mill. kroner.

Post 70 Tilskudd til opplysningsarbeid, kan overføres

Tilskudd gis til de frivillige organisasjonene og

Post 50 Fredskorpset

Situasjonsbeskrivelse

Det ble høsten 2000 etablert et sekretariat for Det norske fredskorpset. De første deltakerne vil bli sendt ut i 2001.

Mål

Fredskorpset skal bidra til at det skapes kontakt og samarbeid mellom enkeltpersoner, organisasjoner og institusjoner i Norge og i utviklingslandene, bygget på solidaritet, likeverd og gjensidighet. Fredskorpsets midler skal gå til samarbeid med partnere i land som av OECD er klassifisert som mulige mottakere av offisiell utviklingshjelp (ODA-land). Minst halvparten av midlene skal gå til tiltak som inkluderer de minst utviklede land (MUL).

Fredskorpset skal yte støtte til organisasjoner og institusjoner i Norge og i utviklingsland som samarbeider gjennom eget personell. Den enkelte fredskorpsdeltaker vil bli engasjert av vedkommende samarbeidspartner. Det forutsettes at Fredskorpset ikke oppretter et eget apparat i utviklingslandene. Oppfølging på landnivå skal derfor forestås av samarbeidspartnerne.

Rapport 1999

Gjennom Innst. S. nr. 28 (1999-2000) Om utviklingspolitisk redegjørelse fra Utviklings- og menneskerettighetsministeren av 18. november 1999 ga Stortinget sin tilslutning til mål og prinsipper for en grunnleggende omlegging av Fredskorpset. Ved Kronprinsregentens resolusjon av 2. mars 2000 ble Det norske fredskorpset opprettet som et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter. Det skal utføre sine oppgaver selvstendig og uavhengig med basis i de fastsatte vedtekter, men viktige prinsippsspørsmål skal forelegges Utenriksdepartementet for avgjørelse. Et representantskap bestående av medlemmer oppnevnt av fredskorpsets samarbeidspartnere skal være rådgivende organ for styret.

Budsjett 2001

For 2001 foreslås bevilget 19 mill. kroner.

organisasjoner med FN-tilknytning for å drive informasjons- og opplysningsarbeid. Hovedkriteriene for tildeling er informasjon om FN, nord/sør-spørsmål og utviklingssamarbeid. Enkelte

tiltak for ungdom ble tidligere dekket under bevilgningen til Fredskorpset. I lys av omleggingen vil tiltakene finansieres under denne posten. I tillegg gis det støtte til IPS (3. verdens pressebyrå), samt til enkeltprosjekter til organisasjoner i en årlig tilskuddsordning for informasjon om nord/sør-spørsmål. Ved tildeling til enkeltprosjekter legges vekt på aktualitet, kvalitet og mangfold med hensyn til både målgrupper og type tiltak, samt geografisk spredning.

Mål

Hovedmålet er å skape økt engasjement i opinionen gjennom bidrag til organisasjoners konkrete informasjonstiltak om FN, nord/sør-spørsmål og utviklingssamarbeid.

Rapport 1999

Gjennom forvaltning av rammeavtaler med 29 organisasjoner om informasjonstiltak har bevilgningen på 15 mill. kroner i 1999 bidratt til å skape engasjement i opinionen. Flykningerådet, Kirkens Nødhjelp, Norges Røde Kors, Norsk Folkehjelp og Redd Barna har dessuten mottatt til sammen 10 mill. kroner i støtte til fellestiltak og koordinerte tiltak.

NORAD har gjennom året arbeidet for at tilskuddsordningen skal fungere bedre mht. informasjonsfaglig innhold og i henhold til hensiktene. Blant annet er det gjennomført et informasjonsfaglig seminar, og kriterier for støtte i eksisterende retningslinjer er gjennomgått. Videre er økt fokus lagt på vurdering av informasjonstiltakenes virkning og kartlegging av metoder/redskap for å vurdere informasjonstiltak. Det ble også gjennomført en gjennomgang av politiske studie-/opplysningsforbunds virksomhet og informasjonsarbeid. Det ble spesielt lagt vekt på informasjonsplanleggingprosessen.

Det ble utbetalt 15,8 mill. kroner til FN-sambandet i Norge. Prioriterte områder for virksomheten i 1999 var FN og menneskerettigheter. Barn og ungdom var en prioritert målgruppe og hovedtyngden av informasjonsvirksomheten ble rettet mot skoleverket. Utvikling av informasjonsteknologi og egne hjemmesider ble også gitt prioritet.

Det ble utbetalt kr 340 000 kroner i 1999 til ILO-komiteen, som prioriterte informasjon om barnarbeid.

Det ble i 1999 satt i gang en omfattende omorganisering av UNICEF-komiteen i Norge med

sikte på å styrke organisasjonen på områdene ledelse, fund-raising og informasjon. UNICEF-komiteen fikk i 1999 utbetalt 1,7 mill. kroner.

Budsjett 2001

For de FN-tilknyttede organisasjonene vil det bli stimulert til modernisering av virkemidlene i informasjonen om det multilaterale utviklings-samarbeidet.

For 2001 foreslås bevilget 54 mill. kroner.

Post 71 Tilskudd via frivillige organisasjoner, kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

Bevilgningen for frivillige organisasjoner er en global tilskuddsordning som legger til grunn at organisasjonene er profesjonelle bistandsaktører som oppnår målbare, positive resultater av sin innsats i tråd med hovedprioriteringene i norsk utviklingspolitikk. Samarbeidet bygger på organisasjonenes uavhengighet og særpreg.

Norske frivillige organisasjoner er de viktigste tilskuddsmottakere. Organisasjonene deltar aktivt i drøftelser om innretting av bistanden mot en mer helhetlig tilnærming når det gjelder geografi, hovedmålsettinger og valg av virkemidler. Innsats i lavinntektsland og en klar fattigdomsprofil søkes prioritert. Det gis også direkte støtte til organisasjoner i samarbeidslandene samt til internasjonale frivillige organisasjoner.

Det er utarbeidet forslag til reviderte retningslinjer for tilskudd til de frivillige organisasjonene, både hva angår langsiktig og humanitær bistandsinnsats. De nye retningslinjene vil bli justert på bakgrunn av kommentarer fra organisasjonene og tre i kraft i 2001.

I retningslinjene legges det vekt på at organisasjonenes bistandsinnsats må koordineres innenfor rammen av et helhetlig utviklingssamarbeid gjennom flere kanaler i hvert enkelt land. Det understrekes dessuten at de frivillige organisasjonene må tilpasse sin innsats til mottakerlandenes samlede utviklingsplaner i den grad slike eksisterer. Ellers legges det til grunn at støtte til frivillige organisasjoner underlegges de samme kvalitetskrav som øvrig norsk bistand med vekt på mottakeransvar, kompetansebygging, bærekraft og lokal forankring.

Kravet om en egenandel på 20 pst. blir videreført i 2001. Unntatt fra dette er humanitær bistand og andre kortsiktige tiltak under kap. 191 og 192

samt aktiviteter av oppdragsmessig karakter. I den videre oppfølgingen av retningslinjene for tilskudd via de frivillige organisasjonenes bistandsinnsats vil det bl.a. bli vurdert om en del av egenandelen kan mobiliseres ved dugnad/egeninnsats enten i Norge eller i samarbeidslandet.

Mål

Fattigdomsreduksjon ligger til grunn for norsk utviklingspolitikk. Med fokus på det sivile samfunn og en økende grad av samordning av bistandsinnsatsen i det enkelte land, vil nasjonale strategier for fattigdomsreduksjon være

Rapport 1999

76 pst. av støtten ble kanalisert til organisasjoner som har program- eller rammeavtaler med NORAD og 9 pst. gikk til enkelttiltak i regi av norske organisasjoner. Om lag 10 pst. gikk til samarbeid med lokale organisasjoner i de prioriterte samarbeidslandene, 3 pst. til urfolksprogrammet og 4 pst. til internasjonale organisasjoner.

De fem største mottakerne i 1999:

- Kirkens Nødhjelp 131 mill kroner
- Norsk Misjonsråds Bistandsnemnd 120 mill. kroner
- Redd Barna 100 mill. kroner
- Norsk Folkehjelp 95 mill. kroner
- Atlas-alliansen 50 mill. kroner

avgjørende for de prioriteringer som foretas også når det gjelder støtten til frivillige organisasjoner.

Kompetansen i organisasjoner i nord og i sør skal utnyttes for å styrke det sivile samfunn og dermed bidra til større folkelig deltakelse.

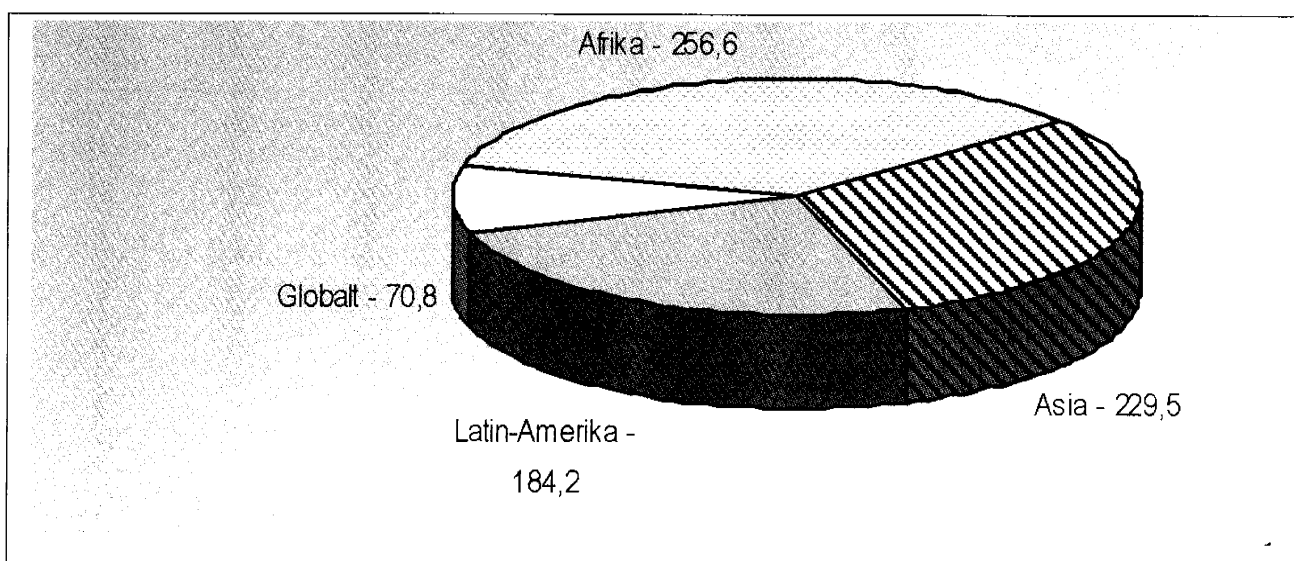
Frivillige organisasjoner er gitt en særlig viktig rolle i forhold til utvalgte innsatsområder, som bistand til urfolk, mennesker med funksjonshemming, bekjempelse av barnarbeid og bekjempelse av hiv/aids og tuberkulose.

Informasjon om støtten til de frivillige organisasjonenes arbeid skal nå ut til publikum og bidra til å øke kunnskapen om situasjonen i utviklingslandene og forholdene i nord/sør-samarbeidet.

I alt mottok 78 norske organisasjoner støtte over denne bevilgningen. De fem minste mottok beløp rundt 200 000 kroner.

I regi av organisasjonene ble det i 1999 utført ca. 110 evalueringer og prosjektgjennomganger. En konsulentstudie av 40 av disse rapportene påviste visse svakheter ved arbeidet, men konkluderte med at det gjennomgående var utført solid arbeid i prosjektgjennomføringen.

Det ble i 1999 kanalisert 78 mill. kroner til ambassadenes direkte støtte til organisasjoner i samarbeidslandene. Støtten er et supplement til stat-til-stat virksomheten, ofte med formål som demokratiutvikling, menneskerettigheter og folkelig deltakelse.

Figur 7.6 viser geografisk fordeling av forbruket på 741,1 mill. kroner i 1999

Det er etablert langsiktig samarbeid med 21 internasjonale frivillige organisasjoner som komplementerer og forsterker den løpende bilaterale innsatsen, særlig innenfor felt som miljø, kvinner og menneskerettigheter. I 1999 utgjorde støtten via slike organisasjoner til sammen 65,5 mill. kroner.

I tillegg til støtten over denne posten mottok frivillige organisasjoner også støtte til sitt utviklingsarbeid og sitt humanitære arbeid over andre bevilgninger. Den samlede støtten var i

1999 på nærmere 2,6 mrd. kroner, tilsvarende 36 pst. av den samlede bilaterale bistanden.

Budsjett 2001

For 2001 foreslås bevilget 740 mill. kroner.

TV-aksjonen 2001 er gitt til Kirkens Nødhjelps internasjonale arbeid for bekjempelse av hiv/aids. Regjeringens bidrag foreslås også dekket over denne bevilgningen.

Post 72 Tilskudd til kompetansebygging i utviklingsland, kan overføres

(i 1 000 kr)

Underpost	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
72.10	Tilskudd til forskning og høyere utdanning	172 760	175 300	187 000
72.15	Tilskudd til institusjonsutvikling i utviklingsland	23 867	18 000	18 000
	Sum post 72	196 627	193 300	205 000

Underpost 72.10 Tilskudd til forskning og høyere utdanning i utviklingsland

Situasjonsbeskrivelse

Forsknings- og utdanningsinstitusjoner spiller en viktig rolle i utviklingslandenes langsiktige økonomiske, sosiale og kulturelle utvikling. Kunnskap og kompetanse på et høyt nivå er avgjørende for at utviklingslandene skal ha mulighet til å håndtere sin egen utvikling. Støtte til forskning er også et viktig virkemiddel for å generere kunnskap om sentrale utviklingsspørsmål og forhold i utviklingsland.

Førende for dette arbeidet er Strategi for styrking av forskning og høyere utdanning i tilknytning til Norges forhold til utviklingslandene. Den angir hovedprioriteringene for ulike støtteordninger med hensyn til styrking av forskning og høyere utdanning i sør og styrking av norsk utviklingsforskning. Den tar sikte på å fremme et mer helhetlig perspektiv på støtte til kunnskapsutvikling i sør og å bidra til en bedre samordning mellom de sentrale aktørene i Norge; Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, Utenriksdepartementet, NORAD, Det norske universitets- og høyskoleråd og Norges forskningsråd. Til sammen gis anslagsvis i underkant av 500 mill. kroner til forskning og høyere utdanning over bistandsbudsjettet.

Forskning som inngår i større bistandstiltak, støttes over bevilgningene for prioriterte land og regioner. Internasjonale forskningsinstitusjoner og programmer støttes over budsjettkapitler for bistand via internasjonale organisasjoner. Støtte til norske forskningsinstitusjoner for å bygge opp kunnskap i norsk bistandsforvaltning, bevilges over kap. 158 Utredning, forskning, evaluering og kvalitetssikring.

Denne bevilgningen omfatter følgende fire områder:

Støtte til forskning i utviklingsland og samarbeid mellom institusjoner i sør. Støtten gis til regionale forskningsorganisasjoner og nettverkssinitiativ i utviklingslandene og skal bidra til å styrke forskningskapasitet og -kompetanse samt formidling av forskningsresultatene. Det kan også gis støtte til tiltak som bidrar til å øke tilgjengeligheten av frie forskningsmidler som forvaltes regionalt eller nasjonalt.

Støtte til samarbeid om forskning og forskningsrettet utdanning. Støtte gis til samarbeid mellom universiteter, høyskoler og forskningsinstitutter i Norge og tilsvarende institusjoner i sør. Samarbeidet skal være langsiktig og likeverdig. Innsatsen forvaltes i første rekke gjennom en avtale mellom NORAD og Det norske universitets- og høyskolerådet om kompetansebygging ved universiteter og forskningsinstitusjoner i utviklingsland (NUFU-programmet). I tillegg fin-

ansieres samarbeid mellom forskningsinstitutter i Norge og utviklingsland.

Støtte til utdanning og opplæring. Støtten gis til videreutdanning for personer fra utviklingsland som et ledd i å styrke kompetansen og kapasiteten til de institusjonene de er ansatt ved. Mesteparten forvaltes gjennom NORADs stipendprogram i henhold til avtaler med norske læresteder og benyttes til finansiering av opplæring i Norge. Det legges vekt på samarbeid om kursopplegg med institusjoner i utviklingsland.

Utgifter til ettergivelse av gjeld for studenter fra utviklingsland. Som et bidrag til kompetansebygging i sør ettergis gjeld for studenter fra utviklingsland som reiser hjem etter endt utdanning i Norge.

Mål

Bevilgningen skal bidra til å styrke utviklingslandenes evne til å drive egen forskning og til å nyttiggjøre seg resultatene av forskningen. Det legges også vekt på å styrke den høyere utdanningen i landene, både som et bidrag til den generelle kompetansebyggingen og som et grunnlag for forskningsvirksomheten. Støtten skal ta utgangspunkt i utviklingslandenes behov. Det skal legges vekt på kvinneperspektivet og å øke kvinners deltakelse.

Forskningssamarbeid mellom universiteter og forskningsinstitusjoner i Norge og i utviklingsland er et viktig virkemiddel i denne sammenheng. Det skal legges vekt på å fremme langsiktig og likeverdig samarbeid ut fra et gjensidig nytteperspektiv. Tiltakene skal bidra til økt samarbeid utviklingslandene imellom. Likeledes skal det legges økt vekt på å se forskersamarbeidet i sammenheng med institusjonsutvikling. Utdannings- og opplæringsstøtte skal bidra til å styrke kompetanse og kapasitet på områder av strategisk betydning for utviklingslandene.

I tråd med "Strategi for styrking av forskning og høyere utdanning i tilknytning til Norges forhold til utviklingslandene" er det et viktig mål å sikre formidling og anvendelse av kunnskap generert gjennom forskning. Det er også en viktig utfordring å sikre bedre samordning av de ulike virkemidlene for styrking av forskning og høyere utdanning gjennom utviklingssamarbeidet.

Rapport 1999

Samlet forbruk i 1999 var om lag 173 mill. kroner, fordelt på følgende områder:

Støtte til forskning i utviklingsland og samarbeid mellom institusjoner i sør. Støtten har i hovedsak gått til regionale forskningsorganisasjoner og -institusjoner, som et virkemiddel for å stimulere til økt sør-sør-samarbeid. De fleste av organisasjonene ligger i Afrika sør for Sahara og arbeider innenfor samfunnsvitenskapelig, økonomisk, miljørelatert og naturvitenskapelig forskning. Regionale organisasjoner og institusjoner har en viktig funksjon i å samle ressurser der forskningsmiljøene er små og svake og dermed bidra til å høyne vitenskapelig kvalitet på forskning og forskerutdanning. Regionale initiativer fremheves også som nyttig der ulike forhold reduserer nasjonale forskningsmiljøers mulighet til å utføre sine oppgaver tilfredsstillende. I tråd med anbefalingene i en rapport om norsk støtte til regionale organisasjoner i Afrika i 1998, har antall organisasjoner som støttes blitt begrenset for bedre å kunne følge opp organisasjonene med hensyn til institusjonell bærekraft og kvalitet. Videre har arbeidet med å finne mekanismer for bruk av forskningsmiljøer i sør vært prioritert. Det har også vært innledende drøftinger med en regional organisasjon for samfunnsvitenskap i Afrika om etablering av et regionalt fond for frie forskningsmidler.

Støtte til samarbeid om forskning og forskningsrettet utdanning. Støtten omfatter hovedsakelig bidrag til NUFU-samarbeidet sammen med Det norske universitets- og høgskolerådet. Forvaltningsansvaret for NUFU-avtalen og annet forskningssamarbeid ble overført fra UD til NORAD høsten 1999 for bedre å sikre synergi med øvrig støtte til forskning og høyere utdanning på landnivå. Hovedvekten av NUFU-samarbeidet har inntil nylig vært innenfor medisin, helse og naturfag, landbruks- og fiskerifag og miljø- og ressursforvaltning. Samfunnsvitenskapene har imidlertid fått en mer fremtredende plass de siste årene. Av utbetalingene som ble gjort av Det norske universitets- og høgskolerådet, gikk 66 pst. til samarbeid med institusjoner i afrikanske land. Forberedelsen til en ny avtale om NUFU-samarbeid mellom NORAD og Det norske universitets- og høgskolerådet fra 2001 har pågått siden høsten 1999. Evalueringen av NUFU-samarbeidet ble påbegynt i 1999 og lagt fram for Utenriksdepartementet i 2000. Hvordan NUFU-samarbeidet kan samvirke med NORADs øvrige støtte til universiteter på landnivå har vært et viktig utfordring i forbindelse med NORADs forberedelser til inngåelsen av en rammeavtale med Makerere universitetet i Uganda.

Videre ble det gitt støtt til norske forskningsinstitutters samarbeid med tilsvarende institusjoner i utviklingsland. Dette omfattet blant annet samarbeid mellom Chr. Michelsens institutt (CMI) og demokratiforskningsinstituttet Muwatin i Det palestinske området.

Støtte til utdanning og opplæring. Støtten har gått til videreføring av kurs for stipendiater ved universitetene i Bergen, Oslo og Tromsø, NTNU, NLH/Noragric, PETRAD (petroleumsfag), Shippingakademiet og International Centre for Hydro-power, samt et stipendprogram for tibetanske studenter gjennom Nettverk for universitetssamarbeid Tibet-Norge. Nye kurstilbud er utviklet ved flere av lærestedene. For å bedre samordningen av de ulike stipendiatorordningene i Norge, og for å medvirke til kvalitetssikring av kurs- og studietilbud, administreres hovedvekten av NORADs stipendiatvirksomhet av Det norske universitets- og høyskolerådet.

Budsjett 2001

Regjeringen foreslår en økning i støtten til forskning og kompetansebygging. Det vil bli lagt vekt på samarbeidet med norske partnere, i første rekke gjennom NUFU-samarbeid.

For 2001 foreslås bevilget 187 mill. kroner.

Underpost 72.15 Tilskudd til institusjonsutvikling i utviklingsland

Situasjonsbeskrivelse

Behovet for å avhjelpe svakheter i utviklingslandenes lovverk, finanssektor, og annen institusjonell infrastruktur er et viktig element i Regjeringens satsing på næringsutvikling i sør. Norske bedrifter, forskningsinstitusjoner og forvaltningssorganer har god kompetanse innen disse områdene. Dette bør utnyttes til å bistå interesserte utviklingsland i å bedre rammebetingelsene for næringsvirksomhet.

Bistanden innenfor denne posten har i hovedsak vært gitt til tiltak av kortvarig karakter og til økonomisk begrensede innsatser. Ordningen har dessuten fram til nå fortrinnsvis vært benyttet utenom de prioriterte land og -regioner.

Mål

Formålet er bidra til næringsutvikling i utviklingsland, fortrinnsvis utenfor de geografiske konsentrasjonsområdene for norsk bistand, gjennom å støtte institusjons- og kompetanseutvikling. Sam-

tidig er det en målsetting å opprettholde og utvide den generelle kontaktflaten mellom utviklingslandene og Norge.

Rapport 1999

I 1999 ble det totalt utbetalt 23,6 mill. kroner i støtte til 13 prosjekter, de fleste til land i Asia. Prosjektene omfattet bl.a. vannkraftutbygging, miljø og maritim opplæring.

Budsjett 2001

For 2001 foreslås bevilget 18 mill. kroner.

Det foreslås videre at Utenriksdepartementet for 2001 gis tilsagnsfullmakter innenfor en totalramme på 80 mill. kroner, jf. forslag til romertallsvedtak IX.

Post 73 Tilskudd til kulturtiltak i utviklingsland, kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

Kultursamarbeidet er viktig for utviklingen av det sivile samfunn. Dette samarbeidet konsentreres i hovedsak om prioriterte land og regioner, samt utviklingsland som Norge har bilaterale kulturavtaler med.

Som en oppfølging av arbeidet til Verdenskomisjonen for kultur og utvikling ble det våren 1998 holdt en konferanse om kultur og utvikling i Stockholm. Alle UNESCOs medlemsland ble oppfordret til å gjøre kultur til et sentralt element i utviklingssamarbeidet.

Mål for virksomheten

Kultursamarbeidet skal bidra til å styrke folks tro på egne krefter, identitet og verdier og stimulere til kreativitet og internasjonalt samarbeid. Det skal gis støtte til lokale krefters bestrebelser på å bevare kulturarven og styrke kulturutdanning og det levende kulturliv. Retten til frie ytringer er et sentralt mål for kultursamarbeidet. Samarbeidet skal bidra til kompetansebygging og institusjonsutvikling.

Rapport for 1999

Det er i 1999 foretatt to gjennomganger av NORADs kultursamarbeid, en som tar for seg effekten og betydningen av musikk-samarbeidet og en som vurderer virkningene av kultursamar-

beidet generelt. Begge konkluderer med at kultursamarbeidet bør videreføres og styrkes.

Den samlede støtten over posten utgjorde i 1999 34,9 mill. kroner. Midlene ble i hovedsak anvendt til langsiktige program og til tiltak med organisatorisk eller institusjonelt samarbeid med partner i Norge.

Det fireårige samarbeid med UNESCO er videreført i sitt andre avtaleår. I tillegg har bistanden til det nye biblioteket i Alexandria, Egypt, blitt videreført.

Store deler av midlene ble anvendt til videreføring av allerede pågående tiltak. Det ble inngått færre nye avtaler enn tidligere. Kulturutveksling av kortsiktig karakter ble konsentrert om enkelte sentrale årlige arrangementer som Verden i Norden-festivalen, Kapittel 99, Førde Internasjonale Folkemusikkfestival og Film fra sør.

Budsjett 2001

For 2001 foreslås bevilget 35 mill. kroner

Kap. 155 Miljø og naturressursforvaltning

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
70	Tilskudd til miljø og naturressursforvaltning, <i>kan overføres</i>	355 586	310 000	310 000
	Sum kap. 155	355 586	310 000	310 000

Post 70 Tilskudd til miljø og naturressursforvaltning, *kan overføres*

Den generelle situasjonsbeskrivelsen og målformuleringen for det miljørettede utviklingssamarbeidet er redegjort for i miljøomtalen foran i proposisjonen.

Situasjonsbeskrivelse

I verdens fattigste land, der matvaresikkerhet og fattigdomsbekjempelse er høyt prioritert, representerer en effektiv og bærekraftig forvaltning av land- og vannressurser en særlig utfordring. Forringelse av jorda truer matvaresikkerheten og tusenvis av mennesker dør hvert år som et resultat av dårlig vannkvalitet. Forurensning er også et økende lokalt og regionalt miljøproblem for disse landene. Tap av biologisk mangfold, utslipp av drivhusgasser og andre miljøgifter gir dessuten globale miljøutfordringer som krever internasjonale løsninger. Det er en økende tendens til urbanisering, og da særlig i kystsonene. Dette representerer særskilte miljøutfordringer og krever utvikling av forvaltningssystemer i kystsonen.

Mål

- Styrke utviklingsland, multilaterale organisasjoners og frivillige organisasjoners institusjonelle og faglige kapasitet til å integrere

miljøhensyn i sine utviklingstiltak og til å delta i utviklingen og gjennomføringen av internasjonale miljøforpliktelser.

- Bidra til styrking av særlig prioriterte samarbeidsområder innen miljø og utvikling.

Rapport 1999

Den norske innsatsen ble konsentrert om land hvor miljøproblemene representerer en alvorlig trussel mot bærekraftig utvikling, og der det er særlig behov for bistand til bærekraftig forvaltning av naturressurser. Det ble lagt vekt på innsatsområder som er av særlig betydning for fattige folkegrupper. Også en rekke tiltak mot grenseoverskridende miljøproblemer fikk støtte over denne bevilgningen i 1999. Det ble gitt støtte gjennom multilaterale organisasjoner, stat-til-stat bistand og private organisasjoner. Utviklingslandenes deltakelse ved internasjonale møter under ulike samarbeidsprosesser ble støttet.

Totalt 57 mill. kroner er blitt utbetalt som Norges bidrag til Den globale miljøfasiliteten (GEF). Av Norges bidrag ble 65 pst., 37 mill. kroner, dekket over denne posten, resten over kap. 197 post 76. Norge bidro også til ozonfondet under Montrealprotokollen med om lag 8 mill. kroner.

Regionale samarbeidsprosesser om forvaltning av grenseoverskridende vannressurser ble støttet i Jordan og Nilen-området med om lag 12 mill. kroner.

Gjennom FN videreførte Norge satsingen på matvaresikkerhet, landbruksforskning, miljø- og ressursforvaltning, rene miljøtiltak, energiøkonomiserende tiltak, renere produksjonsformer, ivaretagelse av genetiske ressurser og ressursforvaltning i tørre landsområder. Gjennom UNEP støttet man utvikling av mekanismer for å fremme investeringer i renere produksjonsprosesser i industrier i utviklingsland. I Sahelbeltet fortsatte arbeidet med å fremme institusjonsbygging gjennom ILOs program for samvirkeorganisasjoner, samt støtte til tiltak innen ressursforvaltning. I regi av UNDP støttet Norge flere tiltak innen energiområdet. Dette inkluderer støtte til en strategi for utviklingslands overgang til mer bærekraftige energisystemer, støtte til en rapport med formål å lage et grunnlag for politikktutforming på energiområdet, og støtte til et prosjekt i Mongolia med siktemål å introdusere energiøkonomiske bygninger for å minske behovet for ikke-fornybare energikilder. Støtten gjennom CGIAR-instituttene, IFPRI og ICRAF, til forskning på bekjempelse av jordforringelse og utvikling av en politikk for bedre jordforvaltning i de østafrikanske høylandsområdene ble videreført i 1999.

Gjennom Verdensbanken ble det bevilget i alt 17 mill. kroner til forvaltning av naturressurser i Sahel-området. Formålet med disse prosjektene er å forbedre lokal kompetanse og kapasitet slik at befolkningen settes i stand til å kontrollere og forvalte egne ressurser på en bærekraftig måte. Det ble videre gitt 8 mill. kroner over denne posten til et nytt norsk miljøfond i Verdensbanken. Dette fondet er nærmere beskrevet under kap. 165, post 70. Norske tilskudd til Verdensbanken har bidratt til å synliggjøre, og bedret bankens evne til å håndtere miljødimensjonen i sin virksomhet.

Bistand til miljø og naturressursforvaltning i regionene har vært rettet inn mot iverksetting av "Strategi for miljørettet utviklingssamarbeid", innenfor de fire temaene strategien har identifisert, nemlig bærekraftige produksjonssystemer, vern og bruk av biologisk mangfold, redusert forurensning og bevaring av kulturminner.

Til bilaterale tiltak gjennom NORAD ble det i 1999 over kap. 155 utbetalt 162,8 mill. kroner. Av dette gikk 59 pst. til stat-til-stat-samarbeid og 21 pst. til frivillige organisasjoners arbeid, og 20 pst. til programmer i regi av ulike FN-organisasjoner. Den geografiske fordelingen var 59 pst. til Asia, 20 pst. til Afrika, 10 pst. til Latin-Amerika og 11 pst. globalt uspesifisert.

46,5 mill. kroner ble kanalisert til Nansen programmet, som omfatter fiskeriforskning og for-

valtning i Sør-Afrika, Namibia, Angola og Nordvest-Afrika.

Støtten til programmer og prosjekter i Asia ble fordelt til regionale tiltak med 25,6 mill. kroner, Kina 8,3 mill. kroner, India 8,3 mill. kroner, Laos 6,9 mill. kroner, Sri Lanka 3,7 mill. kroner, Indonesia 8,5 mill. kroner, Vietnam 10,3 mill. kroner, Nepal 2,4 mill. kroner og Pakistan 5,4 mill. kroner.

Budsjett 2001

Det legges særlig vekt på tiltak som bidrar til å integrere miljøhensyn i nasjonal politikk i utviklingslandene og de multilaterale organisasjonenes virksomhet og tiltak som er rettet inn på å bedre de fattiges kår - både på kort og lang sikt. Tiltak som bidrar til å styrke de globale miljøprosessene vektlegges.

Utvikling av bærekraftige produksjonssystemer, særlig innen primærnæringene og tiltak for å bevare det biologiske mangfold er prioritert satsingsområde i 2001. Dette gjelder særlig tiltak rettet mot forrøking.

Kystsonedeforvaltning er et satsingsområde som vil vektlegges sterkere. Den sterke tendensen til urbanisering i kystsonene avstedkommer særskilte miljøutfordringer. For å møte disse må det utvikles integrerte forvaltningssystemer som omfatter både ressursene i sjøen og på land. Økende urbanisering innebærer også særskilte utfordringer når det gjelder vann- og energiforsyning.

I arbeidet for en forsvarlig naturressursforvaltning står målet om bærekraftig og rettferdig vannressursforvaltning sentralt, herunder arbeidet for å sikre rent drikkevann og gode sanitærsystemer for de fattigste slik at en kan redusere bl.a miljørelaterte helseskader og sykdommer.

Tiltak for miljøvennlig energiforvaltning, effektiv energibruk og miljøvennlige energibærere samt tiltak som fremmer renere produksjon er særlig prioriterte, herunder tiltak mot helseskadelig luftforurensning.

Institusjons- og kapasitetsbygging på miljøområdet prioriteres fortsatt høyt som tverrgående satsingsområde. Det vil bli lagt vekt på å styrke mottakers evne til å utforme rammebetingelser gjennom målutforming, lovgivning og avgifts- og subsidiesystemer, prosedyrer for miljøvurdering av planlagte og pågående aktiviteter, oppbygging av miljøforvaltning, miljørevisjon m.v. Midler vil kunne nyttes til å dekke deltakelse fra utviklingslandene i internasjonalt samarbeid om miljø og bærekraftig utvikling.

En del av bevilgningen vil nyttes i stat-til-stat samarbeidet, men multilaterale organisasjoner og private organisasjoner vil også i stor grad nyttes som kanal for eller mottaker av norsk bistand. Det legges særlig vekt på tiltak som bidrar til å integrere miljøhensyn i nasjonal politikk i utviklingslandene og i de multilaterale organisasjonenes virksomhet. Gjennom multilaterale organisasjoner legges det vekt på å støtte tiltak av katalytisk art, forebyggende tiltak, tiltak rettet mot alvorlige miljøtrusler og tiltak som fremmer en bærekraftig forvaltning av naturressurser og bærekraftige produksjonssystemer. Viktige multilaterale samarbeidspartnere i denne sammenheng er bl.a. Verdensbanken, De regionale utviklingsbankene,

Den globale miljøfasiliteten og FN; herunder UNDP (UNSO), UNEP, ILO og WHO.

Norske bidrag til GEF videreføres, 65 pst. dekkes over denne posten, resten over kap. 197, post 76. I 1999 ble det forhandlet om en ny påfylling av ozonfondet under Montrealprotokollen. Den nye påfyllingsperioden løper fra 2000 til 2002 og innebærer et norsk bidrag på om lag 8 mill. kroner i året.

For 2001 foreslås bevilget 310 mill. kroner på posten. I tillegg foreslås at Utenriksdepartementet for 2001 kan gi tilsagnsfullmakter innenfor en totalramme på 450 mill. kroner, jf. forslag til romertallsvedtak IX.

Kap. 156 Tiltak for å bedre kvinners situasjon og likestilling

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
70	Tilskudd, <i>kan overføres</i>	38 426	35 000	35 000
	Sum kap 156	38 426	35 000	35 000

Post 70 Tilskudd, kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

Likestilling mellom kvinner og menn er avgjørende for å skape bærekraftig utvikling. I utviklingen av et samfunn må både menn og kvinners erfaringer og behov ligge til grunn. Diskriminering og undertrykking av kvinner er et hinder for å bekjempe fattigdom. I de fleste land har kvinner dårligere muligheter enn menn til å påvirke, delta i og dra fordel av utviklingsprosessen. Det er ubalanse mellom kvinner og menns arbeidsbyrde og i deres tilgang til ressurser og makt. Dette er et resultat av manglende utdanning, opplæring, inntektsgivende arbeid, innflytelse i samfunnet og produktive ressurser.

Mål

Et av hovedmålene for norsk bistandssamarbeid er å bidra til å styrke kvinners rettigheter og muligheter til å delta aktivt og på lik linje med menn i det økonomiske, sosiale, politiske og kulturelle samfunnsnivå. Dette målet skal nås dels ved å integrere likestillingsaspektet i alt utviklingssamarbeid, dels ved å støtte spesielle tiltak rettet mot kvinner (eller menn) som har katalytisk

effekt for likestillingsutviklingen i samfunnet. Anslagsvis 70 pst. av verdens fattige er kvinner. En mer fattigdomsrettet bistand betyr derfor også en mer kvinnerettet bistand. Kvinnebevilgningen er et virkemiddel til å finansiere tiltak som kan styrke, mobilisere og synliggjøre kvinner slik at de får kraft til å være med å definere innrettingen av samfunnsutviklingen. Kvinnebevilgningen har fleksibiliteten som skal til for å finansiere kortsiktige og handlingsorienterte aktiviteter.

Rapport 1999

Det pågikk et kontinuerlig arbeid for å integrere kvinne- og likestillingsperspektivet i hele bistandsvirksomheten i 1999.

Kvinnebevilgningen var på 35 mill. kroner i 1999. Rundt 40 pst. av bevilgningen var øremerket bilaterale tiltak i Norges samarbeidsland.

Tiltakene som ble støttet falt innenfor områdene; kvinners menneskerettigheter og rettslige stilling, studier og opplæring for kvinner, likestilling, kvinner og arbeid/ økonomi og deltagelse i offentlig policy og planlegging. Det ble gitt støtte til en rekke prosjekter som drives av kvinneorganisasjoner i Norges samarbeidsland.

60 pst. av bevilgningen ble brukt til tiltak i regi av FNs fond, programmer og særorganisasjoner,

samt de multilaterale finansieringsinstitusjonene. En vesentlig del av bistanden som ble kanalisert multilateralt var støtte til kvinne- og likestillingssenheter i organisasjonene. Det ble lagt stor vekt på at likestillingsperspektivet skal gjennomsyre de multilaterale organisasjoners arbeid. I forbindelse med forberedelsene til FNs spesialsesjon om oppfølging av kvinnekongressen i Beijing ble det gitt støtte både gjennom bilaterale og multilaterale kanaler.

I 1999 ble det foretatt en evaluering av norsk støtte for å styrke integrering av kjønnsperspektivet i multilaterale organisasjoner. Konklusjonen av evalueringen var at en ikke er kommet langt nok i gjennomføringen av integrering av kjønnsperspektivet. Det ble foreslått at Norge skal fortsette å være en pådriver og katalysator i dette

arbeidet. Pådriverrollen skal underbygges gjennom finansiell støtte.

Budsjett 2001

Tiltak som fremmer kvinners deltakelse innenfor det politiske og økonomiske system, og som fremmer deres rettigheter, gis høy prioritet. I tråd med strategien for kvinne- og likestillingsrettet utviklingssamarbeid og målet om fattigdomsretting av bistanden gis det prioritet til områdene helse, utdanning og ressursforvaltning. Oppfølging av FNs spesialsesjon "Women 2000; Gender Equality, Development and Peace" vil bli prioritert.

For 2001 foreslås bevilget 35 mill. kroner.

Kap. 157 Næringsutvikling og økonomisk utvikling, jf. kap. 3157

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
70	Tilskudd til næringsutviklingstiltak, <i>kan overføres</i>	57 000	57 000	57 000
71	NORFUND - Tilskudd til tapsavsetning ved investeringer i utviklingsland, <i>kan overføres</i>	37 500	37 500	56 250
72	Finansieringsordning for utviklingstiltak, <i>kan overføres</i>	277 965	277 000	437 000
80	Avskrivning - tap på garantier	11 295		
90	Låneordningen for utvikling av næringslivet i utviklingsland, <i>kan overføres</i>	67 040	75 000	
91	NORFUND - Grunnfondskapital ved investeringer i utviklingsland, <i>kan overføres</i>	112 500	112 500	168 750
	Sum kap 157	563 300	559 000	719 000

Økningen under kap. 157 Næringsutvikling og økonomisk utvikling er spesielt knyttet til at relevante næringslivstiltak (anslagsvis 160 mill. kroner) tidligere finansiert over regionbevilgningene på kap. 150 i 2001-budsjettet foreslås finansiert over kap. 157.

Regjeringen foreslår at en helhetlig satsing på verdiskaping gjennom næringsutvikling skal få en bredere plass i norsk utviklingssamarbeid. På denne måten vil Norge bidra til fattigdomsreduksjon gjennom å skape økonomisk vekst og arbeidsplasser. Det er først og fremst gjennom privat sektors næringsvirksomhet at utviklingslandene kan skape et godt økonomisk fundament for økte skatteinntekter og dekning av offentlige utgifter til helse og utdanning. Satsingen videre-

føres langs de linjer som er skissert i strategien for støtte til næringsutvikling i sør som Stortinget har sluttet seg til. Innenfor bilateralt og multilateralt samarbeid i sin alminnelighet skal det arbeides for en styrking og integrering av næringsutviklingsperspektivet. Blant annet vil en ved utarbeidelsen av landanalyser alltid vurdere næringsutviklingsaspekter nøye. Når det gjelder arbeidet for å mobilisere norske ressurser har Regjeringen funnet det nødvendig å arbeide for en forenkling av virkemiddelapparatet på dette området og en styrking av samarbeidet med relevante norske aktører. Det er derfor foreslått konkrete endringer i virkemiddelapparatet og i forvaltningen av ordningene. I tråd med Stortingets ønske er disse endringene gitt en relativ bred omtale.

Som en oppfølging av strategien er det foretatt en bred gjennomgang av dagens virkemiddelapparat på investeringssiden. Dette virkemiddelapparatet har i utgangspunktet vært rettet mot å bidra til norske investeringer i utviklingslandene. Gjennom kontakt med norsk næringsliv har en forsøkt å få fram hva de anser er de begrensende faktorene for økte norske investeringer i utviklingslandene. Denne prosessen viste at det er ønske om en sterkere og mer forutsigbar innsats fra myndighetenes side, en klarere rollefordeling mellom dagens aktører, fokus på risikodeling heller enn subsidier og behov for en forenkling av ordningene og virkemiddelapparatet. Det er blant annet disse anbefalingene som er lagt til grunn for Regjeringens forslag til endringer i budsjettet for 2001.

Regjeringen foreslår derfor at alle ordninger knyttet til investeringer som skal gjøres på forretningsmessig grunnlag samles i NORFUND, mens NORAD får et utvidet ansvar for tilskuddsordninger for næringsutvikling og for tiltak knyttet til å bedre rammebetingelsene for næringsutvikling i utviklingsland. En slik endring vil gjøre det enklere for norske aktører å forholde seg til virkemiddelapparatet. Samtidig vil det frigjøre ressurser i NORAD til økt innsats for tiltak som kan bedre rammebetingelser og andre forhold som er nødvendig for å skape næringsutvikling i utviklingslandene.

I denne sammenheng har en også vurdert NORADs subsidierte låneordning, jf. kap. 157, post 90 i St. prp. nr. 1 (1999-2000). Ordningen har bidratt til mange norske investeringer i utviklingslandene, men den har hatt en konkurransevridende effekt. Regjeringen har bl.a. merket seg OECD/DACs kritiske omtale av ordningen i fjorårets gjennomgang av norsk bistand, jf. DAC Report no 36 (1999) s. 51. En har også notert seg investeringsrapportens understreking av næringslivets prioritering av risikoavlastning framfor subsidier. Når mulighetene til å gi markedsbaserte lån allerede finnes i NORFUND, for øvrig en ordning som ikke har blitt benyttet p.g.a. "konkurransen" med den subsidierte ordningen, finner Regjeringen det hensiktsmessig å legge ned NORADs subsidierte låneordning, og gi NORFUND eneansvaret for lån til private investeringer. For å muliggjøre økt satsing på risikoavlastning står en styrking av NORFUNDs kapital sentralt i Regjeringens innsats for å bidra til norske investeringer i utviklingslandene. Fondet vil derfor i 2001 bli tilført ekstra midler som tilsvarer dagens bevilgning til den subsidierte ordningen.

Regjeringen foreslår at endringen blir iverksatt fra årsskiftet 2000/2001 eller så snart det er praktisk mulig og at ansvaret for forvaltningen av dagens portefølje og refinansiering blir NORFUNDs ansvar innenfor fondets administrative rammer. Siden NORFUND er et særlovselskap foreslås at alle utestående fordringer overføres fondet. I dag tilfaller renter og avdrag statskassen via NORAD. Med den nye ordningen vil disse inntektene gradvis tillegges NORFUNDs kapital og rapporteres i statsregnskapet. Midlene er allerede belastet bistandsrammen og tap blir i dag i hovedsak avskrevet uten ny bevilgning. Overføring til NORFUND vil bidra til å styrke fondets kapasitet og midlene vil på denne måten fortsatt bli brukt til utviklingsformål, noe som var forutsetningen for at de i sin tid ble belastet bistandsrammen. Det er grunn til å tro at NORFUND som en forretningsmessig drevet institusjon vil kunne bidra til å styrke forvaltning av låneporteføljen. En slik ordning vil også innebære en forenkling av dagens ordning hvor en har årlig tilførsel av midler og hvor tap på ordningen må forelegges Stortinget, jf. forslag til romertallsvedtak X i fjorårets budsjett.

For garantiordningen for eksport til og investeringer i utviklingsland, som administreres av GIEK, har Regjeringen notert seg Stortingets beslutning i Revidert Nasjonalbudsjett om å øke garantirammen til 1,5 mrd. kroner. I dag skal prosjekter som mottar garanti under denne ordningen forelegges NORAD til godkjenning. Som en forenkling foreslås at det skal være opp til GIEK å vurdere om de ønsker å forelegge prosjektene for NORAD eller NORFUND. Det foreslås videre at GIEK får et samlet ansvar for garantiordninger på dette området, inkludert de ordninger som NORAD hittil har hatt ansvaret for, men som har kommet i skyggen av den subsidierte låneordningen. En vil også arbeide videre med investeringsrapportens forslag om å finne mekanismer for å avlaste norske investorers valutarisiko ved investeringer i utviklingsland.

Ut over tilskudd fra land- og regionbevilgningene har NORAD i dag mulighetene til å støtte tiltak for næringsutvikling og infrastruktur gjennom blandede kreditter og parallellfinansiering. I de to sistnevnte tilfellene er dette tilskudd som utgjør gaveelement i forbindelse med kjøp av varer og tjenester fra norske selskaper, og er ordninger hvor finansieringen i større eller mindre grad er bundet til kjøp i Norge. Det foreslås at det opprettes en ny ubunden finansieringsordning som først og fremst tenkes benyttet ved finansiering av utviklingsprosjekt som ikke kan finansieres

utelukkende på markedsvilkår eller bør finansieres med gavebistand, men hvor innkjøp skal skje gjennom internasjonal anbudskonkurranse.

Det foreslås at den nye ordningen, sammen med dagens blandede kreditt og parallellfinansiering, utgjør én budsjettpost – én finansieringsordning. Ordningen vil i tillegg til dagens bevilgninger til de to nevnte ordninger omfatte midler fra regionbevilgningene omtrent i den størrelsesorden de i dag finansierer denne type prosjekter. Omfordelingen vil derfor i praksis kun bety en 'øremerking' av midler til prosjekter som kan motta lånefinansiering, først og fremst næringsutviklingstiltak og infrastrukturprosjekter. Endringen vil innebære økt fokus på lånefinansiering hvor norske midler vil inngå som gaveelement i en totalfinansiering. På denne måten vil en strekke midlene lenger ved at det utløses addisjonelle ressurser. Organiseringen med én budsjettpost vil gi en mer slagkraftig bevilgning og skape rom for økt fleksibilitet når det gjelder finansieringsform og kanal. Ordningen foreslås å ha en finansiell ramme på 437 mill. kroner.

Opplegget innebærer at ordningen med blandede kreditter, som er under evaluering, ikke endres i 2001, men videreføres innenfor denne felles bevilgningen. Opplegget reiser dermed et prinsipielt spørsmål: bevilgningen vil omfatte både bundne og ubundne midler. Regjeringen legger i denne sammenheng vekt på at det i Stortinget er bred enighet om at en skal arbeide for avbinding, men at det også er enighet om at dette må skje i takt med avbinding i andre land. Samtidig lar en internasjonal avtale om avbinding vente på seg. Gjennom en samlet finansieringsordning vil en kunne ta hensyn til land- og sektorspesifikke forhold og ha muligheten til gradvis å fase ut bundne blandede kreditter samtidig som en faser ubundne kreditter inn - i takt med internasjonale avtaler om avbinding og andre lands praksis. Sverige har allerede et slikt arrangement og i Danmark er en lignende ordning under etablering.

Øvrige støtteordninger til investeringstiltak foreslås beholdt i NORAD, siden det her også skal legges til grunn utviklingsmessige vurderinger ved tildelingen. Dette gjelder ordninger som har betydelige element av subsidiering, for eksempel støtte til forundersøkelser, opplæring og handelssrelaterte tiltak. Det foreslås at disse ordningene samles i én post for næringsutvikling i sør, med et nytt og bredere mandat, som inkluderer tiltak for å bedre rammebetingelser for næringsvirksomhet generelt. Posten vil også omfatte støtte til utbygging av infrastruktur ved norske selskapers etableringer i utviklingsland. Denne utvidede bevilg-

ningen vil også kunne finansiere støtte til samarbeidsinitiativ fra norsk næringsliv der dette bidrar til næringsutvikling i sør.

Med ovenstående endringer vil virksomheten og forvaltningsansvaret på dette området deles inn i tre deler:

- én ordning for lån og egenkapital til investeringer i utviklingsland, som forvaltes av NORFUND.
- én tilskuddsordning hvor en på rene gavevilkår støtter virksomhet som bidrar til næringsutvikling i sør, som forvaltes av NORAD, og
- én finansieringsordning for infrastrukturprosjekter og andre prosjekter som kan motta lånefinansiering, som forvaltes av NORAD.

Det skal utarbeides nye retningslinjer for bruken av de to ordningene som forvaltes av NORAD. Det vil bli lagt vekt på forenkling og fleksibilitet. Det er viktig å understreke at det også blir gitt betydelig støtte til næringsutvikling i Norges samarbeidsland gjennom tilskudd fra land- og regionbevilgningene og gjennom frivillige organisasjoner. Dette dreier seg om ulike tiltak innenfor veiledning og opplæring for småforetak og tilskudd til mikrokreditter og andre kredittordninger. Oppfølgingen av strategien for næringsutvikling innenfor det bilaterale utviklingssamarbeidet sikter mot en bedre sammenheng i de ulike tiltakene på landnivå.

Regjeringen vil arbeide sterkere for å trekke norsk næringsliv og norske investorer med i arbeidet med å utvikle privat sektor i utviklingslandene, både som rådgivere og aktører i utviklingssamarbeidet. Samtidig vil Regjeringen stille krav til norske bedrifters handlemåte. Forum for næringsutvikling og dets arbeidsgrupper, sammen med Kompakt, er viktige organer for konsultasjon og samspill mellom myndigheter, fagbevegelse, frivillige organisasjoner og næringsliv på dette området.

Ordningene innenfor næringsutvikling og næringslivssamarbeid har vært benyttet i land som av OECD/DAC er definert som lavere middelinntektsland og land med inntekt per innbygger lavere enn disse, dvs. under BNP/capita USD 3035, i tillegg til i Sør-Afrika, Botswana og det palestinske området. Regjeringen foreslår at denne grensen økes til BNP/capita USD 5295, dvs. at en inkluderer noen mellominntektsland som Brasil, Chile og Mexico. Norsk næringsliv legger stor vekt på denne endringen fordi det vil bringe norske regler ajour med Verdensbankens og andre lands investeringsfonds grenser. En slik endring vil gi Norge mulighet til å bidra til investeringer i

slike land når dette er ønskelig ut fra utviklingspolitiske prioriteringer. Dagens prioritering av prosjekter i prioriterte land og regioner skal videreføres slik at en unngår en tyngdeforskyvning fra de fattigste landene.

Gjennomføring av næringsutviklingstiltak, fra søknadsprosess til slutføring/utbetaling av støtte, tar ofte flere år og mange prosjekter faller bort i løpet av prosessen. Det er derfor nødvendig med tilsagnsfullmakter for å kunne gi støtte til prosjekter som fullføres/utbetales i senere budsjetterminer, jf. forslag til romertallsvedtak IX. Det foreslås videre, jf. forslag til romertallsvedtak X, at Utenriksdepartementet gis fullmakt til å kunne omdisponere mellom postene på kapitlet for å få til en mest mulig effektiv utnyttelse av bevilgningene.

Post 70 Tilskudd til næringsutviklingstiltak, kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

Bevilgningen omfatter tidligere bevilgninger for direkte støtte til norsk næringslivs engasjement ved næringsutvikling i utviklingsland og støtte til handelsrelaterte tiltak. I tillegg omfatter bevilgningen støtte til tiltak for næringsutvikling i sør som normalt ikke faller inn under andre ordninger, men som klart oppfyller intensjonene i strategien for næringsutvikling i sør. En felles bevilgning er naturlig blant annet fordi en på denne måten får samlet de fleste rene støttetiltak som rettes mot å mobilisere norske næringslivsaktører til innsats for næringsutvikling i sør. Samtidig gir en samlet utvidet bevilgning anledning til å ta høyde for de forsinkelser og den usikkerhet som ofte oppstår i gjennomføringen av prosjekter i utviklingsland, slik at bevilgningen kan utnyttes best mulig.

Erfaringene viser at en viktig hindring for norske investeringer i utviklingsland ofte ligger i næringslivets ressursituasjon og vilje til å satse på vanskelige og til dels ukjente markeder. Det er derfor nødvendig å bidra til å minske risiki som er forbundet med slike etableringer. Mangel på erfaring og kunnskap om forholdene i utviklingsland skaper også behov for å støtte bedrifters forberedelser og forundersøkelser. Når en beslutning om investering er tatt er det dessuten viktig å bidra til at nødvendig opplæring av lokale ansatte sikrer langsiktig bærekraft og kompetanseoverføring. Ofte mangler det også tilstrekkelig infrastruktur. Ved å støtte grunnlagsinvesteringer kan slike problemer reduseres. De lokale krav til miljø-

standarder er ofte lavere enn norske krav. Støtte til miljøinvesteringer kan bidra til at etableringer som skjer med deltakelse av norske bedrifter i et utviklingsland oppfyller norske krav på miljøområdet.

Posten dekker delfinansiering av kostnader til prosjektidentifikasjon og forundersøkelser i forbindelse med investeringsprosjekter, delfinansiering av opplæringskostnader, grunnlagsinvesteringer og miljøinvesteringer i forbindelse med etableringer. Posten blir også benyttet til konsulentassistanse for vurdering av miljøvirkninger og andre sider ved prosjektforslag både på investerings- og eksportsiden, innhenting av spesialkompetanse i forbindelse med NORADs og NORFUNDs arbeid for å stimulere til næringslivssamarbeid mellom Norge og utviklingslandene, samt informasjon til norsk næringsliv.

Finansiering av tiltak er vanligvis basert på søknad fra en norsk bedrift. For forundersøkelser inngås det avtale med den norske bedriften om finansiering. NORADs andel utgjør i utgangspunktet 50 pst. av kostnadene. Finansiering av opplæringstiltak er normalt basert på en avtale med den lokalt etablerte bedrift. Normalt utgjør NORADs andel av finansieringen 50 pst. av opplæringskostnadene. Nødvendige grunnlagsinvesteringer finansieres som oftest med 80 pst. av kostnadene og er basert på en avtale mellom NORAD og den lokalt etablerte bedriften. I den grad slik støtte er knyttet til norske selskapers investeringer i samarbeid med NORFUND, skal prosjektene forelegges NORFUND på egnet måte for å sikre at prosjektene er kommersielt levedyktige. Finansiering av miljøinvesteringer kan dekke de ekstrakostnader som oppstår for å bringe den etablerte bedrifts miljømessige standard fra lokale krav til norske krav. I en innsats for å trekke norsk næringsliv og fagbevegelse med i utviklingsarbeidet vil bevilgningen også kunne finansiere tiltak til samarbeidsinitiativ med norsk næringsliv der dette bidrar til å oppnå de overordnede målsettinger.

Et viktig element i en helhetlig satsing på næringsutvikling er handelsspørsmålet. Næringslivet i ethvert land hemmes dersom store begrensninger legges på adgangen til andre lands markeder. En av prioriteringene i denne satsningen er støtte til tiltak som kan bedre markedsadgangen for landenes produkter. Tiltak som fremmer utviklingslandenes eksport i sin alminnelighet vil få økt prioritet og vil omfatte blant annet bistand til produktutvikling, produksjon, kvalitetsfremmende tiltak, institusjonsutvikling og støtte til bedre utnyttelse av internasjonale han-

delsregimer. Tilskuddsordningen omfatter støtte til eksportfremmende tiltak i samarbeidsland og -regioner. I tillegg gis det støtte til norske importører for import fra de samme landområdene samt fra enkelte andre utvalgte land. For norske importører er det etablert en garantiordning og en ordning for støtte til markedsføring. Sistnevnte dekker normalt 50 pst. av dokumenterte utgifter, mens garantiordningen kan gi kompensasjon for opptil 90 pst. av tap som skyldes kvalitetsmangler og for sen levering. Garantiordningen har en ramme på 20 mill. kroner. Det gis også tilskudd til oppsøkende virksomhet og utstilling av varer i NORADs galleri.

Ordningen vil også prioritere tiltak gjennom de internasjonale handelsorganisasjonene slik at utviklingslandene i større grad blir satt i stand til å nyttiggjøre seg de mulighetene som globaliseringen har skapt. Dette krever et samspill av nasjonale reformer, oppbygging av nødvendig infrastruktur, opplæring av arbeidskraft og en målrettet bistand. I tråd med strategien vil det her bli lagt grunnlaget for et utvidet samarbeid med de internasjonale handelsorganisasjonene ITC, UNCTAD og WTO. Det arbeides også med å styrke forbindelsene mellom tiltak innen tradisjonell landbruk-utvikling og strategiens satsningsområder.

Som ledd i arbeidet med å styrke Norges samhandel med utviklingslandene er GSP ordningen blitt revidert. Unntakslistene for industrivarer er betydelig redusert, slik at varetilbudet nå omfatter de fleste varer, med unntak av enkelte tekstiler, klær og sko. Regjeringen vil øke innsatsen for å få til en bedre utnyttelse av ordningen, bl.a. vil informasjonsarbeidet overfor utviklingslandene bli styrket.

Erfaringene med arbeidet for å fremme næringsutvikling i sør tilsier at det er behov for betydelig handlingsrom i virkemiddelbruken. Både fra myndigheter og næringsliv i mottakerland samt fra norsk næringsliv er det kommet gode forslag til tiltak som har falt utenfor de klart definerte bedriftsrettede ordningene. Bevilgningen skal derfor dekke utviklingen av institusjonelle rammeverk, kompetanseutvikling for det lokale næringsliv, støtte til finansieringsordninger for små og mellomstore bedrifter og direkte støtte til etableringer og investeringer på bedriftsnivå. Bevilgningen kan også benyttes til forstudier og rådgivning i denne forbindelse, men vil prioritere tiltak som normalt ikke kan dekkes inn over andre budsjettposter og tiltak som klart oppfyller intensjonene i strategien for næringsutvikling i sør. Et eksempel på dette vil være initiell støtte til sosiale prosjekter som etableres i tilknytning til

norske selskapers investeringer i utviklingsland. Slik støtte kan virke initierende og medvirke til at norske selskapers tiltak blir gjennomført på en måte som bygger opp under de overordnede målsettingene for utviklingssamarbeidet.

Mål

Målet for bevilgningen er å:

- bidra til næringsutvikling i utviklingslandene gjennom å stimulere norske bedrifter til å øke sitt engasjement, og bidra til at den etablerte næringsvirksomheten i størst mulig grad får varige og positive utviklingseffekter
- bidra til å øke eksporten fra utviklingslandene. Arbeidet med eksporttiltak i samarbeidsland og -regioner er uavhengig av om produktene ender opp i Norge. Kvalitetsfremmende tiltak, produkt- og institusjonsutvikling og markedsføring skal prioriteres
- bidra til utvikling av det lokale næringslivet i utviklingsland gjennom å stimulere til økt etablering av lønnsomme bedrifter.

Rapport 1999

- *Tilskudd til investeringsrelaterte tiltak (jf post 70.10 i budsjettet for 1999)*

Ca. 70 pst. av utbetalingene under posten gikk til tiltak i prioriterte land eller i samarbeidsregioner. Mesteparten gikk til programland og omfattet prosjekter innen telekommunikasjon, sementindustri og metallurgisk industri. De største utbetalingene gikk til to prosjekter i Bangladesh. 20 prosjekter fikk støtte til opplæring i forbindelse med etablering av produksjonsvirksomhet med i alt 10,2 mill. kroner. Støtten bidro til å gi de ansatte en opplæring som bedre sikrer en forsvarlig og effektiv drift av de foretatte investeringer.

Støtte til miljø- og grunnlagsinvesteringer har bidratt til at norske etableringer har miljøstandarder som tilfredsstillende norske krav og at nødvendig infrastruktur er på plass for å kunne drive bedriften effektivt. Innenfor dette området ble det støttet syv prosjekter med totalt 4,3 mill. kroner, alle i programland. Det største prosjektet gjaldt støtte til en sementfabrikk i Angola.

Når det gjelder støtte til forundersøkelser vil effekten av støtten først fremkomme på et senere tidspunkt, når endelig investeringsbeslutning fattes. Støtten gir imidlertid bedriftene mulighet til å innhente de opplysninger som er nødvendig for å fatte beslutningen på et best mulig grunnlag,

og dermed sikre at investeringen blir langsiktig og bærekraftig.

- Tilskudd og veiledning til produktutvikling og eksport fra utviklingsland (jf post 70.20 i 1999-budsjettet)

I 1999 ble det utbetalt 14,5 mill. kroner til ulike import- og eksportfremmende tiltak. Konkrete tiltak ble iverksatt mot det norske marked, bl.a. et import-seminar for norske importører, diverse støtte til markedsføring ved lansering av nye produkter, utstillinger av gave- og juteprodukter fra sør, reisestøtte til varemesser i Indonesia og Malaysia og støtte til en norsk handelsdelegasjons besøk i Sri Lanka. For å fremme utviklingslands eksport til det internasjonale marked ble det startet opp et samarbeid med UNIDO for å styrke ulike standardiseringsorgan i Sri Lanka når det gjelder sertifiseringer innen bl.a. miljø og kvalitet. Det ble også gitt støtte til et program for kompetanseheving i WTOs regelverk for relevante aktører i ulike asiatiske land i regi av en lankesisk organisasjon samt støtte til kvinners industri- og handelskammer i Sri Lanka. I samarbeid med ITC ble det igangsatt en studie for å vurdere opprettelsen av et pilotfond i Nepal for diversifisering av eksporten. Samarbeidet med handelsdepartementet i Mali for å bidra til å utvide smykkeproduksjonen med sikte på å skape eksportverdige produkter fortsatte. I samarbeid med juteindustrien i Bangladesh ble nye produkter presentert på den største internasjonale mesen for innredningstekstiler i Tyskland.

Budsjett 2001

For 2001 foreslås bevilget 57 mill. kroner.

I lys av at et økende antall investeringsprosjekter gjelder tiltak der NORFUND er aktuell som investor, vil en videreføre dagens arrangement med at 5 mill. kroner avsettes til faglige bistand fra fondet bl.a. for å sikre en aktiv innsats i lokale investeringsfond.

Det foreslås videre at Utenriksdepartementet gis tilsagnsfullmakter innenfor en totalramme på 100 mill. kroner, jf. forslag til romertallsvedtak IX. For å redusere risikoen forbundet med import fra utviklingsland, foreslås garantiordningen for import fra utviklingsland videreført med en økt ramme på 50 mill. kroner, jf. forslag til romertallsvedtak II. Garantiordningen er etablert for å redusere importørens risiko ved import fra utviklingsland. Dersom Økonomireglementets normalvilkår var lagt til grunn, jf. Funksjonelle krav pkt. 14. - 1.3, ville garantiordningen gitt et svakere incitament til å importere fra utviklingsland enn tilfellet er med dagens ordning, og en

ville ikke oppnådd den målsetting en har med ordningen.

Statens investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland (NORFUND)

Post 71 NORFUND – Tilskudd til tapsavsetning ved investeringer i utviklingsland, kan overføres. Post 91 NORFUND – Grunnfondskapital ved investeringer i utviklingsland, kan overføres.

Situasjonsbeskrivelse

Statens investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland (NORFUND) ble vedtatt av Stortinget i 1997 for å bidra til økonomisk vekst og sysselsetting i utviklingsland. Fondet er organisert som et særlovselskap eiet av den norske stat, og ledes av et eget styre som er ansvarlig for drift og forvaltning av kapitalen.

Fondets primære oppgave er å medvirke med risikovillig kapital, lån og garantier til utvikling av bærekraftig næringsvirksomhet i utviklingsland. Investeringene gjennomføres på kommersielle vilkår i form av direkte investeringer eller deltakelse i lokale investeringsfond. Direkte investeringer gjøres i samarbeid med norske bedrifter for å avlaste risiko og bidra til prosjektenes suksess. Norske investorer opererer enten alene eller i samarbeid med en lokal partner. Deltakelse i lokale investeringsfond tilfører kapital til fond som investerer i lokal næringsvirksomhet uten krav til deltakelse fra norske bedrifter. Begge virkemidler er nødvendige for utvikling av en lønnsom privat sektor i utviklingsland.

Fondskapitalen skal være av en slik størrelse at driften lar seg finansiere av fondets løpende kapitalinntekter, slik tilfellet er for tilsvarende fond i andre land. I all hovedsak vil avkastningen fra fondets prosjektinvesteringer ligge flere år frem i tid, slik at inntektene de første årene er begrenset til renteinntekter på innestående kapital. På denne bakgrunn legges det opp til at NORFUND årlig tilføres tilstrekkelig ny kapital til at driften kan dekkes av løpende renteinntekter. Fondet gjøres derved uavhengig av driftstilskudd og bevarer grunnkapitalen intakt. Samtidig må NORFUND gis finansiell styrke til å være en aktiv og forutsigbar partner for bedrifter som ønsker å etablere næringsvirksomhet i utviklingsland.

Regjeringens strategi for støtte til næringsutvikling i sør og den avsluttede gjennomgangen av norske virkemidler har underbygget målsettingen om å øke volumet av vellykkede investeringer i utviklingsland. NORFUND er med sin vekt på

kompetanseutvikling, risikoavlastning og lønnsomhet tiltenkt en sentral rolle i denne innsatsen. En styrking av fondets kapitalbase står derfor sentralt i Regjeringens innsats på området. Det er på dette grunnlag at det på den forvaltningsmessige siden er foreslått at alle ordninger knyttet til investeringer som skal gjøres på forretningsmessig grunnlag samles i fondet. Den praktiske konsekvensen blir først og fremst at den subsidierte låneordningen i NORAD legges ned (jf. tidligere omtale) og at det i framtiden blir opp til NORFUND å gi lån på markedsvilkår til norske investorer i utviklingsland.

Samtidig foreslår Regjeringen at ansvaret for eksisterende portefølje overføres fra NORAD til NORFUND så snart det er praktisk mulig. De samlede utestående fordringer utgjorde pr. 30. juni 2000 413 mill. kroner. Erfaring viser at tap og avskrivninger på lånene vil redusere verdien av porteføljen. Med den nye ordningen vil imidlertid de inntekter som kan inndrives gradvis tillegges

NORFUNDs kapital og rapporteres i statsregnskapet. Dette vil bidra til en gradvis styrking av fondets kapitalbase i årene som kommer og Regjeringen ser det som ønskelig at fondets forvaltningskapital økes til om lag 2 mrd. kroner i løpet av 3-5 år. Det tas sikte på å gjennomføre en evaluering av fondets virksomhet i løpet av de neste årene.

Mål

NORFUND skal være en drivkraft for næringsutvikling i utviklingsland gjennom å investere i lønnsom privat virksomhet i disse markedene. Fondet skal framstå som en profesjonell partner som med risikokapital og kompetanse bidrar aktivt i realiseringen av levedyktige prosjekter. Aktuelle prosjekter skal avveie økonomiske, sosiale og miljømessige hensyn.

Rapport 1999

- NORADs låneordning for utvikling av næringslivet i utviklingsland (jf. post 90 i 1999-budsjettet)

Region	Mill. kroner	Antall prosjekter
Afrika	3,2	1
Asia	62,5	5
Latin-Amerika	3,8	1

Det ble i 1999 utbetalt 69,5 mill. kroner under låneordningen til syv prosjekter. De to største utbetalingene var til en sementmølle og til et telekommunikasjonsprosjekt i Bangladesh.

Støtten har bidratt til å gi prosjektene en kapitalstruktur som gjør dem mer bærekraftige, samtidig som det har gitt viktige bidrag til sysselsetting, eksport, redusert import og økt bearbeidingsgrad av landets egne råvarer. Prosjektene har dessuten sikret innføring av en miljøvennlig teknologi.

- *Statens investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland (jf. post 71 og 91 i 1999-budsjettet)*

I løpet av 1999 inngikk NORFUND en samarbeidsavtale med IFC-Verdensbankgruppen som åpnet for tettere samarbeid på prosjektbasis og gir NORFUND tilgang til viktig kompetanse. Avtalen letter også kommunikasjonen mellom norske selskaper og IFC og har allerede resultert i flere fellesprosjekter. Også båndene til engelske CDC Group Plc har blitt styrket gjennom felles investeringer i lokale fond og samarbeid om

fondsforvaltning, strategiutvikling og opplæring av profesjonell stab. I tillegg har NORFUND blitt et aktivt medlem av INTERACT, et faglig samarbeidsforum for søsterorganisasjoner innen EU.

NORFUNDs portefølje omfattet ved årets slutt i alt 19 konseptgodkjente prosjekter, hvorav ni var direkte investeringer med norske partnere og ni var i lokale investeringsfond. Av en forvaltningskapital på 390 mill. kroner pr. 31.12.1999 var 360 mill. kroner bevilget til investeringer, hvorav 92 mill. kroner var utbetalt ved årsskiftet. Virksomhetens overskudd på 9,6 mill. kroner ble overført NORFUNDs overskuddsfond ved årets slutt.

Den geografiske verdifordelingen av NORFUNDs investeringer var 43 pst. i Afrika, 24 pst. i Asia, 21 pst. i Latin Amerika, 11 pst. i Midtøsten og 1 pst. i Sentral-Europa. Den samlede kapitaltilførsel til prosjektene utgjør om lag 1 700 mill. kroner om en regner med investeringene fra de andre partnerne som har investert sammen med NORFUND.

I løpet av året ble det for å sikre bærekraft i NORFUNDs prosjekter utarbeidet en prosjekt-

manual som fastlegger fondets retningslinjer for prosjektvurderinger, samt en egen manual for håndtering av miljøspørsmål, sosiale hensyn og menneskerettigheter. Sett i lys av hiv/aids-epidemien alvorlige konsekvenser for utvikling, vil en i 2001 se nærmere på hvordan dette kan bli tatt hensyn i fondets investeringsvirksomhet. Fondet hadde pr. 31.12.1999 åtte ansatte med bred erfaring fra internasjonal forretningsutvikling og staben forventes å øke med 4-5 personer i år 2000. Det vises for øvrig til egen årsrapport fra fondet.

Budsjett 2001

For 2001 foreslås bevilget 225 mill. kroner til NORFUND, fordelt med 56,25 mill. kroner som tapsavsetning (post 71) og 168,75 mill. kroner som grunnfondskapital (post 91).

Post 72 Finansieringsordning for utviklingstiltak, kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

Ordningen består av de to tidligere ordningene for blandet kreditt og parallellfinansiering, samt en ny mulighet for ubunden lånefinansiering, og er begrunnet i behovet for å forbedre rammebetingelsene for næringsutvikling i utviklingslandene. Dette dreier seg om både de internasjonale og de innenlandske rammebetingelser. Forbedring av de internasjonale rammebetingelsene skjer primært gjennom det multilaterale systemet, med vekt på forbedringer i regelverk som gjelder handel, investeringer og finansiering. Her vil Regjeringen følge opp innsatsen for å støtte de fattigste landenes interesser i internasjonale forhandlinger. Samtidig vil en også støtte landenes bestrebelser for å bedre de nasjonale rammebetingelsene blant annet gjennom makroøkonomiske reformer, utvikling av godt styresett og forbedring av institusjonelle forhold, som et velfungerende finansvesen samt nærings- og arbeidsorganisasjoner.

For de fattigste utviklingsland med stor gjeldsbelastning vil selv et gunstig lån i en utviklingsbank kunne bli vanskelig å betjene. Ved å tilby gunstig fullfinansiering på gavevilkår innenfor en multilateral ramme vil Norge styrke landenes muligheter til å gjennomføre sine utviklingsplaner. Denne delen av tilskuddsordningen benyttes normalt bare for tiltak i Norges samarbeidsland og -regioner, og primært i de fattigste av disse. Støtten gis til bunden samfinansiering på gavevilkår og brukes i hovedsak til samfinansier-

ing med utviklingsbankene (Verdensbanken, Asiabanken, Afrikabanken og Den interamerikanske utviklingsbanken), og kan i begrenset grad også støtte disse institusjonenes tiltak for å bedre rammebetingelsene for næringsutvikling. I noen utstrekning kan en også samfinansiere med bevilgningene til prioriterte land og regioner. Også blandet kreditt og opplæringsstøtte ved eksport kan benyttes til å finansiere deler av det samme totalprosjektet. Finansieringen er bundet til minimum 50 pst. leveranser fra Norge. Av de 50 pst. av leveransen som ikke kommer fra Norge, skal minst 20 pst. komme fra lokale eller regionale leverandører. Identifisering av prosjekter for parallellfinansiering skjer i samarbeid med utviklingsbankene og det aktuelle mottakerland. Prosjektene er gjenstand for anbudskonkurranse i Norge, og anbudsvinneren inngår kontrakt med ansvarlig institusjon i mottakerlandet. Norge og mottakerlandet inngår dessuten en landavtale om bistand til prosjektet. Utbetalingene skjer i takt med framdriften av prosjektet, slik at en normalt vil ha utbetaling over flere budsjetterminer.

Ved å kombinere bistandsmidler med kommersiell finansiering kan en bidra til å øke de totale kapitaloverføringer til utviklingslandene. Tilskuddet i denne type blandede kreditter kan gis for å subsidiere renten på en kommersiell kreditt og/eller gå til nedbetaling på selve kontrakten i form av kontantstøtte eller til fullfinansiering av selvstendige identifiserbare underprosjekter. Tilskuddet skal være så stort at gaveelementet i finansieringen fra Norge blir minst 50 pst. i de fattigste landene og 35 pst. i andre utviklingsland, jf. OECD/DAC retningslinjer. I en del tilfeller kan man også gå opp i en gaveandel på 80 pst.

I størst mulig utstrekning skal også den bundne delen av de blandede kredittene anvendes for kontrakter som er vunnet gjennom internasjonal anbudskonkurranse. Konkurransen om et prosjekt vil også kunne framstå ved at kjøper eller mottakerlandet forhandler med flere potensielle leverandører i forskjellige land før endelig leverandør velges. Kravet til norsk andel i kontrakten som finansieres med blandet kreditt, ble i 1997 senket fra 70 pst. til 50 pst. Når den norske andelen er under 70 pst., skal dette i sin helhet komme lokale eller regionale leverandører til gode. Finansiering under ordningen med blandede kreditter skal i størst mulig grad baseres på en anmodning om finansiering av et konkret prosjekt fra mottakerlandet. Dersom norsk leverandør søker, forutsettes det at mottakerlandets myndigheter bekrefter sin interesse for norsk fin-

ansiering og at prosjektet er en naturlig del av utviklingssamarbeidet med vedkommende land.

Et vesentlig argument for denne og andre bundne ordninger har vært å kunne tilby norske eksportører de samme finansieringsvilkår ved eksport til utviklingsland som konkurrenter i andre industrialiserte land. Det har de senere år funnet sted en nedgang i bruken av blandede kreditter fra OECD-landenes side til fordel for ubundne kreditter. Dette er et resultat av OECDs arbeid for å begrense bruken av bunden finansiering til prosjekt som anses som kommersielt lønnsomme. Samtidig har forhandlingene om en avtale om avbinding av all bistand til de minst utviklede landene fortsatt. Selv om en konsensusavtale lar vente på seg, har forhandlingene vist at et stort flertall land er villige til å avbinde sin bistand, inkludert ordningene med blandede kreditter. Disse forhold sammen med spørsmål om ordningens effektivitet ledet til at det i 1999 ble igangsatt en evaluering av ordningen med blandede kreditter. Resultatet av evalueringen vil foreligge 2. halvår 2000.

Regjeringen legger i dagens situasjon vekt på at det i Stortinget er bred enighet om at en skal arbeide for avbinding, men også at avbinding av norske ordninger må skje i takt med avbinding i andre land. Samtidig har det i flere sammenhenger også blitt understreket at anbudsforholdene i mange utviklingsland er lite gjennomsiktede og at andre tilpasninger ofte er både nødvendig og ønskelig. Det foreslås derfor at ordningen med bundne blandede kreditter videreføres omtrent på samme nivå som tidligere, men vurderes årlig i lys av de forhold som er nevnt ovenfor.

Behovet for en *ubunden* finansieringsordning har vært vist til i ulike faser av arbeidet med strategien for næringsutvikling i sør. Regjeringen foreslår derfor at det innenfor denne budsjettposten gis anledning til å tilby ubunden finansiering. Denne tenkes først og fremst tenkes benyttet ved utviklingsprosjekt som verken kan finansieres utelukkende på markedsvilkår eller bør finansieres med gavebistand, men hvor innkjøp skal

skje gjennom internasjonal anbudskonkurranse. Gjennom en utvidet finansieringsordning som består både av bundne og ubundne midler, samt samfinansieringsmidler med utviklingsbankene, vil en kunne ta hensyn til land- og sektorspesifikke forhold. Den felles ordningen gir en muligheten til gradvis å fase bundne blandede kreditter ut og ubundne kreditter inn - i takt med internasjonale avtaler om avbinding og andre lands praksis. Sverige har allerede et slikt arrangement og i Danmark er en lignende ordning under etablering.

Ved opplæring i utviklingsland i forbindelse med import fra Norge er det ofte behov for en mer omfattende opplæring av kjøper enn det som er tilfelle ved eksport til industrialiserte land. Tilsagn om finansiering av opplæring gis etter søknad fra den norske leverandøren. Det gis tilskudd til finansiering av ekstraordinær opplæring med inntil 3 pst. av kontraktsverdien. Utbetalingen skjer på grunnlag av avtale mellom NORAD og leverandøren. Det forutsettes at opplæringsprogram og budsjett er utarbeidet og at kjøper bekrefter at opplæringen har skjedd i henhold til avtalen. Tilskudd til opplæring kan gis både når totalleveransen er kommersielt finansiert eller helt eller delvis bistandsfinansiert.

Mål

Formålet med bevilgningen er å:

- bidra til at utviklingslandene kan gjennomføre prioriterte utviklingsprosjekter som ikke er bedriftsøkonomisk lønnsomme nok til kommersiell finansiering gjennom å bidra til gunstig fullfinansiering av prosjekter. Det er i denne sammenheng et siktemål å fremme deltagelse fra internasjonalt konkurransedyktige norske bedrifter.
- bidra til at mottager i utviklingslandene kan utnytte de produkter som kjøpes fra Norge slik at de i størst mulig grad bidrar til bærekraftig utvikling.

Rapport 1999

- Tilskudd til parallellfinansiering (jf. post 70.30 i 1999-budsjettet)

Region	Mill. kroner	Antall prosjekter
Afrika	92,2	12
Asia	19,3	4
Latin-Amerika	14,9	2
Det palestinske området	31,4	3
Balkan	54,8	2

I samarbeid med Verdensbanken har Norge i flere år vært involvert i rehabilitering av det elektriske distribusjonsnettet i Gaza og i den nordlige

delen av Vestbredden. I Bosnia og Hercegovina ble det i 1999 finansiert en rekke prosjekter innenfor vann- og elektrisitetssektoren.

- Tilskudd til blandede kreditter (jf. post 70.35 i 1999-budsjettet)

Region	Mill. kroner	Antall prosjekter
Afrika	12,0	2
Asia	28,6	3
Latin-Amerika	15,2	1
Balkan	13,6	1

De utbetalte beløp gikk i det alt vesentligste til vann- og elektrisitetsforsyningsprosjekter.

- Tilskudd til opplæring ved eksport fra Norge (jf. post 70.25 i 1999-budsjettet)

Region	Mill. kroner	Antall prosjekter
Afrika	2,2	4
Asia	1,2	6
Balkan	1,4	3

De største utbetalingene gikk til prosjekter i Makedonia og Malawi. Opplæringsstøtten medførte at leveransene fra Norge kunne utnyttes på en effektiv måte i mottakerlandene.

holdes om lag på samme nivå som i dag. Ordningen er tilført 160 mill. kroner fra regionbevilgningene, som tilsvarer det omfang som disse ordningene tidligere har finansiert prosjekter innenfor næringsutvikling og infrastruktur. Det foreslås videre at Utenriksdepartementet gis tilsagnsfullmakter innenfor en total tilsagnsramme på 1 500 mill. kroner jf. forslag til romertallsvedtak IX.

Budsjett 2001

For 2001 foreslås bevilget 437 mill. kroner. Fordeelingen mellom bundne og ubundne midler skal

Kap. 3157 Tilbakeføringer samarbeid med næringslivet, jf. kap. 157

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
70	Tilbakeføringer av støtte	125	50	50
71	Tilbakeføringer tilskudd blandede kreditter	15 000	10	8 410
80	Renteinnbetalinger	10 015	6 640	0
91	Innbetalinger avdrag	40 429	13 000	0
	Sum kap 3157	65 569	19 700	8 460

For enkelte ordninger under kap. 157, vil deler av de utbetalte midler bli tilbakeført, bl.a. gjelder dette tilbakeføringer av støtte og tilskudd til blandede kreditter. Tidligere har også inngått renter og avdrag under låneordningen, post 90. Siden ordningen foreslås nedlagt fra 2001 og forvaltningen av eksisterende lån foreslås overført Statens investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland (NORFUND) vil renter og avdrag i framtiden bli tillagt fondets kapital og reflekteres i fondets regnskap og i statsregnskapet.

Post 70 Tilbakeføringer av støtte

De beløp som tilbakeføres under denne posten gjelder tilbakebetaling av støtte til forundersøkelser.

Post 71 Tilbakeføringer tilskudd blandede kreditter

Under ordningen med blandede kreditter vil det i enkelte saker være aktuelt å tilbakeføre utbetalt

rentesubsidie/tilskudd fra konto i Norges Bank og/eller påløpne renter på innskudd.

Post 80 Renteinnbetalinger

Posten har dekket renteinnbetalinger i forbindelse med lån gitt under låneordningen, jf. kap. 157, post 90 i tidligere års budsjetter. Ordningen foreslås nedlagt fra 2001 og forvaltningen er foreslått overført NORFUND og rentene tillegges fondets kapital og reflekteres i fondets regnskap og statsregnskapet.

Post 91 Innbetaling av avdrag

Posten har dekket avdrag i forbindelse med lån gitt under låneordningen, jf. kap. 157, post 90 i tidligere års budsjetter. Ordningen foreslås nedlagt fra 2001 og forvaltningen er foreslått overført NORFUND og avdragene tillegges fondets kapital og reflekteres i fondets regnskap og statsregnskapet.

Kap. 158 Utredning, forskning, evaluering og kvalitetssikring

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
01	Driftsutgifter	86 275	87 300	90 000
70	Tilskudd til forskning om utviklingsspørsmål, <i>kan overføres</i>	42 199	47 500	52 500
	Sum kap 158	128 474	134 800	142 500

Midler stilt til disposisjon under dette kapitlet skal bidra til å styrke kvaliteten på det norske utviklingssamarbeidet. Kapitlet omfatter konsulenttjenester, herunder samarbeidsavtaler med

norske institusjoner, og dekker også evalueringsvirksomheten og støtte til utviklingsforskning i Norge.

Post 01 Driftsutgifter*Evalueringer og faglig bistand**Mål*

Målet er å bidra til å bedre kvaliteten på det norske utviklingssamarbeidet gjennom evalueringer og kjøp av konsulenttjenester for gjennomføring av ulike former for studier og utredninger. Konsulenttjenester brukes for å bedre beslutningsgrunnlaget for tiltak som er til vurdering for eventuell norsk støtte og i forbindelse med oppfølging og vurdering av pågående tiltak. Slike tjenester brukes også i forbindelse med utvikling av metoder for kvalitetssikring og utredning av utviklingsfaglige spørsmål. Det benyttes tjenester fra departementer og andre norske offentlige forvaltningsinstitusjoner, men også fra forsknings- og utredningsinstitusjoner og fra konsulentfirma. For å sikre tilgjengeligheten av slike konsulenttjenester er det inngått samarbeids- og rammeavtaler med en rekke sentrale institusjoner. Faglige konsulenttjenester kjøpes også lokalt i utviklingslandene. Gjennom evalueringsarbeidet skal erfaringer fra utviklingssamarbeidet systematiseres for å forbedre pågående og framtidig virksomhet og for å gi uavhengige vurderinger om bruken av midlene til bevilgende myndigheter og offentligheten.

Rapport 1999

NORAD hadde i 1999 samarbeids- og rammeavtaler med følgende 23 institusjoner: Chr. Michelsens Institutt, Det Kgl. Selskap for Norges Vel, Diakonhjemmets internasjonale senter, Direktoratet for naturforvaltning, Fiskeridirektoratet/Havforskningsinstituttet, Institutt for menneskerettigheter/Universitetet i Oslo, Kommunenes sentralforbund, Lærerutdanningens internasjonale senter/Høgskolen i Oslo, Norges vassdrags- og energiverk, Norges fiskerihøgskole, Norges landbrukshøgskole/Noragric, Norsk institutt for by- og regionforskning, Oljedirektoratet, Riksantikvaren, Senter for internasjonalt samarbeid og utvikling under Agderforskning/Høgskolen i Agder, Sjøfartsdirektoratet, Statens forurensningstilsyn, Statens helsetilsyn, Statens Teleforvaltning, Statens ernæringsråd, Statistisk sentralbyrå, Statens kartverk og Vegdirektoratet. Forbruket under disse rammeavtalene utgjorde til sammen 29,1 mill. kroner.

Kjørven/Øgrey-utvalget anbefalte i sin rapport "Organisering og bruk av norsk miljøkompetanse

i bistanden" (1998) en videreføring av fagsamarbeidet mellom NORAD og miljøforvaltningen med forslag til etablering av fagsenter-avtaler for å styrke kvalitet og bruk av den eksterne norske miljøfagbasen. Det styrkede samarbeidet med miljøforvaltningen ble etablert i 1999 og i løpet av sommeren 2000 kom den siste av i alt 7 fagsenter-avtaler på plass. Innenfor fagsenter-modellen er det etablert en ordning med utveksling av miljøfaglig kompetanse hvor NORAD har tatt imot hospitanter fra Direktoratet for naturforvaltning, Statens Forurensningstilsyn og Miljøverndepartementet.

I tillegg til samarbeids- og rammeavtaler med de ovennevnte institusjoner er det også benyttet en rekke eksterne konsulenter til enkeltoppdrag. Eksterne fagmiljøer er benyttet som følger innen de ulike resultatområder:

- Sosial utvikling, herunder forskning: sju oppdrag med en ramme på 13 mill. kroner.
- Økonomisk utvikling: ni oppdrag med en ramme på 4,3 mill. kroner.
- Fred, menneskerettigheter og demokrati: tre oppdrag med en ramme på 10,3 mill. kroner.
- Miljø og naturressursforvaltning: fire oppdrag med ramme på 5,2 mill. kroner.

Budsjettet for departementets evalueringsvirksomhet var i 1999 på 17,3 mill. kroner. Dette var en økning på 2 mill. kroner i forhold til 1998.

Departementet publiserte følgende evalueringsrapporter i 1999, alle på engelsk:

- 01.99 "WID/Gender Units and the Experience of Gender Mainstreaming in Multilateral Organisations"
- 02.99 "International Planned Parenthood Federation – Policy and Effectiveness at Country and Regional Levels"
- 03.99 "Evaluation of Norwegian Support to Psycho-Social Projects in Bosnia-Herzegovina and the Caucasus"
- 04.99 "Evaluation of the Tanzania-Norway Development Cooperation 1994-7"
- 05.99 "Building African Consulting Capacity"
- 06.99 "Aid and Conditionality. The Role of the Bilateral Donor: A case Study of Norwegian-Tanzanian Aid Relationship"
- 07.99 "Policies and Strategies for Poverty Reduction in Norwegian Development Aid"
- 08.99 "Aid Coordination and Aid Effectiveness"
- 09.99 "Evaluation of the United Nations Capital Development Fund"
- 10.99 "The Association of European Parliamentarians for Africa - The African European Institute"

For nærmere beskrivelse av virksomheten og de enkelte rapportene vises til årsmelding 1999 for departementets **evalueringsvirksomhet**.

Av arbeid som ble startet i 1999 og som vil foreligge i 2000, nevnes evalueringene av:

- Et prosjekt om fredsbevaring og konflikthåndtering i det sørlige Afrika
- Norske frivillige organisasjoners bistandsvirksomhet i Nicaragua
- Forsknings samarbeidet mellom Norge og utviklingsland i NUFU-programmet
- Ordningen med blandede kreditter
- Særbevilgningen for miljø i bistandsvirksomheten

Budsjett 2001

For 2001 foreslås bevilget 90 mill. kroner.

Post 70 Tilskudd til forskning om utviklings spørsmål, kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet har det generelle ansvar for støtte til forskning og utdanning i Norge, inkludert forskning om internasjonale spørsmål. Som en oppfølging av Utenriksdepartementets sektoransvar på utviklingsområdet finansieres utviklingsrettet forskning om forhold i utviklingsland over denne posten.

Norges forskningsråd er en sentral samarbeidspartner i forbindelse med planlegging, gjennomføring, evaluering og formidling av bistandsfinansiert forskning. Størstedelen av bevilgningen administreres av Norges forskningsråd. Dette omfatter både langsiktige forskningsprogrammer og basisbevilgningen til Chr. Michelsens institutt (CMI). Det norske bidraget til Det nordiske Afrikainstituttet finansieres også over denne posten.

Mål

Det overordnede målet for støtte til norsk utviklingsforskning er å bidra til langsiktig kunnskapsutvikling som kan tjene som grunnlag for utforming av en integrert norsk sør-politikk og planlegging og oppfølging av norsk bistand.

Rapport 1999

Det ble i 1999 utbetalt i overkant av 42 mill. kroner til utviklingsforskning, hvorav om lag 38,5 mill. kroner ble forvaltet av Norges forskning-

sråd. Dette omfattet støtte til følgende forskningsprogram:

- Tvungen migrasjon, ressurskonflikt og utvikling
- Det multilaterale systemet på utviklingsområdet
- Utviklingsorientert fiskeriforskning
- Biologisk mangfold – dynamikk, trusler og forvaltning
- Globalisering og marginalisering: Fler- og tverrfaglig forskning om utviklingsveier i sør

Det ble videre gitt støtte til kompetansebyggende tiltak innen antropologisk film og kvinneverett, dokumentasjon av norsk utviklingshjelps historie samt et stipendprogram for norske forskere som deltar i samarbeid med universiteter i utviklingsland. Forskningsrådet administrerte også basisbevilgningen til CMI på 9 mill. kroner.

Det ble i 1999 inngått en femårig rammeavtale med Norges forskningsråd. Avtalen skal bidra til en mer fleksibel forvaltning av forskningsstøtten. Gjennom avtalen legges det også opp til en mer aktiv og målrettet formidling av forskningsresultatene.

Det nordiske Afrikainstituttet mottok 2,7 mill. kroner i grunnfinansiering.

Strategien for styrking av forskning og høyere utdanning i tilknytning til Norges forhold til utviklingslandene ble ferdigstilt i 1998. Strategien har lagt grunnlaget for et tettere samarbeid mellom norske aktører involvert i utviklingsrelatert forskning og forskning og kompetansebygging i utviklingsland.

Budsjett 2001

Strategien for styrking av forskning og høyere utdanning, så vel som rammeavtalen mellom Utenriksdepartementet og Norges forskningsråd, legger grunnlaget for en bedre samordning av den norske satsningen på forskning om utviklingsspørsmål. Det vil bli lagt økt vekt på formidling av forskningsresultater og effektiv utnyttelse av de ressurser som stilles til rådighet for de langsiktige forskningsprogrammene.

Det vil bli lagt vekt på å støtte opp om en ordning administrert av Norges forskningsråd hvor norske forskere kan søke stipend for opphold ved CGIAR (Consultative Group on International Agricultural Research) – instituttene.

Regjeringen ønsker videre å trekke norske fagmiljøer aktivt med i bl.a. den norske oppfølgingen av GAVI-initiativet og i innsatsen mot hiv/aids-epidemien.

Mange av de utfordringer utviklingslandene står overfor er spørsmål av global karakter. Det skal derfor arbeides for at sentrale norske forskningsmiljøer, med regulære forskningsmidler,

adresserer problemstillinger som har relevans for de utfordringer utviklingslandene står overfor. For 2001 foreslås bevilget 52,5 mill. kroner.

Kap. 159 Tilskudd til ymse hjelpetiltak

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
70	Tilskudd, <i>kan overføres</i>	0	48 350	70 466
	Sum kap 159	0	48 350	70 466

Utenriksdepartementet foreslår at den fullmakten departementet har til å kunne gi tilskudd til enkelttiltak på inntil 2 mill. kroner videreføres, og at bruk av midler utover dette beløp og inntil 6 mill. kroner, kan besluttes ved Kgl. res., jf. forslag til romertallsvedtak XII. Bruk av midler til enkelttiltak utover 6 mill. kroner legges frem for Stortinget.

Fullmaktene forutsettes bare brukt når det er ønskelig å bevilge midler raskt til nye tiltak hvor de gitte rammer er for små. Fullmakten forut-

settes også brukt til å dekke merbehov som følge av valutakurssvingninger.

Videre foreslås, jf. forslag til romertallsvedtak XII at Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2001 i samråd med Finansdepartementet kan forskuttere norske nødhjelpsleveranser til FN innenfor en ramme på 25 mill. kroner årlig. Utbetaling til FN, samt tilbakebetalt kreditt fra FN, nettoføres på kap. 159 Tilskudd til ymse hjelpetiltak, post 70.

For 2001 foreslås bevilget kr 70 466 000.

Programkategori 03.30 Bistand via internasjonale organisasjoner

Utgifter under programkategori 03.30 fordelt på kapitler:

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001	Pst. endr. 00/01
161	Generelle bidrag - FN-organisasjoner	1 657 907	1 662 000	2 249 500	35,3
163	Generelle bidrag - finansinstitusjoner	772 820	922 500	1 091 500	18,3
164	Generelle bidrag - andre organisasjoner	62 265	71 500	74 500	4,2
165	Bilateral bistand administrert av internasjonale organisasjoner (multi-bi)	344 809	345 350	352 100	2,0
166	Gjeldslettetiltak	175 000	250 000	350 000	40,0
	Sum kategori 03.30	3 012 802	3 251 350	4 117 600	26,6

Situasjonsbeskrivelse

Programkategorien omfatter den langsiktige multilaterale bistanden. Det kan skilles mellom tre ulike typer tilskudd, generelle bidrag, gjeldslettetiltak og øremerket bistand (multi-bi og samfinansiering). De generelle bidragene går til FN-organisasjoner og internasjonale finansinstitusjoner der det vanligvis er norsk eller nordisk styrerepresentasjon og til internasjonale frivillige organisasjoner der norske myndigheter ikke er representert i styret. Gjeldslettemidlene kanaliseres i hovedsak gjennom internasjonale gjeldsletttemekanismer i samsvar med Gjeldsplanen mot år 2000.

Multi-bi midlene utgjør for FNs særorganisasjoners vedkommende hovedtyngden i samarbeidet. I forhold til andre organisasjoner kommer multi-bi samarbeidet i tillegg til generelle bidrag.

Mesteparten av bevilgningene under denne programkategorien er generelle bidrag til nærmere angitte multilaterale organisasjoner, jf. redegjørelse under kapittel- og postomtalen nedenfor. Dette betyr at enkelte krav i henhold til normalprosedyren i økonomireglementet hva gjelder krav til bl.a. kunngjøring, søknad og tilsagnsbrev ikke vil være aktuelle. Det enkelte medlemslands kontroll med midlene ivaretas gjennom den revisjonskontroll den enkelte organ-

isasjon er pålagt i henhold til sine vedtatte instruksjer, samt gjennom medlemslandenes deltakelse i de styrende organer.

Det gjøres oppmerksom på at bare de generelle bidrag til multilaterale organisasjoner regnes som multilateral bistand i OECDs bistandsstatistikk. Øremerkede bidrag (som kap. 165) og bidrag gjennom internasjonale frivillige organisasjoner må dermed innrapporteres som bilateral bistand.

For øvrig vises til forslag til romertallsvedtak XI der Utenriksdepartementet ber om samtykke til å treffe beslutning om bruk av opptjente rentemidler på tilskudd som er utbetalt fra Norge til multi-bi og samfinansieringsprosjekter etter avtale med den enkelte multilaterale organisasjon.

Mål

De overordnede målene for den delen av bistanden som kanaliseres gjennom det multilaterale systemet er de samme som for den bilaterale bistanden, med hovedvekt på fattigdomsreduksjon. Disse målene vil derfor også være retningsgivende for Norges engasjement i de multilaterale fora. Valget av multilaterale samarbeidspartnere vil derfor delvis avhenge av en effektivitetsvurdering i forhold til våre bistandsmål. Samtidig er det i seg selv en overordnet norsk utenriks- og

utviklingspolitisk målsetting å bidra til et sterkt og velfungerende multilateralt samarbeid. Regjeringen har derfor også som mål å legge et systemperspektiv til grunn i utviklingssamarbeidet med de multilaterale organisasjonene, og søke å påvirke de enkelte organisasjonene i forhold til disse bredere målsettingene og prioriteringene.

I tillegg til de mer organisasjonsrettede målsettinger, er det et mål å bidra til internasjonale vedtak som skaper best mulige rammevilkår og normgrunnlag for nasjonal og internasjonal utvikling. Dette følges opp i ulike internasjonale fora som FNs generalforsamling, internasjonale toppmøter og konferanser, og er ikke nødvendigvis knyttet til bestemte bevilgninger.

Innenfor ovennevnte hoveddramme settes følgende delmål:

- Få gjennomslag for norske prioriteringer i internasjonale fora som fastsetter prinsipper, prioriteringer og samarbeidsvilkår for utviklingssamarbeidet generelt.
- Bidra til å forbedre systemet av multilaterale utviklingsinstitusjoner slik at dette totalt sett blir mest mulig effektivt, blant annet ved å fremme samarbeid og en best mulig rollefordeling mellom organisasjonene.
- Bidra til å styrke de internasjonale organisasjonenes deltakelse i bistandskoordinering og samordning av multilateral og bilateral bistand på landnivå, herunder oppfølging av tankegangen bak Comprehensive Development Framework (CDF) og Poverty Reduction Strategy Papers (PRSP).
- Virke for at den enkelte organisasjon i størst mulig grad arbeider i tråd med norsk utviklingspolitikk, inkludert ved å integrere miljøhensyn og kvinneperspektiv i sin virksomhet.
- Medvirke til en effektivisering av den enkelte organisasjon.

For å oppnå ovennevnte målsettinger har man følgende virkemidler:

- Deltakelse i internasjonale fora og i den enkelte organisasjons styrende organer.
- Økning eller reduksjon i tilskuddsnivå i henhold til løpende vurderinger av den enkelte organisasjon og det multilaterale system som helhet.
- Gjennomføre evalueringer, fortrinnsvis sammen med andre land, for å vurdere effektivitet og resultater av organisasjoner eller tiltak.
- Stimulere den enkelte organisasjon til økt innsats på områder som er spesielt prioritert i norsk utviklingspolitikk, gjennom dialog eller ved bruk av øremerkede tilskudd.

Valget mellom ulike former for tilskudd blir også vurdert i forhold til administrativ belastning på norsk side.

Rapport 1999

Arbeidet med å gjennomføre reformene som ble vedtatt på FNs generalforsamling i 1997 har holdt fram. I tillegg til den nye koordineringen på landnivå – UNDAF – er også samarbeidet mellom hovedkontorene til FNs fond og programmer styrket. UNDP, UNICEF, UNFPA og WFP fører nå et godt samarbeid gjennom FNs utviklingsgruppe, UNDG. Gruppen har som oppgave å sikre at FNs bistandsvirksomhet koordineres, og at FN-organisasjonene har felles mål for arbeidet i det enkelte utviklingsland. Den største endringen i enkeltorganisasjoner har skjedd i WHO. Etter valget av Gro Harlem Brundtland som ny generaldirektør for organisasjonen, ble det iverksatt et omfattende reformarbeid som har ført til at organisasjonen står fram som langt mer dynamisk enn tidligere. Den internasjonale arbeidsorganisasjonen (ILO) har også gjennomført et internt reformprogram etter utnevnelsen av Juan Somavia til ny leder. Organisasjonen har klargjort sine strategiske målsettinger og har effektivisert og fokusert sine bistandsaktiviteter. FNs utviklingsprogram (UNDP) har også under sin nytilsatte leder, Mark Malloch Brown, satt i gang en omfattende reformdiskusjon. Finansieringen av UNDP har i lang tid vært synkende, og den nytilsatte lederen har gått offensivt ut for å prøve å gjenvinne givernes tillit til organisasjonen.

Det ble i 1999 gjennomført en spesialsesjon av FNs generalforsamling som tok for seg de resultater man har oppnådd etter FNs konferanse om befolkning og utvikling i Kairo i 1994. Det ble slått fast at økningen i verdens befolkning er avtagende, og at man mange steder har oppnådd gode resultater ved å fokusere på forbedret reproduktiv helse. I spesialsesjonen ble man enige om en rekke anbefalinger for den videre oppfølging, bl. a. større innsats for ungdomsopplysning og redusert mødre dødelighet.

Gjennomføringen av Verdensbankens og IMF's initiativ for gjeldslette for de fattigste og mest gjeldstyngede landene (HIPC) var gjenstand for stor oppmerksomhet også i 1999. G-7 landene foreslo på toppmøtet i Köln i juni 1999 forbedringer i HIPC-initiativet. De fleste forslagene ble vedtatt på Verdensbanken og IMF's årsmøter i september samme år. Forbedringene innebærer at flere land kommer inn under ordningen, og gjeldsletten som gis det enkelte land blir mer

omfattende. Samtidig økte kostnadene ved initiativet til nær det dobbelte. Arbeidet med å få på plass modaliteter for gjennomføring av det forbedrede initiativet medførte en midlertidig utsettelse av behandling av enkeltland slik at land som skulle fått gjeldslette i 1999 nå vil få (en mer omfattende) gjeldslette i 2000. Norge har fra første stund arbeidet aktivt for å få på plass forhandlingsmodaliteter som sikrer finansiering av de multilaterale bankers andel av gjeldsletten gjennom hele HIPC-initiativets levetid. Dette er særlig viktig for å forhindre at fondene for de fattigste landene, slik som IDA i Verdensbanken, blir skadelidende som følge av avskrivning av deres fordringer.

Det ble også i 1999 gitt store bidrag til organisasjoner som har det meste av sin virksomhet innenfor resultatområdet sosial sektor. Bidragene til FNs befolkningsfond (UNFPA) og FNs barnefond (UNICEF) ble videreført på et høyt nivå. Begge disse organisasjonene fungerer bra og oppnår gode resultater i felten. På norsk side var en også tilfreds med at Verdensbanken videreførte sin økte satsing på sosial sektor. En vil fra norsk side fortsatt vektlegge fattigdomsfokusering i forhold til Verdensbankens virksomhet.

Satsingsområder 2001

Når Regjeringen legger opp til en økning på nesten 27 pst., eller nærmere 900 mill. kroner, innenfor denne programkategorien, har det sammenheng med en rekke forhold som alle trekker i samme retning. Noenlunde lik fordeling mellom bilateral og multilateral bistand har lenge vært en uttalt norsk utviklingspolitisk målsetting. I virkeligheten har imidlertid den multilaterale andelen gått ned gjennom mange år. I 1999 var den rene multilaterale bistanden kommet ned i 26,4 pst. Den samlede bistanden gjennom multilaterale kanaler var på 42,1 pst. Regjeringen ønsker med sitt budsjettforslag å snu denne trenden.

Regjeringen ønsker videre å bidra til et sterkt og effektivt multilateralt system som en forutsetning for helhet og sammenheng innenfor utvikling på global basis. De multilaterale organisasjonene, innbefattet utviklingsbankene, er idag mer samstemte enn kanskje noensinne når det gjelder utviklingspolitiske prioriteringer, med fattigdomsreduksjon som overordnet målsetting. Dette er positivt, men har samtidig økt behovet for samordning og en klarere arbeidsdeling, for eksempel mellom UNDP og Verdensbanken.

Regjeringen ønsker å bidra til å styrke de koordinerings- og samarbeidsmekanismer som er

under utvikling med sikte på å sikre mottakerstyrt samordning av bistanden på landnivå. Dette vil også stille større krav til sammenheng og samordning i det vi gjør bilateralt og multilateralt på landnivå, ikke minst i forhold til behovet for å unngå å overvelde mottakskapasiteten i våre samarbeidsland. Med dette for øye vil en både i multilaterale fora og bilateralt drøfte hvordan en kan harmonisere rapporteringskrav og redusere det store antallet giverkontrollerte enkeltprosjekter. Utarbeidelsen av nasjonale fattigdomsstrategier, bl. a. i tilknytning til det multilaterale gjeldsletteinitiativet HIPC, kan i denne sammenheng bli et viktig hjelpemiddel.

Regjeringen ønsker gjennom strategisk bruk av økte bevilgninger å bidra til å styrke flere organisasjoner innen FN-systemet som lenge har vært underfinansiert, og som har gjennomført eller er i ferd med å gjennomføre effektiviseringsiltak og reformer. Det mest framstående eksempelet er UNDP som også får den største økningen i absolutte tall. Det er viktig at FN-organisasjonene settes i stand til å utnytte sine komparative fortrinn i utviklingssammenheng, ikke minst når det gjelder den enestående legitimiteten de har i forhold til utviklingslandene. For UNDP gjelder dette bl. a. muligheten for å kunne fungere som samordningsinstans og bindeledd på landnivå, både i forhold til øvrige FN-organisasjoner og i forhold til utviklingsbankene og bilaterale aktører. Det gjelder også kjerneoppgaver på felter som godt styresett, forbygging av kriser og støtte i post-konfliktsituasjoner. For FNs barnefond (UNICEF) og FNs befolkningsfond (UNFPA) gjelder det kjerneoppgaver på områder som helse, befolkning og utdanning, ikke minst i forhold til barn og unge. Regjeringen foreslår at de generelle bidrag til ovennevnte organisasjoner øker med om lag 10 pst.

Regjeringen ønsker videre å bidra til utviklingen og utformingen av nye samarbeidsmønstre og allianser mellom det multilaterale systemet, frivillige organisasjoner og næringslivet med sikte på å mobilisere tilleggsressurser til utviklingssamarbeidet. GAVI er ett eksempel på slike nyskapende allianser som skaper store muligheter samtidig som de reiser en rekke utfordringer når det gjelder styring og samordning. Én hovedutfordring for Norges deltakelse i GAVI vil være å bidra til å sikre at den økte vaksineinnsatsen rettet mot barn integreres i og understøtter oppbyggingen av levedyktige primærhelsetjenester på landnivå.

Regjeringen ser også på de multilaterale organisasjonene som hovedkanaler for økt satsing

på prioriterte felter som hiv/aids, hvor bevilgningsforslaget innebærer en dobling av innsatsen, vaksiner hvor en særlig gjennom UNICEF går tungt inn i GAVI og gjeldslette hvor en ytterligere forsterker innsatsen. Fellesnevneren for disse og andre tematiske satsningsområder er den rolle de spiller for fattigdomsreduksjon.

Fattigdomsbekjempelse ligger også til grunn for Regjeringens fortsatt sterke satsing på utdanning i det multilaterale utviklingssamarbeidet. Det vil bli lagt stor vekt på oppfølgingen av en konferanse om "utdanning for alle", som ble holdt i Dakar i april i år. Generalsekretær Kofi Annan lanserte der et eget FN-initiativ for fremme av utdanning av jenter. Norge har, sammen med Unicef, vært en hovedaktør på dette feltet. Utdanning av jenter og kvinner viser seg å være en av de beste investeringer man kan foreta for å fremme utvikling. Positive effekter viser seg både med hensyn til ernæringsstatus, befolkningstilvekst og barns overlevelse og helse.

Samtidig som man øker de generelle bidragene til sentrale FN-organisasjoner foreslår regjeringen å opprette en ny underpost for multilaterale flergiverfond. En slik tilskuddsform ligger tett opp til generelle bidrag, men gir mulighet for å påvirke den enkelte organisasjon og det multilaterale system som helhet. Den nye underposten er blant annet tenkt brukt til temasatsninger på områder som godt styresett, utvikling av demokrati og menneskerettigheter, handelsrelaterte aktiviteter og informasjonsteknologi. I tråd med ovennevnte behov for å bedre koordineringen på landnivå, vil en søke å finne flergiverfond

som kan bidra til å styrke arbeidet med utviklingen av nasjonale fattigdomsstrategier (såkalte Poverty Reduction Strategy Papers eller PRSP-er), bl. a. ved å gi FN-organisasjoner som UNDP en større rolle.

Den økte multilaterale satsningen har også sammenheng med oppfølgingen av strategien for støtte til næringsutvikling i Sør med sikte på å bistå utviklingslandene til bedre å utnytte de mulighetene som liberaliseringen av internasjonal handel og kapitalmarkeder gir. I denne sammenheng vil Regjeringen engasjere seg aktivt i forberedelsene til FNs tredje MUL-konferanse i mai 2001, bl.a. ved å arrangere en forberedende konferanse i Oslo i januar 2001 i samarbeid med UNCTAD om privat sektors rolle i fremme av internasjonal handel og investeringer i MUL-landene. Regjeringen vil også utnytte forberedelsene til den planlagte FN-konferansen om finansiering av utvikling i 2001 til å vurdere ulike utviklingstiltak og rammebetingelser for utvikling i sammenheng.

Utviklingslandenes gjeldssituasjon utgjør en sentral del av rammebetingelsene for utvikling og bevilgninger til gjeldslettetiltak foreslås økt med 100 mill. kroner. Utviklingsbankene står også for en meget stor andel av ressursoverføringen til de fattigste landene. Etter planen skal en i 2001 forhandle om påfyllingen av Verdensbankens fond for de fattigste landene (IDA) og Det afrikanske utviklingsfondet (AfDF). Regjeringen vil i forhandlingene arbeide for at det gis prioritet til de fattigste landene og at påfyllingene blir betydelige.

Kap. 161 Generelle bidrag - FN-organisasjoner**Post 70 Tilskudd til FN-organisasjoner**

(i 1 000 kr)

Underpost	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
70.10	Tilskudd til FNs utviklingsprogram (UNDP) og underliggende fond	580 000	589 000	650 000
70.15	Tilskudd til FNs befolkningsfond (UNFPA)	200 000	200 000	220 000
70.20	Tilskudd til FNs barnefond (UNICEF) og andre barnerettede tiltak	280 000	280 000	310 000
70.25	Tilskudd til helsetiltak	203 999	204 000	374 000
70.30	Tilskudd til Verdens matvareprogram (WFP)	197 087	190 000	215 000
70.35	Tilskudd til landbruksforskning	61 000	61 000	65 000
70.40	Tilskudd til utdanning, kommunikasjon og forskning	79 985	80 000	95 000
70.45	Tilskudd til kvinneorganisasjoner	16 000	16 000	18 000
70.50	Tilskudd - utlignende bidrag FN-organisasjoner	39 836	42 000	47 500
70.55	Tilskudd til multilaterale flergiverfond (ny)			125 000
70.60	Tilskudd til tiltak mot hiv/aids (ny)			130 000
	Sum post 70	1 657 907	1 662 000	2 249 500

Underpost 70.60 Tilskudd til tiltak mot hiv/aids var tidligere del av underpost 70.25 Tilskudd til helsetiltak, men i 2001-budsjettet foreslås dette som egen underpost. Regnskapstall for hiv/aidsatsing for 1999 (60 mill. kroner) og budsjettall for 2000 (68 mill. kroner) inngår følgelig i ovennevnte tabell i underpost 70.25 Tilskudd til helsetiltak.

Situasjonsbeskrivelse

Under dette kapitlet dekkes generelle bidrag til FN-organisasjoner. Det er et selvstendig mål at FN beholder og utvikler sin sentrale stilling som aktør på den internasjonale bistandsarena. Ved vurdering av fordeling av de frivillige bidrag blir det lagt vekt på i hvilken grad de ulike organisasjoners formål og prioriteringer sammenfaller med norske utviklingsmålsettinger. Man legger også vekt på hvor effektivt den enkelte organisasjon arbeider i forhold til egne mål. Gjennom styreprerentasjon og samarbeid med andre givere vil Norge være med å fastsette organisasjonenes prioriteringer. For beskrivelse av mer generelle mål og virkemidler vises det til omtalen på kategorinivå.

Rapport 1999

For 1999 videreførte man store bidrag til sentrale organisasjoner som UNDP, UNICEF, WFP og UNFPA. Gjennom økte bevilgninger på under-

post 70.25, Tilskudd til helsetiltak, og underpost 70.40, Tilskudd til utdanning, kommunikasjon og forskning, skjedde det en opptrapping av tilskudd til sosiale sektorer. Det ble gitt prioritet til styrearbeidet i de organisasjonene hvor bidragene er størst, og til saker relatert til norske hovedmålsettinger. Arbeidet med interne reformer og effektiviseringstiltak ble videreført i UNDP, UNICEF og WHO.

FNs utviklingsgruppe/United Nations Development Group (UNDG) er etablert og fungerer bra på hovedkvarternivå. UNDG består i utgangspunktet av UNDP, UNICEF og UNFPA. I tillegg deltar WFP og IFAD regelmessig i gruppen. UNDG er FNs styringsgruppe for utviklingsaktiviteter og ledes av UNDP. Utviklingsgruppen har som oppgave å koordinere og effektivisere FNs utviklingsaktiviteter, bl.a. gjennom å fremme etableringen av et enhetlig FN-nærvær på landnivå. UNDG følges opp på landnivå med samordnet programmering under United Nations Development Assistance Framework (UNDAF), som foreløpig er satt i gang i 22 land. I tillegg til oven-

nevnte fond og programmer er også relevante særorganisasjoner (f.eks. WHO, ILO, FAO og UNIDO) invitert til å delta i UNDAF. Særorganisasjonene har i økende grad sluttet seg til koordineringsarbeidet i UNDAF.

Budsjett 2001

Den overgripende begrunnelse for den foreslåtte økningen på 587,5 mill kroner til 2 249,5 mill. kroner i tilskudd til FN-organisasjoner er gitt i kategoriomtalen.

Regjeringen foreslår en markert økning i de generelle bidrag til FN-organisasjonene. FNs utviklingsprogram (UNDP) er særlig viktig for samordningen av FNs utviklingsinnsats på landnivå. UNDP har også en viktig rolle på områder som er en forutsetning for utvikling, som godt styresett, forebygging av kriser og støtte etter avsluttet konflikt. På det sosiale området spiller FNs barnefond (UNICEF) og FNs befolkningsfond (UNFPA) sentrale roller. Regjeringen foreslår å øke de generelle bidragene til ovennevnte organisasjoner med om lag 10 pst., noe som tilsvarer en økning på 60 mill. kroner til UNDP, 30 mill. kroner til UNICEF og 20 mill. kroner til UNFPA.

Tilgang til grunnleggende sosiale tjenester er en forutsetning for utvikling. Regjeringen foreslår derfor markerte økninger på underpostene for multilaterale bidrag til henholdsvis helse og utdanning. Herunder er det på underpost 70.25 avsatt 200 mill. kroner til det globale vaksineinitiativet GAVI. GAVI arbeider på tre fronter. For det første gjennom å støtte land i å sikre fungerende infrastruktur og opprettholde høy vaksinedekning. For det andre ved å tilby land støtte til å ta i bruk eksisterende, gode vaksiner. Og for det tredje ved å bidra til å utvikle nye vaksiner for noen av de sykdommer som i dag tar flest liv, men som det ennå ikke finnes botemidler mot, som aids og malaria.

Hiv/aids har utviklet seg fra å være et alvorlig helseproblem til et utviklingsproblem med alvorlige sosioøkonomiske konsekvenser. Regjeringen mener at bekjempelsen av aids må bli en integrert del av det langsiktige utviklingsarbeidet, og at innsatsen må være tverrsektoriell. Det er særlig viktig å støtte opp om en koordinert innsats mot aids gjennom det multilaterale systemet. Regjeringen foreslår derfor opprettet en ny underpost for multilaterale aidstiltak.

Samtidig som man øker de generelle bidragene til sentrale multilaterale organisasjoner, til utdanning, helse og hiv/aids foreslår regjeringen å opprette en ny underpost for multilaterale flergi-

verfond. Denne foreslås brukt til temasatsinger på områder som for eksempel godt styresett, utvikling av demokrati og menneskerettigheter, og handelsrelaterte aktiviteter. Regjeringen vil søke å finne fond som også støtter opp om bedre koordinering av innsats på landnivå.

For 2001 foreslås en økning på 587,5 mill. kroner til 2 249,5 mill. kroner.

Underpost 70.10 Tilskudd til FNs utviklingsprogram (UNDP) og underliggende fond

Situasjonsbeskrivelse

I tillegg til en mer konvensjonell bistandsfunksjon har UNDP en sentral rolle som forvalter av FN-systemets representasjon i enkeltland. I denne egenskap skal organisasjonen tilstrebe at FN-systemets bistand samordnes globalt og på landnivå. UNDP skal også se til at FNs globale programmer – dvs. anbefalingene fra de globale konferansene om bl.a. menneskerettigheter, befolkningspolitiske spørsmål, miljø og likestilling - iverksettes. Denne samordningsrollen tjener til å skape bedre sammenheng mellom FN sentralt og lokalt og er blitt en betydelig og stadig mer sentral og resursskrevende oppgave for UNDP.

Videre administrerer UNDP en vesentlig del av bistanden som går gjennom FN-systemet, men har i de senere årene opplevd en betydelig reduksjon i frivillige bidrag. Parallelt med dette har bilateral kanalisering av ressurser gjennom UNDP økt tilsvarende. Den bilaterale kanaliseringen av midler gjennom UNDP har medvirket til en større spredning i UNDPs virksomhetsområde. Dette har ført til fornyet debatt om fokusering av organisasjonens arbeid for å opprettholde effektivitet og faglig kvalitet.

På utviklingssiden er UNDPs viktigste mandat å styrke utviklingslandenes evne til å fremme egen utvikling. I denne sammenheng er ansvaret for å bistå med å utvikle kompetanse og kapasitet til å planlegge for og gjennomføre fattigdomsrettede utviklingsprogrammer sentralt. Det legges her særlig vekt på godt styresett sysselsetting, miljø og kvinner. I løpet av 1990-tallet har etterspørselen fra utviklingslandene om faglig bistand til utvikling av godt styresett økt sterkt. I 1999 utgjorde slike tiltak over 40 pst. av programvirksomheten. "Godt styresett" omfatter i denne sammenheng et bredt felt og inkluderer rådgivning og opplæring om reform av rettssystemer og revisjon av lovverk, systemer for gjennomføring av frie valg, tiltak mot korrupsjon, effektivisering av statlige institusjoner, systemer for innhenting

og analyse av data m.m. For å ivareta organisasjonens fattigdomsorientering er det satt som mål at 60 pst. av landprogrammidlene skal gå til de minst utviklede land, og 88 pst. til lavinntektsland. Dette vil i praksis si at Afrika er tillagt stor vekt.

Norge bidrar med om lag 10 pst. av organisasjonens generelle ressurser og er UNDPs 4. største giver. Dette gir mulighet for innflytelse, særlig gjennom samarbeid med de andre nordiske land, som også gir betydelige bidrag til organisasjonen. FNs kapitalutviklingsfond (UNCDF), som er underlagt UNDP, har som formål å øke tilgangen på kapital på gavevilkår for investeringer i mindre prosjekter. Det legges særlig vekt på de fattigste gruppene i utviklingsland, spesielt i Afrika, der 70 pst. av UNCDFs virksomhet foregår. Organisasjonen arbeider med mikrofinans, lokale utviklingsfond og miljøtiltak, og kvinner er en uttalt målgruppe.

Mål

UNDPs fattigdomsmandat sammenfaller med norske bistandsmål. Generelt vil man søke å videreutvikle organisasjonens rolle innenfor godt styresett. Det er en viktig målsetting å videreutvikle UNDPs rolle i demokratiseringsprosessen i aktuelle land. Godt styresett sees som en forutsetning for å få til effektiv fattigdomsbekjemping. Man vil også overvåke at mandatet følges opp på landnivå. Norge vil dessuten arbeide for at UNDP styrker sin kapasitet til forebygging av krise og konflikt, og til å støtte land i overgangen fra nødhjelp til langsiktig utvikling. Ett av fire programland befinner seg nå i ulike stadier av krise/konflikt/postkonflikt.

UNDP har en sentral rolle i å fremme bedre samordning og integrering av FNs bistandsinnsats, særlig i forbindelse med opprettelsen av United Nations Development Group (UNDG) på hovedkvarternivå, og United Nations Development Assistance Framework (UNDAF) på landnivå. Fra norsk side vil man søke å styrke UNDPs rolle i denne forbindelse, i tråd med St. meld. nr. 43 (1996-97) om FN-reform.

UNCDF støtter prosjekter rettet inn mot målområder som matproduksjon, småindustri, vannforsyning samt helse og undervisning. Norge vil arbeide for at UNCDF fortsatt fungerer tilfredsstillende som en del av UNDP og konsentrerer seg om sin nisje i den multilaterale bistanden i tråd med anbefalingene i en evaluering som ble styrebehandlet i 1999. En konkret, tidsavgrenset handlingsplan for oppfølging av de enkelte anbefalingene fra evalueringen er utarbeid-

et av UNCDF og er utgangspunkt for den videre oppfølging.

Virkemidler for å oppnå ovennevnte mål er fortsatt aktivt arbeid i UNDPs styre, bred dialog med organisasjonen og samarbeid med andre givere. Det er også en bilateral dialog knyttet til øremerkede tilskudd (jf. kap. 165, underpost 70.15), som brukes for å styrke UNDPs arbeid på områder som svarer til norske målsettinger. Dette samarbeidet gir bedre innsyn i organisasjonen og kan brukes i styrearbeidet.

Rapport 1999

Norge var observatør i styret i 1999. UNDP initierte i 1999 det nye finansierings- og rapporteringssystemet, som legger til rette for en overgang til et flerårig, resultatbasert budsjetteringssystem hvor mål, resultater og ressurser settes i sammenheng. Innføringen av resultatbasert budsjettering betyr også endringer i UNDPs rapporteringsrutiner ved at disse gjøres mer resultatorienterte. En tilleggsmålsetting med det nye systemet er å oppnå større og mer forutsigbar finansiering av UNDP. UNDP fikk i 1999 ny administrator som la opp til en omfattende reform av organisasjonen. Reformen bygger på andre reformtiltak tidligere på 1990-tallet, men innebærer i tillegg et sterkere fokus på UNDPs rådgiverrolle, sterkere fokus av virksomheten innenfor godt styresett, koordineringsrollen og en større vektlegging av UNDPs rolle i konflikthåndtering og postkonfliktsituasjoner. Et overgangsteam leverte sine anbefalinger om dette i oktober 1999. Reformene vil medføre en betydelig forflytning av personell fra hovedkvarters- til feltnivå til støtte for tidligere desentraliseringstiltak. Det vil bli lagt stor vekt på å styrke organisasjonen faglig og konsentrere en større del av virksomheten om rådgivning og mindre på prosjektnivå.

I 1995 ble det formulert en ny strategi for UNCDF hvor fattigdomsbekjemping ble gjort til organisasjonens utviklingsmål, og støtte til desentralisering og bedret lokalstyre ble definert som hovedinnsatsområder. Norge har aktivt støttet omleggingen av UNCDF og har bidratt, sammen med de viktigste giverlandene, til en stabil finansiering slik at organisasjonen har fått gjennomført omleggingen. En evaluering av UNCDF i 1998/99 ble behandlet i styret i 1999. Evalueringen var i hovedsak positiv til endringsprosessen i UNCDF, og styret støttet opp om anbefalingene fra rapporten om den videre utvikling. UNCDF har på denne bakgrunn laget en ny tidsavgrenset plan for oppfølging av anbefalingene.

Budsjett 2001

For 2001 foreslås bevilget til sammen 650 mill. kroner, fordelt på UNDP og UNCDF som følger:

1. FNs utviklingsprogram (UNDP)

Norge har støttet hovedtrekkene i reformene som er blitt lansert av den nye administratoren for UNDP. Reformarbeidet er i stor grad slutført og det nye formatet skal på plass. I lys av UNDPs stramme økonomiske situasjon er det viktig at giverlandene øker sine bidrag slik at reformarbeidet kan lykkes. Med sitt nett av landkontorer og sentrale rolle i FN-systemet, har UNDP en stadig viktigere rolle for å bidra til forebygging av konflikt og ivareta det langsiktige perspektivet i kriserammede land. Norge legger økt vekt på utviklingen av UNDPs rolle i demokratiseringsprosesser, og videreutvikling av UNDPs kapasitet i land som opplever krise og konfliktsituasjoner. Regjeringen støtter gjennomføringen av reformtiltakene, som vil være særlig viktig på landnivå.

For 2001 foreslås bevilget 620 mill. kroner.

2. FNs kapitalutviklingsfond (UNCDF)

Departementet deltok i 1999 sammen med andre giverland i en evaluering av UNCDF. Evalueringen omhandler de interne omleggingene som har pågått i fondet som følge av fondets strategi fra 1995 med bl.a. økt fokus på fattigdomsbekjempelse. Det fremheves at omleggingene har tatt lang tid, men også at fondet nå synes å ha etablert et godt grunnlag for kunne være en mer effektiv bistandsorganisasjon i nært samarbeid med UNDP. En vil fra norsk side aktivt følge opp UNCDFs gjennomføring av handlingsplanen i henhold til evalueringen fra 1999. Evalueringen gir et godt grunnlag for fortsatt støtte til UNCDF.

For 2001 foreslås bevilget 30 mill. kroner

Underpost 70.15 Tilskudd til FNs befolkningsfond (UNFPA)*Situasjonsbeskrivelse*

Konferansen om befolkning og utvikling i Kairo la vekt på menneskerettigheter og tiltak basert på den enkeltes behov for tjenester. Handlingsprogrammet setter befolkningsspørsmål inn i en bredere utviklingssammenheng. En kvalitativ såvel som kvantitativ forbedring av helsetiltak for

menneskelig reproduksjon ble sett som et viktig virkemiddel for å skape bedre balanse mellom utvikling og befolkningsvekst. Reproductive helseprogrammer omfatter, utover familieplanlegging, alle tjenester knyttet til graviditet og fødsel, kontroll med seksuelt overførte sykdommer og andre sykdommer knyttet til menneskelig reproduksjon. Kvinners reproduktive rettigheter ble sett i sammenheng med kvinnens generelle stilling i samfunnet. Familieplanlegging skal baseres på frivillighet.

FNs befolkningsfond UNFPA var pådriver under Kairo-konferansen og har fått en sentral plass i oppfølgingen av konferansens handlingsplan. I 1998 og 1999 har UNFPA stått i spissen for femårsgjennomgangen om oppfølgingen av konferansen.

UNFPA konsentrerer seg om tre hovedoppgaver:

- Utvikling av helsetilbud innenfor reproduktiv helse, inklusive familieplanlegging (65 – 70 pst. av programressursene)
- Støtte til revisjon og utvikling av nasjonale utviklings- og befolkningsstrategier etter Kairo (25-30 pst.)
- Talsmannsoppgaver og informasjonsformidling (5 pst. av programressursene)

Faglig støtte og programutvikling er en hovedoppgave på hovedkvarternivå. Det er en sterk representasjon av kvinner på alle nivåer i organisasjonen. Det er gradvis bygget opp et tverrfaglig støtteapparat for programmene på regionalt nivå. Institusjonsutvikling står sentralt, særlig med hensyn til utvikling av strategier for befolkningsutvikling og innen reproduktiv helse.

Programlandene er inndelt i kategorier basert på indikatorer knyttet til inntekt og oppnåelse av målsettinger fra Kairo-konferansen slik som mødredødelighet, lesekyndighet blant kvinner, kvalifisert støtte ved fødsler, benyttelsesgrad av moderne familieplanlegging m.m. 70 pst. av UNFPAs midler går til de fattigste landene.

Mål

UNFPA har et klart mandat som stemmer godt overens med norske bistandsmålsettinger på den sosiale sektor. Fra norsk side er det viktig å sikre UNFPA arbeidsvilkår til å fylle sin pådriverrolle i oppfølgingen av Kairo-konferansen. Det er en målsetting fra norsk side å øke ressurstilgangen til Afrika der det er størst avvik mellom utvikling og befolkningsvekst, der en stor andel av de fattigste landene ligger, og der tjenestetilbudet er svak-

est utbygget. Det er nå i flere land en positiv utvikling som det er viktig å støtte opp om. I styret vil Norge derfor særlig være opptatt av at institusjonsutvikling, og opplæring vektlegges i landprogrammene, og å styrke UNFPAs oppfølgingskapasitet for kvalitetssikring. UNFPA vil framover arbeide mer aktivt ved utvikling av de nye helsesektorprogrammene for bedre å ivareta reproduktiv helse.

Rapport 1999

1999 ble i stor grad preget av Generalforsamlingens spesialsesjon om femårsgjennomgangen for Kairo-konferansen. UNFPA var spesielt aktiv i forberedelsene til spesialsesjonen. I samarbeid med befolkningskontoret i FN utarbeidet UNFPA en rapport om implementeringen av handlingsplanen fra Kairo til spesialsesjonen basert på innhenting av informasjon fra 114 land. En internasjonal konferanse ble arrangert i Haag i forkant av spesialsesjonen for å oppsummere erfaringene. I tilknytning til konferansen ble det parallelt også organisert en parlamentarikerkonferanse og en NGO/ungdomskonferanse.

I konklusjonene fra spesialsesjonen ble det lagt vekt på nye tiltak for å redusere mødredødeligheten, for å utvide og utbedre tilbudet om reproduktive helsetjenester for ungdom, for økt innsats mot hiv/aids og bedre koordinering og ansvarsfordeling for oppfølgingen innenfor FN-systemet. Dette innarbeides nå i UNFPAs arbeidsprogram. Arbeidet for å harmonisere budsjettpresentasjonen i forhold til UNDP og UNICEF ble videreført. Norge var ikke medlem av UNFPAs styre i 1999.

I 1999 utarbeidet UNFPA et flerårig, resultatbasert budsjetteringssystem der mål, resultater og ressurser settes i sammenheng. Innføringen av resultatbasert budsjettering betyr også endringer i UNFPAs rapporteringsrutiner ved at disse gjøres mer resultatorienterte. Dette systemet vil bidra til bedre å synliggjøre resultatet av ressursbruken. Systemet bygger på en tilsvarende reform i UNDP og UNICEF, men tilpasset UNFPAs mandat, spesialisering og kapasitet.

UNFPA samarbeider nært med flere sentrale frivillige organisasjoner på befolkningsområdet. I 1999, som i tidligere år, viderefremmet UNFPA deler av det norske bidraget (4,1 mill. kroner) til støtte for arbeidet i Befolkningsrådet (Population Council), IUSSP (forskernettverk), og ICOMP (rådgivning om programutvikling på reproduktiv helse).

Budsjett 2001

Norge er medlem i styret i perioden 2000 - 2002. Det nye budsjetteringssystemet ble vedtatt i styret i 2000. Fra norsk side vil det bli lagt vekt på å utvikle UNFPAs rolle i forhold til de nye helsesektorprogrammene og en oppfølging av det nye budsjetterings- og rapporteringssystemet. Et aktivt samarbeid med andre FN-organisasjoner som arbeider på tilgrensende områder vil bli fulgt opp. I landprogrammene vil Norge arbeide for at UNFPA støtter aktivt opp om utvikling av sektorprogrammer, programstøtte og faglige rådgivningsoppgaver. Faglig opplæring av nasjonalt programpersonell og institusjonsbygging må fortsatt stå sentralt. Norge vil arbeide for at familieplanlegging fortsatt skal være en hovedkomponent i UNFPAs arbeid. UNFPA har en viktig pådriverrolle i kampen mot omskjæring av kvinner og innsats for å nå ungdom med informasjon og reproduktive helsetjenester. UNFPA har en sentral rolle i forebygging av hiv/aids. Støtten til Befolkningsrådet, IUSSP og ICOMP vil bli videreført.

For år 2001 foreslås bevilget 220 mill. kroner.

Underpost 70.20 Tilskudd til FNs barnefond (UNICEF) og andre barnerettede tiltak

Situasjonsbeskrivelse

UNICEF har som mandat å fremme barns, ungdoms og kvinners rettigheter og, gjennom dette, særlig å forbedre barns levekår i utviklingsland. Organisasjonens virksomhet er konsentrert om forbedring av helse for mor og barn, utdanning, utbygging av vann og sanitær, beskyttelse av barn utsatt for utnyttelse og vold, samt nødhjelp. UNICEF er ansvarlig for å koordinere oppfølgingsarbeidet av den globale handlingsplanen fra Barneoppmøtet i 1990 og er sekretariat for den forberedende prosessen, samt selve FNs spesialsesjon i 2001 om oppfølging av Barneoppmøtet. UNICEF har også en sentral plass i å fremme Konvensjonen om barns rettigheter.

UNICEF er feltorientert og har landprogrammer i om lag 150 land. Barnekonvensjonen gjelder alle barn, men grunnet begrensede ressurser prioriterer UNICEF først og fremst barn med størst behov i de fattigste landene. Over 40 pst. av organisasjonens generelle ressurser går til Afrika sør for Sahara. UNICEF har de siste fem årene gjennomgått omfattende interne reformer med konsekvenser både for programvirksomheten og for egen organisering og forvaltning. Resultatene av

en bedret økonomistyring er nå synlige. UNICEF har utviklet en langsiktig ressursmobiliseringsstrategi som knytter ressursmobilisering sterkere sammen med planlegging, budsjettering og resultatbasert rapportering.

UNICEFs virksomhet finansieres gjennom frivillige bidrag fra tradisjonelle giverland, fra privat næringsliv og fra et stort antall frivillige organisasjoner. Statlige bidrag utgjør om lag to tredeler av UNICEFs samlede inntekter. Norge er den største giver pr. innbygger, og den tredje største statlige giver totalt sett. Dette gir mulighet for innflytelse bl.a. gjennom UNICEFs styre og ved samarbeid med de andre nordiske land som også er store givere.

Mål

UNICEFs mandat er i samsvar med sentrale norske utviklingspolitiske mål på den sosiale sektor, spesielt i forhold til målgruppen kvinner og barn, og koblingen mellom menneskerettigheter og utviklingshjelp. UNICEF er en svært sentral organisasjon for å følge opp den norske strategien for bistand til barn i utviklingsland.

Regjeringen legger vekt på at UNICEFs nødhjelp og bistandsvirksomhet er rettighetsbasert. En søker å bidra til at UNICEF prioriterer innsatsen i Afrika og i de fattigste landene. Fra nordisk side har en fått gjennomslag for at en skal arbeide for en omfordeling innen år 2010 slik at 50 pst. av generelle ressurser skal gå til Afrika sør for Sahara, og 60 pst. til MUL-land.

Fra norsk side legger en stor vekt på at UNICEF skal fortsette å gjennomføre en nærmere samordning av FNs aktiviteter på landnivå, samt bistå mottakerlandene i å følge opp sine utviklingsprioriteringer.

Rapport 1999

Norge var medlem av UNICEFs styre i perioden 1997-1999. Arbeidet i styret i 1999 var i stor grad preget av forberedelser til FNs spesialsesjon om barn i 2001. UNICEF presenterte sine foreløpige tanker om fremtidige prioriteringer for barn, oppfølging av Barnetoppmøtet i 1990 og et budsjett for UNICEFs rolle som sekretariat for spesialsesjonen. Fra norsk side ble betydningen av rettighetsbasert programmering understreket, inkludert likestilling og ikke-diskriminering. Man fremhevet også behovet for å fokusere på barn med størst behov, og det å tilpasse programmene til de nye utfordringene, inkludert hiv/aids og konfliktsituasjoner.

En strategi for ressursmobilisering ble vedtatt i styret i 1999. Fra norsk og nordisk side har man lagt hovedvekt på bedre byrdefordeling mellom giverne og større forutsigbarhet. Et første forsøk på å innføre resultatbasert rapportering ble også utført i 1999. Styret var positiv til dette, men pekte på behov for større sammenheng mellom målsettinger, aktiviteter, ressurser, og resultater.

Man har fra norsk side et positivt inntrykk av UNICEFs oppfølging av reformforslagene fra FNs generalsekretær. UNICEF er en aktiv medspiller for å gjennomføre tiltak for bedre koordinering mellom FN-organisasjoner, spesielt på landnivå gjennom UNDAF og felles landanalyser. De nordiske landene har vært instrumentelle i å få UNICEF til å styrke sitt samarbeid med resten av FN-systemet og utviklingsbankene, og til å dreie sitt arbeid i retning av økt mottakerorientering gjennom institusjons- og kompetanseutvikling.

I 1999 ble den finansielle planen for UNICEFs arbeid i perioden 1999-2002 vedtatt av styret. Fra norsk side la en særlig vekt på prioritering av de fattigste land, spesielt Afrika, og at forbindelsene mellom aktiviteter, budsjett og tilgjengelige ressurser burde være klarere.

Den pågående interne reformprosessen og organisasjonsutviklingen ble også i 1999 tatt opp i styret i forbindelse med diskusjon om UNICEFs strategi for informasjonsteknologi. UNICEF kunne vise til økt effektivitet og i noen tilfeller besparelse takket være denne prosessen.

Styret vedtok i 1996 at Barnekonvensjonen skal ligge til grunn for UNICEFs arbeid. Fra norsk side fortsatte man i 1999 å vektlegge grunnutdanning, spesielt av jenter, og arbeid for barn som trenger særlig beskyttelse, bl.a. barnearbeidere. En påpekte også at det humanitære engasjementet og den langsiktige bistanden må ses i sammenheng.

Budsjett 2001

Norge vil være medlem av UNICEFs styre i 2001. Regjeringen vil fortsatt legge vekt på UNICEFs langsiktige arbeid og satsning på økt bærekraft i form av institusjonsbygging og styrking av kompetansen i utviklingsland. En vil fortsatt støtte integreringen av menneskerettigheter i organisasjonens arbeid, særlig barns og kvinners rettigheter. Regjeringen vil følge aktivt med i forberedelsene til spesialsesjonen for barn i 2001 og utarbeidelse av fremtidige planer og målsettinger for UNICEF for det neste tiåret. UNICEFs prioriteringer er i samsvar med norske utviklingspolitiske mål. UNICEF er viktig både i forhold til utdanning,

vaksine og bekjempelse av hiv/aids. Regjeringen foreslår på denne bakgrunn en økning av bevilgningen for 2001. Bevilgningen omfatter også inntektene fra de sivile tjenestepliktiges arbeid ført på Justisdepartementets budsjett, jf. Innst. S. nr. 175 (1985-86), for 2001 budsjettet til 56,9 mill. kroner.

For 2001 foreslås bevilget til sammen 310 mill. kroner til UNICEF.

Underpost 70.25 Tilskudd til helsetiltak

Situasjonsbeskrivelse og mål

Å bidra til bedre helse for de fattigste og til en styrking og oppbygging av bærekraftige helsesystemer i utviklingslandene er et prioritert mål i norsk bistand. Ulike multilaterale kanaler er velegnede redskaper til å oppnå dette målet. Tildelinger fra underposten vil avhenge av hvilke kanaler og tiltak som til enhver tid anses å være de mest hensiktsmessige angående formål og effektivitet.

En betydelig del av midlene blir kanalisert gjennom Verdens helseorganisasjon (WHO) som har som hovedmål å bidra til bedre helse for alle. Norge arbeider for at WHO skal bli mer fattigdomsrettet, og for at organisasjonen skal styrke sin evne til å bistå fattige land med utvikling av helhetlige helsesystemer. Norge arbeider også for å bedre koordineringen mellom WHO og andre internasjonale organisasjoner. Norge har bidratt til dette blant annet gjennom en omfattende flerårig evalueringsprosess, gjennom forberedelsene til skifte av generaldirektør og gjennom støtte til reformprosessen etter lederskiftet i WHO. Målet er å bidra til at WHO ivaretar sine viktige funksjoner som verdens normgivende helseorganisasjon.

Norge vil fortsatt arbeide for å gjøre Verdensbankens arbeid på helsesektoren mest mulig komplementært og støttende til annen satsing gjennom multilaterale og bilaterale kanaler. Bidrag til nasjonal kapasitetsbygging for å planlegge og gjennomføre effektive sektorprogrammer vil i dette stå sentralt.

Det globale vaksineinitiativet GAVI (Global Alliance for Vaccines and Immunization) ble stiftet i januar 2000. En betydelig del av midlene under denne posten vil gå til GAVI. GAVI har som målsetting å sikre alle barn vaksinasjon mot sykdommer som kan forebygges gjennom vaksine. Vaksinasjon regnes for å være en meget kostnadseffektiv helseinvestering og et viktig bidrag i kampen mot fattigdom. GAVI er et eksempel på nye allianser mellom FN systemet, utviklings-

bankene, private stiftelser, industri- og forskningsinteresser, giverland og mottakerland. En slik forening av krefter er nødvendig for å få tilført økte ressurser til kampen mot fattigdom. Dette vil kunne danne en modell for hvordan slikt samarbeid kan etableres på andre områder. Gjennom aktiv deltakelse i GAVI bidrar Norge til å utvikle nye samarbeidsformer og utløse nye ressurser og muligheter i et bredt internasjonalt samarbeid. Mottakerlandene får hjelp ut fra egne planer og basert på at de kan vise til godt koordinert politikk og økt vaksinasjonsdekning.

Det er opprettet et eget globalt fond i USA for barns vaksiner. I tillegg er et GAVI-fond i ferd med å bli etablert under UNICEF. Bruk av fondenes midler styres gjennom et eget styre for GAVI der alle involverte parter er representert. Gro Harlem Brundtland er leder for GAVIs styre de første to årene, deretter vil UNICEFs Eksekutivdirektør overta ledervervet.

Fondene skal i hovedsak brukes til å støtte de fattigste landene til å sikre og videreutvikle sin grunnpakke av kostnadseffektive vaksiner i samsvar med landenes egen politikk og planer. GAVI-midler skal også kunne brukes til å styrke infrastrukturen for tjenestetilbudet som del av primærhelsetjenesten. Dessuten støttes forskning for å få fram nye vaksiner mot for eksempel aids, tuberkulose og malaria. Fra norsk side er det valgt en profil som særlig vektlegger koordinering og tjenestetutvikling på landnivå. Norge leder en av GAVIs arbeidsgrupper knyttet til koordinert satsing på landnivå.

Rapport 1999

WHO ble også i 1999 sterkt preget av reformprosesser igangsatt etter at Gro Harlem Brundtland overtok som organisasjonens generaldirektør. Sentrale deler av reformarbeidet ble muliggjort gjennom norsk støtte. Norge har gjennom flere år arbeidet for reformer av WHO, blant annet for at organisasjonen skal øke sin innsats innen helse-systemutvikling i de fattigste landene og bedre sin innsats på landnivå. Skiftet av generaldirektør satte fortgang i denne prosessen. Mens 1998 var preget av omorganisering av hovedkontoret, var 1999 i større grad preget av omlegging og samordning av den faglige virksomheten. Dette innebar blant annet en langt sterkere fokusering på sammenhengen mellom helse og fattigdom og dermed på hvordan WHO kan bidra til å bekjempe fattigdom og fremme utvikling. Denne omleggingen er helt i tråd med det Norge har arbeidet for og har bidratt til å gjøre organisasjo-

nen til en enda viktigere samarbeidspartner for å nå våre utviklingspolitiske målsettinger. Arbeidet med å støtte opp om reformprosessen ble også ført i WHO's styrende organer. Norge var medlem av WHO's styre fra mai 1997 til mai 2000.

Norge videreførte i 1999 sin støtte til WHO-programmer som har sentrale formål i forhold til norske utviklingspolitiske prioriteringer. De største bidragene gikk til spesialprogrammet for forskning og opplæring om tropiske sykdommer, til forskningsprogrammet om menneskelig reproduksjon og til barnerettet virksomhet. Støtten til WHO's nye satsing innen helsesystemutvikling ble trappet opp, og det ble gitt støtte til arbeid på feltene helse og fattigdom, og helse og menneskerettigheter. Man videreførte støtten til tiltak mot malaria og tuberkulose, til vaksineprogrammet og til programmet for nødvendige legemidler, samt til rehabiliteringsprogrammet og en ny studie av vekst av brysternærte barn. Man videreførte også støtten til et eget program for å styrke primærhelsetjenesten i Sentral-Asia.

Det ble i 1999 også gitt støtte til helserelaterte tiltak mot narkotika gjennom UNDCP og til Carter-stiftelsens arbeid for bekjempelse av guinea-orm, samt til et program i regi av Verdensbanken for å bistå afrikanske land med å forberede og gjennomføre helsesektorreform.

Styrking av forskning på de fattige lands helseproblemer, herunder forskning om helsesystemer og helsepolitikk, har vært prioritert fra norsk side. Norge har deltatt aktivt i arbeidet for å styrke det internasjonale samarbeidet på dette området. Dette har blant annet ført til opprettelse av et globalt forum for helseforskning, som har som mål å styrke forskning på viktige helseproblemer som har fått tilført for lite ressurser og oppmerksomhet. I 1998 ble det også dannet en ny allianse for å fremme internasjonalt samarbeid om forskning om helsepolitikk og helsesystemer. Begge disse initiativene mottok norsk støtte i 1999.

Budsjett 2001

For år 2001 ønsker regjeringen å øke satsingen betydelig på helsetiltak for de fattigste. Regjeringen foreslår å gi 200 mill. kroner til det nye vaksineinitiativet GAVI, som har som målsetting å sikre alle barn vaksinasjon mot sykdommer som kan forebygges gjennom vaksiner, samt å sikre midler til vaksineforskning på sykdommer som er utbredt i fattige land, spesielt hiv/aids, malaria og tuberkulose. Fra norsk side vil man prioritere støtte til tiltak som kan bidra til å utvikle helsesys-

temer som kan opprettholde en høy vaksinedekning over tid. Regjeringen ønsker spesielt å arbeide for å styrke sammenhengen mellom vaksinearbeid, fattigdomsreduksjon og sektorprogrammer, og å bidra til å sikre koordinering på landnivå med forankring i landenes egne institusjoner. Hoveddelen av støtten til GAVI foreslås kanalisert gjennom det aktuelle UNICEF-fondet som er under etablering for GAVI-formål. En vil også vurdere å kanalisere noe direkte gjennom UNICEF, WHO eller andre multilaterale GAVI-partnere.

En stor andel av den øvrige multilaterale helsebistanden vil fortsatt gå til WHO, herunder til bekjempelse av tropesykdommer og andre sykdommer som særlig rammer de fattigste, og til tiltak for å bedre kvinners og barns helse. Styrking av WHO's arbeid på landnivå vil gis prioritet, i likhet med tiltak for å styrke primærhelsetjenesten og utvikling av bærekraftige helsesystemer. Den nye ledelsen i WHO har foretatt betydelige reformer som har bidratt til å effektivisere WHO som samarbeidspartner i arbeidet for å bedre helsesituasjonen i de fattigste landene. Dette muliggjør en ytterligere økning av bistanden gjennom WHO. Andre multilaterale kanaler vil også bli vurdert ut fra formål og effektivitet, med vekt på samordnede tiltak mellom de forskjellige multilaterale organisasjonene. Støtte til tuberkulosebekjempelse gis for øvrig også til Den internasjonale tuberkulose- og lungesykdomsunionen (IUATLD) over kap. 164, post 70.20.

For 2001 foreslås bevilget 374 mill. kroner.

Underpost 70.30 Tilskudd til Verdens matvareprogram (WFP)

Situasjonsbeskrivelse

Verdens matvareprogram (WFP) arbeider for bedre tilgang til mat for utsatte befolkningsgrupper i henhold til anbefalinger fra FN og FAO. Programmet har et todelt mandat ved både å bruke matvarehjelp til langsiktig økonomisk og sosial utvikling, og ved å dekke behovet for mat i forbindelse med kriser. Et utgangspunkt for WFPs arbeid er at tilgang til matvarehjelp på kritiske tidspunkter i livet er en investering i fremtidig helse og produktivitet. Dette er en del av fundamentet for sosial og økonomisk utvikling, og et viktig bidrag i kampen mot fattigdom.

Etter at det totale volumet av matvarehjelp i verden har vist en klar nedadgående trend gjennom 1990-tallet, var volumet i 1999 14,5 millioner tonn, som er nesten en fordobling i forhold til 1998. Denne økningen skyldtes først og fremst

store bilaterale leveranser fra USA. Som følge av dette har andelen matvarehjelp kanalisert gjennom multilaterale organisasjoner blitt redusert. WFP står for mer enn 95 pst. av denne matvarehjelpen, eller om lag 25 pst. av den totale matvarehjelpen i verden. Som en følge av store behov i humanitære operasjoner de senere årene, har utviklingsaspektet i WFPs arbeid fått relativt mindre oppmerksomhet. I 1999 var Norge den sjette største bidragsyteren til WFPs utviklingsorienterte programmer, med et bidrag som utgjorde om lag 7,6 pst. av de totale overføringene til WFP når det gjelder slike programmer.

Tilskuddet fra denne budsjettposten går til WFPs langsiktige utviklingsaktiviteter og til arbeidet som gjøres i overgangen fra krise til mer langsiktig utviklingsarbeid. Støtte til WFPs nødhjelpsaktiviteter gis under programkategori 03.40.

Mål

WFP anses som en god kanal for å fremme norske bistandsmål når det gjelder sosial og økonomisk utvikling, og humanitær innsats. Fra norsk side ønsker man å konsentrere WFPs innsats til de fattigste landene. WFP bør også innrette hjelpen mot de mest sårbare av verdens fattige, slik at disse kan sikres deltakelse i utviklingsprosesser. Her harmonerer Norges syn med WFPs egne mål, som sier at minst 90 pst. av matvarehjelpen som brukes på utvikling skal gå til lavinntektsland med matvareunderskudd (LIFDC), og at av dette skal minst 50 pst. gå til de minst utviklede land (MUL). Norge legger vekt på at WFP gir kvinner og barns ernæringsbehov stor oppmerksomhet, og at kvinner involveres i beslutningsprosessene i felten knyttet til bruk av matvarehjelp. Norge oppfordrer WFP til å foreta innkjøp av matvarer i utviklingsland med matvareoverskudd fordi dette blant annet medfører kortere leveringstid, lavere transportkostnader, mer lokalt tilpassede matvarer og styrking av landbrukssektoren i utviklingslandene.

Rapport 1999

Av de i alt om lag 12,5 mrd. kroner som ble gjort tilgjengelige gjennom WFP i 1999 ble 18 pst. gitt til langsiktige utviklingsaktiviteter, mens 82 pst. ble brukt i nødhjelp og flyktningeoperasjoner. I alt om lag 89 millioner fattige fikk hjelp gjennom WFPs operasjoner i 1999, som er en økning på 18 pst. fra året før, og det høyeste tallet noensinne i ett enkelt år. Det er de mange humanitære katastrofene de siste par årene som har ført til en

slik økning, og rundt 59 millioner mennesker ble nådd gjennom nødhjelpsoperasjoner, mens om lag 19 millioner mennesker mottok matvarehjelp fra WFPs utviklingsprogrammer. Det er til denne siste kategorien at hovedtyngden av Norges bidrag gis.

Norge var i 1999 observatør til styret. I arbeidet overfor organisasjonen la Norge stor vekt på å styrke fattigdomsprofilen i WFP, særlig med henblikk på økt innsats i MUL. Det er derfor gledelig å registrere at WFP i 1999, som i 1998, så godt som nådde sine mål angående fattigdomsprofilen i sin utviklingshjelp. 90 pst. av den utviklingsrelaterte matvarehjelpen gikk til LIFDC, og 49 pst. gikk til MUL. Dette inkluderte en stor andel kvinner og barn, som fikk forbedret sin ernæringsstandard og hjelp til å gjøre noe med sin livssituasjon.

WFPs nye strategi for utviklingsorientert matvarehjelp ble vedtatt på årsmøtet i 1999. Norge deltok aktivt i diskusjonen om den nye strategien og la stor vekt på at bruken av matvarehjelp måtte gjøres mer fleksibel slik at den kan settes inn der det er størst behov for den, og der den kan bidra til å skape varig utvikling. Norge la også stor vekt på arbeidet for at kvinner i kritiske livsfaser og barn må få spesiell oppmerksomhet. I denne og i andre sammenhenger var spørsmål omkring FN-reform og bedre koordinering med andre aktører i felten sentralt i Norges arbeid i WFP. Strategien samsvarer godt med norske utviklingspolitiske målsetninger, og det er verdt å merke seg at de endringene vi nå ser i WFPs innretning av den langsiktige utviklingsaktiviteten i stor grad overensstemmer med konklusjonene i en norskledet evaluering av WFPs aktiviteter som ble ferdig i 1994. Generelt har WFP i 1999 fortsatt utviklingen mot å bli en mer effektiv organisasjon med klarere arbeidsdeling, desentralisert beslutningsstruktur og bedre økonomistyring. Som ledd i dette arbeidet har WFP i 1999 initiert egne uformelle konsultasjoner med medlemslandene både når det gjelder styresettet og ressursmobiliseringsarbeidet i organisasjonen.

WFP har i flere år uttrykt bekymring for den høye andelen øremerkede bidrag fra giverlandene, noe som bl.a. fører til mindre muligheter for en fleksibel bruk av matvarehjelpen og høyere administrasjonskostnader for WFP. Norge var i 1999 en av pådriverne for å få giverlandene til å gi en større andel av sine bidrag som ren multilateral støtte, dvs. uten at det stilles betingelser fra giverne mht. hvor midlene skal brukes. Dette arbeidet vil fortsette også i neste periode.

Budsjett 2001

Oppfølgingen av den nye politikken for bruk av matvarehjelp i utviklingsaktiviteter blir en av de viktigste oppgavene for WFP også i 2001. Arbeidet vil særlig bli konsentrert om å omformulere eksisterende programmer og tilpasse nye programmer til den nye strategien. Videre vil arbeidet med innføring av en ny ressursmobiliseringsstrategi, og innføring av organisatoriske endringer i organisasjonen, bl.a. når det gjelder opplæring og styrking av feltkontorene, samt arbeidet med FN-reform og koordinering av aktiviteter med andre aktører stå sentralt i WFP i 2001. Selv om Norge i 2001 kun vil være observatør til styret i WFP, vil det bli arbeidet aktivt overfor organisasjonen for å fremme våre holdninger når det gjelder disse sakene. Det vil bl.a. bli lagt vekt på at ressursene til WFPs utviklingsaktiviteter heves, og at andelen av ikke-øremerkede bidrag må økes. Disse synspunktene gjenspeiles i budsjettet i og med at hovedtyngden av den norske bevilgningen vil bli gitt som multilaterale tilskudd til WFPs langsiktige utviklingsarbeid og langsiktige flyktningeoperasjoner. Regjeringen ønsker å støtte den økte vekt WFP har lagt på å nå kvinner og barn i sine operasjoner. En vesentlig del av bidraget foreslås gitt som støtte til innkjøp av matvarer i utviklingsland. Arbeidet med videre avbinding av de norske vareleveransene skjer i takt med internasjonale avtaler og andre lands praksis på området. Regjeringen ser helst at leveransene i større grad gjøres til gjenstand for internasjonal konkurranse. Ved fastsettelse av størrelsen på det norske varebidraget legges det avgjørende vekt på WFPs behov og praksis i andre giverland.

Stortinget har gitt samtykke til at Norge ratifiserer Matvarehjelpkonvensjonen av 1999. Gjennom denne konvensjonen har Norge en årlig forpliktelse tilsvarende 30 tusen tonn hveteekvivalenter, inklusive transportkostnader. Det norske bidraget kanaliseres via WFP, som gjør innkjøp i utviklingsland med matvareoverskudd.

For 2001 foreslås bevilget 215 mill. kroner.

Underpost 70.35 Tilskudd til landbruksforskning*Situasjonsbeskrivelse*

Norske bistandsmidler til landbruksforskning kanaliseres gjennom institusjoner knyttet til Rådgivende gruppe for internasjonal landbruksforskning (CGIAR) og Det internasjonale senter

for insektsforskning (ICPIPE). Målsettingen til de 16 CGIAR-institusjonene og ICPIPE er å bidra til bærekraftig matproduksjon i utviklingsland, slik at ernæringsnivå, økonomi, og matvaresikkerhet for fattige grupper forbedres. Dette gjøres gjennom å stille forskningsresultater til rådighet for fattige grupper i utviklingsland, og ved å støtte nasjonale forskningsinstitusjoner i utviklingsland. Forskningen omfatter jordbruk, husdyrhold, skogbruk, fiske, forvaltning av naturressurser, matvare- og landbrukspolitikk og forvaltning og kamp mot skadeorganismer. Det arbeides med økt avkastning og kvalitet, landbruksøkonomi og produksjonssystemer i ulike klimasoner. CGIAR har stor betydning når det gjelder forvaltning og utnyttelse av genressurser, og instituttene har lagt sitt genmateriale inn under internasjonale organisasjoner for å sikre fri tilgang.

Mål

Norsk støtte til internasjonal landbruksforskning har som hovedmål å bidra til å frambringe forskningsresultater som kommer de fattigste til gode gjennom å bedre matvaresikkerheten i utviklingslandene. Det legges vekt på at forskningsresultatene skal kunne anvendes i utvikling av bærekraftige produksjonssystemer, og at sosioøkonomiske forhold trekkes inn. Det er også et mål med støtten å styrke forskningen i utviklingslandene og forskningssamarbeidet mellom utviklingsland, samt å bidra til å bringe norske forskningsmiljøer i kontakt med internasjonal forskning. Det vil også bli lagt vekt på formidling av forskningsresultater til brukerne, forvaltningen og forskningsmiljøene. Norge vil fortsatt støtte et økt samarbeid mellom forskningsinstitusjonene, og mellom disse institusjonene og resten av det multilaterale systemet.

Rapport 1999

Norge deltok i de styrende organer i CGIAR i 1999. I samarbeid med likesinnede land arbeidet Norge med å utvikle effektive redskap til å måle effekten av CGIARs virksomhet i forhold til de overordnede målsettingene. Videre arbeidet Norge for å trekke utviklingslandene sterkere med i styringen av den internasjonale landbruksforskningen, og stadig flere utviklingsland deltar nå aktivt i CGIAR. Høsten 1998 ble det lagt fram en rapport om CGIAR som system. Denne var i hovedsak positiv til CGIAR, og den viktige rollen dette forskningskonsortiet spiller når det gjelder bærekraftig landbruksutvikling, fattigdomsreduk-

sjon og matvaresikkerhet. Som en oppfølging av dette arbeidet, og som en følge av en vanskeligere finansieringssituasjon, ble det på årsmøtet i 1999 bestemt at man skal se nærmere på CGIARs organisasjonsstruktur og langsiktige finansieringsmekanismer, inkludert sondering av mulighetene for et nærmere samarbeid med privat sektor. De første rapportene vil bli lagt fram på halvårsmøtet i mai 2000. Fra norsk side har man vært skeptisk til et for sterkt innslag av privat sektor i CGIARs finansieringsbase, da dette vil kunne føre til at CGIARs fattigdomsfokus blir svekket på lengre sikt.

Det blir arbeidet aktivt med å styrke båndene mellom norske forskningsmiljøer og CGIAR-institusjonene. Dette gjøres bl.a. ved å sette av midler til en utvekslingsordning for norske forskere som vil samarbeide med CGIAR. Denne ordningen administreres av Norges forskningsråd og finansieres over kapittel 158 post 70.

Budsjett 2001

Regjeringen foreslår å øke bevilgningen til internasjonal landbruksforskning, som er en viktig del av oppfølgingen av handlingsplanen fra Toppmøtet om verdens matvaresikkerhet i 1996. Norge vil delta aktivt i diskusjonen rundt oppfølgingen av evalueringen av CGIAR-systemets framtid.

For 2001 foreslås bevilget 65 mill. kroner.

Underpost 70.40 Tilskudd til utdanning, kommunikasjon og forskning

Mål

Et sentralt mål i norsk bistand er å fremme sosial og økonomisk utvikling gjennom utdanning. Erfaring viser at ulike utdanningstiltak, særlig for jenter og kvinner, fører til langt bedre helse og livskvalitet. Målsettingen med bevilgningen er å støtte opp under en del av det multilaterale arbeidet som foregår for å få til en større satsning på utdanningssektoren i utviklingsland. Ulike multilaterale organisasjoner og tiltak kan få støtte fra underposten, avhengig av hvilke kanaler som til enhver tid anses å være de mest hensiktsmessige når det gjelder formål og effektivitet. Videre legges det vekt på å bruke midlene til å bidra til bedre samordning mellom multilaterale organisasjoner som arbeider med utdanning.

Prioritet gis til tiltak som følger opp anbefalingene fra Verdenskonferansen om utdanning for alle (Jomtien 1990) og Verdensforum for utdan-

ning (Dakar 2000). Begrepet "utdanning for alle" skal også omfatte personer med funksjonshemninger. Både tiltak rettet mot formell og uformell grunnutdanning vil bli prioritert. I tillegg vektlegges bredere støtte til tiltak innen hele utdanningsfeltet som sådan, inkludert voksenopplæring. Aktiviteter som innrettes mot de minst utviklede land i Afrika sør for Sahara vil bli spesielt tilgode sett.

Hovedkanalene for multilateral støtte til utdanning er først og fremst Verdensbanken og UNESCO med tilknyttede organer. Spesialiserte institutter under UNESCO er også nyttige i denne sammenhengen, som Det internasjonale institutt for utdanningsplanlegging (IIEP) i Paris. Hos IIEP ligger også sekretariatet for Nettverket for utdanning i Afrika (ADEA), som er unikt for å skape dialog mellom givere og afrikanske utdanningsministre. ADEA arbeider gjennom et titalls arbeidsgrupper. Ut fra en av disse gruppene har Forum for kvinnelige afrikanske utdanningsledere (FAWE) oppstått. FAWE har sekretariat i Nairobi. Organisasjonens formål er å fremme jenters utdanning på alle nivåer. Gjennom de siste år er det fra norsk side etablert et nyttig samarbeid med denne organisasjonen. De tre nevnte organisasjoner kan vise til en effektiv arbeidsform og synlige resultater. Videre er ADEA og FAWE sentrale for å oppnå eierskap for utdanningstiltakene ved å involvere afrikanske politikere på toppnivå. Norge følger opp organisasjonene ved aktiv deltakelse på multilaterale og bilaterale møter.

Gjennom støtte til kommunikasjonstiltak søker Norge å fremme utvikling og demokrati gjennom informasjon og en pluralistisk presse. Det internasjonale program for kommunikasjon-utvikling (IPDC) er et datterorgan av UNESCO, som støtter utviklingen av utdanning innenfor uavhengige medier i utviklingslandene. Ved å støtte forskningen omkring sosiale og økonomiske utviklingsprosesser søker Norge å øke kunnskapen om disse prosessene i giver- og motakerland. Gjennom FNs forskningsinstitutt for sosial utvikling (UNRISD) støtter man multidisiplinær forskning omkring sosiale og økonomiske utviklingsprosesser. Instituttets ordinære forskningsprogram har ti hovedtemaer, som bl.a. berører kvinner, miljø og etniske konflikter i et utviklingsperspektiv.

Rapport 1999

Utdanningsmidlene ble i 1999 i all hovedsak brukt til å støtte ovennevnte organisasjoner. I tillegg arbeidet UNESCOs utdanningsinstitutt i Ham-

burg med oppfølging av den internasjonale konferansen for voksenopplæring 1997 (CONFINTEA V). IIEP har fortsatt sine opplærings- og forsknings tiltak rettet mot utviklingsland, og tiltakene har vært viktige for kompetansebygging i utdanningssektoren her. Erfaringer og forskningsresultater spres gjennom instituttets publikasjoner og nettverk, som særlig ble søkt styrket i Afrika og Asia. Fjernundervisning via internett fikk økt betydning. ADEAs aktiviteter foregår gjennom arbeidsgrupper som fokuserer på ulike temaer innen utdanningssektoren. Gruppene arbeider dels sammen, dels selvstendig. NORAD leder en undergruppe som arbeider med jenter og realfagundervisning (FEMSA). En omfattende statusrapport for utdanning i afrikanske land ble forberedt til Verdensforum for utdanning i Dakar i april 2000. Høsten 1999 ble den norske representanten i ADEAs styre gjenvalgt til styreleder for en ny toårsperiode. FAWE fortsatte sitt arbeid med å bygge opp nasjonale kontorer, som nå er etablert i et tredvetalls afrikanske land. FAWE bidro blant annet til kartlegging av årsakene til at jenter faller fra og ikke fullfører skolegangen. FAWE samarbeider nært med ADEA om gjennomføringen av programmet for realfagundervisning som er særlig rettet inn mot jenter (FEMSA). Fase II av programmet er utvidet til 11 afrikanske land, med enheter etablert i landenes utdanningsdepartementer.

Samarbeidet med Verdensbanken som mottaker av støtte til et større program i Afrika fortsetter. Dette har som målsetting å fremme utvikling av utdanning i afrikanske land hvor skoledeltakelsen er lav. Programmet konsentrerer seg om grunntidning og utdanning for jenter/kvinner, samt å fremme en helhetlig og koordinert innsats for utdanning basert på en sektortilnærming. Det legges vekt på at aktiviteter som Norge ønsker å støtte i samarbeid med Verdensbanken, blir koordinert med UNESCO, UNICEF og UNDP, samt bilaterale givere.

Norge har vært en av de viktigste støttespillere for IPDC siden programmet ble etablert i 1980, selv om man ikke alltid har vært like fornøyd med hvordan programmet har fungert. Innen samarbeidet med IPDC i 1999 fortsatte Norge å argumentere for at programmet skal fullfinansiere et begrenset antall gode tiltak framfor å delfinansiere et stort antall prosjekter. Norge arbeidet videre for å legge større vekt på opplæringstiltak av journalister framfor bidrag til utstyr. Gjennom den norske UNESCO-kommisjonen hadde Norge et medlem i IPDCs råd fra 1996 til 1999.

FNs forskningsinstitutt for sosial utvikling (UNRISD) ble i 1996 gjort til gjenstand for en evaluering etter et felles nordisk initiativ. Ifølge evalueringsrapporten driver instituttet forskning av høy kvalitet og relevans, spesielt om forhold knyttet til folkelig deltakelse og forholdet mellom sosiale systemer og økosystemer. Evalueringen konkluderte dessuten med at UNRISD burde utvide og styrke sitt samarbeid med FN-systemet for øvrig, samt med bilaterale givere og frivillige organisasjoner.

Budsjett 2001

For 2001 foreslås bevilget til sammen 95 mill. kroner for områdene utdanning, Det internasjonale program for kommunikasjonsutvikling (IPDC) og FNs forskningsinstitutt for sosial utvikling (UNRISD) som følger:

1. Utdanning

Organisasjoner og initiativ som IIEP, ADEA og FAWE vil være aktuelle for støtte i 2001, men også andre kan få støtte. Videreføring av "Utdanning for alle" vil stå sentralt, medregnet utdanningssektorens arbeid med hiv/aids. En vesentlig del av midlene vil bli kanalisert gjennom Verdensbanken bl.a. til støtte til utforming av sektorprogrammer for utdanning. Innen programmet koordinerer mottakerlandenes myndigheter såvel sin egen innsats som innsatsen fra bilaterale og multilaterale givere.

For 2001 foreslås bevilget 90 mill. kroner.

2. Det internasjonale program for kommunikasjonsutvikling (IPDC)

Både gjennom nordiske styreprerentanter og i bilaterale kontakter med organisasjonen vil man arbeide videre for å medvirke til nødvendige endringer og effektivisering blant annet av styrestrukturen.

For 2001 foreslås bevilget 2 mill. kroner.

3. FNs forskningsinstitutt for sosial utvikling (UNRISD)

Sosiale aspekter ved utviklingsprosesser er av stor betydning både i norsk bistand og internasjonalt, og UNRISD gjennomfører viktig forskning på dette området. I forbindelse med forberedelsene til oppfølgingskonferansen om Det sosiale toppmøtet har UNRISD utført verdifull for-

skning på nye initiativ som kan skape rom for sosial utvikling.

For 2001 foreslås bevilget 3 mill. kroner.

Underpost 70.45 Tilskudd til kvinneorganisasjoner

Situasjonsbeskrivelse og mål

Det er en viktig målsetting å sikre at kvinne- og likestillingsperspektiv ivaretas i all FNs bistandsvirksomhet, noe som også ble slått fast av FNs fjerde kvinnekongress i Beijing og bekreftet på FNs spesialsesjon for oppfølging av Beijing-kongressen i juni 2000. Det er likevel fortsatt behov for spesifikke kvinneorganisasjoner i FN som kan fremme nytenkning og virke som pådrivere og katalysatorer i forhold til systemet for øvrig. Det er i dag i første rekke FNs utviklingsfond for kvinner (UNIFEM) som ivaretar denne funksjonen. Ifølge mandatet har også Det internasjonale forsknings- og opplæringsinstitutt for fremme av kvinnens stilling (INSTRAW) en slik oppgave. UNIFEM har et tredelt mandat: fondet skal støtte nyskapende og eksperimentelle aktiviteter som fremmer kvinners stilling; fungere som en katalysator for å sikre ivaretagelse av kvinneperspektivet i utviklingstiltak; og spille en nyskapende og katalytisk rolle i forhold til FNs samlede bistandsvirksomhet. Fra norsk side ser man UNIFEMs rolle som pådriver og katalysator innenfor FN-systemet og i forhold til mottakerlands myndigheter som spesielt viktig.

UNIFEM er tilknyttet UNDP, og den viktigste kanal for påvirkning er gjennom arbeid i UNDPs styre. UNIFEM har dessuten en egen rådgivende komité med ett medlem fra hver av de fem regionene, der Norge var medlem i perioden 1995-97.

Rapport 1999

UNIFEM utarbeidet i 1999 en strategi- og handlingsplan som stadfester at organisasjonen ikke lenger er en vidtrekkende finansieringsinstitusjon, men en organisasjon som bidrar til å fremme kvinners stilling på det økonomiske og politiske området og som på annen måte bidrar til likestilling. UNIFEM følger dermed også opp den eksterne evalueringen som ble satt i gang etter initiativ fra UNDPs styre, og som ble framlagt høsten 1996. Selv om kvaliteten på evalueringssrapporten gjorde den lite egnet som styringsredskap, bidro den til å sette i gang en nyttig gjen-

nomgang av UNIFEMs virksomhet og prioriteringer. Fra norsk side har man i denne prosessen arbeidet for at UNIFEM i mindre grad bør involvere seg i enkeltprosjekter og i stedet legge vekt på sin rolle som katalysator og nyskaper. Norge har understreket at UNIFEM er et lite fond med begrensede ressurser som bør brukes strategisk, og at det i større grad bør bygge på sine komparative fortrinn og utnytte det faktum at det er et FN-organ. UNIFEM er inne i en positiv utvikling. UNIFEMs virksomhet var i 1999 preget av forberedelser til FNs spesialsesjon om oppfølgingen av kvinnekongressen i Beijing. En strategisk plan for perioden 2000-2003 ble vedtatt på styremøtet.

Budsjett 2001

Regjeringen foreslår i 2001 fortsatt støtte til UNIFEM i gjennomføringen av den strategiske plan, og arbeide for en styrking av fondets rolle som katalysator og pådriver innenfor FN-systemet.

For 2001 foreslås bevilget 18 mill. kroner.

Underpost 70.50 Tilskudd - utlignede bidrag FN-organisasjoner

Underpost 70.50 omfatter ODA-delen av kontingenter til FN-organisasjoner. For 2001 foreslås bevilget 47,5 mill. kroner, fordelt på nedennevnte områder:

1. Bistandsandel av Norges regulære bidrag FN

Budsjett 2001

I henhold til vedtak i OECDs bistandskomité (DAC) kan 11,5 pst. av de enkelte lands bidrag til FNs regulære budsjett registreres som offentlig utviklingshjelp (ODA). Den delen av Norges bidrag til FNs regulære budsjett som ikke registreres som ODA er oppført under programområde 02, kap. 116, underpost 70.10.

For 2001 foreslås bevilget 6,5 mill. kroner.

2. Bistandsandel av Norges regulære bidrag til Den internasjonale arbeidsorganisasjon (ILO)

Budsjett 2001

I henhold til vedtak i OECDs utviklingskomité (DAC) kan 15,4 pst. av de enkelte lands bidrag til ILOs regulære virksomhet registreres som offentlig utviklingshjelp (ODA). Den delen av Norges bidrag som ikke kan registreres som

ODA er oppført under programområde 02, kap. 116, underpost 70.15. Det vises ellers til omtale under kap. 165, underpost 70.20, hvorfra ILO mottar øremerkede bidrag.

For 2001 foreslås bevilget 1,8 mill. kroner.

3. Bistandsdel av Norges regulære bidrag til FNs organisasjon for industriell utvikling (UNIDO)

Beskrivelse og mål

UNIDO har som mål å fremme økonomisk vekst i utviklingslandene gjennom industriell utvikling. Det satses spesielt på å styrke menneskelige ressurser og overføring av teknologi, samt utvikling av små og mellomstore bedrifter. Fra norsk side har man lagt vekt på at kvinneperspektivet skal bli bedre ivare tatt.

Rapport 1999

Etter mange år med omfattende uro rundt organisasjonens fremtid, vedtok UNIDOs generalkonferanse i 1997 omfattende reformer og en virksomhetsplan med klarere fokus på prioriterte innsatsområder som miljøvennlig produksjonsteknologi, små og mellomstore bedrifter og industriell kapasitetsoppbygging. UNIDOs generaldirektør, Carlos Magariños, har vist sterk vilje til å følge opp reformvedtakene, bl.a. gjennom betydelige omrokkeringer og nedskjæringer i sekretariatet. UNIDOs styrende organer og generaldirektøren har lagt vekt på at UNIDO på en positiv måte skal støtte opp om den pågående reformprosessen i FN.

Den utvikling som nå finner sted i UNIDO samsvarer med norske ønskemål. UNIDO har etter at reformene har vært gjennomført klart å definere på en praktisk måte hvilke typer bistand de kan tilby, og organisasjonen har kunnet notere bred interesse for sine nye kjerneområder og arbeidsmetoder. Det har imidlertid vist seg vanskelig å skaffe nok frivillige bidrag til å sette i gang bistandsarbeidet på et så bredt område som planlagt.

Budsjett 2001

I henhold til vedtak i OECDs utviklingskomité (DAC) kan 100 pst. av de enkelte lands bidrag til UNIDOs regulære budsjett registreres som offentlig utviklingshjelp (ODA). Norges andel av organisasjonens regulære budsjett er fastsatt til 0,79 pst.

For 2001 foreslås bevilget 5,1 mill. kroner.

4. Bistandsdel av Norges regulære bidrag til FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO)

Budsjett 2001

I henhold til vedtak i OECDs utviklingskomité (DAC) kan 52,8 pst. av de enkeltes land bidrag til FAOs regulære budsjett registreres som offentlig utviklingshjelp (ODA). Den øvrige delen av bevilgningen er ført opp under programområde 02, kap. 116, underpost 70.15. Det vises ellers til omtale under kap. 165, underpost 70.20 om øremerkede bidrag til organisasjonen.

For 2001 foreslås bevilget 8,8 mill. kroner.

5. Bistandsandel av Norges regulære bidrag til Verdens helseorganisasjon (WHO)

Budsjett 2001

I henhold til vedtak i OECDs utviklingskomité (DAC) kan 75,4 pst. av bidragene til WHO's regulære budsjett registreres som offentlig utviklingshjelp (ODA). Den delen av Norges bidrag til det regulære budsjett som ikke registreres som ODA er oppført under kap. 116, underpost 70.15. Det vises ellers til omtale under kap. 161, underpost 70.25, der det gis betydelige bidrag til WHO's bistandsvirksomhet.

For 2001 foreslås bevilget 16,8 mill. kroner.

6. Refusjoner andre departementer

Budsjett 2001

ODA-andelen av kontingenter til internasjonale organisasjoner som forvaltes av andre departementer foreslås dekket over bistandsbudsjettet i henhold til OECD/DACs retningslinjer.

For 2001 foreslås bevilget 8,5 mill. kroner.

Underpost 70.55 Tilskudd til multilaterale flergiverfond (ny)

Situasjonsbeskrivelse og mål

Bidragene til det multilaterale system består av generelle bidrag og øremerkede bidrag. De øremerkede bidrag gis fra flere budsjettkapitler og graden av øremerking varierer fra tradisjonelle multi-bi prosjekter på landnivå til regionale og globale programmer med en lettere øremerking på tema. Eksempler på det siste er regionale og globale programmer på sektorene helse og utdanning. Øremerkede midler som kanaliseres gjennom multilaterale organisasjoner er arbeids-

besparende i forhold til den rene bilaterale bistand. Samtidig er administrasjon av mange enkelttiltak mer arbeidskrevende enn færre og større tematiske programmer. Dette gjelder både for giverlandet, mottakerlandet og de multilaterale organisasjoner som den øremerkede støtten kanaliseres gjennom.

På samme tid som regjeringen under dette kapitlet foreslår betydelige økninger i de generelle bidrag til de mest sentrale FN-organisasjonene, foreslås å opprette en ny budsjettpost for en lettere øremerking på utvalgte tema. Blant annet i lys av den økende internasjonale forståelse for koordinering av bilaterale og multilaterale giveres innsats på landnivå, der også all bistand fortrinnsvis ses i sammenheng med landets egne midler, foreslås økt innsats på utvalgte tema framfor å øke antall enkeltprosjekter. Denne tilskuddsformen ligger i sin natur nær opp til generelle bidrag, men gir mulighet for å påvirke den enkelte organisasjon, og det multilaterale system, mer i retning av norske prioriteringer. Den nye underposten skal fortrinnsvis brukes til globale fond med flere givere som kan klassifiseres som ren multilateral bistand i henhold til OECD/DACs kriterier.

Målsettingen med bevilgningen er slik å støtte opp om det multilaterale system på områder som er prioritert i norsk bistand, og gjerne få andre givere med på det samme. I lys av den eksisterende bevilgninger for helse (underpost 70.25) og utdanning (underpost 70.40) på dette kapitlet foreslås at den nye underposten blant annet kan brukes til flergiverfond ("multilateral donor trust funds") på områdene godt styresett, utvikling av demokrati og menneskerettigheter, handelsrelaterte aktiviteter og informasjonsteknologi. Andre formål kan også være aktuelle. Bevilgningen vil bli søkt brukt til fond som bedrer samarbeidet og koordineringen innenfor det multilaterale system, og i forhold til mottakerlandet. Det er derfor aktuelt særlig å gi støtte til flergiverfond som fremmer tankegangen og operasjonaliseringen av Comprehensive Development Framework (CDF) og Poverty Reduction Strategy Papers (PRSP).

Ulike multilaterale organisasjoner kan få støtte fra underposten, avhengig av hvilke kanaler og fond som til enhver tid anses å være de mest hensiktsmessige vedrørende formål og effektivitet. Det kan blant annet være aktuelt å kanalisere midlene gjennom fond i UNDP, Verdensbanken og de regionale utviklingsbankene.

Budsjett 2001

For 2001 foreslås bevilget 125 mill. kroner.

Underpost 70.60 Tilskudd til tiltak mot hiv/aids (ny)
(tidligere andel av bevilgningen på underpost 70.25 Tilskudd til helsetiltak, jf. omtale ovenfor).

Situasjonsbeskrivelse og mål

Aids vil være et av de alvorligste utviklingsproblemene i mange utviklingsland i lang tid framover. Hiv/aids epidemien har utviklet seg til å bli en krise av så store dimensjoner at den truer resultatet av alle tiltak for å redusere fattigdom og marginalisering. For mange land er dette en av de viktigste hindringer for utvikling. Afrika er spesielt hardt rammet. Regjeringen mener at bekjempelsen av aids må bli en integrert del av det langsiktige utviklingsarbeidet, og at innsatsen må være tverrsektoriell.

FNs felles aidsprogram, UNAIDS, er den viktigste kanalen for støtte til multilaterale tiltak mot aids. Programmet ble opprettet i 1996 som et samarbeidsorgan for organisasjonene WHO, UNDP, UNICEF, UNESCO, UNFPA og Verdensbanken, og fra 1999 er også UNDCP tilsluttet. Det er opprettet et internasjonalt partnerskap mot aids i Afrika, bestående av afrikanske regjeringer, multilaterale organisasjoner, giverland, frivillige organisasjoner og privat sektor.

En større evaluering av UNAIDS skal gjennomføres i 2001-02. Norge vil i denne toårsperioden sitte i UNAIDSs styre.

Rapport 1999

Aidsepidemien utgjør et voksende utviklingsproblem, spesielt i Afrika. Støtten til tiltak mot aids (over underpost 70.25) utgjorde 60 mill. kroner i 1999. Norge deltok dessuten i planlegging og utvikling av et internasjonalt partnerskap mot aids i Afrika, som UNAIDS og dens tilsluttede organisasjoner tok initiativet til. Partnerskapet tar sikte på å samle afrikanske regjeringer, giverland, frivillige organisasjoner, privat sektor og multilaterale organisasjoner til et felles krafttak mot epidemien og dens virkninger.

Den viktigste kanalen for støtten fra Norge var FN's felles aidsprogram UNAIDS. 28 mill. kroner ble gitt i generelt bidrag til programmet, mens 28,5 mill. kroner ble kanalisert gjennom UNAIDS til tiltak på landnivå i Afrika innenfor rammen av det nye internasjonale partnerskapet. I tillegg ble

det gitt 3,5 mill kroner til et regionalt WHO-program mot aids i Afrika.

Budsjett 2001

Regjeringen mener det er behov for et internasjonalt krafttak mot aids, og foreslår en betydelig opptrapping av innsatsen mot aids i regi av multilaterale organisasjoner.

UNAIDS vil være en sentral kanal. Men i lys av den vekt man fra norsk side i aidsarbeidet legger på sammenhengen mellom aids og fattigdom, kvinner, barn og ungdoms sårbarhet, utdanning,

arbeidsplasser og menns ansvar, vil også organisasjoner som ILO, UNESCO, UNDP, UNICEF, UNHCR og utviklingsbankene være relevante og viktige partnere. I dialogen med disse organisasjonene vil man søke å bidra til en styrket og målrettet aidsinnsats innen organisasjonenes spesielle ansvarsområder, også på landnivå, gjennom strategisk bruk av midler.

Det vil gis økt prioritet til å styrke innsatsen på landnivå i Afrika, og de nasjonale handlingsplanene for bekjemping av hiv/aids vil være sentrale innfallsvinkler i denne sammenheng.

For 2001 foreslås bevilget 130 mill. kroner.

Kap. 163 Generelle bidrag - finansinstitusjoner

Post 70 Innskudd i finansinstitusjoner, kan overføres

(i 1 000 kr)

Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
70.10 Innskudd i Verdensbankgruppen	410 000	420 000	561 000
70.15 Innskudd i Den asiatiske utviklingsbank og fond	41 865	39 000	53 000
70.20 Innskudd i Den afrikanske utviklingsbank og fond	195 096	310 500	310 500
70.25 Innskudd i Den interamerikanske utviklingsbank Spesialfondet og Den interamerikanske investeringsinstitusjon (IIC)	11 089	13 000	17 000
70.30 Innskudd i Internasjonalt fond for jordbruksutvikling (IFAD)	38 216	50 000	50 000
70.35 Innskudd i Nordisk utviklingsfond	76 553	90 000	100 000
Sum post 70	772 820	922 500	1 091 500

Situasjonsbeskrivelse

Utviklingsbankene er den viktigste kanal for ressursoverføringer til de fattige landene, og det er derfor av stor betydning å påvirke disse institusjonenes politikk og utlånsvirksomhet, og støtte dem politisk og finansielt slik at de kan utføre sine oppgaver best mulig. Bankene utfører kritisk viktige oppgaver både for utvikling og, mer indirekte, for fred, stabilitet, sikkerhet og globalt miljø. Derfor er bankene, og særlig Verdensbanken, sentrale i norsk utenriks- og utviklingspolitikk, både som kanal og som dialog- og samarbeidspartnere.

Norges generelle bidrag til de multilaterale utviklingsbankene skjer hovedsakelig på to måter. For det første er Norge som medlem av institus-

jonene tildelt en andel av de respektive bankers aksjekapital. Dette kapitalgrunnlaget, som består av en mindre innbetalt del og en betydelig garanti, gjør det mulig for den enkelte bank å låne inn penger fra de internasjonale kapitalmarkedene på meget gunstige vilkår. Pengene lånes så ut igjen på tilnærmet de samme vilkår til de utviklingsland som kan betjene lån på gunstige markedsvilkår til finansiering av prioriterte utviklingstiltak. Tilbakebetalingstiden kan være opp til 20 år. For å opprettholde ressursoverføringene til låntakerlandene, blir det periodevis foretatt utvidelser av aksjekapitalen.

Den andre hovedformen for tilskudd under dette kapitlet er bidrag til de utviklingsfond som administreres av utviklingsbankene. Fra bankenes utviklingsfond ytes lån til de fattigste

landene som ikke kan betjene selv de gunstige markedsvilkårene i utviklingsbankenes ordinære utlåning. Lån fra fondene er rentefrie, men med en mindre administrasjonsavgift, avdragsfrie i ti år og har en samlet tilbakebetalingstid på opptil 40 år. Disse konsesjonelle vilkårene gjør at gaveandelen på fondslåne er beregnet til om lag 80 pst. Fondene finansieres i hovedsak gjennom bidrag fra giverland, og fylles på etter forhandlinger mellom giverne. Slike forhandlinger finner normalt sted hvert tredje år. I forhandlingene inngår bl.a. spørsmål som nivå, byrdefordeling mellom bidragsyterne og retningslinjer for utlåning fra fondene. Innbetalingen av Norges andel av påfyllingen vil normalt bli fordelt over de påfølgende tre år. Tilskudd til IFAD og NDF adskiller seg noe fra de beskrevne hovedformer.

Mål

I den løpende oppfølgingen av de norske bidragene til institusjonene arbeider man for at norske prioriteringer blir ivaretatt på en best mulig måte. Generelt arbeider man for å øke institusjonenes effektivitet og kvaliteten på utlånsvirksomheten. Det legges spesiell vekt på å bidra til at utviklingsbankenes fattigdomsorientering styrkes, og at institusjonene integrerer kjønnsrolleperspektiv og miljøhensyn i sin virksomhet. Man arbeider også for at bankene prioriterer utlån til sosiale sektorer både kvantitativt og kvalitativt, særlig når det gjelder helse og utdanning rettet mot fattige befolkningsgrupper, og at dette i større grad enn tidligere gjøres gjennom programstøtte istedenfor støtte til enkeltstående prosjekter. Utviklingsbankenes arbeid med hiv/aids-relaterte tiltak foreslås gitt forsterket oppmerksomhet fra norsk side i årene fremover. En annen målsetting er å bidra til at utviklingsbankene gjennomfører et effektivt arbeid for utvikling av privat sektor, med særlig vekt på oppbygging av et offentlig institusjonelt rammeverk, et egnet lovverk og en fungerende finanssektor. Dessuten fokuserer man fra norsk side på at bankenes rådgivning og finansiering i forbindelse med økonomiske reformer i låntakerlandene maksimerer utviklingseffektene av slike reformer og styrker den sosiale profilen. Finansinstitusjonenes fremme av godt styresett er også et prioritert område. Særlig regionalbankene har gjort dette til en av sine hovedprioriteringer. Utviklingsbankenes forhold til og samarbeid med hverandre og med FN-systemet blir likeledes vektlagt. Det er en klar målsetting å få til en mer helhetlig tilnærming til utvikling, hvor nasjonalt eier-

skap og harmonisering av giverinnsats står sentralt. Ytterligere et viktig aspekt er å øke utviklingsbankenes samarbeid med norsk faglig ekspertise og øke antall norske ansatte i institusjonene.

En rekke virkemidler blir tatt i bruk for å nå disse politiske målene. Spesielt viktig er de utsendte nordiske representantene i utviklingsbankenes permanente styrer og det nordiske samarbeidet om felles instruksgivning i denne forbindelse. Samfinansiering er et annet viktig virkemiddel, jf. kap. 165, underpost 70.10. Denne formen for støtte fokuseres på områder hvor Norge ønsker å styrke bankenes virksomhet. Samtidig gir denne støtteformen erfaring med hvordan beslutninger i styrende organer faktisk settes ut i livet. På denne måten utgjør styrearbeid og samfinansiering et integrert instrument for påvirkning av disse institusjonene. Andre viktige virkemidler er deltakelse i sentrale forhandlingsprosesser, spesielt om fondspåfyllinger, samt deltakelse i årsmøter og andre møter i institusjonene. Det er et tett samarbeid mellom berørte norske myndigheter for å fremme og sikre en konsekvent og helhetlig norsk politikk overfor institusjonene.

De ovennevnte mål ligger til grunn for oppfølgingen av norsk politikk overfor de internasjonale finansinstitusjonene. De er dermed styrende for all løpende oppfølging knyttet til Norges medlemskap i institusjonene under dette kapitlet. Under omtalen av den enkelte institusjon vil det, for å unngå unødige gjentakelser, bli lagt vekt på de mål som gjelder mer spesifikt for den respektive institusjon.

Rapport 1999

Både ved kapitaløkninger i utviklingsbankene og kapitalpåfyllinger i utviklingsfondene slutter medlemslandene seg til flerårige avtaler som fastsetter forpliktelsene i perioden. Resultatene av slike avtaleforhandlinger forelegges Stortinget for godkjenning. I 1999 ble kapitalpåfyllingen i Det afrikanske utviklingsfondet (AfDF) avsluttet, og det pågikk påfyllingsforhandlinger for Nordisk Utviklingsfond og IFAD.

Budsjett 2001

Budsjettet gjenspeiler tidligere inngåtte forpliktelser overfor finansinstitusjonene.

For 2001 foreslås bevilget 1091,5 mill. kroner fordelt på nedenfornevnte områder.

Underpost 70.10 Innskudd i Verdensbankgruppen

Situasjonsbeskrivelse

Verdensbankgruppens mål er å bistå låntakerlandene i deres streben etter å bedre levekårene til innbyggerne, og oppnå høyere økonomisk vekst innenfor økologisk forsvarlige rammer. Verdensbankgruppen består av International Bank for Reconstruction and Development (IBRD) og International Development Association (IDA), som har felles administrasjon, og International Finance Corporation (IFC) og Multilateral Investment Guarantee Agency (MIGA), som har separate administrasjoner og jobber med utvikling av privat sektor. Det internasjonale utviklingsfondet (IDA) er Verdensbankgruppens konsesjonelle utlånsvindu. IDA gir langsiktige, rentefrie lån til de fattigste utviklingslandene, definert som land med brutto nasjonalprodukt per innbygger på under USD 895 (1998). I tillegg kommer enkelte mindre øystater, som har høyere brutto nasjonalprodukt per innbygger, men som har tilgang på lån på IDA-vilkår grunnet manglende kredittverdighet. Samlet er det for tiden 62 land som tilfredsstillter kravene til å få IDA-lån. I tillegg kommer 16 land som kan låne både fra IDA og IBRD.

Verdensbankgruppen er en tung aktør i det internasjonale utviklingssamarbeidet, og dens målsetting og strategier har de senere år klart nærmet seg Norges utviklingspolitiske prioriteringer. IDA anses for å være en effektiv kanal for ressurser til de fattigste landene. Samarbeid med IDA er derfor et sentralt element i Norges multilaterale satsning. De nordiske landenes samlede stemmevekt i IDA samsvarer med deres bidrag til fondet og er 6,25 pst. Norges stemmevekt i IDA er 1,42 pst. Norsk andel av aksjekapitalen i IBRD er på 0,72 pst.

Mål

Verdensbanken er en tung aktør i internasjonal utvikling i kraft av finansieringsvolum, politisk tyngde, og som "kunnskapsbank". Banken er den viktigste finansieringskilden for de fattigste landene og spiller en sentral rolle i forhold til spørsmål som gjeld, miljø, utvikling av menneskelige ressurser og fremme av godt styresett, herunder bekjemping av korrupsjon. En hovedmålsetting i Norges arbeid med Verdensbanken er å påvirke institusjonen til å vise lederskap på områder som er sentrale i norsk utviklingspoli-

tikk. Den styrkede fattigdomsrettingen av bankens arbeid, inkludert satsingen på sosial sektor, er et godt eksempel i så måte. Jo større sammenfall med norske synspunkter, jo viktigere blir det å støtte opp under bankens arbeid, både politisk og finansielt. Gjeldslette er et annet eksempel, jf. også omtale under kap. 166, post 70.

I tillegg til fattigdomsretting og gjeld står følgende mål sentralt i Norges dialog og samarbeid med banken:

- Sterkere giverkoordinering og mottakerstyring av bistanden. Her blir Verdensbankens initiativer "Comprehensive Development Framework" og "Poverty Reduction Strategy Papers" sentrale virkemidler.
- Fortsatt forbedring når det gjelder å ivareta hensyn til miljø, sosial utvikling og kvinners rolle i utviklingsprosessen.
- Bedre definering av Verdensbankens rolle i den internasjonale finansarkitektur, særlig i forebygging og håndtering av finanskriser og de sosiale og strukturelle konsekvensene av disse.
- Sikre at Verdensbankens organisasjon og virkemåte i størst mulig grad gjør institusjonen rustet til å møte sin hovedoppgave, som er reduksjon av fattigdom.
- Styrke Verdensbankens arbeid med, og strategiske tilnærming til, privat sektor og dennes rolle i utviklingsarbeidet.

Verdensbanken har i løpet av de siste årene engasjert seg i stadig sterkere grad i kampen mot korrupsjon. I forbindelse med den styrkede satsingen på dette feltet fra norsk side vil Verdensbanken bli en sentral samarbeidspartner.

Rapport 1999

Den økonomiske krisen i 1997 og 1998 la beslag på store ressurser fra Verdensbanken og Det internasjonale valutafondet (IMF). Krisen åpenbarte også mangler ved den internasjonale finansarkitekturen, og at samarbeidet mellom aktører som Verdensbanken og Det internasjonale valutafondet (IMF) ikke fungerte tilfredsstillende. Dette har medført et større fokus på samarbeidet mellom de to institusjonene. Spesielt har Verdensbanken fokusert på rollefordelingen og samarbeidet i utviklingsarbeidet. Lanseringen av "Comprehensive Development Framework" (CDF), som et helhetlig rammeverk for utviklingsarbeidet hvor alle aktører og sektorer settes i system, er uttrykk for dette. Den påfølgende presentasjonen av "Poverty Reduction Strategy Papers" (PRSP), som er

en delvis operasjonalisering av utviklingsrammeverket CDF understreker ytterligere det styrkede fokus på helhet og samarbeid. PRSP er ment å være landenes egen utviklingsstrategi. For å sikre eierskap og forankring av strategien skal den utvikles av landene selv. Verdensbanken og IMF vil på sin side opptre som rådgivere når landene selv ber om det, og begge institusjonene vil basere sine låneprogrammer, så vel som gjeldslette, på sin vurdering av landenes egen utviklingsstrategi, PRSP. Det legges også opp til at øvrige aktører i utviklingsarbeidet, så vel multilaterale som bilaterale, skal knytte seg opp til den samme utviklingsstrategi, samt bidra med råd dersom slik rådgivning etterspørres av landet. Fra norsk side har man gitt sterk støtte til dette initiativet, som i stor grad reflekterer norske utviklingspolitiske prioriteringer, ikke minst med hensyn til mottakeransvar og bistandskoordinering. Det at PRSP skal være Bretton Woods institusjonenes felles grunnlag for låneprogrammer og gjeldslette bør også kunne bidra til økt samarbeid mellom de to institusjonene. Arbeidet med PRSP sto sentralt under Verdensbankens og Det internasjonale valutafondets årsmøte i Washington D.C. i 1999, sammen med spørsmålet om finansieringen av det utvidede HIPC. Det lyktes ikke å få på plass den nødvendige finansiering, og Norge arbeidet sammen med de øvrige nordiske land for at det skulle etableres egne forhandlingsmodaliteter for løpende finansiering av det utvidede HIPC. Det ble videre arbeidet for at slike forhandlinger skulle separeres fra påfyllingsforhandlinger i de ulike internasjonale finansinstitusjonenes myke utlånsvinduer, så som IDA i Verdensbanken. Forhandlingene er senere sluttført og ledet til enighet om et separat forhandlingsmandat som langt på vei samsvarer med den nordiske posisjonen.

Verdensbanken har de senere år vært preget av en omfattende reformprosess som ble initiert i 1996, og som nå er i ferd med å avsluttes. Hensikten med disse reformene har vært å bedre utviklingseffekten av institusjonens programmer og prosjekter. Som et ledd i denne prosessen har Verdensbankens operasjonelle arbeid blitt styrket gjennom økt mottakerorientering og større lokal deltakelse i prosjektplanleggingen. Samtidig har Verdensbanken lagt stadig større vekt på den sosiale dimensjonen i sin virksomhet. De nye initiativene fra Verdensbanken, "Comprehensive Development Framework" og "Poverty Reduction Strategy Papers" har bidratt ytterligere til fokuset på mottakeransvar og lokal deltakelse i utviklingsprosessen, så vel som økt koordinering av

utviklingsarbeidet i sin helhet. Videre har Verdensbanken i løpet av de senere årene øket sine prioriteringer av de sosiale sider ved utvikling, og var i 1999 den største finansieringskilde til utdannings- og helseprogrammer i lav- og mellominntektsland.

Mye av det som nå skjer i Verdensbanken er i overensstemmelse med norske utviklingspolitiske prioriteringer som Norge, sammen med de øvrige nordiske land, har tatt til orde for i en årrekke. Norge har i tillegg gitt fokuserte samfinansieringsbidrag til prioriterte områder for å støtte opp om de synspunkter man har fremmet i beslutningstagende fora (kap. 165, underpost 70.10). Koblingen mellom arbeid på styrenivå og oppfølging med øremerkede bidrag har trolig bidratt til at Norges innflytelse på Verdensbankens strategier og operasjonelle aktiviteter er større enn den formelle stemmeretten i styret tilsier.

Budsjett 2001

Forhandlingene om den tolvte påfylling av IDA ble ferdigstilt i 1998, og resultatet ble framlagt for Stortinget i 1999. Forhandlingene ble avsluttet med tilråding om en kapitalpåfylling på om lag USD 20,5 mrd. Bidragene fra giverlandene dekker vel halvparten av denne summen, og Norges bidrag utgjør kr 1.241.890.000. Av dette ble 410 mill. kroner betalt inn i 1999, og det gjestående beløp skal innbetales i 2000 og 2001. Norge søkte i forhandlingene å styrke områder som er høyt prioritert fra norsk side, bl.a. IDAs virksomhet på de sosiale sektorer. Sluttresultatet av forhandlingene må sies å være godt i samsvar med norsk politikk på dette området. Det var for øvrig bred enighet om at de politiske retningslinjene for den ellefte kapitalpåfyllingen av IDA (IDA 11) samt de tre prioriterte områdene som ble vedtatt under IDA 9 forhandlingene og videreført under IDA 10 og IDA 11 (fattigdomsreduksjon, økonomiske reformer og vern av miljøet) skulle videreføres også under IDA 12. I tillegg ble det i langt større grad enn tidligere lagt vekt på låntakerlandenes egen politikk. Godt styresett i låntakerlandene blir vurdert som helt sentralt for å sikre gode resultater av bistanden. Det ble derfor etablert et sett av kriterier for bruken av IDA-ressursene, som skal sikre at knappe IDA-ressurser blir brukt slik at de gir størst mulig utviklingseffekt.

Det ble i 1998 vedtatt å foreta en generell kapitaløkning i Det multilaterale instituttet for investeringsgarantier (MIGA) i Verdensbankgruppen. Norge betalte i 2000 inn 4 mill, hvilket utgjør noe

under halvparten av Norges andel av kapitalpåfyllingen. Det resterende skal innbetales i 2001.

For 2001 foreslås bevilget 556 mill. kroner til Det internasjonale utviklingsfond (IDA) og 5 mill. kroner til MIGA.

Underpost 70.15 Innskudd i Den asiatiske utviklingsbank og fond

Situasjonsbeskrivelse

Den asiatiske utviklingsbanken har som formål å bidra til økonomisk og sosial utvikling i utviklingslandene i Asia og Stillehavsområdet, ved å formidle lån og faglig bistand til langsiktige utviklingsprosjekter. De fattigste utviklingslandene, som utgjør et begrenset antall av de regionale medlemslandene, gis lån på konsesjonelle vilkår gjennom bankens fond. Banken har vært igjennom en viktig endringsprosess, organisatorisk såvel som på politikksiden, og utviklet seg fra å være en bank med stor vekt på finansiering av infrastruktur til å bli en utviklingsinstitusjon med et større sosialt engasjement. I desember 1999 vedtok Asiabanken en ny fattigdomsstrategi som gjør fattigdomsreduksjon til bankens overordnede målsetting.

Mål

Målsettingen for norsk deltakelse i banken er å bidra til at den interne reformprosessen fortsetter, og det vil bli lagt særlig vekt på å følge opp gjennomføringen av den nye fattigdomsstrategien. Ved å øke fattigdomsorienteringen og bedre kvinnespektet i virksomheten, vil man kunne legge grunnlaget for en effektiv utviklingsinstitusjon med et bredere sosialt mandat. Også bankens deltakelse og rolle i utvikling av privat sektor vil bli fulgt opp fra norsk side.

De nye initiativene fra Verdensbanken, "Comprehensive Development Framework (CDF)" og "Poverty Reduction Strategy Papers (PRSP)" har bidratt til økt fokus på mottakeransvar og lokal deltakelse i utviklingsprosessen, så vel som økt koordinering av utviklingsarbeidet i sin helhet. Fra norsk side vil vi arbeide for at Asiabanken legger prinsippene bak CDF og PRSP til grunn i sitt utviklingsarbeid, med økt vekt på deltakende prosesser og nasjonalt eierskap samt koordinering med andre aktører.

Rapport 1999

Asiabanken ga i 1999 tilsagn om lån for nærmere USD 5,0 mrd, hvorav USD 4,0 mrd var på ordinære markedsvilkår og nærmere USD 1,0

mrd. var på konsesjonelle vilkår fra Asiafondet. Ser man bort fra det rekordhøye utlånsnivået i 1997 (USD 9,5 mrd.) i forbindelse med finanskrisen i Asia og bankens bidrag til redningspakken for Thailand og Korea, representerte dette ingen store endringer i utlånsvolumet fra tidligere år. Kina var største mottaker av lån med nærmere USD 1,2 mrd. Som følge av bankens ovennevnte interne reformprosess utgjorde lån til sosial infrastruktur den største andelen på 28 pst., mens nærmere 40 pst. av bankens lån hadde sosial sektor som enten primær eller sekundær målsetting. Asiabankens kortsiktige strukturtilpasningslån i 1997 og 1998 fortsetter å påvirke bankens finansielle situasjon negativt, og har fremtvinget en analyse av behovet for en eventuell kapitaløkning. Norge og mange andre giverland uttrykte bekymring over mangel på sammenheng mellom bankens utviklingsmandat og disse kortsiktige lånene.

I 1998 åpnet banken for en begrenset utvidelse av antall ansatte (for første gang på seks år), som primært vil gå til å bygge opp bankens kompetanse innen finans- og sosial sektor. Arbeidet med å rekruttere disse ble påbegynt i 1999 og vil fortsette i år 2000.

Politikkarbeidet i forbindelse med reformprosessen i banken fortsatte. Bankens strategi for fattigdomsreduksjon ble vedtatt i desember 1999. Samtidig påbegynte man arbeidet med utviklingen av en ny privat sektor strategi, som vil føres videre i år 2000.

Forhandlingene om den syvende påfyllingen av Det asiatiske utviklingsfondets (Asiafondets) kapital ble påbegynt i løpet av 1999. Et nytt resultatorientert ressursallokeringssystem (som belønner land med god politikk med større andel av tilgjengelige midler), bankens arbeid med godt styresett, samt et utvidet systemperspektiv for Asiafondets virksomhet forventes å stå sentralt i forhandlingene.

Under forrige påfyllingsperiode (1997-2000) utgjorde Norges andel totalt vel 156 mill. kroner. Siste innbetaling fant sted i 2000. Det for tidlig å anslå hvor stor påfyllingen blir for den syvende kapitalpåfyllingen, men på grunn av negativ kursutvikling for den norske kronen i forhold til US dollar, kan det forventes en vesentlig økning i budsjettbelastningen for 2001.

Budsjett 2001

Resultatet av forhandlingene om den syvende påfyllingen av Det asiatiske utviklingsfondet (Asiafondet) forventes forelagt Stortinget i egen proposisjon våren 2001.

For 2001 foreslås bevilget 53 mill. kroner til Det asiatiske utviklingsfondet.

av regionalt samarbeid samt samarbeid og arbeidsdeling med andre aktører, ikke minst Verdensbanken.

Underpost 70.20 Innskudd i Den afrikanske utviklingsbank og fond

Situasjonsbeskrivelse

Afrikabankgruppen, som består av Den afrikanske utviklingsbank (AfDB) og Det afrikanske utviklingsfondet (AfDF), formidler lån og faglig bistand til afrikanske medlemsland. Til de fattigste land, som utgjør flertallet, gis lånene på konsesjonelle vilkår gjennom bankens fond. Lånevilkårene for de øvrige afrikanske land er vesentlig bedre enn det de selv ville ha oppnådd på kapitalmarkedet. Banken har siste halvdel av 90-tallet vært igjennom en kritisk periode med omfattende endring i policy, reorganisering og store personmessige utskiftninger. Resultatet av reformprosessen har vært positivt, og banken befinner seg i en situasjon hvor den har etablert et nytt fundament for operasjonell virksomhet.

Mål

Norge anser det for en overordnet målsetting for banken å konsolidere reformprosessen med sikte på å gjøre banken til en effektiv utviklingsinstitusjon. Eksistensen av en velfungerende multilateral utviklings- og finansinstitusjon lokalisert i regionen anses i seg selv å være et bidrag til kapasitetsbygging i Afrika. Fra norsk side legges særlig vekt på økt fattigdomsorientering og at tverrsektorielle utviklingsspørsmål, som eksempelvis miljø, likestilling, lokal deltakelse, godt styresett og institusjonsbygging, blir vektlagt i utlånsvirksomheten.

Rapport 1999

Grunnlaget for å styrke bankens finansielle og operasjonelle politikk ble ivaretatt gjennom den femte kapitaløkning sluttført i mai 1998 samt den åttende fondspåfyllingen avsluttet i januar 1999. Disse vellykkede forhandlingene har brakt banken tilbake på riktig spor. I februar 1999 ble bankens nye visjon godkjent. Ifølge visjonen skal fattigdomsreduksjon være bankens hovedmålsetting. De operasjonelle målsetningene skal være sentrert rundt enkelte områder med utvikling av landbruk, privat sektor og menneskelige ressurser som hovedsektorene, og godt styresett, likestilling og miljø som tverrfaglige områder. Banken vil videre legge vekt på fremme

Budsjett 2001

Stortinget godkjente i desember 1998 at Norge deltar i den femte kapitaløkning i Den afrikanske utviklingsbank med om lag 54 mill. kroner. Fordelt over en innbetalingsperiode som strekker seg over åtte år med like store avdrag, utgjør årlig innbetaling, avhengig av dollarkursen på innbetalingstidspunktet, ca. 6,7 mill. kroner. I tillegg økte Norges garantikapital i banken fra 1,1 mrd. kroner til om lag 2 mrd. kroner.

Stortinget godkjente i november 1999 at Norge deltar i den 8. påfyllingen av Det afrikanske utviklingsfondet for perioden 1. januar 1999 til 31. desember 2001. Totalt beløper den 8. påfyllingen seg til 22,5 mrd. kroner. For Norges vedkommende utgjør dette om lag 795 mill. kroner innbetalt over tre år. Første innbetaling ble foretatt i 1999 med 188 mill. kroner. Det resterende forutsettes innbetalt over de neste to år.

For 2001 foreslås bevilget 7 mill. kroner til Den afrikanske utviklingsbank (AfDB) og 303,5 mill. kroner til Det afrikanske utviklingsfondet (AfDF).

Underpost 70.25 Innskudd i Den interamerikanske utviklingsgruppen

Situasjonsbeskrivelse

Den interamerikanske utviklingsbanken (IDB) er den største multilaterale utviklingsorganisasjonen i regionen og har som formål å bidra til økonomisk og sosial utvikling i medlemslandene i Latin-Amerika og Karibien ved å formidle lån og faglig bistand til langsiktige utviklingsprosjekter. De fattigste små utviklingslandene, som utgjør et mindretall, gis lån på konsesjonelle vilkår gjennom bankens spesialfond (Fund for Special Operations, FSO). Banken har oppnådd sin nye målsetting om at utlån til sosial sektorer skal utgjøre minst 40 pst. av låneprogrammets verdi og 50 pst. av antall lån.

Mål

Målsettingen for norsk deltakelse i banken er å bidra til at den interne reformprosessen fortsetter ved å øke bankens fattigdomsorientering, støtte opp om bankens kvinnerettede utviklingsarbeid,

samt dens arbeid for modernisering av offentlig sektor og styrking av det sivile samfunn.

De nye initiativene fra Verdensbanken, "Comprehensive Development Framework (CDF)" og "Poverty Reduction Strategy Papers (PRSP)" har bidratt til økt fokus på mottakeransvar og lokal deltakelse i utviklingsprosessen, så vel som økt koordinering av utviklingsarbeidet i sin helhet. Fra norsk side vil en arbeide for at IDB legger prinsippene bak CDF og PRSP til grunn i sitt utviklingsarbeid, med økt vekt på deltakende prosesser og nasjonalt eierskap samt koordinering med andre aktører.

Norge vil også arbeide for å effektivisere styrets arbeid ved at tilstrekkelig tid blir lagt inn til vurdering og instruksgivning fra hovedstedenes side.

Det vil bli lagt vekt på å følge opp bankens interne disposisjoner og virksomhet, som fordelingen av utlån til store/små medlemsland, begrensningsressursene til tilpasningslån, samt å bidra til en mer effektiv organisering av bankens styrearbeid. En beslutning om å gjøre fattigdomsreduksjon til bankens overordnede målsetting innenfor rammen av IDB langsiktige fremtidsstrategi, samt et utvidet systemperspektiv for IDBs virksomhet, vil være andre prioriterte oppfølgingsoppgaver

Rapport 1999

Banken ga i 1999 tilsagn om lån for nærmere USD 9,5 mrd., om lag samme nivå som i 1998 (som til gjengjeld var det høyeste årlige lånevolumet noensinne for IDB). Det høye lånevolumet skyldtes hovedsakelig IDBs bidrag til kortsiktige stabiliseringstiltak (totalt USD 4,6 mrd.) i forbindelse med finanskrisen som rammet regionen i 1998-1999. Bankens ordinære langsiktige utlån gikk ned fra USD 7,2 mrd. i 1998 til nærmere USD 5,4 mrd. i 1999.

Dersom man inkluderer kortsiktige stabiliseringslån kom andelen av tilpasningslån opp i over halvparten av IDBs totale lånevolum i 1999, (mot en indikativ begrensnings på 15 pst, som det riktignok er blitt gjort unntak for i 1998 og 1999), mens lån til små og fattige land utgjorde kun 22 pst. (mot en målsetting på 35 pst. vedtatt under den åttende kapitalpåfyllingen). Utlån av konsesjonelle ressurser til de fem fattigste landene gikk ned til 413 mill. i 1999 (mot nærmere 650 mill i 1998). Slik sett kan bankens engasjement innen kortsiktige stabiliseringstiltak sies å ha gått på bekostning av bankens langsiktige utviklingsman-

dat, med et spesielt ansvar for små og fattige land. Det er imidlertid grunn til å tro at en korreksjon vil finne sted i årene fremover.

I 1999 fortsatte bankens arbeid med å få en sterkere sosial profil i sin virksomhet, noe Norge har støttet. Bankens utlån til sosiale sektorer gikk riktignok ned til 2,1 mrd. i 1999 (mot USD 3,3 mrd. i 1998), hvilket utgjorde nærmere 42 pst. av totalt lånevolum. Dette er innenfor målsettingen fra den åttende kapitalutvidelsen.

Banken vedtok ingen nye omfattende strategier i 1999, men arbeidet med bankens fremtidsstrategi fortsatte og vil bli ført videre i 2000. I den sammenheng har Norge arbeidet for å gjøre fattigdomsreduksjon til bankens overordnede målsetting. Banken fortsatte sitt normative arbeid på en rekke utradisjonelle bankområder, så som forebyggende tiltak for å redusere kriminalitet og vold i samfunnet og hjemmet, økt innsats i fredsprosesser og postkonfliktsituasjoner, styrking av det sivile samfunn, osv.

I 1999 startet drøftinger om hvordan banken skal forholde seg til det utvidede gjeldsinitiativet (HIPC), der fire land i regionen kvalifiserer til støtte. Prosessen vil føres videre i år 2000.

I forbindelse med en kapitaløkning og medlemskapsutvidelse i IDBs søsterorganisasjon og private investeringsinstitusjon, The Inter-American Investment Corporation (IIC), søkte Norge våren 1998 om medlemskap i form av en ønsket aksjeandel på 1 pst. Medlemskapsprosessen føres videre i år 2000.

Budsjett 2001

Den siste utbetalingen til IDBs åttende kapitaløkning og den åttende kapitalpåfyllingen av Spesialfondet fant sted i 2000. Det er dermed ikke behov for bevilgninger til IDB eller Spesialfondet for 2001.

For år 2001 foreslås bevilget 17 mill. kroner til første aksjekapitalbidrag til The Inter-American Investment Corporation.

Underpost 70.30 Innskudd i Det internasjonale fond for jordbruksutvikling (IFAD)

Situasjonsbeskrivelse

IFAD lånefinansierer prosjekter på konsesjonelle vilkår med sikte på å redusere fattigdommen og øke matvareproduksjonen i utviklingsland.

IFAD opererer med tre former for utlånsbetingelser:

- Utlån på særdeles gunstige vilkår som er rentefrie, men har et administrasjonsgebyr på 0,75 pst. og tilbakebetales over 40 år
- Utlån som har en variabel rente tilsvarende 50 pst. av renten på Verdensbankens IBRD-lån og som tilbakebetales over 20 år
- Utlån på ordinære vilkår som har en variabel rente tilsvarende renten på Verdensbankens IBRD-lån og som tilbakebetales over 15 til 18 år

Betingelsene for det enkelte lån fastsettes i forhold til låntakerlandets brutto nasjonalinntekt og kredittverdighet. IFAD regnes for å være en organisasjon som på en effektiv måte bidrar til fattigdomsreduksjon. Mer enn en tredjedel av IFADs regulære midler har gått til Afrika sør for Sahara. En tredjedel av midlene har vært brukt i Asia, mens resten har vært tilnærmet likt fordelt på Latin-Amerika og Midtøsten/Nord-Afrika. Det har siden starten vært forutsatt at IFAD i hovedsak skulle basere sin virksomhet på nært faglig samarbeid med andre institusjoner. De fleste prosjekter er derfor ikke fullfinansiert av IFAD, men samfinansieres med ulike bilaterale og multilaterale givere.

Mål

IFADs hovedformål er fattigdomsreduksjon og jordbruksutvikling for å løse underliggende problemer som fører til manglende matvaresikkerhet. IFAD fokuserer på de fattige på landsbygda, først og fremst jordløse og småbønder i marginale jordbruksområder. Spesiell vekt legges på å nå ut til kvinner. IFAD mobiliserer ressurser og kunnskap gjennom et samspill med mottakere, myndigheter, utviklingsinstitusjoner, frivillige organisasjoner og privat sektor. Virksomhetsområdet samsvarer godt med sentrale mål i norsk utviklingspolitikk, og gjør IFAD til en interessant kanal for norske bistandsmidler.

Rapport 1999

I 1999 godkjente IFAD 30 nye prosjekter. Fjorten av disse var lokalisert i Afrika sør for Sahara. Utlån til denne delen av Afrika i perioden 1978 til 1999 utgjør nå over 34 pst. av IFADs samlede utlån.

I 1999 innledet medlemslandene forhandlinger om en kapitalutvidelse av IFAD for perioden 2000-2002. Medlemslandene besluttet denne gangen å utarbeide et forholdsviss omfattende og strat-

egisk dokument for den neste påfyllingsperioden enn hva som har vært vanlig tidligere. Gjennom forhandlingene har medlemslandene, både de viktigste giverlandene og mottakerlandene, hatt grundige diskusjoner omkring fondets virksomhet og fremtidige prioriteringer. Norge var vertskap for et av fohandlingsmøtene i OECD-gruppen, den såkalte listegruppe A, høsten 1999. Forhandlingene forventes slutført i år 2000. Resultatet legges frem i en stortingsproposisjon i tråd med vanlig praksis for slike fondspåfyllinger.

IFAD innledet i 1999 den andre fasen i et stort arbeid med å omstrukturere deler av virksomheten innenfor områdene finansiell kontroll, administrative støttefunksjoner og menneskelige ressurser, i tråd med de muligheter forbedret informasjonsteknologi representerer. Det er ventet at disse omleggingene vil bedre effektiviteten og medføre betydelige økonomiske besparelser for institusjonen på sikt.

I 1998 opprettet Norge et tilleggsfond på 30 mill. kroner for samfinansiering av IFAD-prosjekter med et klart kvinnefokus i Afrika sør for Sahara. Aktiviteter som finansieres med midler fra fondet er rettet mot kapasitetsbygging på lokalt nivå, testing av metoder for å fremme lokal deltakelse i prosjektutføring- og implementering, bevaring av naturressurser, samt finansiering av mikrofinansprosjekter. Denne bevilgningen ble fulgt opp i 1999 fra norsk side.

Budsjett 2001

For 2001 foreslås bevilget 50 mill. kroner til innbetaling av norske forpliktelser for IFADs femte kapitalpåfylling.

Underpost 70.35 Innskudd i Nordisk Utviklingsfond

Situasjonsbeskrivelse

Nordisk Utviklingsfond (NDF) har som formål å fremme sosial og økonomisk utvikling i utviklingslandene. Fondets midler anvendes i tråd med nordiske utviklingspolitiske prinsipper. Innsatsen er konsentrert om lavinntektslandene. Lånene gis på vilkår som tilsvarer Det internasjonale utviklingsfond (IDA). Fondets arbeidsform er i hovedsak å finansiere komponenter i større prosjekter som gjennomføres i regi av andre multilaterale finansinstitusjoner. Prosjektene som finansieres skal være av nordisk interesse.

Mål

I og med at fondet styres av nordiske utviklingsmyndigheter er det samsvar mellom fondets retningslinjer og norske utviklingspolitiske prioriteringer. Fondet er et konkret uttrykk for et nordisk utviklingssamarbeid, og det er en viktig målsetting at fondet profilerer både prioriterte nordiske målsettinger og nordisk ekspertise og kunnskap.

Rapport 1999

I 1999 undertegnet fondet 16 nye låneavtaler til en samlet verdi av SDR 61,3 mill. Tolv av disse var større lån til prosjekter i Bolivia, Malawi, Nicaragua, Senegal, Sri Lanka, Tanzania, Vietnam og Zambia. Under en prøveordning med mindre lån direkte til privat sektor ble det undertegnet tre avtaler for Kina, Namibia og Uganda, i tillegg til et engasjement i Det afrikanske infrastrukturfondet. Som en multilateral organisasjon deltok NDF i 1999 i det internasjonale gjeldsinitiativet HIPC.

Høsten 1999 innledet de nordiske utviklingsmyndighetene forhandlinger om en ny kapitalutvidelse av NDF. På oppdrag fra Nordisk Ministerråd ble det gjennomført en uavhengig evaluering av fondet som dannet grunnlag for

forhandlingene. Evalueringsrapporten støtter opp om konklusjonene fra tidligere gjennomganger av NDF som fremhever fondets store nordiske nytte. NDF har en bred nordisk forankring, god kostnadseffektivitet og kvalitet på sin virksomhet. Dette bekreftes av en betydelig etterspørsel fra nordiske samarbeidende aktører. På det operasjonelle nivå er NDF i en unik posisjon til å fremme nordiske interesser og påvirke samarbeidspartnere i tråd med nordiske utviklingsprioriteringer.

Evalueringsrapporten påpeker at et stadig økt fokus i mange utviklingsorganisasjoner på håndtering av kortsiktige økonomiske kriser og katastrofesituasjoner, har ført til en reduksjon i tilbudet av den type finansiering som NDF yter. Evalueringsrapporten understreker at NDF bør opprettholdes som en nordisk institusjon for utviklingsfinansiering, ettersom langsiktige konsesjonelle lån fortsatt vil være en viktig finansieringskilde for utviklingslandene.

Resultatet av forhandlingene ble lagt frem for Stortinget i en egen stortingsproposisjon om påfyllingen våren 2000.

Budsjett 2001

For 2001 foreslås bevilget 100 mill. kroner.

Kap. 164 Generelle bidrag - andre organisasjoner**Post 70 Tilskudd til andre organisasjoner**

(i 1 000 kr)

Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
70.10 Tilskudd til Den internasjonale føderasjon for familieplanlegging (IPPF)	45 000	45 000	45 000
70.15 Tilskudd til Kvinnenes internasjonale garantifond (WWB)	10 000	10 000	10 000
70.20 Tilskudd til Den internasjonale tuberkulose- og lungesykdomsunion (IUATLD)	4 000	4 000	4 000
70.25 Tilskudd til Det internasjonale institutt for demokrati og valgstøtte (IDEA)	1 500	1 500	1 500
70.30 Tilskudd til fond for tvisteløsning		8 000	8 000
70.35 Tilskudd til internasjonale konferanser	1 765	3 000	6 000
Sum post 70	62 265	71 500	74 500

Underpost 70.10 Tilskudd til Den internasjonale føderasjonen for familieplanlegging (IPPF)

Situasjonsbeskrivelse

IPPF er en internasjonal sammenslutning av foreninger for familieplanlegging med medlemmer i over 160 land. Organisasjonens målsetting er å styrke tilbudene innenfor familieplanlegging og helsetjenester for mor og barn, samt bedre informasjonen vedrørende reproduktiv helse. Organisasjonens mål samsvarer med vedtakene fra befolkningskonferansen i Kairo. Finansieringen kommer hovedsakelig fra frivillige regjeringsbidrag, og Norge er blant de største giverne. Organisasjonens styre utgjøres av familieplanleggingsforeningene i de ulike land. Norge har dermed ingen formell innflytelse, men øver en viss uformell innflytelse ved deltakelse på årlige givermøter. Om lag en tredjedel av organisasjonens ressurser går til Afrika. Organisasjonen har i de siste årene erfart en betydelig reduksjon i ressurstilgangen. Ved siden av generelle bidrag har IPPF også mottatt støtte til et "Vision 2000"-fond, som skal støtte opp om nye innovative pilotprosjekter. Norge har ikke bidratt til dette fondet.

Mål

IPPF anses å være en god kanal for å følge opp prioriteringen av befolkningsspørsmål i norsk bistand. Norge har arbeidet for at IPPF i større grad tilgodeser Afrika, at det legges større vekt på opplæring og institusjonsutvikling, og at de enkelte familieplanleggingsforeninger blir mest mulig effektive. Dette samsvarer godt med utviklingen i IPPF.

Rapport 1999

Den nye ressursfordelingsplanen fra 1998 økte bistandsandelen til Afrika, men dette førte likevel ikke til økning i tilgjengelige midler for Afrika i 1999 pga. den generelle ressursnedgangen for IPPF. Asia og Latin-Amerika har fått til dels store kutt i bistanden fra IPPF.

Organisasjonen har økt sin satsing på tiltak rettet mot ungdom. Ungdom blir trukket aktivt inn i utviklingen av disse tiltakene og i organisasjonens beslutningsstruktur, som har vært revurdert. Storbritannia, Sverige og Norge gjennomførte i 1998/1999 en evaluering (rapport 2.99 fra departementet) av arbeidet på landnivå. Evalueringen inkluderte seks land, Uganda, Etiopia og

Zambia i Afrika, og India, Bangladesh og Nepal i Asia. Evalueringen var svært positiv til det arbeidet som utføres av de nasjonale familieplanleggingsorganisasjonene, men anbefaler sterkere vektlegging av pådriverrollen og bedre ivaretagelse av kjønnsrolledimensjonen. "Vision 2000"-prosjektene sees som innovative, men i noen tilfeller uforholdsmessig ressurskrevende. Det advares bl.a. mot at disse prosjektene kan forskyve forholdet mellom fagpersonell og frivillige på en uheldig måte. De frivillige medlemmene utgjør grunnstammen i IPPF. Evalueringen har også anbefalinger om utbedringer av administrasjonssystemer. Evalueringen anbefaler giverne å gi finansiering gjennom generelle bidrag, og ikke prosjektbistand uten at tilleggsstøtte gis til drift og administrasjon. IPPF har presentert en plan for oppfølgingen og innledet en dialog med giverlandene om gjennomføringen av anbefalingene fra rapporten.

Budsjett 2001

Reproduktiv helse rettet mot ungdom, tiltak for bekjempelse av omskjæring av jenter og tiltak for å trekke menn sterkere inn i spørsmålet omkring reproduktiv helse og befolkning vil fortsatt være sentrale områder for IPPFs virksomhet i 2001 som Norge vil støtte opp om. Fra norsk side vil en søke å følge opp anbefalingene i evalueringen fra 1998/99. Videre vil tiltak for å styrke kvinners reproduktive rettigheter, særlig m.h.t. vold rettet mot kvinner og helsetilbud forbundet med utrygge aborter fortsatt være høyt prioritert.

For 2001 foreslås bevilget 45 mill. kroner.

Underpost 70.15 Tilskudd til Kvinnes internasjonale garantifond (WWB)

Situasjonsbeskrivelse

Kvinnenes internasjonale garantifond (Women's World Banking) er en privat internasjonal organisasjon med formål å fremme fattige kvinners økonomiske deltakelse, først og fremst gjennom å bedre tilgangen til kreditt, informasjon og markeder for å kunne drive produktiv virksomhet. Tilgangen til kreditt kombineres med opplæringstiltak og nettverksbygging. WWB har et globalt sekretariat i New York og består for øvrig av et nettverk av over 50 lokale, selvstendige avdelinger i mer enn 40 land. WWB og dets nettverk antas å nå flere millioner lavinntektsentreprenører og produsenter.

Mål

Det er en viktig utviklingspolitisk målsetting å styrke kvinners deltakelse i økonomisk virksomhet, bl.a. gjennom bedring av kvinners tilgang til kreditt, og WWB gjør en betydningsfull innsats på dette området. Som en av organisasjonens viktigste bidragsytere, har Norge en løpende dialog med WWB og har mulighet til å påvirke organisasjonens prioriteringer. Fra norsk side legges spesiell vekt på WWBs virksomhet i Afrika.

Rapport 1999

WWB har de siste årene bygd opp et globalt garantifond for å gi organisasjonen et egenkapitalgrunnlag som kan brukes som garanti for å sikre låneavtaler mellom WWBs lokalavdelinger og lokale banker. Avkastningen fra fondet kan også brukes til å dekke organisasjonens driftsutgifter. Organisasjonen legger stor vekt på å bistå lokalavdelingene, blant annet gjennom opplæring og kompetansebygging. Videre har WWB de seneste årene bidratt til at lokalavdelinger som oppfyller visse kriterier har kunnet opprette egne garantifond som har gjort det mulig å tiltrekke seg kapital fra lokale finansinstitusjoner. Det er for tiden en norsk nestleder i WWBs styre. Styremedlemmene velges i personlig kapasitet og ikke som representanter for sine lands myndigheter. Det ble utbetalt 10 mill. kroner til WWB i 1999. Beløpet ble i sin helhet benyttet til institusjonens arbeidsprogram.

Budsjett 2001

Regjeringen ønsker å fortsette støtten til WWB. Støtten foreslås gitt som bidrag til WWBs arbeidsprogram, hvor hovedvekten legges på styrking av lokalavdelingene, og eventuelt til oppbygging av WWBs kapitalfond.

For 2001 foreslås bevilget 10 mill. kroner.

Underpost 70.20 Tilskudd til den internasjonale tuberkulose- og lungesykdomsunion (IUATLD)

Situasjonsbeskrivelse

Den internasjonale tuberkulose- og lungesykdomsunionen er en føderasjon av over hundre nasjonale foreninger med mål å bekjempe tuberkulose og andre lungesykdommer. Norske medlemmer er Nasjonalforeningen for folkehelsen og Landsforeningen for hjerte- og lungesykdommer. Unio-

nen har stått sentralt i utviklingen av en effektiv og rimelig behandlingsmetode av tuberkulose, med stor betydning for tuberkulosebekjempelse i utviklingsland. Behandlingsmetoden (DOTS) er tatt i bruk som hovedstrategi i WHO's støtte til tuberkulosebekjempelse.

Mål

Regjeringen ser det som viktig å bidra til å bekjempe tuberkulose som er en sykdom som øker i mange utviklingsland. Den økte spredning av sykdommen skyldes bl.a. aids-epidemien og manglende ressurser innenfor tuberkuloseprogrammene. IUATLD samarbeider nært med WHO innenfor deres "STOP TB"-initiativ og bistår først og fremst med opplæring og rådgiving om bruk av DOTS-strategien i utviklingsland.

Rapport 1999

Organisasjonen meldte i 1999 fra om at deres hovedaktivitet går ut på å gi faglig bistand til Nasjonale tuberkulosprogrammer, i samarbeid med regjeringer i utviklingsland. Denne aktiviteten har begynt å minke, både på grunn av at land som har kommet tidlig inn i et slikt oppfølgingsprogram har blitt i stand til å jobbe selvstendig på området, men også på grunn av at tilskuddene til IUATLD har minket og dermed redusert deres evne til å imøtekomme nye henvendelser. Den norske bevilgningen i 1999 bidro til at organisasjonen kunne opprettholde forskningsaktiviteter som har blitt gjennomført i mer enn 51 land i Asia, Afrika, Latin-Amerika, Europa og USA. I tillegg har opplæringsaktiviteter økt merkbart i de siste tre årene, sammen med antallet vitenskapelige publikasjoner.

Budsjett 2001

IUATLD representerer et viktig fagmiljø og er en sentral aktør i globale tiltak mot tuberkulose. Det er derfor ønskelig å opprettholde det generelle bidraget til organisasjonen.

For år 2001 foreslås bevilget 4 mill. kroner.

Underpost 70.25 Tilskudd til Det internasjonale institutt for demokrati og valgstøtte (IDEA)

Det internasjonale institutt for demokrati og valgstøtte arbeider for å fremme bærekraftige demokratier verden over. Instituttet ble etablert i 1995 med hovedkvarter i Stockholm. Norge var

blant grunnleggerne og har støttet IDEA siden opprettelsen.

For 2001 foreslås bevilget 1,5 mill. kroner.

stnadene, også gitt signaler om vilje til å yte tilskudd til driften i en innkjøringsperiode.

For 2001 foreslås bevilget 8 mill. kroner.

Underpost 70.30 Tilskudd til fond for tvisteløsning

Det har en tid vært arbeidet med å etablere et rådgivende senter som skal yte juridisk bistand til utviklingsland slik at disse landene kan få reell tilgang til WTOs tvisteløsningsmekanisme. Avtalen om etablering av et slikt senter ble undertegnet under WTOs ministermøte i Seattle i desember 1999. Senteret anses som viktig i forbindelse med å styrke utviklingslandenes næringsliv og vil understøtte Regjeringens strategi for støtte til næringsutvikling i sør. Norge har i tillegg til å betale en andel av etableringsko-

Underpost 70.35 Tilskudd til internasjonale konferanser

Midlene brukes til å lette deltakelse for representanter fra lavinntektsland, særlig fra de minst utviklede land og fra Norges samarbeidsland, i viktige internasjonale konferanser ved å finansiere reise- og oppholdsutgifter. Norge vil sammen med UNCTAD arrangere et større møte i Oslo som forberedelse til FNs tredje MUL-konferanse. På denne bakgrunn foreslås en økningen av bevilgningen i forhold til 2000.

For 2001 foreslås bevilget 6 mill. kroner.

Kap. 165 Bilateral bistand administrert av internasjonale organisasjoner (multi-bi)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
01	Driftsutgifter	2 772	3 100	3 100
70	Tilskudd til multi-bi samarbeid, <i>kan overføres</i>	342 037	342 250	349 000
	<i>Sum kap. 165</i>	344 809	345 350	352 100

Situasjonsbeskrivelse

Norge har prosjekt- og programsamarbeid med ni FN-organisasjoner, Verdensbankgruppen (IBRD, IDA og IFC) og de regionale utviklingsbankene i Afrika, Asia og Latin-Amerika. Multi-bi er en bistandsform som skal være arbeids- og kostnadsbesparende for giverlandet. Program og prosjekter administreres av den enkelte organisasjon, som har det fulle ansvaret for oppfølging og resultat. Grunnlaget for samarbeidet er rammeavtaler med organisasjonen eller avtaler for hvert enkelt tiltak. Tiltakene godkjennes av departementet, som mottar jevnlig rapporter om framdrift og finansiell status. Oppfølging skjer gjennom regelmessige samrådsmøter og tidvis deltakelse av norske uavhengige fagekspertter i prosjektgjennomganger, evalueringer m.v. En effekt av dette er at norske fagfolks innsikt i multilaterale organisasjoners arbeid øker, noe som har positiv virkning på annen norsk bistandsvirksomhet.

En kan skille mellom multi-bi-samarbeidet med organisasjoner der man også gir generelle

bidrag, og der multi-bi-samarbeidet er hovedinnsatsen overfor organisasjonen. Til utviklingsbankene, UNDP og UNICEF gis relativt store generelle bidrag, og de øremerkede midlene ses i sammenheng med de generelle. For FNs program for kontroll med narkotika (UNDCP), FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO), Den internasjonale arbeidsorganisasjon (ILO), FNs organisasjon for utdanning, vitenskap og kultur (UNESCO), Den internasjonale sjøfartsorganisasjon (IMO), FNs konferanse for handel og utvikling (UNCTAD) og UNCTAD/WTOs internasjonale handelssenter (ITC) utgjør multi-bi samarbeidet hovedkanalen for norsk bistand til organisasjonen. FAO og ILO får også bistandsmidler fra kap. 161, underpost 70.50, som dekker bistandsdelen av Norges bidrag til organisasjonenes regulære budsjett.

Den øremerkede bistanden under dette kapitlet er i all hovedsak ubundet. Prosjektbistand med internasjonale organisasjoner finansieres også over andre poster, som regionbevilgninger, bevilgninger til humanitær bistand og særbevilgningene for kvinnetiltak og miljøverntiltak. Bundet

samfinansiering med utviklingsbankene er administrert som bilateral bistand fra kap. 157, underpost 70.30, sammen med de øvrige næringslivsordninger.

For de organisasjoner der multi-bi kommer som tillegg til generelle bidrag, vil Utenriksdepartementet ha hovedansvaret for organisasjonen og være representert i styrene. For de fleste av organisasjonene der multi-bi er hovedkanalen for norsk støtte, vil et fagdepartement ha det overordnede ansvar, mens Utenriksdepartementet vil ha ansvaret for bistandsdelen. Styrestrukturen og Utenriksdepartementets plass i denne vil variere noe fra organisasjon til organisasjon.

Rutinene for oppfølging søkes løpende forbedret, og det vises blant annet til arbeidet for å få et best mulig samsvar mellom utbetalinger og faktisk forbruk som det er redegjort for i St. prp. nr. 103 og Innst. S. nr. 225 (1991-92). Opptjente rentemidler dekker delvis administrasjonsutgifter i henhold til rammeavtale, eller disponeres etter avtale mellom departementet og den enkelte organisasjon til tilsvarende formål som den ordinære bevilgning, jf. romertallsvedtak XI.

Mål

Ved å øremerke innsatsen til høyt prioriterte formål, både på program- og prosjektnivå, brukes multi-bi-samarbeidet til å støtte opp om norske hovedmål for bistanden.

Multi-bi-samarbeidet brukes som virkemiddel både for å få bedre innsyn i organisasjonene og for å kunne påvirke organisasjonenes politikk slik at den samsvarer med norske bistandspolitiske målsettinger. Den økte innsikt man får gjennom prosjekt- og programsamarbeid brukes i de styrende organer til å påpeke organisasjonens sterke og svake sider på feltnivå, temamessig, effektiv-

itetsmessig osv. På denne måten bidrar man til å forbedre organisasjonene generelt.

Særlig for organisasjoner der øremerkede bidrag er hovedkanalen for støtte til organisasjonen, vil man gradvis prøve å legge om til samarbeidsmåter som fortsatt gir innsyn og påvirkning, men med mindre detaljstyring av prosjekter.

Det er også en målsetting kontinuerlig å forbedre rutineene for oppfølging av multi-bi-samarbeidet med sikte på rasjonalisering, samtidig som man oppfyller kravene til god økonomiforvaltning.

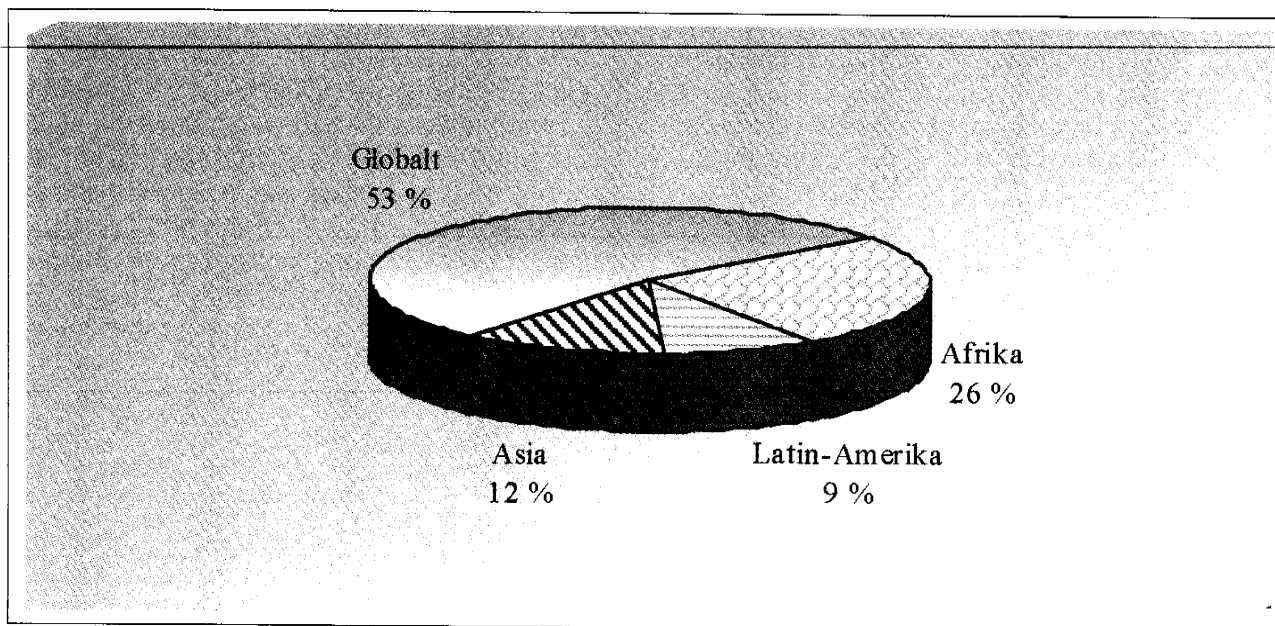
Rapport 1999

I tillegg til å gi verdifull bistand innen flere prioriterte sektorer, ga multi-bi-samarbeidet verdifullt innsyn i organisasjonenes effektivitet, og verdifulle påvirkningsmuligheter på vedtatte prioriteringer. Den største andelen av de øremerkede bidrag gikk til sosiale sektorer, inkludert grunntanning og bekjempelse av barnearbeid. I tillegg økte støtten til handelsrelatert støtte. Det vises for øvrig til omtale under den enkelte budsjettpost.

Budsjett 2001

De øremerkede bidrag til utdanning og helse foreslås opprettholdt på et høyt nivå. Dette gjøres ved prioriteringer innenfor samarbeidet med utviklingsbankene og et fortsatt betydelig samarbeid med UNICEF. Midler til ILO, UNICEF og Verdensbanken vil delvis bli brukt for å gjennomføre den økte satsning på bekjempelse av barnearbeid. Afrika sør for Sahara vil bli gitt særlig prioritet i multi-bi-samarbeidet.

For 2001 foreslås bevilget 352,1 mill. kroner, fordelt på nedenfornevnte poster.

Figur 7.7 viser geografisk fordeling av multi-bi midlene 1999

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekker utgifter til planlegging, gjennomgang og oppfølging av tiltak finansiert under

kapitlet, herunder reiser og administrasjon knyttet til eksperter og junioreksperter.

For 2001 foreslås bevilget 3,1 mill. kroner.

Post 70 Tilskudd til multi-bi samarbeid, kan overføres

(i 1 000 kr)

Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
70.10 Samfinansiering med bankene	110 000	110 000	110 000
70.15 Tilskudd til FNs fond og programmer	100 025	105 000	105 000
70.20 Tilskudd til FNs særorganisasjoner m.v.	95 717	93 000	93 000
70.25 Tilskudd til eksperter, junioreksperter og FNs fredskorps	36 295	34 250	41 000
Sum post 70	342 037	342 250	349 000

Underpost 70.10 Samfinansiering med bankene

Situasjonsbeskrivelse

Gjennom øremerkede bidrag til Verdensbankgruppen (IBRD, IDA og IFC) og de regionale utviklingsbankene ønsker Norge å bidra til at virksomheten i disse institusjonene innrettes i tråd med norske utviklingspolitiske mål, jf. omtale

under kap. 163. Det benyttes følgende øremerkede bidrag i bankene:

- Institusjonell støtte som tar sikte på økt bevisstgjøring innad i bankene om gitte temaområder og bedre institusjonenes kunnskap og håndtering av disse områdene
- Støtte til aktiviteter som bidrar bl.a. til kapasitets- og kompetansebygging i mottakerlandene

Mål

Bidragene er konsentrert om tiltak som fremmer fattigdomsreduksjon, mottakerorientering og lokal deltakelse. Hovedformålet med tiltakene er å støtte opp om bankenes mandat for å bekjempe fattigdom, og sikre at institusjonene er i stand til å møte utfordringene knyttet til dette mandatet på en best mulig måte. Det har i løpet av de siste årene vært en dreining i bankene, spesielt Verdensbanken, mot et klarere mottakerfokus og en økende forståelse for sosiale faktorerets betydning i utviklingsprosessen. Det er likeledes klart at fattigdomsbekjempelse krever en helhetlig og langsiktig tilnærming til utvikling, der bærekraftig økonomisk vekst må ses i sammenheng med sosial og politisk utvikling. Ikke minst er det viktig at landene selv tar ansvar og eierskap i nasjonale prosesser som leder til fattigdomsreduksjon.

På norsk side er en også opptatt av at bankene fremmer et kjønnsperspektiv, styrker sin innsats på miljøsektoren, samt øker sitt engasjement innen sosial sektor. Norske øremerkede bidrag til utviklingsbankene finansierer også regionale og globale utredningstiltak og operasjonelle aktiviteter hvor man fra norsk side ønsker å påvirke bankenes politikk.

Norske øremerkede bidrag går gjerne til tiltak som strekker seg over flere år, og hvor resultatene ikke minst kommer i form av endringer i bankenes virksomhet over tid. Verdensbanken anses nå for å være internasjonalt ledende når det gjelder rutiner og prosedyrer for håndtering av miljøspørsmål. Også når det gjelder integrering av et kjønnsperspektiv i virksomheten er det tatt vesentlige skritt i positiv retning. Verdensbanken har økt sine utlån til helse og utdanning, og er i dag den største finansieringskilden til aktiviteter innen sosiale sektorer i utviklingsland.

Rapport 1999

Det ble utbetalt 110 mill. kroner i øremerkede bidrag til utviklingsbankene, hvorav 85 mill. kroner ble utbetalt til Verdensbankgruppen, 12 mill. kroner til Den asiatiske utviklingsbank og 13 mill. kroner til Den interamerikanske utviklingsbank. Av det totale beløp ble ca. halvparten kanalisert til tiltak i Afrika sør for Sahara. I henhold til rammeavtalen mellom departementet og Verdensbanken, som ble godkjent av Stortinget i 1994, blir renteinntekter som overskyter bankens administrasjonsgebyr godskrevet en separat konto i Verdensbanken. Midlene disponeres etter avtale

mellom departementet og Verdensbanken. I 1999 ble om lag 6 mill. kroner godskrevet denne kontoen.

Støtte til helse og utdanningstiltak utgjør en stor andel av de øremerkede bidrag til Verdensbanken, og også gjennom Asiabanken gis det støtte til disse sektorene. Som nevnt under kap. 161, underpost 70.40 ble det i 1999 gitt ytterligere 43 mill. kroner i støtte til et program for grunnutdanning i Afrika gjennom Verdensbanken. En målsetting med støtten er å bistå de fattigste landene i Afrika sør for Sahara med å utarbeide bærekraftige sektorinvesteringsprogrammer for utdanningssektoren. Norge har tidligere støttet prosjekter i Verdensbanken som har belyst betydningen av jenter og kvinners utdanning for å oppnå sosial og økonomisk utvikling. Dette har medvirket til at utdanning av jenter blir spesielt prioritert i Verdensbankens låneprogrammer i utdanningssektoren.

Som en oppfølging av handlingsprogrammet fra konferansen om barnarbeid i Oslo høsten 1997, ble det i 1997 og 1998 gitt støtte til et program i Verdensbanken for bekjempelse av barnarbeid. Programmet belyser skader barnarbeid medfører, ikke bare for barnet selv, men også for familiens økonomi og for samfunnsøkonomien. Programmet ble videreført i 1999 med en støtte på 4 mill. kroner. Mens barnarbeid i 1997 ikke var på dagsorden i Verdensbanken, ble det i april 2000 arrangert en større konferanse i banken om barnarbeid og barns rettigheter. Mye tyder på at den norske støtten har bidratt til dette økte fokus på barnarbeid.

Utenriksdepartementet har over lengre tid hatt et omfattende miljøsamarbeid med Verdensbanken. Banken har i løpet av de siste årene gjennomgått en rekke strukturelle endringer. Formålet har blant annet vært å styrke den interne koordineringen innenfor viktige tematiske områder gjennom omfattende desentralisering og nettverksbygging. Man har fra norsk side etter hvert sett behov for å legge om selve rammen rundt miljøsamarbeidet for å kunne utnytte gevinstene ved reorganiseringen. I 1999 ble man enige om en ny og innovativ samarbeidsstruktur som vil bidra til å styrke miljønettverket i Verdensbankgruppen, både med tanke på politikktutforming og de operasjonelle aktivitetene. Ordningen bedrer forutsetningene for å fremme miljø som et tverrsektorielt tema i bankens virksomhet. Som et første ledd i dette nye miljøsamarbeidet ble det i 1999 utbetalt 16,4 mill. kroner over denne budsjettposten.

Det ble tidlig i 1998 besluttet at Norge skulle delta i annen fase av CGAP (Consultative Group to Assist the Poorest), et Verdensbankledet forum for mikrofinans bestående av 27 multilaterale og bilaterale givere, hvor formålet er å effektivisere og øke bruken av mikrofinans som virkemiddel i internasjonal bistand. Det norske bidraget er på 15 mill. kroner for perioden 1998 til 2003. I 1999 ble det utbetalt 6 mill. kroner til CGAP.

Budsjett 2001

Det har de senere år funnet sted en positiv utvikling i bankenes overordnede tilnærming til utviklingsspørsmål, som nå i stor grad samsvarer med norske utviklingspolitiske prioriteringer. Fattigdomsreduksjon er blitt et overordnet mål for Verdensbankgruppen og de regionale utviklingsbankene. Det er imidlertid et stykke frem før nødvendige endringer blir fullt ut gjennomført i institusjonenes operasjonelle aktiviteter. Regjeringen vil bruke de øremerkede bidragene til ytterligere å støtte opp om utviklingsbankenes arbeid med å å omsette vedtatt politikk i praksis. Spesielt gjelder dette områder som godt styresett, kvinner, barn, hiv/aids, miljø og privat sektor, samt utvikling av utdannings- og helsektoren i låntakerlandene. En legger stor vekt på å støtte tiltak som medvirker til økt kapasitets- og kompetansebygging på låntakersiden bl.a. for å bidra til at landene blir bedre i stand til selv å koordinere bistandsaktivitetene og ta nasjonalt lederskap i prosessen.

I lys av den positive utvikling som har funnet sted den senere tid i Den afrikanske utviklingsbank, jf. omtale under kap. 163, vil Regjeringen i tiden fremover vurdere økt støtte også til denne institusjonen.

De senere årene har Verdensbanken gjennomgått en reorganisering av den operasjonelle virksomhetsstrukturen. Man har innført en matrisestruktur hvor ulike avdelinger og regioner knyttes sammen gjennom ulike tematiske familier eller nettverk, som hver for seg ledes av egne rådgivende og koordinerende organer. På bakgrunn av denne endringen har man fra norsk side etter hvert sett behov for å innrette samfinansieringssamarbeidet på en måte som fremmer den strategiske gevinsten av en bedret intern koordinering. Departementet har i dialog med banken derfor kommet frem til at store deler av det fremtidige samarbeidet bør ta utgangspunkt i en styrking av de nyopprettede tematiske rådene. Dette

innebærer i praksis at banken, gjennom disse rådene og innenfor gitte rammer, selv nå deltar i prioriteringen om norske øremerkede bidrag på en mer overordnet måte enn hva som har vært mulig tidligere. Departementets initiativ, som helt klart er i tråd med de endringer bankens ledelse har ønsket å få til ved matriseorganiseringen, har blitt meget godt mottatt. Banken har vist stor entusiasme for å styrke fleksibiliteten til de tematiske rådene og vil presentere denne modellen for andre givere. Foruten samarbeidet som allerede er kommet i gang på miljøsidene, tar man fra norsk side sikte på å få etablert tilsvarende ordninger innenfor følgende tematiske nettverk: fattigdom, kvinner, sosial utvikling og utvikling av privat sektor.

For 2001 foreslås bevilget 110 mill. kroner.

Underpost 70.15 Tilskudd til FNs fond og programmer

Situasjonsbeskrivelse og mål

De organisasjoner som får støtte er FNs utviklingsprogram (UNDP), FNs barnefond (UNICEF) og FNs program for kontroll med narkotika (UNDCP). Det kan også være aktuelt å gi øremerket støtte til reformarbeidet i FN fra denne posten. På bakgrunn av ønsket om å øke innsatsen mot korrupsjon ble det i 2000 initiert støtte til det internasjonale senteret for bekjempelse av kriminalitet (CICP) i Wien. Det er ønskelig å videreføre støtte til CICPs virksomhet gjennom multi-bifinansiering. For en nærmere beskrivelse og målsettinger når det gjelder UNDP og UNICEF vises til omtale under kap. 161, post 70. Gjennom den øremerkede støtten til UNDP tar en fra norsk side sikte på å støtte strategisk opp om reformarbeidet i organisasjonen, styrke arbeidet på fattigdomsområdet, inkludert oppfølging av 20/20-initiativet, godt styresett i Afrika, UNDPs rolle i demokratiseringsprosesser og UNDPs rolle i krise- og postkonfliktsituasjoner. For UNICEF brukes øremerkede midler særlig til å styrke organisasjonen på områdene grunnutdanning, barns rettigheter og utsatte barnegrupper. UNDCP har som oppgave å bidra til redusert tilgang på og bruk av narkotika, primært i utviklingsland. Norsk støtte skal bl.a. bidra til alternative inntektsmuligheter for bønder som i dag dyrker narkotika, samt til holdningsskapende tiltak mot bruk av rusmidler, særlig blant unge mennesker.

Rapport 1999

Det ble bevilget til sammen 100 mill. kroner i 1999, fordelt med 30 mill. kroner på UNDP, 60 mill. kroner på UNICEF og 10 mill. kroner på UNDCP.

Multi-bistøtten til UNDP ble forsøkt konsentrert om bredere tematiske områder som fattigdom og godt styresett i Afrika. I 1999 ble våre forpliktelser på disse områdene videreført. Med den norske støtten til UNDPs fattigdomsarbeid har organisasjonen bistått flere land med utarbeidelse av nasjonal statistikk på fattigdomsområdet. Formulering av nasjonale strategier for bekjempelse av fattigdom er et stadig mer sentralt område i UNDPs virksomhet. En evaluering av programmet ble initiert i 1999. En norsk forsker har deltatt i evalueringen. Med blant annet norske midler fra styresettfondet har UNDP, i samarbeid med afrikanske myndigheter, institusjonalisert prosessen "Africa Governance Forum" (AGF) som en møteplass mellom afrikanske myndigheter, representanter fra det afrikanske sivile samfunn og givere. Her diskuteres sentrale aspekter ved styresettproblematikken i Afrika. AGF III som fant sted i Mali i 1999 fokuserte på konflikt-håndtering. I 1999 ble det inngått avtale med UNDP om støtte til et samarbeidsprogram mellom UNDP og Høykommissariatet for menneskerettigheter. Gjennom programmet arbeides det for en aktiv bruk av MR-instrumentene i utviklingsplanlegging. I tillegg ble støtten til reformprosessen i UNDP videreført. Denne reformen innebærer en betydelig omorganisering som vil styrke og delegere myndighet til landkontorene.

Siden 1996 har man fra norsk side hatt et omfattende samarbeid med UNICEF om støtte til grunnutdanning for jenter i Afrika. Norge har for de fire første årene bevilget 150 mill. kroner. Programmet omfatter en rekke land og skal bidra til å høyne kvaliteten på grunnutdanning generelt, gjøre skolen mer attraktiv for jenter og øke andelen jenter som begynner på, og fullfører skolen. Norske konsulenter følger programmet som har eget programstyre hvor Utenriksdepartementet deltar. Det ble foretatt en større gjennomgang av programmet i 1999. Resultatene fra gjennomgangen viste at programmet har bidratt til økt kvalitet på undervisningen, fremgang i skoleframmøte blant jenter, og til mobilisering av lokalsamfunnet rundt skoler som har resultert i økt forståelse for jenters behov for utdanning samt økt entusiasme blant lærere. Rapporten fra gjennomgangen indikerer også at programmet har medvirket til forbedringer internt i UNICEF og påvirket andre initia-

tiver i FN-systemet i en positiv retning. Rapporten viser også til mange utfordringer som programmet står overfor, og som det må tas hensyn til i utviklingen av neste fase av programmet. I 1998 startet UNICEF et norskstøttet program mot barnarbeid. Programmet omfatter globale, regionale og landspesifikke initiativer, med en total finansiell ramme på om lag USD 40 mill. Denne støtten fortsatte i 1999. For å støtte UNICEFs arbeid med å fremme jenters status, rettigheter og utviklingsmuligheter finansierte Norge film- og kommunikasjonsprosjekter i Sør-Asia. Man fortsatte støtten til tidligere godkjente prosjekter innen områdene barns rettigheter, barnarbeid, kommunikasjon og desentraliserte helsetiltak. I 1999 fortsatte man omleggingen fra å støtte mange enkeltprosjekter til tematiske programmer innen utdanning, støtte til barn i spesielt utsatte situasjoner og kommunikasjon om barns rettigheter. Man har fra norsk side også i 1999 tatt opp de spørsmål som ble reist i Riksrevisjonens gjennomgang av bistandssamarbeidet med UNICEF i 1997. Organisasjonen har gjennomført mange av Riksrevisjonens anbefalinger og har bl.a. innført et nytt styringssystem for sine økonomifunksjoner.

Opptjente rentemidler for UNICEF er blitt brukt til å dekke administrasjonsgebyrer i tråd med vedtak i UNICEFs styre.

I samarbeidet med UNDCP ble et integrert distriktsutviklingsprogram i nordvest-Laos videreført. Kirkens Nødhjelp er engasjert til å gjennomføre prosjektet, som inneholder komponenter innen helse, utdanning og jordbruk, samt holdningsskapende arbeid mot rusmidler. I 1996 ble det vedtatt - i samfinansiering med Sosial- og helsedepartementet - støtte til et femårig globalt initiativ for forebyggende arbeid mot alkohol og narkotikamisbruk i det sørlige Afrika og Sørøst-Asia. Programmet gjennomføres i samarbeid med WHO. Videre ble det gitt støtte til et kriminalitetsforebyggende prosjekt i Tadjikistan som ledd i arbeidet med å demme opp for narkotikaflommen fra Afghanistan. En del av den norske støtten ble fortsatt gitt som ikke-øremerket bidrag til UNDCPs virksomhet. Renter på innestående midler i UNDCP ble godkjent brukt til prosjektvirksomheten.

Budsjett 2001

Gjennom UNDP vil det i 2001 bli lagt spesiell vekt på å støtte opp om de strategiske valg som er foretatt i UNDPs styre med hensyn til fokusering av programvirksomheten i UNDP. Tematisk peker

det seg ut flere områder: Utvikling av fattigdomsstrategier, godt styresett, planlegging for oppfølging av menneskerettigheter i utviklingssamarbeidet, forebyggelse av konflikt og postkonflikttiltak. Dette representerer delvis en videreføring og videreutvikling av tidligere innsatser, men vil også inneholde nye elementer særlig knyttet til UNDPs rolle i konfliktsituasjoner. Oppfølgingen av støtten til fattigdomsfondet vil bli vurdert på grunnlag av den gjennomførte evalueringen.

Det internasjonale senteret for bekjempelse av kriminalitet (CICP) i Wien har ikke tidligere vært støttet over multi-bi-bevilgningen. Senteret har imidlertid fått en mer operativ rolle og har utviklet tiltak mot korrupsjon på lokalt, nasjonalt og internasjonalt nivå. Senteret kan være strategisk viktig for utprøving av nye tiltak på dette feltet, som er relativt nytt i norsk bistand. Støtte til CICP ble initiert i 2000 og er tenkt videreført i 2001.

For UNICEF tar en sikte på å videreføre den pågående støtte som gir særlig prioritet til utdanningssektoren i Afrika. I tillegg legges det stor vekt på programmet for å bekjempe barnarbeid. Den norske støtten til UNDCP vil i hovedsak gå til det globale samarbeidsprosjektet med WHO og til videreføring av ikke-øremerkede bidrag.

For 2000 foreslås bevilget 105 mill. kroner.

Underpost 70.20 Tilskudd til FNs særorganisasjoner m.v

Situasjonsbeskrivelse

Tilskudd til FNs særorganisasjoner omfatter bistandsaktiviteter i regi av FAO, ILO, UNESCO, IMO og ITC. Disse har en normativ rolle og et globalt mandat innen spesielle sektorer og fagområder. Deres spesialisering gjør at de ofte sitter på en internasjonal kompetanse som er svært nyttig i bistandssammenheng. Flere av de større særorganisasjonene har et relativt stort bistandsengasjement. Mens Utenriksdepartementet har ansvaret for FAO, ligger hovedansvaret for ILO, UNESCO og IMO i henholdsvis Kommunal- og regionaldepartementet, Kulturdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet. I tillegg til særorganisasjonene gis også øremerkede bidrag til UNCTAD og til FNs opplæringscenter i Torino.

Mål

Den generelle målsetningen med denne posten er å utnytte noen av særorganisasjonenes og UNCTADs kompetanse til å yte faglig bistand i

tråd med norske prioriteringer. Gjennom øremerking av midler søker en også å påvirke organisasjonenes bistandsprofil i ønsket retning. En målsetning som gjelder for arbeidet med alle særorganisasjoner er at det blir en klar kobling mellom aktiviteter som gjennomføres ved hjelp av det ordinære budsjettet og multi-bi-finansierte tiltak. En har videre satt seg som mål å få til en bedre koordinering mellom bistandsaktører ved at særorganisasjonene bidrar med sin faglige kompetanse til en felles og helhetlig utviklingsinnsats fra det multilaterale systemet. Prioritet gis til tiltak som understøtter organisasjonenes mandat og komparative fortrinn, og der det normative og operative arbeid ses i sammenheng. Støtten gjennom særorganisasjoner skal gis i tråd med norsk politikk på FN-reform, slik at blant annet tiltak på landnivå skjer koordinert med resten av FN-systemet.

Hovedformålet med den øremerkede støtten gjennom FAO er å bidra til å utvikle primærnæringene i utviklingsland gjennom rådgiving, institusjonsbygging og kompetanseutvikling. Samarbeidet med ILO har som formål å styrke organisasjonens innsats vedrørende trepartssamarbeid mellom myndigheter, arbeidsgivere og arbeidstakere, sysselsetting, samvirkeorganisering og tiltak mot barnarbeid. Fra norsk side er det viktig å styrke koblingen mellom ILOs konvensjoner og praktiske bistandsaktiviteter. Gjennom IMO søker Norge å styrke utviklingslandenes maritime kompetanse særlig gjennom å gi støtte til opplæring. Det har også vært et mål å styrke IMO's arbeid for å integrere kvinner i den maritime sektoren.

I samarbeidet med UNESCO prioriteres støtte til utdanning med særlig vekt på alfabetiseringstiltak og grunnutdanning for jenter og kvinner. Gjennom støtten til ITC vil Norge bidra til utviklingslandenes integrering i verdenshandelen ved produkt- og bedriftsutvikling, samt markedsføringstiltak. Formålet med støtten til UNCTAD er å bidra til utviklingslandenes, og særlig de fattigste landenes, integrering i verdensøkonomien gjennom kapasitets- og institusjonsbygging, samt spesifikke tiltak som forbereder landene på medlemskap i WTO.

Rapport 1999

Inklusive det som ble bevilget fra nysalderingsproposisjonen høsten 1999, ble det i 1999 brukt til sammen 96 mill. kroner. Av dette gikk 22 mill. kroner til FAO, 30 mill. kroner til ILO, 8 mill. kroner til IMO, 14 mill. kroner til UNESCO, 4 mill.

kroner til ITC, 16 mill. kroner til UNCTAD, inkludert bidrag til WTOs bistandsfond, samt 2 mill. kroner til FNs opplæringscenter i Torino.

Gjennom FAO støttet Norge innovative programmer som styrker kapasitetsbygging i utviklingsland. I 1999 fortsatte man å gi støtte til FAOs arbeid innen skogbruk, fiskeri, landbruk, ressursforvaltning, miljøtilpasset plantevern og kvinneretting. Av de programmene som fikk mest støtte fra Norge kan nevnes støtte til utviklingslands oppfølging av den internasjonale avtalen om forsvarlig fiske og et program for å involvere lokale bønder i bærekraftig forvaltning og bruk av skogressursene i utviklingsland. I multi-bisamarbeidet med FAO fortsatte man omleggingen fra prosjekt- til programstøtte.

Bl.a. som følge av den pågående reformprosessen i ILO, ble man i 1999 enige om å gå over fra å støtte enkeltprosjekter til en programmodell i multi-bi-samarbeidet med ILO. I 1999 foregikk det øremerkede bistandssamarbeidet med ILO i hovedsak innenfor prioriterte områder som bekjempelse av barnarbeid, sosial dialog og trepartssamarbeid, sysselsettingsskapende aktiviteter, likesstilling og miljø. Som oppfølging av Barnarbeidskonferansen i 1997, har Norge foretatt en betydelig opptrapping av tiltak for å bekjempe barnarbeid. Enkelte av de norskstøttede prosjektene er blitt evaluert og har fått gode tilbakemeldinger.

Samarbeidsmønsteret med IMO, med fokus på maritim sikkerhet og tiltak for å heve kvalifikasjonene til sjøfolk i utviklingsland, samt å integrere kvinner i den maritime sektoren ble videreført i 1999. Det meste av støtten gikk til World Maritime University (WMU) i Malmø.

Samarbeidet med UNESCO fortsatte innenfor de prioriterte områder beskrevet ovenfor. Samarbeidet er fremdeles noe mindre effektivt enn ønskelig fra norsk side. Det arbeides for å finne fram til et mer helhetlig samarbeidsprogram med mindre detaljstyring. De senere år har man arbeidet med å legge om fra å gi støtte til flere mindre enkeltstående prosjekter til å støtte færre, og større regionale og globale programmer. Denne omleggingen synes å fungere tilfredsstillende.

Bistanden på handelsområdet søker å ivareta en helhetlig tilnærming til handel og utvikling, der både UNCTAD, WTO og ITC er involvert. Dette er i tråd med intensjonene i Strategien for næringsutvikling i sør. Det har vært en positiv utvikling i samordningen mellom berørte institusjoner på handelsrelatert bistand, og Norge støttet i 1999 WTO, UNCTAD og ITC sitt fellesprogram for handelsrelatert bistand til enkelte afrikanske

land. Norge har videre lagt vekt på gjennomføringen av Det felles rammeverket, bestående av UNCTAD, ITC, WTO, UNDP og Bretton Woods-institusjonene for handelsrelatert bistand til MUL-landene. Det ble gitt et betydelig bidrag til det norske MUL-fondet i WTO, som blir brukt på tiltak for å styrke MUL-landenes kompetanse på det multilaterale handelsregimet. Støtten til UNCTAD ble i hovedsak kanalisert til UNCTADs MUL-fond og gikk til tiltak innen kapasitetsoppbygging innen handel og investeringer, gjeldsstyring og miljø. Norge har de senere årene vært avventende i forhold til ITC, men har nå registrert en positiv utvikling i institusjonen. Det ble også bevilget 2 mill. kroner til FNs opplæringscenter i Torino. Disse midlene ble brukt til opplæring i forbindelse med gjennomføring av FN-reformer.

Renteinntektene av multi-bi tilskuddene i 1998 utgjorde 1 mill. kroner for FAO, kr 425 000 for UNESCO, kr 100 000 for IMO og 1,7 mill. kroner for ILO. Rentene anvendes til finansiering av de norske multi-biprojektene i organisasjonene, jf romertallsfullmakt.

Budsjett 2001

I samarbeidet med FAO planlegges det å konsentrere støtten om fiskeriforvaltning, gardsskogbruk, integrert plantevern, bærekraftige landbrukssystemer og kvinnerettede tiltak. Dette er i overensstemmelse med prioriteringene i FAOs strategiske rammeverk fram mot 2015. Programstøtten til FAO i 2001 må videre sees i sammenheng med de områder som Norge vektlegger i handlingsplanen fra Toppmøtet om matvaresikkerhet, samt relevante miljøkonvensjoner.

For ILO vil den norske bistandsinnsatsen bli kanalisert til de prioriterte områdene, med særlig vekt på bekjempelse av barnarbeid og styrking av trepartssamarbeidet. Arbeidet med innføringen av en programmodell for samarbeidet med ILO vil bli fulgt opp. Dette arbeidet vil skje i nært samarbeid med organisasjonene, LO og NHO.

Det norske samarbeidet med IMO vil bli videreført med samme profil som tidligere. En evaluering av norsk innsats gjennom ti år for å integrere kvinner i denne maritime sektoren planlegges gjennomført.

I samarbeidet med UNESCO vil man søke å styrke organisasjonens normative rolle på utdanningssektoren. Man vil videreføre støtten til programmer for alfabetisering og formell så vel som uformell grunnutdanning, samt at det tas sikte på å styrke lærerutdanningen. Det vil legges særlig

vekt på tiltak for å nå vanskeligstilte grupper, eksempelvis barn med funksjonshemninger.

Som ledd i oppfølgingen av Strategien for næringsutvikling i sør og i tilknytning til de pågående WTO-forhandlinger, vil det bli lagt vekt på tiltak som kan bidra til at utviklingslandene i større grad blir i stand til å utnytte de positive sidene av en stadig mer globalisert verdensøkonomi. Det vil bli vurdert å viderføre støtte til WTOs fond for faglig bistand til utviklingsland, og til ITCs arbeid for handelsrelatert støtte til utviklingsland. Samarbeidet med UNCTAD vil bli videreført innen prioriterte områder som kapasitetsbygging innen handel, fremme av utenlandske direkte investeringer og gjeldsbetjening, med særskilt fokus på MUL-landene. Det vil også bli vurdert å gi støtte til UNCTADs forberedelse til FNs tredje MUL-konferanse.

Det vurderes også et mindre bidrag til FNs opplæringsssenter (UN Staff College) i Torino i sammenheng med gjennomføring av FN-reformer.

For 2001 foreslås bevilget til sammen 93 mill. kroner.

Underpost 70.25 Tilskudd til eksperter og junioreksperter og FNs fredskorps

Situasjonsbeskrivelse

Et fåtall eksperter blir stilt til disposisjon for enkelte organisasjoner innenfor områder av spesiell interesse for Norge, bl.a. grunnutdanning, menneskerettigheter og offentlig helsevesen. Siden Norge inngikk de første juniorekspertavtalene i 1963, er ca 400 junioreksperter stilt til disposisjon for 17 FN-organisasjoner (FAO,

WFP, ILO, ITU, UN, UNESCO, UNHCR, UNDP, UNFPA, UNICEF, UNEP, IFAD, WHO, UNAIDS, UNCTAD, UNIDO og ICAO). Juniorekspertene er yngre fagfolk som rekrutteres og finansieres fra Norge, men som blir ansatt og forvaltet av den enkelte organisasjon. En evaluering i 1994 anbefalte å fortsette med programmet og å øke rekrutteringen over tid. Ansvar for FNs fredskorps (UNV) ble overført fra NORAD til Utenriksdepartementet med virkning fra januar 2000.

Mål

Rekrutteringen bidrar til å styrke utviklingsarbeidet i FN-organisasjoner ved å stille norske fagfolk til disposisjon, tilbakefører innsikt i organisasjonenes arbeid til norske miljøer og utgjør en viktig rekrutteringsbase for videre arbeid i internasjonale organisasjoner.

Rapport 1999

Under ordningen for eksperter til FN utførte tre personer, herav en kvinne, tre årsverk (helse, utdanning, godt styresett). Juniorekspertordningen representerte 64 årsverk i 1999 fordelt på 27 menn og 53 kvinner. Både NORAD og Utenriksdepartementet engasjerte flere hjemvendte junioreksperter i løpet av 1999.

Budsjett 2001

For 2001 foreslås bevilget 41 mill. kroner.

Utbetalinger under ordningen skjer i US-dollar, og økningen i bevilgningsforslaget har i hovedsak sammenheng med høyere dollarkurs.

Kap. 166 Gjeldslettetiltak

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett	
			2000	Forslag 2001
70	Tilskudd til gjeldslettetiltak, <i>kan overføres</i>	175 000	250 000	350 000
	Sum kap. 166	175 000	250 000	350 000

Gjeldsplan mot år 2000

Gjeldsplanen, som ble lansert i 1998, er en helhetlig, landsspesifikk gjeldsstrategi og danner grunnlaget for norske holdninger i internasjonale gjeldsspørsmål. Planen gir bl.a. anvisning av

strategi for hvordan Norge kan arbeide for at internasjonale gjeldslett mekanismer kan forbedres. Planen bygger på en totalvurdering av både multilaterale og bilaterale tiltak, og fikk bred omtale i St. prp.nr. 1(1998-99). All norsk gjeldsettergivelse under gjeldsplanen – både samordnet

gjennom Parisklubben og ensidig – gjennomføres uten å belaste bistandsbudsjettet eller andre deler av statsbudsjettet med nye bevilgninger, jf. forslag til romertallsvedtak XIII. Unntaksvis kan det pga. endret gjeldsprofil være aktuelt å foreta gjeldsettergivelse for land som ikke dekkes av gjeldsplanen. For disse landene vil Regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om budsjettdekning etter at gjeldsforhandlingene er avsluttet. Andre gjeldstiltak gjennom multilaterale institusjoner finansieres over de ordinære budsjettposter, i det alt vesentlige over kap. 166 underpost. 70.10.

G-7-møtet i juni 1999 resulterte i forslag til reform av HIPC-mekanismen til støtte for de fat-

tigste og mest gjeldstyngede landene. Størstedelen av disse reformforslagene ble vedtatt på Verdensbankens og IMF's årsmøter i september 1999. Finansieringen av denne reformen er ennå ikke ferdig. Den norske gjeldsplanen åpnet for 100 pst. ettergivelse av fordringer på enkeltland som er kommet til behandling i HIPC-mekanismen; og man så i løpet av 1999 at en rekke toneangivende land i G-7 slo inn på samme linje. Gjennomføring av den vedtatte utvidelse av HIPC-ordningen forsinkes i noen grad den norske ensidige gjeldsletten, men vil sikre landene en langt bedre total-løsning.

Post 70 Tilskudd til gjeldslettetiltak, kan overføres

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
70.10	Tilskudd til fond for internasjonale gjeldsoperasjoner	175 000	250 000	350 000
	Sum post 70	175 000	250 000	350 000

Underpost 70.10 Tilskudd til fond for internasjonale gjeldsoperasjoner

Situasjonsbeskrivelse og mål

Formålet med gjeldsfondet er å bidra til å lette utviklingslandenes gjeldsbyrde og sikre økte ressursoverføringer til de fattigste og mest gjeldstyngede land, spesielt i Afrika sør for Sahara. I retningslinjene for bruken av fondet legges det vekt på at direkte gjeldslette skal prioriteres framfor indirekte gjeldslette.

Midler fra fondet skal gå til gjeldslettetiltak i regi av multilaterale finansinstitusjoner, i første rekke Verdensbanken og andre institusjoner som har status som utviklingsorganisasjoner. Regjeringen ønsker å prioritere deltakelse i finansieringen av HIPC-mekanismen for å lette de fattigste landenes gjeldsbyrde overfor multilaterale utviklingsbanker. Fondet kan også benyttes til andre initiativer i henhold til den norske gjeldsplanen, herunder deltakelse i 5. og 6. dimensjonsoperasjoner og tiltak for å styrke gjeldsstyringskapasiteten i fattige og gjeldstyngede land.

Rapport 1999

I 1999 ble det utbetalt 175 mill. kroner over fondet. Av disse ble 80 mill. kroner overført som generelt bidrag til HIPC-ordningen i IMF. 70 mill. kroner ble brukt til direkte gjeldslettetiltak via den såkalte 5. dimensjonen i regi av Verdensbanken. Denne ordningen ble etablert for de fattigste landene som i dag bare låner på myke IDA-vilkår, men som fortsatt nedbetaler gamle IBRD-lån. Ordningen innebærer at renten på gamle IBRD-lån subsidieres ned til IDA vilkår. Norges bidrag supplerer ordningen ved å dekke også avdrag på IBRD-gjelden. I 1999 ble det fra gjeldsfondet via 5. dimensjonen utbetalt 35 mill. kroner til Malawi og 35 mill. kroner til Tanzania. Norge bidro også med 15 mill. kroner til gjeldslettetiltak for Yemen i regi av Verdensbankens 6. dimensjon. Ordningen fungerer slik at Verdensbanken bistår landet i å forhandle fram en avtale med de private bankene om gjenkjøp og ettergivelse av gjelden. Slik gjeld omsettes med betydelig rabatt.

Norge bidro i 1999 med 10 mill. kroner til Valutafondets utvidete strukturtilpasningsfond (ESAF, senere omdøpt til "Poverty Reduction and Growth Facility" PRGF), som gir lån til de fattigste utviklingslandene på subsidierte vilkår. Belø-

pet var siste innbetaling av det norske bidraget til ESAF II, på til sammen 110 mill. kroner fordelt på 5-10 år etter nærmere avtale med IMF.

Budsjett 2001

HIPC-initiativet fremstår i dag som det mest sentrale internasjonale virkemiddel for gjeldslette for de fattigste og mest gjeldstyngede land. Norge har vært en aktiv pådriver i etableringen, gjennomføringen og oppfølgingen av ordningen. Våren 1999 iverksatte IMF og Verdensbanken en fullstendig gjennomgang av initiativet med sikte på å styrke mulighetene for at det etableres en robust og permanent utgangsoperasjon for landene som behandles under ordningen. Det samme gjelder realisering av reformforslagene for HIPC-ordningen etter G-7 møtet i Köln i juni 1999, som doblet kostnadene ved ordningen. Bidrag til finansiering av HIPC forventes derfor å utgjøre hoveddelen av bevilgningen i 2001. Det vil dessuten fortsatt være behov for gjeldslette via eksisterende ordninger i henhold til den norske gjeldsplanen.

For 2001 foreslås bevilget 350 mill. kroner. Bevilgningsforslaget er basert på den anslåtte fremdriften i internasjonale gjeldsinitiativ neste år, og Norges pådriverrolle.

Underpost 70.15 Tilskudd til oppfølging av Parisklubb-avtaler

Situasjonsbeskrivelse

Norge deltar i Parisklubben, som er et forum av vestlige kreditorland og Russland for forhandlinger med land som har problemer med å betjene sin gjeld. I forhandlingene fastsettes vilkår for tilbakebetaling av offentlig eller offentlig garantert gjeld. For Norge omfatter dette i hovedsak fordringer som springer ut av garantier gitt av GIEK i forbindelse med eksportkreditter.

Posten dekker gjeldslette til utviklingsland som kan rapporteres til OECD/DAC som offisiell utviklingshjelp (ODA) og som ikke kan avskrives uten budsjettbelastning ihht. gjeldsplanen.

Mål

Norge skal på lik linje med andre vestlige kreditorland delta i gjeldsletteoperasjoner som gjennomføres i regi av Parisklubben for å gi utviklingsland bedre rammebetingelser for fremtidig økonomisk vekst og sosial utvikling. Norge vil arbeide i Parisklubben for at de fattigste og mest gjeldstyngede land skal oppnå vilkår som sikrer dem en gjeldsbetjening i samsvar med deres økonomiske bæreevne.

Rapport 1999

Parisklubben fortsatte i 1999 arbeidet med å restrukturere gjelden til land som har gjeldsbetjeningsproblemer. Bl.a. fikk Russland restrukturert store deler av sin gjeld. Mest oppmerksomhet har det imidlertid vært rundt de aller fattigste land og Verdensbanken og IMF's gjeldsletteinitiativ HIPC (Heavily Indebted Poor Countries). Etter at årsmøtene i Verdensbanken og IMF i september, etter forslag fra G-7, vedtok å forsterke initiativet, viet Parisklubben mye tid til å utarbeide metoder for hvordan klubben skulle møte sine forpliktelser under det forbedrede initiativet. Resultatet ble at man vil yte den gjeldslette som er nødvendig for at HIPC landene skal få en håndterbar gjeldssituasjon. Som hovedregel betyr dette en gjeldslette på 90 pst., men større gjeldslette vil bli gitt der dette er nødvendig. Norge arbeidet for, og fikk aksept for, at enkeltland innen Parisklubben skal stå fritt til å ettergi opp til 100 pst. av alle sine fordringer på HIPC land. I løpet av 1999 har flere land i likhet med Norge besluttet at de vil gi 100 pst. gjeldslette.

Norske fordringer overfor utviklingsland

Algerie	160	Kongo	237	Sudan	127
Benin	244	Liberia	63	Tanzania	53
Ecuador	389	Mexico	15	Vietnam	37
Egypt	305	Pakistan	103		
Elfenbenskysten	290	Peru	777	Sum	3 384
Guinea	143	Senegal	257		
Jamaica	104	Sierra Leone	80		

Tabellen over angir utviklingslands gjeld til Norge som er reorganisert gjennom Parisklubb-avtaler (moratorier) - i mill. kroner ¹⁾

Norge har en fordring på Ghana på 101 mill. kroner i en moratorieavtale som ikke er basert på en ordinær Parisklubb-avtale. Ut over dette har Norge utestående fordringer, vesentlig i andre utviklingsland, som ikke omfattes av avtaler i Parisklubben. Disse fordringene utgjorde om lag 555 mill. kroner da staten overtok som kreditor basert på GIEKs opprinnelige utbetalte erstatningsbeløp. Burma og Sudan er de klart største debitorland. De faktiske norske fordringene overfor disse landene vil nå være betydelig større på grunn av påløpte renter. Det er imidlertid ikke funnet behov for et løpende ajourhold av renter overfor land som verken betjener sin gjeld eller har avtaler med Parisklubben.

Budsjett 2001

Ettergivelse av fordringer som følge av Parisklubb-avtaler ventes i 2001 i sin helhet å være omfattet av gjeldsplanen. Dette innebærer blant

annet et budsjetteringssystem som ikke medfører behov for bevilgning, jf. egen omtale av gjeldsplanen. Ettergivelsen foreslås gitt i medhold av romertallsvedtak. I 1999 ble det innenfor denne rammen ettergitt totalt 255 mill. kroner. Dette fordeler seg på 106 mill. kroner til gjeldsettergivelse på Elfenbenskysten, 13 mill. kroner på Guinea, og 136 mill. kroner på Senegal. For år 2000 ventes rammen belastet med ca. 400 mill. kroner.

Følgende forslag fremmes for Stortinget, jf. forslag til romertallsvedtak XIII: Stortinget samtykker i at Kongen i 2001 i samsvar med kriteriene i gjeldsplanen kan ettergi fordringer på utviklingsland for inntil 1 500 mill. kroner under Garanti-Instituttet for Eksportkredits gamle portefølje: Samlet kan det utfra gjeldsplanen ettergis fordringer innenfor en total ramme på 1 266 mill. kroner under gammel alminnelig ordning, og innenfor en total ramme på 1 907 mill. kroner under den gamle særordningen for utviklingsland. Fordringene verdsettes til bokført verdi pr. 31. desember 1997 etter tapsavsetninger.

¹⁾ Omfatter ikke land i Øst-Europa og land i det tidligere Jugoslavia. Tallene er pr. 30. juni 2000 og det er med omregning til kroner benyttet USD-kurs pr. samme dato. Tallene er ekskl. morarenter.

Programkategori 03.40 Nødhjelp, menneskerettigheter, fred og demokratibyggning

Utgifter under programkategori 03.40 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001	Pst. endr. 00/01
190	Humanitær bistand ved naturkatastrofer	130 896	130 000	190 000	46,1
191	Menneskerettigheter, humanitær bistand og flyktningetiltak	1 191 974	1 254 300	1 239 300	-1,2
192	Fred, forsoning og demokrati	1 162 356	604 200	877 200	45,2
195	Tiltak for flyktninger i Norge, godkjent som utviklingshjelp (ODA)	433 200	629 200	827 119	31,5
	Sum kategori 03.40	2 918 425	2 617 700	3 133 619	19,7

Situasjonsbeskrivelse

Veksten i den humanitære bistanden har skjedd som følge av stadig større behov for slik bistand. Bistandsbehovenes art har også endret seg. Antallet naturkatastrofer har økt dramatisk. Størstedelen av den humanitære bistanden gis likevel i områder der det pågår væpnede konflikter. De fleste konfliktene forekommer innenfor, snarere enn mellom nasjoner eller de utspiller seg på flere lands territorium, men med borgerkrigens karakteristika og uten at statene er i direkte konfrontasjon med hverandre. Dette fenomenet har blitt beskrevet som trans-statlige konflikter. Tendensen er at konfliktene blir mer langvarige enn før, at sivile - særlig kvinner og barn - blir mer utsatt og at sivile i stadig større omfang oppfattes som angrepsmål i konflikter.

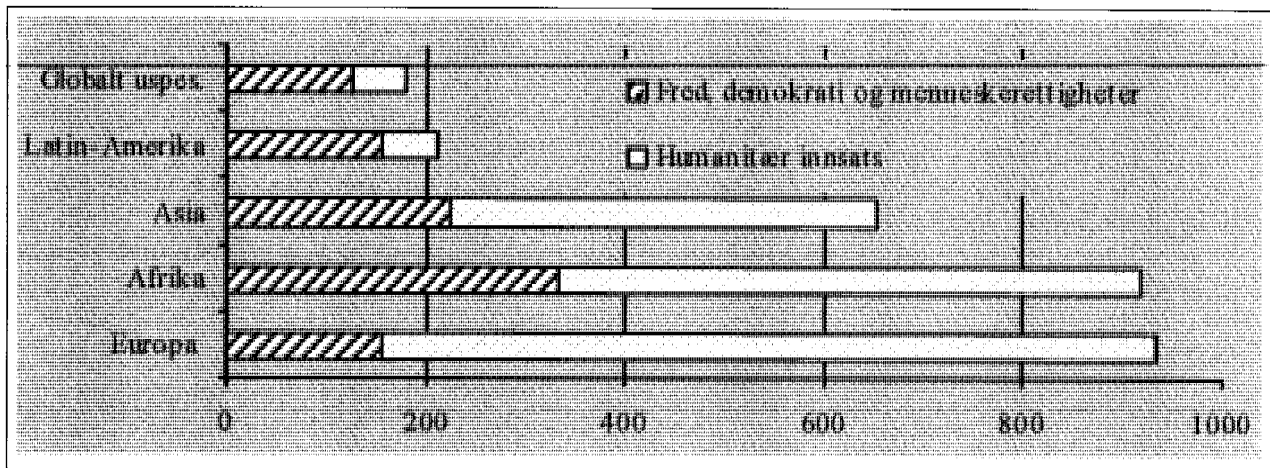
Programkategorien omfatter kortsiktig humanitær bistand og bistand til fred og demokratibyggning, samt fremme av menneskerettigheter. Størstedelen av bistanden er nødhjelp i forbindelse med komplekse humanitære katastrofer, naturkatastrofer, flyktninger og internt fordrevne. Tilskuddene er engangsbidrag og gis

hovedsakelig som støtte til konkrete humanitære prosjekter.

Tilskuddene kanaliseres i hovedsak gjennom FN-systemet, norske frivillige organisasjoner og Det internasjonale Røde Kors.

Tilskuddene til fred og demokratibyggning har som overordnet målsetting å stabilisere og utvide demokratiet i land rammet av konflikt, eller bidra til konfliktforebygging i mottakerlandet. Tilskudd til menneskerettighetstiltak er i prinsippet engangstiltak og gis til ODA-godkjente land der grunnleggende menneskerettigheter og fundamentale friheter krenkes og der det er mulig å gå inn med relevante prosjekter. De viktigste kanaler for menneskerettighetstiltak er norske, lokale og internasjonale menneskerettighetsorganisasjoner, samt FNs høykommissær for menneskerettigheter (UNHCHR).

En del av bevilgningene overføres som bidrag til nærmere angitte FN-organisasjoner. Enkelte punkter i økonomireglementet hva gjelder krav til kunngjøring, søknads- og tilsagnsbehandling vil dermed ikke være aktuelle. Organisasjonene, som Norge er medlem i, har egne kontrollordninger for oppfølging av bistandsmidlene.

Figur 7.8 Samlet bilateral og multi-bi bistand i 1999 til humanitære tiltak og tiltak for fred, demokrati og menneskerettigheter - i mill. kroner

Viktige utfordringer for den humanitære bistandspolitikken er strategisk bruk av midler, koordinering av de ulike feltaktørene, integrert tilnærming til de kriserammedes umiddelbare behov og planlegging av innsatser etter konflikten, samt mobilisering av økte ressurser fra land som i dag ikke bidrar tilstrekkelig.

Mål

Mål for denne programkategorien er å bidra til å forebygge og lindre nød i forbindelse med konfliktsituasjoner og naturkatastrofer, samt å bidra til å fremme fred, menneskerettigheter og demokrati. Det er også viktig å integrere humanitær bistand i langsiktig utviklingsarbeid. Videre understrekes generelle kriterier for innsatsene som valg av gode kanaler, bidrag til mer effektiv bruk av beredskapsvarer og personell og samordning av virkemidlene.

Målet for Regjeringens menneskerettighetsspolitikk er å bidra til økt respekt for menneskerettighetene, nasjonalt og internasjonalt. Regjeringen arbeider for å sikre bedre etterlevelse av de menneskerettighetsforpliktelsene som landene har påtatt seg gjennom internasjonale konvensjoner, og fremme kunnskapen om og forståelsen for disse rettighetene. Regjeringen anser menneskerettighetsdialog som et konstruktivt virkemiddel i land der dette er mulig. Politiske og sivile rettigheter og økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter er like viktige og gjensidig forsterkende. Regjeringen søker å øke forståelsen for denne helhetlige tilnærmingen til menneskerettigheter internasjonalt, bl.a. gjennom deltakelse i FNs menneskerettighetskommisjon og andre multilaterale organisasjoner. I tråd med den

humanitære strategien vil regjeringen legge en rettighetsbasert tilnærming til grunn også i det humanitære hjelpearbeidet.

Det er behov for internasjonalt lederskap for koordinering av humanitær bistand. Etter Regjeringens vurdering kan bare FN påta seg denne rollen. Det multilaterale hjelpearbeidet bør derfor styrkes.

Det legges vekt på at kortsiktig nødhjelpsinnsetts må ses i sammenheng med multilateralt samarbeid. Mye av det kortsiktige hjelpearbeidet foregår i land hvor det ikke fra norsk side er lagt opp til et langsiktig bilateralt samarbeid. Her medvirker Norge aktivt til at FN og frivillige organisasjoner får sentrale roller for å samordne den kortsiktige og langsiktige bistandsinnsettsen. Mer spesifikke mål og virkemidler er utdypet under de enkelte kapitler.

Rapport 1999

I de fleste konfliktområder var det hensiktsmessig å anvende flere kanaler parallelt. I tillegg til FN-organisasjonene har Flyktningerådet, Kirkens nødhjelp, Norsk Folkehjelp og Norges Røde Kors vært viktige kanaler for den norske humanitære bistanden. Disse organisasjonene sammen med Redd Barna utgjør de fem store norske frivillige organisasjonene. De har utviklet spesialkompetanse på ulike felt innenfor humanitær bistand. Norges Røde Kors var i 1999 største mottaker blant de frivillige organisasjonene.

UNHCR spiller fortsatt en ledende rolle som mottaker av humanitær bistand. Dette skyldes dels det generelle bidraget, jf. kap. 191, post 70, dels støtte til en rekke region- og landappeller hvor UNHCR er en viktig aktør. Av de totale

midler over denne kategorien i 1999 var 65 pst. bilaterale, dvs. i all hovedsak kanalisert gjennom frivillige organisasjoner. 35 pst. ble kanalisert gjennom FN og andre multilaterale organisasjoner. Den relativt høye andelen for frivillige organisasjoner avspeiler blant annet den omfattende bruk av Det Internasjonale Røde Kors.

Det ble også i 1999 lagt vekt på samordning av den norske humanitære innsats for å oppnå mest mulig effektivt anvendelse av tilgjengelige midler. I 1999 ble en evaluering (rapport 3.99 fra departementet) av psykososiale prosjekter i hhv. Bosnia Hercegovina og Kaukasus sluttført. Konklusjonene av evalueringen var at psykososiale prosjekter bør være en integrert del av nødhjelpsbestand i sammensatte katastrofesituasjoner.

Beredskapssystemet NOREPS ble opprettet i 1991, og er et samarbeid mellom departementet, de fem store norske frivillige organisasjonene, Norges Ekspørtråd og norske produsenter av varer og tjenester til innsats i nødhjelpsoperasjoner. Intensjonen med beredskapssystemet var at NOREPS på kort varsel skulle levere varer og tjenester til bl.a. FNs humanitære operasjoner. Samtidig var det en egen målsetting for ordningen å fremme eksport av norske varer og tjenester. Det ble i 1999 foretatt en uavhengig gjennomgang av NOREPS-systemet. Rapporten kritiserte den todelte målsettingen for NOREPS og konkluderer med at arbeidet med å fremme eksport av norske varer og tjenester i for stor grad dominerer NOREPS' virksomhet. Rapporten påpeker også behovet for en objektiv vurdering av hvilke norske produkter som har et komparativt fortrinn ved en nødhjelpssituasjon. Samtidig konkluderes det med at NOREPS har fungert godt når tidsaspektet har vært vesentlig og at kvaliteten på varer og tjenester er god. Rapporten anbefaler at NOREPS rendyrker og videreutvikler beredskapskomponenten. Dette er fulgt opp ved en revurdering av mandatet for NOREPS der beredskapskomponenten er rendyrket og den institusjonelle forankring lagt til Utenriksdepartementet.

Regjeringen slutter seg til den omfattende handlingsplanen for menneskerettigheter som ble lagt frem i desember 1999 (St.meld. nr.21 (1999-2000)). Handlingsplanen har en helhetlig tilnærming både ved at den omfatter såvel nasjonale som internasjonale tiltak for å styrke respekten for menneskerettighetene og ved at den tar for seg begge sett rettigheter: de politiske og sivile, og de økonomiske, sosiale og kulturelle. Planen inneholder over 300 tiltak.

Blant viktige tiltak som gjelder Norge er forslag om innarbeiding i norsk lov av fire sentrale

menneskerettighetskonvensjoner: barnekonvensjonen, kvinnekonvensjonen, torturkonvensjonen og konvensjonen mot rasediskriminering. Videre foreslås det en egen lov mot etnisk diskriminering. Det foreslås også å gi Institutt for Menneskerettigheter rollen som nasjonal, uavhengig menneskerettighetsinstitusjon. Planen inneholder også en egen plan for informasjon, undervisning og utdanning om menneskerettigheter i Norge. Det annonseres også at det vil bli opprettet et kompetansesenter for urfolks rettigheter i Finnmark eller Tromsø. Blant viktige tiltak internasjonalt er støtte til ordningen med fristed for forfulgte forfattere, styrking av menneskerettighetsdialogene med Kina, Tyrkia og Cuba og etablering av dialog med bl.a. Indonesia og styrking av menneskerettighetsdimensjonen i utviklingssamarbeidet.

Den første Årsrapporten om menneskerettigheter kom i 1999, for året 1998. Rapporten redegjør for nasjonale og internasjonale tiltak som regjeringen har gjennomført eller støttet.

Norge er medlem i FNs menneskerettighetskommisjon for perioden 1999-2001. Under sesjonen i 1999 arbeidet Norge bl.a. for å bedre etterlevelsen av eksisterende menneskerettighetsforpliktelse og for å styrke effektiviteten i kommisjonens prosedyrer og kontrollmekanismer.

Under programkategorien ble det gitt støtte til menneskerettighetstiltak i en rekke land. Støtten ble i hovedsak kanalisert gjennom norske, lokale og internasjonale organisasjoner samt FN-systemet. 50-årsjubileet for vedtakelsen av FNs verdenserklæring om menneskerettigheter ble markert i 1999.

Satsingsområder 2001

Regjeringen legger opp til at Norge fortsatt skal være en vesentlig bidragsyter til det internasjonale humanitære hjelpearbeidet. Innsatsen skal tilrettelegges slik at den i størst mulig grad skal virke konfliktdepende og fredsfremmende. Innsatsen på dette området foreslås styrket. Videre er det en sentral målsetting å bidra til å styrke lokal kapasitet til å komme gjennom humanitære kriser.

Regjeringen viderefører den humanitære strategi som Stortinget ga sin tilslutning til i 1999. Blant hovedpunktene er:

- Norsk humanitær bistand er basert på internasjonal humanitær rett, flyktningerett og menneskerettighetene, som er nedfelt i internasjonalt bindende konvensjoner. Med andre

ord vil en rettighetsbasert tilnærming stå sentralt i det humanitære hjelpearbeidet.

- Opprettholde et høyt nivå på den humanitære bistanden.
- Søke å følge en fullt integrert tilnærming til humanitær bistand, fred, forsoning og utvikling.
- Se humanitær bistand og utviklingsbistand i sammenheng for å unngå finansieringsgap mellom akutt nødhjelp og mer langsiktige innsatser.
- Styrking av lokal kapasitet, bruk av lokale ressurser og lokalt "eierskap" skal stå sentralt i den humanitære innsatsen.

Regjeringen vil legge vekt på å styrke FNs mulighet til å koordinere den humanitære innsatsen i en kompleks humanitær krise, natur- eller menneskeskapt. Økt bruk av multilaterale kanaler vil bli tillagt vekt i de løpende vurderinger som gjøres, avhengig av hvilke kanaler som er tilgjengelig i de enkelte katastrofeområdene. Generelt skal bidrag gjennom frivillige organisasjoner søkes tilpasset og integrert i FN-appeller for de områder eller land som tiltakene gjennomføres i.

Det gode samarbeidet med det multilaterale systemet og mellom de store norske hjelpeorganisasjonene vil bli brukt aktivt for å skape fleksible løsninger og en målrettet innsats. Regjeringen vil bidra til at utviklingslandene selv bygger opp nødvendig beredskap for å takle krisesituasjoner basert på lokal forankring.

Regjeringen vil følge opp Handlingsplanen for menneskerettigheter

Tiltakene i den nasjonale delen av handlingsplanen er konsentrert om følgende satsingsområder: diskriminering og rasisme, det samepolitiske felt, nasjonale minoriteter, asyl- og utlending-srett, varetekt og tidsforløpet i straffesaker, sosial- og helseomsorg, funksjonshemmede, barn, kvin-

ner, familieliv, homofile og lesbiske, religions- og trosfrihet, ytringsfrihet, voksenopplæring, kriminalitetsofrenes stilling og bioteknologiske spørsmål.

Det internasjonale menneskerettighetsarbeidet har fokus på noen utsatte grupper – barn, internt fordrevne, funksjonshemmede, kvinner, menneskerettighetsforkjempere, minoriteter og urfolk, lesbiske og homofile; og noen spesifikke temaer – dødsstraff, tortur, grunnleggende humanitære standarder, diskriminering og rasisme, religions- og livssynsfrihet, retten til utvikling, retten til utdanning, rettssikkerhetsstandarder, ytringsfrihet og arbeidsstandarder.

I forbindelse med Ottawa-prosessen og Konvensjonen om internasjonalt totalforbud mot anti-personellminer som ble undertegnet i desember 1997 og ratifisert i 1999, har Norge forpliktet seg til, over en femårsperiode, å bidra med opptil USD 120 mill. til mineprogrammer, hvorav USD 20 mill. til Røde Kors-systemet. Nivået på de norske bidragene i 1999 på rundt 182 mill. kroner opprettholdes. Dette vil omfatte støtte til universalisering av Konvensjonen, tillitsskapende tiltak, opplysningsarbeid, forebyggende tiltak, minerydning, samt behandling, rehabilitering og reintegrering av mineofre. Minetiltak er i mange situasjoner avgjørende for gjenoppbygging og renormalisering av livsgrunnlaget i samfunn som har vært rammet av krig og konflikt. Minetiltak må følgelig sees som en integrert del av humanitær bistand, overgangsbistand og utviklingstiltak. Det legges for hvert av områdene vekt på styrking av lokal kompetanse med sikte på mest mulig bærekraftige tiltak. Støtte til minerelaterte aktiviteter bevilges også over flere andre tilskuddsposter.

Støtte til reintegrering av barnesoldater og hjelp til barn i krig vil bli prioritert. Det vil også være aktuelt å gi støtte til arbeidet med å begrense omsetning og bruk av håndvåpen.

Kap. 190 Humanitær bistand ved naturkatastrofer

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
70	Tilskudd ved naturkatastrofer, <i>kan overføres</i>	130 896	130 000	190 000
	Sum kap 190	130 896	130 000	190 000

Situasjonsbeskrivelse

De siste årene har flere store naturkatastrofer rammet land i den tredje verden. Behovet for nødhjelp i forbindelse med naturkatastrofer har vært sterkt økende. Også i 2000 har vi opplevd naturkatastrofer av betydelig omfang, bl.a. flom i det sørlige Afrika og tørke på Afrikas Horn.

Mål

- Målet er å yte rask, effektiv og kvalitativ god humanitær bistand til ofre for naturkatastrofer i ulike deler av verden samt bidra til forebygging av naturkatastrofer. Virkemidlene for forebygging er bl.a. værvarslingsanlegg, etterfylling av beredskapslagre, tekniske tiltak for å redusere skader ved flom, tørke, jordskjelv osv., samt oppbygging av katastrofeberedskap for å kunne møte nye katastrofer på en bedre måte.

Rapport 1999

Behovet for humanitær bistand til naturkatastrofer var stort. Det ble gitt støtte til tiltak for å sikre matforsyningen i områder hvor befolkningen har problemer med å brødfø seg selv. Betydelige

humanitære midler gikk til ofre for tørken i Sudan, Etiopia og Tanzania samt jordskjelvet i Colombia. I forbindelse med flom ble det bl.a. gitt midler til Ecuador, Kina og Etiopia.

Det ble fortsatt lagt vekt på støtte til forebyggende arbeid, bl.a. tiltak av beredskapsmessig karakter. For å sikre at FNs kontor for koordinering av humanitær bistand (OCHA) kunne agere raskt og effektivt når store humanitære kriser oppsto bidro Norge med 8,5 mill. kroner til et fond for dette formål som disponeres av OCHA.

Budsjett 2001

På grunn av nye naturkatastrofer som jordskjelv, tørke, flom, eller tropiske stormer vil det fortsatt være stort behov for nødhjelp ved naturkatastrofer i ulike deler av verden. Det foreslås derfor å øke bevilgningene med 60 mill. kroner. I områder med vedvarende problemer og tilbakevendende naturkatastrofer vil det bli lagt vekt på å støtte tiltak som øker lokal beredskapsevne, samt tiltak av forebyggende karakter. Det vil fortsatt bli holdt nær kontakt med NORAD ved naturkatastrofer, særlig i samarbeidsland. Det er bl.a. viktig å få en glidende overgang når den umiddelbare nød er over og restruktureringsarbeidet tar til.

Kap. 191 Menneskerettigheter, humanitær bistand og flykningetiltak

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
01	Driftsutgifter	1 299	1 300	1 300
70	Tilskudd til menneskerettigheter, humanitær bistand og flykningetiltak, <i>kan overføres</i>	1 190 674	1 253 000	1 238 000
	Sum kap 191	1 191 974	1 254 300	1 239 300

Situasjonsbeskrivelse

En rekke konflikter har i årevis ført til et stort antall flykninger og internt fordrevne med behov for betydelig humanitær hjelp. Det er ikke enkelt å gi eksakte tall for hvor mange mennesker som er på flukt fra konflikter og krig. På 90-tallet har antallet flykninger sunket noe, men samtidig har antallet internt fordrevne økt. UNHCR bistår i dag 21,5 millioner flykninger hvorav 11,5 millioner har krysset en landegrense, og derfor regnes som flykting i henhold til FNs flyktingekonvensjon. De øvrige er 6,7 millioner internt fordrevne i sitt

eget land, 1,3 millioner asylsøkere og 1,9 millioner hjemvendte med beskyttelsesbehov.

Brudd på grunnleggende menneskerettigheter finner fortsatt sted i en rekke land, og flere land har fortsatt problemer med utviklingen av et levedyktig demokrati. Det er imidlertid positivt at det holdes frie valg i en rekke land der dette var vanskelig for få år siden.

Post 01 Driftsutgifter

Utgiftene er knyttet til forvaltningen av de humanitære bistandsmidlene og forutsetter omfattende

reisevirksomhet for oppfølgings- og kontrollformål til de områder som mottar prosjektstøtte. Videre dekkes utgifter til norsk deltakelse i internasjonale organisasjoner og konferanser som

behandler relevante humanitære spørsmål og menneskerettigheter.

For 2001 foreslås bevilget 1,3 mill. kroner.

Post 70 Tilskudd til menneskerettigheter, humanitær bistand og flykningetiltak, kan overføres

(i 1 000 kr)

Underpost	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
70.15	Tilskudd til FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR)	170 000	170 000	170 000
70.20	Tilskudd til FNs organisasjon for Palestina-flyktninger (UNRWA)	100 000	100 000	100 000
70.25	Tilskudd til humanitær bistand til Asia og Midtøsten	274 553	275 000	270 000
70.30	Tilskudd til humanitær bistand til Latin-Amerika	49 797	65 000	60 000
70.35	Tilskudd til annen flykningehjelp og menneskerettigheter	143 322	193 000	193 000
70.40	Tilskudd til humanitær bistand til Afrika	453 003	450 000	445 000
	Sum post 70	1 190 674	1 253 000	1 238 000

Mål

Målet er å yte rask, effektiv og kvalitativ god humanitær bistand til flyktninger og andre som er rammet av nødsituasjoner som følge av krig og konflikter i ulike deler av verden og å bidra til en bedre overgang mellom nødhjelpsfasen og mer langsiktige utviklingstiltak, samt å fremme menneskerettigheter ved å støtte globalt menneskerettighetsarbeid og tiltak i utviklingsland med en særlig vanskelig menneskerettighetssituasjon.

Viktige delmål vil være å:

- Fremme menneskerettigheter ved bl.a. styrking av det sivile samfunn i land hvor menneskerettighetsbrudd forekommer.
- Styrke lokal kapasitet for krisehåndtering for å redusere sårbarheten ved nye kriser.
- Søke nye tilnærminger til overgangen mellom nødhjelp og utvikling bl.a. ved en tidligere kopling mellom de humanitære og utviklingspolitiske virkemidler.
- Forsterke forsonings- og menneskerettighetstiltak som del av gjenoppbygging etter krig og konflikt.
- Integrere rettigheter og beskyttelse i den humanitære bistand, herunder også kjønnsdi-

mensjonen og tiltak for å beskytte barn i krig og konflikt i samarbeid med FNs spesialrepresentant.

- Vurdere ulike sider ved humanitær bistand i konfliktsituasjoner, og arbeide for bedre koordinering mellom humanitære og politiske tiltak og prosesser slik at humanitær bistand ikke blir substitutt for politisk handling, men et supplement.

Regjeringen vil i oppfølging av målene legge vekt på følgende:

- Støtte menneskerettighetstiltak. Det legges vekt på en helhetlig tilnærming til menneskerettigheter. Bistand gis bl.a. til lokale og internasjonale frivillige organisasjoners arbeid med menneskerettigheter, urbefolkningstiltak og sikring av flyktningers rettigheter. Det samarbeides også med FNs høykommissær for menneskerettigheter (UNHCHR).
- Forebygge og/eller løse lokale eller regionale konflikter. Støtte ytes bl.a. til internasjonale, nasjonale og regionale initiativ.
- Forsone i konfliktsituasjoner. Virkemidler er bl.a. tilrettelegging av dialog mellom partene i konflikter.

- Beskytte og gi assistanse til flyktninger og internt fordrevne. Støtte gis bl.a. til transport, midlertidig husly, mat og helsetiltak for flyktningene.
- Repatriere flyktninger til hjemlandet der forholdene ligger til rette for det.
- Reintegrere flyktninger og internt fordrevne. Støtte gis bl.a. til tiltak som gjør det mulig for flyktninger å vende hjem.
- Gjenoppbygge etter konflikt og katastrofer. Bistand ytes bl.a. til gjenoppbygging av infrastruktur, skoler, sykehus, boliger, demobilisering av soldater og tiltak for å løse problemer som følge av antipersonellminer.

Rapport 1999

Fordelingen av den norske innsatsen på land reflekterte de største humanitære krisene.

Afrika var et av de viktigste områdene for støtte over dette kapittel i 1999. Støtten gikk særlig til Sentral-Afrika, Sudan, Afrikas Horn, Angola og Sierra Leone. Etter fredsavtalen i Sierra Leone ble det foretatt en oppjustering av den humanitære bistanden til landet. Betydelig støtte ble også gitt til reintegrering og rehabilitering i Rwanda. Nødhjelp gikk også til den demokratiske republikk Kongo og Burundi. Støtte til freds- og forsoningsprosesser var en integrert del av innsatsen i Sentral-Afrika. I Sudan fortsatte Kirkens Nødhjelp og Norsk Folkehjelp sin innsats bl.a. til matvarehjelp, rehabilitering og helse i de sørlige delene av landet, samtidig som sultkatastrofen i Bahr el-Ghazal krevde betydelig ekstra nødhjelp, og hvor FN-systemet ble en viktig kanal. I Angola ble det i særlig grad gitt støtte til internt fordrevne, spesielt i form av mat og helse, gjennom FN og norske frivillige organisasjoner. Betydelig støtte til beskyttelse og reintegrering av flyktninger og internt fordrevne ble også gitt bl.a. til Liberia, Somalia og Sierra Leone. Menneskerettighetstiltak ble bl.a. støttet i Nigeria og Sentral-Afrika.

Det ble fortsatt gitt aktiv støtte til tiltak som har til hensikt å støtte opp under fredsprosessen i Midtøsten. Støtten til observatørkorpsset Temporary International Presence in the city of Hebron - TIPH, som ledes av Norge ble videreført i 1999. Det ble videre gitt støtte til tiltak for menneskerettigheter for palestinere, samt regionale tiltak for konflikthåndtering og forsoning. Den humanitære bistanden til Irak, samt til den palestinske befolkningen i Libanon, ble videreført på høyt nivå.

Omfattende støtte ble gitt til en rekke land i Asia. Norge var en stor bidragsyter til FNs Trust

Fund for forberedelsene til folkeavstemmingen om Øst-Timors fremtid som ble avholdt i august 1999 og bidro også med personell til FNs observatørstyrke i forbindelse med avstemmingen. Som en følge av krisen som oppstod i etterkant av folkeavstemmingen økte man den norske humanitære bistanden til Øst-Timor. Vedvarende konflikt i Afghanistan nødvendiggjorde en fortsettelse av den omfattende humanitære bistanden til internflyktninger. FN og internasjonale Røde Kors var sammen med Kirkens Nødhjelp og Afghanistankomiteen hovedkanaler for den norske støtten, og en del ble øremerket minerydding. I Nord-Korea ble det som følge av den omfattende humanitære katastrofen, som skyldtes en kombinasjon av alvorlige naturkatastrofer og grunnleggende strukturelle problemer, gitt betydelig humanitær bistand. Norsk bistand til Burma har gjennomgått en økning de siste årene. Norge ønsker å kombinere den betydelige norske støtten til burmesiske flyktninger og fordrevne med tiltak som kan styrke demokrati og menneskerettigheter. Menneskerettighetstiltak i Kina og Tibet ble gitt høy prioritet også i 1999.

I Latin-Amerika var Colombia det viktigste mottakerlandet. Betydelig støtte ble gitt til Røde Kors og Flyktningerådets arbeid i Colombia bl.a. for å fremme kontakt mellom partene i konflikten. Videre ble det gitt tilskudd til FNs spesialrådgiver for Colombia og FNs Høykommissær for menneskerettigheter. I Guatemala fortsatte støtten til implementering av fredsavtalen. I tillegg ble det gitt støtte til oppfølging av anbefalingene i Sanhetskommisjonens rapport. Blant de øvrige prioriterte land i Latin-Amerika var Haiti, som er det fattigste land på den vestlige halvkule. Det er etablert en menneskerettighetsdialog med Cuba. Det ble gitt støtte til minetiltak i regionen med spesiell vekt på Guatemala.

Norsk ressursbank for demokratibyggning og menneskerettigheter (NORDEM) gjennomførte i 1999 43 oppdrag i 24 land. Antall oppdrag økte fra året før. Halvparten av oppdragene var overvåking av brudd på menneskerettighetene og demokratiseringsarbeid, mens den andre halvparten dreide seg om valgobservasjon og teknisk valgasistanse. De valgrelaterte oppdragene er av kortere varighet, mens de øvrige er av seks måneders varighet eller mer. Det er et økende antall oppdrag for overvåking av menneskerettighetene i forhold til valgrelaterte oppdrag. Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE) var hovedoppdragsgiver i 1999. 28 av prosjektene ble gjennomført i forbindelse med OSSEs sendelag eller valgobservasjoner.

Støtten til menneskerettighetstiltak ble videreført. Det ble bl.a. gitt støtte til organisasjoner som bistår ofre for menneskerettighetsbrudd, informasjons- og opplæringstiltak, støtte til tiltak som styrker ytringsfrihet, støtte til uavhengige media, dokumentasjon av menneskerettighetsbrudd og urbefolkningstiltak. Det ble lagt økt vekt på tros- og livssynsfrihet. Oslokonferansen om tros- og livssynsfrihet førte til økt internasjonal oppmerksomhet om disse frihetene. Menneskerettighetsdialogen med Kina ble utvidet og styrket. Det ble satt økt fokus på næringslivet og menneskerettighetsspørsmål. I tillegg var det integrert menneskerettighetsaktiviteter i en rekke andre tiltak finansiert over dette kapittel. Den norske støtten til mange menneskerettighetsorganisasjoner bidro til at disse kunne fortsette sitt arbeid. Den norske støtten bidro også til å støtte FNs menneskerettighetsarbeid.

Budsjett 2001

Regjeringen foreslår å styrke den humanitære innsatsen. Til kortsiktig humanitær bistand vil 75 mill. kroner bli frigjort bl.a. ved overføring av langsiktige programmer til andre deler av bistandsbudsjettet.

For 2001 foreslås bevilget 1238 mill. kroner fordelt på nedenfor nevnte underposter:

Underpost 70.15 Tilskudd til FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR)

Bevilgningen dekker et generelt tilskudd til UNHCRs virksomhet i samsvar med de mandatfestede oppgaver. Mandatet går ut på å gi beskyttelse og assistanse til personer som blir politisk forfulgt og må flykte på grunn av rase, religion, nasjonalitet, politisk oppfatning eller tilhørighet i en spesiell samfunnsgruppe og til å finne varige løsninger på flyktningeproblemet. Arbeidet med disse problemene gis fortsatt høy prioritet, men situasjonen har endret seg betydelig i tiden som har gått siden UNHCR ble opprettet. Nye humanitære problemer har oppstått, og UNHCR er nå engasjert i såkalte "flyktningelignende" situasjoner etter pålegg fra FNs generalsekretær og Generalforsamlingen. Dette gjelder blant annet Høykommissærens arbeid for internt fordrevne personer (de såkalte IDPs – Internally Displaced Persons) Disse faller pr. i dag utenfor de nevnte konvensjoner.

Norge er medlem av UNHCRs eksekutivkomite og deltar aktivt i den faste komiteen som møter 3-4 ganger utenom hovedsesjonen. Sær-

skilte uformelle konsultasjoner om budsjett og mål er også en viktig del av kontakten med UNHCR og giverlandene. Norge har også årlige bilaterale konsultasjoner med UNHCR og deltar på feltbesøk sammen med UNHCR og andre giverland.

UNHCRs aktiviteter har inntil utgangen av 1999 vært inndelt i to typer programmer: General Programmes (GP) og Special Programmes (SP). GP fokuserte hovedsakelig på arbeidet for UNHCRs beskyttelsesmandat og støtte til flyktninger utenfor sine landegrenser, mens SP dekket utgifter i forbindelse med assistanse og beskyttelse under humanitære kriser, frivillig repatriering, og assistanse til personer utenfor flyktningemandatet men som allikevel var "of concern to UNHCR" (bl.a. for internt fordrevne, krigsfanger og returnerte).

Fra og med år 2000 har UNHCR for første gang fremlagt et enhetlig budsjettdokument (Annual Programme Budget). Norge har støttet prosessen med innføring av et enhetlig budsjett for å gjøre de finansielle forhold klarere og mer entydige. Som en del av dette inngår også en operasjonell reserve som organisasjonen skal trekke på for akutte krisesituasjoner. Kun ved svært omfattende uforutsette kriser vil UNHCR utgi særskilte appeller. Kun 2 pst. av UNHCRs virksomhet finansieres over FNs regulære budsjett, og UNHCR må derfor basere seg på frivillige bidrag. UNHCR har de seneste år merket den generelle givertrettheten blant medlemslandene, og har slitt med manglende finansiering til mange av sine programmer.

Det har vært lagt stor vekt på at omleggingen av budsjettet ikke skal få negative operasjonelle konsekvenser, verken for UNHCRs evne til å nå raskt ut for å ivareta flyktingenes behov for beskyttelse og assistanse under kriser og krig, eller for organisasjonens evne til å følge opp og fullføre sitt engasjement for å finne løsninger på mer langvarige flyktningeproblemer. Det legges vekt på resultatbasert rapportering med en sterk synliggjøring av beskyttelsesfunksjonen.

UNHCR har behov for høy fleksibilitet og bedre forutsigbarhet m.h.t. bidrag. Regjeringen ønsker derfor at Norge opprettholder den fleksibilitet som følger av det foreslåtte bidrag. Departementet vil gjennom en nær dialog med UNHCR bestemme bidrag knyttet til særskilte regioner og programmer. Det vil bli lagt vekt på UNHCRs beskyttelsesmandat, tiltak for kvinner og barn som utgjør en stor del av flyktingene og arbeid for å styrke synet på flyktingene som en positiv

ressurs samt tilnærminger som vil bidra til varige løsninger.

På den bakgrunn tar regjeringen sikte på å yte samme ubundne bidrag til UNHCRs aktiviteter også i framtiden. I tillegg vil også andre underposter under dette kapittel bli benyttet til å finansiere bidrag til enkeltoperasjoner, i likhet med tidligere år.

For 2001 foreslås bevilget 170 mill. kroner.

Underpost 70.20 Tilskudd til FNs organisasjon for Palestina-flyktninger (UNRWA)

FNs organisasjon for Palestina-flyktninger, UNRWA, arbeider for å bedre de sosiale og økonomiske kår for palestinske flyktninger bosatt Libanon, Syria, Jordan, Gaza og Vestbredden. UNRWAs virksomhet omfatter støtte til utdanning, helse, sysselsetting, samt nødhjelp og sosialhjelp til spesielt utsatte grupper. I påvente av en løsning på det palestinske flyktningeproblemet ønsker man med disse tiltakene å gjøre flyktningene i stand til å forsørge seg selv i størst mulig utstrekning.

UNRWAs regulære program finansieres i hovedsak av frivillige bidrag fra giverland. I 1998 utgjorde disse bidragene USD 243 mill sammenlignet med USD 257 mill i 1997. Etter USA, EU og Sverige, er Norge i 1999 den fjerde største bidragssyteren til UNRWA.

Siden fredsprosessen i Midtøsten ble innledet i 1993, har flere givere redusert eller sluttet å øke sine bidrag til UNRWA. Sammen med høy befolkningsvekst og inflasjon, har dette ført UNRWA ut i alvorlige økonomiske vanskeligheter. I samme periode har UNRWA slitt med administrative problemer.

Norge legger stor vekt på arbeidet UNRWA gjør for Palestina-flyktningene. Det er fortsatt ønskelig med et betydelig norsk bidrag til UNRWA.

For 2001 foreslås bevilget 100 mill kroner.

Underpost 70.25 Tilskudd til humanitær bistand til Asia og Midtøsten

TIPH-styrken er et middel til å gi palestinerne økt sikkerhet i en meget konfliktpreget by. Denne støtten forventes videreført. Det legges også opp til en videreføring av innsatsen for økt respekt for menneskerettighetene. Humanitær bistand til Irak vil bli videreført på et høyt nivå. Den humanitære innsatsen i Sør-Libanon vil vurderes ut fra de humanitære behov og den endrede situasjonen i området ved den israelske tilbaketrekningen.

I Asia er det særlig situasjonen i Afghanistan og Øst-Timor som vil gis høy prioritet. Norge vil fortsatt spille en aktiv rolle i det internasjonale koordineringsarbeidet for bistand til Afghanistan. Når det gjelder Øst-Timor, vil man opprettholde fjorårets nivå på den totale bistanden til landet. Det vil imidlertid gradvis skje en omlegging i bistand til Øst-Timor fra humanitær bistand til mer langsiktig utviklingssamarbeid. Den humanitære innsatsen fra norsk side vil fortsatt legge avgjørende vekt på at Norge kan opprettholde vår profil med å reagere raskt i forhold til de mest prekære behovene slik de defineres av FNs overgangsadministrasjon og øst-timoresiske ledere.

Norge vil følge opp sitt engasjement i Nord-Korea blant annet i form av helsetiltak og matvarebistand kanalisert via FN-systemet og det internasjonale Røde Kors. MR-dialogen med Kina og menneskerettighetstiltak i Tibet vil også gis prioritet. Norsk bistand til Burma vil opprettholde sin fokusering på demokratifremmende tiltak i tillegg til den betydelige støtten som går til flyktningehjelp for de burmesiske flyktningene som oppholder seg i Bangladesh og Thailand. Når det gjelder Indonesia, ønsker man å følge den politiske og humanitære situasjon på en slik måte at humanitær bistand følges opp med tiltak som kan styrke menneskerettigheter og demokrati.

For 2001 foreslås bevilget 270 mill. kroner.

Underpost 70.30 Tilskudd til humanitær bistand til Latin-Amerika

I Latin-Amerika vil prioritet fortsatt gis til humanitær bistand til internt fordrevne og menneskerettighetstiltak i Colombia. Det tas sikte på økt engasjement i forbindelse med den norske innsatsen i fredsprosessen i landet. Humanitær bistand til Haiti og Cuba vil bli videreført sammen med støtte til tillitsskapende tiltak. I arbeidet med et minefritt Mellom-Amerika, vil støtte til bl.a. Nicaragua og Honduras bli prioritert. Menneskerettighetsdialogen med Cuba videreføres.

For 2001 foreslås bevilget 60 mill. kroner.

Underpost 70.35 Tilskudd til annen flyktningehjelp og menneskerettigheter

Tilskuddsposten dekker særlig diverse globale tiltak, menneskerettighetstiltak, tiltak for oppfølgingen av minekonvensjonens humanitære del.

Regjeringens handlingsplan for menneskerettigheter og Norges medlemskap i FNs menneskerettighetskommisjon, vil fordre økt innsats på menneskerettighetsfeltet. Det vil søkes å aktivt

fremme respekt for alle menneskerettigheter, samt å fremme en helhetlig tilnærming til menneskerettighetene, med særlig fokus på land der grunnleggende menneskerettigheter krenkes, og der det er mulig å gå inn med relevante prosjekter.

Det vil fortsatt bli gitt støtte til å styrke internasjonale mekanismer for etterlevelse av menneskerettigheter. Menneskerettighetstiltak er en viktig og integrert del av bistanden til konfliktområder. I land hvor menneskerettighetsbrudd forekommer, vil det bli gitt støtte til tiltak som tar sikte på å øke kunnskapen om menneskerettigheter, styrke det sivile samfunn og gi bistand til ofre for brudd på menneskerettighetene. Styrking av rettsstaten, ytringsfrihet, barns rettigheter, religions- og trosfrihet, urbefolkninger og minoriteter vil fortsatt være prioriterte områder. De viktigste kanaler vil fortsatt være norske, internasjonale og lokale menneskerettighetsorganisasjoner samt FNs høykommissær for menneskerettigheter.

Prioriteringer for Norges deltakelse i FNs menneskerettighetskommisjon vil være retten til utvikling, religions- og trosfrihet, rasisme og diskriminering, barn og urfolk.

Det vil bli gitt støtte til tiltak i forbindelse med forberedelser til FNs verdenskonferanse mot rasisme i 2001.

Styrking av menneskerettigheter er et av de overordnede mål for norsk bistand, og menneskerettighetstiltak støttes over en rekke budsjettposter.

For 2001 foreslås bevilget 193 mill. kroner.

Underpost 70.40 Tilskudd til humanitær bistand til Afrika

I Afrika forventes at behovet for støtte til nødhjelp vil fortsette i bl.a. Sentral-Afrika, Sudan, Angola, Somalia, Liberia, Sierra Leone, Etiopia og Eritrea. Det vil bli lagt vekt på hurtigvirkende nødhjelps- og rehabiliteringstiltak og mer langsiktige tiltak som kan legge grunnlag for videre gjenoppbygging og bidra til forsoning og utvikling. Dette er ikke minst viktig der fredsavtaler nylig er undertegnet. Det vil også bli lagt vekt på å støtte regionale tiltak for universalisering av minekonvensjonen. Støtte til menneskerettighetstiltak er viktig i flere land i Afrika bl.a. Sentral-Afrika, det sørlige Afrika, Etiopia, Kenya og Nigeria. Andre potensielt alvorlige konfliktområder i Afrika vil kunne kreve betydelig norsk innsats.

For 2001 foreslås bevilget 445 mill. kroner.

Kap. 192 Fred, forsoning og demokrati

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
01	Driftsutgifter	1 861	2 500	2 500
70	Tilskudd til generelle tiltak for fred, forsoning og demokrati, <i>kan overføres</i>	70 126	70 000	98 000
71	Tilskudd til ODA-godkjente land på Balkan og andre ODA-godkjente OSSE-land, <i>kan overføres</i>	1 088 566	530 000	775 000
72	Utvikling og nedrustning, <i>kan overføres</i>	1 803	1 700	1 700
	Sum kap 192	1 162 356	604 200	877 200

Post 01 Driftsutgifter

Gjenoppbyggingen på Balkan vil kreve fortsatt høy bistandsaktivitet i regionen.

For 2001 foreslås bevilget 2,5 mill. kroner.

Post 70 Tilskudd til generelle tiltak for fred, forsoning og demokrati, kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

Mange utviklingsland gjennomgår omfattende demokratiseringsprosesser, med bl.a. gjennomføring av frie valg. Samtidig sliter de med store økonomiske og sosiale problemer. Svake institusjoner til å håndtere utfordringene gjør de nye

demokratiene svært sårbare. I mange land er store ressurser påkrevet for å bygge demokratiske institusjoner og øke det generelle kunnskapsnivået om demokrati og menneskerettigheter. Flere fattige land trues fremdeles av intern oppløsning. Fred og aktiv nasjonsbygging vil være nødvendig for økonomisk og sosial utvikling.

Mål

Målet er for det første å bidra til en demokratisk styreform i land hvor demokrati nylig er innført, og styrke en utvikling i mer demokratisk retning. For det andre å støtte freds- og forsoningsprosesser på ulike måter generelt og spesielt når forutsetningene ligger til rette for norsk politisk og diplomatisk engasjement.

Tiltakene kan bl.a. innrettes mot nasjonal og regional politisk stabilisering, herunder preventivt diplomati, krisehåndtering og humanitære tiltak. Tillitsskapende tiltak og oppbygging av demokratiske institusjoner og organisasjoner som kan skape et sivilt samfunn er vesentlige satsingsområder.

Det er viktig å kunne iverksette raske og tidsbegrensede innsatser beregnet på overgangsfaser. Tiltakene vil ofte være i andre land enn der norsk bilateral bistand er konsentrert.

Rapport 1999

Fredsprosessen i Midtøsten var fortsatt skjør, og det var viktig å styrke arbeidet med å bygge opp mellommenneskelig forståelse mellom palestiner og israelere. Freds- og forsoningstiltak ble støttet i bl.a. Colombia, Guatemala, Haiti, Øst-Timor samt regionalt i Afrika. I Tyrkia ble det gitt støtte til styrking av rettsstaten og menneskerettighetstiltak. Støtte ble gitt til utlån av sivile politistyrker i fredsbevarende FN-operasjoner.

Budsjett 2001

Det foreslås lagt økt vekt på tiltak som bidrar til fred, forsoning og demokrati. Regjeringen foreslår å styrke den norske støtten til demokratisk utvikling og fred i bl.a. palestinske områder og ellers i Midtøsten, land i Afrika, Colombia, Karibien, Sri Lanka og andre land i Asia. Menneskerettighetsdialogen med Tyrkia videreføres. Bevilgningen foreslås også benyttet til humanitær bistand m.v. For 2001 foreslås bevilget 98 mill. kroner.

Post 71 Tilskudd til ODA-godkjente land på Balkan og andre ODA-godkjente OSSE-land, kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

Kosovokonflikten medførte en reell fare for destabilisering i regionen, og påførte provinsen store materielle og menneskelig tap. Assistanse til Kosovo og nabolandene har vært sterk, og rettet inn på å dekke umiddelbare humanitære behov og sikre den skjøre stabiliteten i området. I 2000 er fokus gradvis overført til demokratiltak, og tiltak av mer langsiktig karakter. Retur av flyktninger til Kosovo representerte en stor utfordring i 2000.

Selv om krigene i Kroatia og Bosnia-Hercegovina ligger lenger tilbake i tid, gjenstår store oppgaver. Bistanden var i 2000 spesielt rettet inn på mer langsiktige tiltak, tiltak for kapasitets- og institusjonsbygging, og assistanse på reformområdet. Departementet samarbeidet operasjonelt med NORAD på infrastrukturen, samt innen sosial sektor. Den alvorlige humanitære situasjonen og det store antall flyktninger og fordrevne i Den Føderale Republikken Jugoslavia (FRJ) ble lagt til grunn for en økning i humanitær bistand til både Serbia og Montenegro. I tillegg ble det lagt vekt på å yte støtte til frie medier og opposisjonstyrte byer. Langsiktige tiltak ble ikke vurdert, og må utestå til et nytt regime har tatt over.

Rammeverket for all assistanse til Sørøst-Europa regionen i 2000 var Stabilitetspakten. Fra norsk side ble det lagt stor vekt på å benytte mekanismene innen Stabilitetspakten for konsultasjon med europeiske institusjoner, andre giverland og mottakerlandene om utforming av assistansen. I tillegg ble en stor del av bistanden, over 130 mill. kroner, kanalisert til prioriterte enkeltprosjekter på de ulike fagområdene Stabilitetspakten dekker. I tråd med enigheten innen Stabilitetspakten for Sørøst-Europa har man fra norsk side i 2000 lagt økt vekt på regionale tiltak, spesielt på det økonomiske område.

Konflikten i Tsjetsjenia er årsak til stor fordrivelse i Nord-Kaukasus, både inne i provinsen og i naborepublikkene Dagestan og Ingusjetia. Kamphandlingene pågår fortsatt. Nødhjelpsoperasjonene er vanskelige som en følge av sikkerhetsrisiko og dårlig infrastruktur. Republikkene i Sør-Kaukasus og Sentral-Asia er i en labil økonomisk situasjon, og de humanitære utfordringer er store. De etniske og politiske konfliktene i Sør-Kaukasus har ført til mange internt fordrevne.

Mål

De viktigste målsettinger er:

- å yte rask og effektiv humanitær bistand
- å styrke freds- og demokratiseringsprosessene
- utvikling av rettsstaten og reformer i sikkerhetssektoren
- å bidra til bekjempelse av organisert kriminalitet
- å bidra til gjenoppbygging og reform
- å styrke den regionale dimensjonen i bistanden

Stabilitetspakten for Sørøst-Europa må fortsatt være rammen for assistansen, slik at koordinering er sikret, og mottakerlandene forpliktes til å gjennomføre reformprogrammer og tiltak som vil sikre fred og stabilitet i regionen. Innenfor denne rammen må fredsavtalene for Bosnia-Hercegovina, Kroatia og fredsslutningen med Kosovo befestes ytterligere. Det legges særlig vekt på at nasjonale myndigheter oppfyller sine forpliktelser og i praksis viser vilje til samarbeid. Videre assistanse fra det internasjonale samfunn bør styrke institusjoner og øke myndighetenes kapasitet til selv å ta ansvar for forsoning og gjenoppbygging.

Det vil være særlig viktig å styrke den regionale økonomiske utvikling. Fokus bør dreies over til mer langsiktige tiltak, men de gjenværende humanitære behov bør også møtes. Dette gjelder fremfor alt Kosovo, Bosnia-Hercegovina, Serbia og Montenegro. Ved et eventuelt regimeskifte i FRJ kan det internasjonale samfunn tenkes å åpne for bistand til gjenoppbygging og styrking av økonomien. FRJ er invitert til å være deltaker i Stabilitetspakten når landet ønsker å gi sin tilslutning til premissene nedfelt i den.

Rapport 1999

Bistanden i 1999 var første rekke rettet mot kortsiktige tiltak for å avhjelpe den humanitære situasjonen under og etter Kosovokonflikten. I hovedsak dreide dette seg om nødhjelpstiltak blant flyktninger og internt fordrevne i Kosovo og Albania, Makedonia, Montenegro og Serbia, men også nødvendige strakstiltak for å gjenoppbygge ødelagt infrastruktur, boliger og skoler samt igangsettelse av mineryddingstiltak i Kosovo under og etter tilbakevendingen. Det ble også gitt bistand til demokratiseringstiltak i Serbia i form av støtte til uavhengige medier og levering av fyringsolje til opposisjonsstyrte byer.

Bistanden til Bosnia-Hercegovina og Kroatia ble videreført i 1999 i form av humanitærhjelp og

støtte til demokratiltak. Det ble lagt særlig vekt på tiltak som støtter mindretallsretur: rehabilitering av boliger, minerydding, støtte til media og demokratiltak. Den mellomlangsiktige bistanden var også i 1999 konsentrert om rehabilitering av grunnleggende infrastruktur som vann, elektrisitet og rehabilitering av flyplassen i Sarajevo. Prosjekter som bidrar til næringsutvikling både i Bosnia-Hercegovina og Kroatia ble videreført. Norsk personell ble sekondert for å utføre viktige oppgaver innen overvåkning, kontroll- og beskyttelsesaktiviteter i hele regionen.

Både FN-organisasjoner, Røde Kors-systemet og norske frivillige organisasjoner ble brukt som kanal for nødhjelpstiltak overfor flyktninger og internt fordrevne i Nord-Kaukasus i forbindelse med konflikten i Tsjetsjenia. Tiltak i Sør-Kaukasus og Sentral-Asia ble videreført i 1999 og var i hovedsak rettet mot utsatte grupper for å dekke primærbehov som mat, klær, husly, helse. Støtte til demokratiseringsprosesser og MR-tiltak ble bl.a. gjennomført i regi av OSSE.

Budsjett 2001

Det tas sikte på å videreføre sterk norsk støtte til de viktige reform- og utviklingsprosesser som finner sted i Sørøst-Europa regionen. Stabilitetspakten for Sørøst-Europa vil bli aktivt benyttet som rammeverk for bistanden. Dreiningen fra humanitært til mer langsiktig arbeid vil bli videreført, bl.a. i samråd med NORAD. Vektleggingen av ulike former for demokratistøtte vil bli tydeligere. Kortsiktig, humanitær hjelp vil være begrenset til de områder hvor behovet for slik bistand fortsatt er til stede, i første rekke i Serbia. Fra norsk side vil det bli lagt vekt på behovet for å bidra til sunne økonomiske reformer i Sørøst-Europa samtidig som man aktivt vil søke å motvirke bistandsavhengighet. Humanitær hjelp vil også bli rettet inn mot ofrene for Tsjetsjenia-konflikten, som ventes å skape store behov også i 2001. For øvrige områder (Sør-Kaukasus, Sentral-Asia) tas det sikte på å føre videre humanitær hjelp, i første rekke til flyktninger og fordrevne.

For 2001 foreslås bevilget 775 mill. kroner.

Post 72 Utvikling og nedrustning, kan overføres*Mål*

Bidra til oppfølging i forbindelse med arbeidet om sammenhengen mellom nedrustning og utvikling.

Rapport

Den vesentlige del av bevilgningen bestod av tilskudd til internasjonale organisasjoner i FN-sammenheng. Norge har i flere år vært en bety-

dlig bidragsyter til FNs institutt for nedrustning i Genève (UNIDIR).

Budsjett 2001

For 2001 foreslås bevilget 1,7 mill. kroner.

Kap. 195 Tiltak for flyktninger i Norge, godkjent som utviklingshjelp (ODA)**Post 21 Spesielle driftsutgifter**

(i 1 000 kr)

Under- post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
21.10	Oppholdsutgifter	415 700	567 200	809 609
21.15	Tilbakevendingsutgifter	17 500	62 000	17 510
	Sum post 21	433 200	629 200	827 119

Etter OECD/DACs retningslinjer kan visse utgifter knyttet til opphold av flyktninger i Norge og tilbakevending til sine hjemland klassifiseres som offisiell utviklingshjelp (ODA). Dette er ordninger som administrativt ligger under Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet, men den ODA-

godkjente andelen av utgiftene foreslås refundert over bistandsbudsjettet. Det vises for øvrig til omtale i de respektive departementers St. prp. nr. 1 for 2001. Bevilgningsforslaget utgjør utgifter som etter OECD/DACs regelverk kan rapporteres som offisiell utviklingshjelp.

For 2001 foreslås bevilget 827,119 mill. kroner.

Programkategori 03.50 Øvrig bistand

Utgifter under programkategori 03.50 fordelt på kapitler:

		(i tusen kr)		
Kap.	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
197	Bistand til ikke - ODA-godkjente land og internasjonale miljøtiltak	305 260	278 200	418 700
	Sum kategori 03.50	305 260	278 200	418 700

Situasjonsbeskrivelse

Ettervirkningene av finanskrisen i Russland i 1998 har vært merkbare i de fleste av SUS-landene i 1999. Også enkelte av de baltiske landene har registrert produksjonsnedgang som følge av redusert etterspørsel fra Russland. Bruttonasjonalproduktet i Russland viste en mindre oppgang i 1999, men nivået er fortsatt vesentlig lavere enn ved inngangen til 1990-tallet. Om lag 30 pst. av den russiske befolkningen lever under fattigdomsgrensen. I de sentral- og østeuropeiske søkerland til EU er omstillingsprosessen kommet lengre og utviklingen i produksjon og inntekter er mer positiv, selv om enkelte av disse landene har registrert midlertidig økonomisk nedgang.

Klimakonvensjonen av 1994 forplikter partene til å innføre utslippsreducerende tiltak. Forhandlingene om en protokoll som fastsetter konkrete utslippsforpliktelser ble avsluttet i desember 1997, men er ennå ikke trådt i kraft. Heller ikke Norge har ratifisert Kyoto-protokollen i påvente av at partene blir enige om retningslinjer for de fleksible utviklingsmekanismene og et kontrollsystem for partenes implementering av protokollen. Klimaforhandlingene er nå inne i en avgjørende fase fram mot den sjettede partskonferansen i november 2000. Målet er at partene her skal fatte de nødvendige beslutninger for å sikre snarlig ikrafttredelse av Kyoto-protokollen.

Mål

Hovedmålsettingen for Norges samarbeid med Russland er å bidra til omstillingen til demokra-

tisk styre og en bærekraftig, markedsorientert økonomi. Når det gjelder søkerlandene til EU i Sentral-Europa, vil det i tillegg bli lagt vekt på å støtte disse landenes tilpasning til fremtidig medlemskap i EU. Arbeidet med styrking av sikkerheten ved atomkraftverk og reduksjon av faren for radioaktiv forurensing i Russland og andre sentral- og østeuropeiske stater videreføres. Det vil arbeides for å forebygge, begrense og rehabilitere grenseoverskridende miljøskader.

Rapport 1999

Kap. 197 omfattet tilskudd til atomsikkerhetstiltak, samarbeidsprogrammet med Sentral- og Øst-Europa, fred- og demokratitiltak til ikke ODA-land samt tilskudd til internasjonale klima- og miljøtiltak.

I 1999 ble det under Samarbeidsprogrammet med Sentral- og Øst-Europa gitt prosjektstøtte med til sammen 163 mill. kroner, hvorav 93 mill. kroner til prosjekter i Russland, med hovedvekt på Barentsregionen. Prosjekter i de baltiske land ble støttet med 29 mill. kroner i 1999. De viktigste innsatsområdene var miljøvern, demokratiutvikling, helse, humanitær bistand, utdanning og forskning, regionalt samarbeid og utvikling av infrastruktur. Til prosjekter under Handlingssplanen for atomsaker ble det utbetalt 61 mill. kroner i 1999, med hovedvekt på tiltak i Nordvest-Russland.

I 1999 ble det utbetalt 77 mill. kroner til internasjonale klima- og miljøtiltak. I bevilgningen inngår klimafondet som ble opprettet i 1991. Under dette fondet ble det, inkludert bidraget til

Den globale miljøfasiliteten, allokert 59 mill. kroner til klimatiltak. Tiltak for utfasing av ozonnedbrytende stoffer i Russland og Det nordiske miljøfinansieringsselskapet ble også støttet.

Satsingsområder i 2001

Nordvest-Russland og de baltiske land vil også i 2001 være geografisk prioriterte områder for innsatsen under Samarbeidsprogrammet med Sentral- og Øst-Europa. Samarbeidsprogrammet vil i kommende år legge til grunn en todelt tilnærming som tar høyde for at Russland og Sentral-Europa har forskjellige samarbeidsbehov. Norge vil styrke arbeidet med å bidra til de sentraleuropeiske søkerlands tilpasning til medlemskap i EU og EØS gjennom en egen handlingsplan under samarbeidsprogrammet.

Under Handlingsplanen for atomsaker vil innsatsen føres videre innenfor de tidligere

utpekte satsingsområder, med hovedvekt på sikkerhet ved atominstallasjoner og behandling, lagring og deponering av radioaktivt avfall og brukt kjernebrensel.

Bærekraftig ressursforvaltning og gjennomføring av forpliktelsene under de globale miljøkonvensjonene vil stå sentralt. Det legges opp til fortsatt å bistå utviklingen av de fleksible gjennomføringsmekanismene under Kyoto-protokollen, gjennom tiltak i samarbeid med andre land. Samarbeidet under Biodiversitetskonvensjonen vil også stå sentralt. I bilaterale forhold til sentrale land vil miljøspørsmål og felles handling i forbindelse med videreutvikling og oppfølging av de globale miljøkonvensjoner stå sentralt. Midler vil videre bli brukt til å støtte og styrke arbeidet for bærekraftig utvikling i nærrområder og nærliggende regioner; herunder innsatsen under Arktisk Råd.

Kap. 197 Bistand til ikke - ODA-godkjente land og internasjonale miljøtiltak

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1999	Saldert budsjett 2000	Forslag 2001
70	Tilskudd til atomsikkerhetstiltak og samarbeidsprogrammet med Sentral- og Øst-Europa, <i>kan overføres</i>	218 131	228 500	369 900
71	Fred og demokrati tiltak (ikke ODA-land), <i>kan overføres</i>	9 995	5 000	5 000
76	Tilskudd til internasjonale klima- og miljøtiltak, <i>kan overføres</i>	77 133	44 700	43 800
	Sum kap. 197	305 260	278 200	418 700

Post 70 Tilskudd til atomsikkerhetstiltak og samarbeidsprogrammet med Sentral- og Øst-Europa, kan overføres

Mål

Hovedmålsettingen for Samarbeidsprogrammet med Sentral- og Øst-Europa er gjennom samarbeidsprosjekter å bidra til omstillingen til en demokratisk styreform, markedsøkonomi og forbedring av miljøsituasjonen. Geografisk gis det prioritet til Nordvest-Russland, med særlig vekt på Barentsregionen, samt de baltiske land. Også regionale samarbeidstiltak innen Arktisk Råd kan støttes. Gjennom Handlingsplanen for atomsaker støtter Norge arbeidet med atomsikkerhet og reduksjon av faren for radioaktiv forurensing i Russland og sentraleuropeiske stater. Målsettin-

gen er å beskytte helse, miljø og næringsvirksomhet ved bilateralt og internasjonalt samarbeid.

Rapport 1999

Prosjektsamarbeidet under Samarbeidsprogrammet med Sentral- og Øst-Europa har også i 1999 har vært konsentrert om nedenstående innsatsområder:

- Bidra til å styrke den demokratiske styreform ved konkrete tiltak som fremmer politisk pluralisme og frie valg, rettsstatens prinsipper og respekt for grunnleggende menneskerettigheter, herunder likestilling
- Bedre miljøsituasjonen, sikre natur- og kulturminneverdier og redusere og forebygge grensoverskridende forurensing som kan påvirke miljø, helse eller næringsvirksomhet. Bidra til

- å gjøre myndigheter og næringsliv i Russland og i de baltiske statene bedre i stand til å få for-
svarlig kontroll over landenes egne miljøproblemer, og til å integrere Russlands miljøforvaltning i regionalt samarbeid
- Bidra til utvikling av levedyktig næringsvirksomhet gjennom kompetanseoppbygging og teknologioverføring. Utvikle infrastrukturen i reformlandene innenfor transport, telekommunikasjoner, bank- og finansvesen
  - Utvikle samarbeidet innen feltene utdanning og forskning, helse- og sosialsektoren og på kulturområdet
  - Bidra til utvikling av regionalt samarbeid i Barentsregionen, Østersjøregionen og Arktis.

Støtten til det regionale prosjektsamarbeidet i Barentsregionen ble videreført i 1999. Aktiviteter som støttes har et sterkt preg av folk-til-folk samarbeid. Det omfatter tiltak innen bl.a. kultur og utdanning, urfolk, miljø og helse samt næringsliv og infrastruktur. Under rammeavtalen med Norges forskningsråd og Universitetsrådet ble det brukt 15 mill. kroner for å fremme høyere utdanning og forskning i Russland og De baltiske land, med særlig vekt på fagene statsvitenskap, økonomi og jus. Samarbeidet innenfor energiøkonomisering med Russland ble videreført og styrket ved opprettelse av to nye regionale enøkssentra i Barentsregionen (Arkhangelsk og Karelen). Innenfor det demokratibyggende arbeidet samordnet Kommunenes Sentralforbund støtten til kommunale opplærings- og utviklingstiltak, inklusive grenseregionale tiltak i Østersjøområdet. Helseprogrammet for Barentsregionen ble startet opp i 1999, og et viktig element innenfor denne flereårige planen er bekjempelse av smittsomme sykdommer som tuberkolose. Nødhjelpen til de mest vanskeligstilte i Nordvest-Russland på 27 mill. kroner ble kanalisert gjennom Norges Røde Kors, andre hjelpeorganisasjoner samt kommuner og fylkeskommuner i Nord-Norge.

Miljøvernministrene i Barentsrådet har vedtatt et handlingsprogram for miljøvern og bærekraftig utvikling med hovedvekt på forurensning, biologisk mangfold, kulturminner, renere produksjon, utvikling av russisk regional miljøvernforvaltning og NGO-samarbeid. Norge overtok formannskapet i Barentsrådets arbeidsgruppe for miljø i juni 1999 og vil inneha vervet frem til høsten 2001. Det legges vekt på å forankre tiltakene lokalt og regionalt. Tiltak som berører befolkningens helse, kulturelle bånd og naturgrunnlag prioriteres. Tiltak som også bidrar til

reduksjon av klimagasser og miljøgifter har spesiell oppmerksomhet.

Under programmet for renere industriproduksjon har de fleste av de store industrikombinatene i Barentsregionen nå deltatt. Programmet drives i økende grad med russiske forelesere og rådgivere fra de regionale sentrene. Programmet for utvikling av miljøadministrasjonen i Murmansk fylke drives av Svanhovd miljøsentere i Finnmark. I samarbeid med Fylkesmannen i Finnmark samarbeides det med russiske miljøvernmyndigheter om forvaltning/overvåkning av det felles verneområdet i Pasvik.

I tråd med anbefalinger fra det arktiske miljøovervåkingsprogrammet AMAP (Arctic Monitoring and Assessment Programme) har man startet arbeidet med å forberede et miljøovervåkingssystem for radioaktivitet og andre miljøgifter i de nordlige havområder (MONRA) som skal integreres i det nasjonale overvåkingsprogrammet. Norsk-russisk samarbeid om oljevernberedskap viser at russisk part behøver faglig og materiell bistand spesielt med tanke på kommende aktiviteter på russisk sokkel og tilknyttet transport langs kysten av Norge.

Som et resultat av etableringen av miljøfondet i Nordisk miljøfinansieringsselskap (NEFCO) har antallet nordisk finansierte miljøprosjekter i Russland økt betydelig. NEFCOs strategi er bl.a. å samle små prosjekter i større programmer innen ren teknologi, energieffektivisering og vann- og avløpssektoren. I tillegg har NEFCO engasjert seg i flere større enkeltprosjekter av stor betydning for Norge bl.a. innenfor behandling av radioaktivt avfall.

I mai 1998 inngikk Norge og Russland en rammeavtale om samarbeid for å løse atomsikkerhetsproblemer, i hovedsak i forbindelse med fjerning av utrangerte ubåter langs kysten av Kolahalvøya. Flere av avtalens prosjekter er under gjennomføring. I august 1999 ble arbeidet med å oppgradere tanker for flytende radioaktivt avfall ved skipsverftet Zvezdochka i Severodvinsk (33 mill. kroner) avsluttet. Byggingen av jernbanevogner for transport av brukt kjernebrensel er i gang, og vognene vil stå ferdig bygget i mars 2000 (24 mill. kroner). Frankrike, USA, EU-kommisjonen og NEFCO deltar i arbeidet som bl.a. går ut på å tømme den russiske atomisbryterflåten lagringsskip "Lepse" for høyradioaktivt brukt kjernebrensel og se til at dette blir tatt hånd om på en forsvarlig måte (25 mill. kroner). I den forbindelse deltar Norge også i et prosjekt sammen med de nordiske landene, EU og USA for utvikling av en 80-tonns container for transport og

lagring av brukt kjernebrensel. Prosjektet for modernisering og utvidelse av et renseanlegg for flytende radioaktivt avfall har fortsatt i 1999. I forbindelse med gjennomføringen av forskjellige prosjekter er det satt i gang et samarbeid med russiske strålevern- og miljøvernmyndigheter for å styrke deres rolle og kompetanse. Byggingen er så godt som avsluttet, og det gjenstår detaljer, tester og en prøveperiode. En ekspertarbeidsgruppe er etablert i forbindelse med at man har startet opp to prosjekter i tilknytning til opprydning av Andrejev-bukta på Kolahalvøya. Det ene prosjektet, som gikk ut på å stoppe radioaktive utslipp i en bekk ut i Litsafjorden, ble avsluttet i 1999. Det andre prosjektet går på tildekking av et eksisterende tørrlager for brukt kjernebrensel og er under planlegging. Prosjekter for å bedre kjernekraftsikkerheten ved reaktorer i Russland og Litauen har vært under gjennomføring i 1999. En rekke prosjekter for å minske farene for spredning av nukleært materiale fra Russland og de baltiske land har vært under gjennomføring. Gjennom det norsk-russisk-amerikansk militære miljøsam arbeidet i Arktis (AMEC) er det under gjennomføring tiltak som særlig tar sikte på å forbedre russiske militære myndigheters evne til å løse problemer forbundet med behandling av brukt kjernebrensel og radioaktivt avfall.

Et bredt anlagt bilateralt prosjektsamarbeid med de baltiske land ble videreført i 1999. Gjennom Nasjonalforeningen for folkehelsen ble det ytt støtte til igangsetting av et fellesnordisk tuberkoloseprogram i De baltiske land. En ny nordisk-baltisk levekårsundersøkelse gjennomføres i tidsrommet 1998-2000 under ledelse av Fafo. Støtten til integrasjon av den russiskspråklige befolkningen er videreført i Latvia og Estland, bl.a. gjennom språkopplæringsprogrammer i samarbeid med UNDP. Innenfor infrastrukturområdet er det over flere år ytt støtte til rehabiliteringen av Tallinn lufthavn, og i 1999 ble et nytt terminalbygg ferdigstilt med assistanse fra Luftfartsverket. Statens vegvesen bistod med utvikling av vedlikeholdssystemer for veier i Latvia. I Litauen bidro Vestfold fylkeskommune til tidlig habilitering av små, funksjonshemmede barn i Kaunas-regionen. Norges landbrukshøgskole er engasjert i et samarbeid om utviklingen av landbruket i Latvia gjennom oppbygging av utdanningen i landbruksfag. Tiltak for å bedre sikkerheten ved Ignalina atomkraftverk i Litauen har vært høyt prioritert.

Norge hadde formannskapet i Østersjørådet fra juni 1999 til juni 2000. De viktigste satsingsområdene for det norske formannskapet var demokratiutvikling og grenseregionalt samar-

beid, økonomiske samarbeid, energisamarbeid og sivil sikkerhet. På norsk initiativ ble det vedtatt å iverksette et handlingsprogram mot smittsomme sykdommer i Østersjøregionen.

Budsjett 2001

Regjeringen foreslår å styrke samarbeidet med Sentral- og Øst-Europa. Det foreslås derfor en økning i bevilgningen på 141,4 mill. kroner fra 228,5 til 369,9 mill. kroner.

Samarbeidsprogrammet vil i kommende år legge til grunn en todelt tilnærming som tar høyde for at Russland og Sentral-Europa har forskjellige samarbeidsbehov.

Norge har viktige nasjonale interesser å ivareta overfor Russland, særlig knyttet til forvaltning og utnyttelse av ressurser, næringssamarbeid og når det gjelder stabilitet i nordområdene. Norge har også en betydelig egeninteresse av å bistå Russland i demokratiske reformer, miljøvern og bærekraftig utvikling. Denne støtten finner også sted via det arktiske samarbeidet.

Utviklingen i Russland de siste årene har gitt oss økte muligheter til å oppnå gode resultater. Samtidig er det blitt klart at det er behov for langsiktig og styrket innsats, der samarbeidsprogrammet vil være et hovedvirkemiddel.

Regjeringen ønsker at Norge gir et bidrag til EUs utvidelsesprosess gjennom en handlingsplan i forhold til søkerlandene. Som søkerland til EU er de baltiske landene og landene i Sentral-Europa også våre kommende partnere i EØS. EU/EØS-utvidelsen vil styrke stabiliteten og velferden i Sentral-Europa og utvide det indre marked.

Siden en slik utvikling også er i norsk interesse, bør Norge støtte opp om prosessen. I denne regionen bør Samarbeidsprogrammet derfor ha som overordnet målsetting å støtte landenes bestrebelser på å tilfredsstille kravene til EU-medlemskap og bidra til en vellykket EU/EØS-utvidelse. Dette bør gjøres bl.a. ved å støtte landenes tilpasning til EØS-samarbeidet og til deres deltakelse i det indre marked.

Den profilen man har hatt fra norsk side når det gjelder bistand til de tre baltiske land er også tilpasset en målsetting om å bistå landene til å kvalifisere til EU/EØS-medlemskap. Slik bistand bør dessuten ytes til flere land i Sentral-Europa som i liten grad har vært tilgodesett under Samarbeidsprogrammet i senere år. Samarbeidet bør i størst mulig grad skje parallelt med EUs programmer.

Statsministerinitiativet på Østersjøtoppmøtet om bekjempelse av smittsomme sykdommer i

Østersjøregionen vil bli igangsatt i 2001. En handlingsplan for bekjempelse av smittsomme sykdommer er under utarbeidelse, og satsingsområdene vil bli tuberkulose, hiv/aids og seksuelt overførbare sykdommer.

For 2001 foreslås bevilget 369,9 mill. kroner på posten.

I tillegg foreslås samtykke til å kunne gi tilsagn om støtte til nye prosjekter innenfor en ramme på 250 mill. kroner, jf. utkast til romertallsvedtak IX.

Post 71 Fred og demokratiltak (ikke ODA-land), kan overføres

Mål

Bidra til fredsbyggende arbeid og utvikling av demokratiet i land som ikke er ODA-godkjent.

Rapport 1999

Tiltak som er støttet i 1999 omfatter prosjekt ledet av Fredsforskningsinstituttet for å utvikle kontakt og forståelse mellom den greske og tyrkiske delen av Kypros. Videre er det gitt støtte til mindre prosjekter som ved kunnskapsoverføring bidrar til å utvikle demokratiet i Russland, de baltiske statene og andre østeuropeiske land.

Budsjett 2001

For 2001 foreslås bevilget 5 mill. kroner.

Post 76 Tilskudd til internasjonale klima- og miljøtiltak, kan overføres

Mål

Bidra til videreutvikling og oppfølging av andre internasjonale samarbeidsprosesser som har som mål å ivareta viktige miljøhensyn og bidra til bærekraftig utvikling, med særlig vekt på klima og biodiversitet.

Forebygge og rehabilitere grenseoverskridende miljøskader av særlig betydning for Norge.

Rapport 1999

I 1999 ble det utbetalt 77 mill. kroner til internasjonale klima- og miljøtiltak. Norges bidrag til GEF beløp seg til totalt ca. 57 mill. kroner. Om lag 20

mill. kroner (35 pst) av dette ble dekket over kap. 197, post 76. Den resterende delen av dette bidraget (65 pst) ble dekket som ODA-godkjent bistand over kap 155, post 70 Miljø- og naturressursforvaltning. Det ble videre utbetalt ca. 3 mill. kroner i norsk bidrag til NEFCO.

I bevilgningen inngår klimafondet som ble opprettet i 1991. Under dette fondet ble det, inkludert bidraget til GEF, allokert 59 mill. kroner til klimatiltak. Det ble bl.a. avsatt midler til videreføring av pilotprosjektsamarbeid for felles gjennomføring av slike tiltak. Enkelte større prosjekter ble fremforhandlet i 1998, bl.a. med Kina (37,5 mill. kroner over tre år) og løper fortsatt. I Kina skal ny teknologi tas i bruk for å bedre energieffektiviteten i et kullkraftverk i Henan-provinsen. Det ytes videre støtte til et prosjekt i Romania som vil øke effektiviteten på distribusjonen av energi til oppvarming i byen Fagraz.

I 1998 ble det opprettet et fond i Verdensbanken til tiltak for utfasing av ozonnedbrytende stoffer i Russland. Norge bidro med vel 7 mill. kroner i 1999.

Prosjekter i regi av Arktisk Råd mottok også støtte i 1999.

Budsjett 2001

Det foreslås bevilget 43,8 mill. kroner. Av dette vil ca. 20 mill. kroner bli benyttet til å dekke 35 pst. av Norges traktatmessige forpliktelser under GEF (GEF II). ODA-andelen til GEF, som er 65 pst f.o.m. 1999, foreslås bevilget under kap. 155, post 70 Tilskudd til miljø og naturressursforvaltning.

For øvrig vil posten bli nyttet til videreføring av Norges deltakelse i prøvefasen for felles gjennomføring av klimatiltak og forberedelser av oppfølging av fleksibilitetsmekanismene i Kyoto-protokollen, herunder 12,5 mill. kroner til Kina-prosjektet. Det vil bli gjennomført kapasitetsbyggende tiltak i land og regioner med særlig betydning i klimaforhandlingene, spesielt sentrale partnere i utviklingsland.

Øvrige tiltak under denne posten vil være prosjektgjennomføring av andre typer miljøtiltak i utviklingsland, i nordområdene og andre regionale nærområder, herunder innskudd i det nordiske miljøfinansieringsselskapet NEFCO, som er opprettet av Nordisk Ministerråd for å fremme investeringer i miljøprosjekter i Nordens nærområder.

Utenriksdepartementet

---

tilrår:

1. I St.prp. nr. 1 om statsbudsjettet for 2001 føres de summene opp som er nevnt i et framlagt forslag:

a. Sum utgifter under kap. 100 – 197	kr	15 179 000 000
b. Sum inntekter under kap. 3100 – 3157	kr	23 460 000

Forslag til vedtak om bevilgning for budsjetterminen 2001, kap. 100 - 197, og kap. 3101 - 3157

I

Utgifter:

Kap.	Post	Kr	Kr
Administrasjon av utenriktjenesten			
100	Utenriksdepartementet		
	01 Driftsutgifter	327 292 000	
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	3 697 000	
	70 Erstatning av skader på utenlandske ambassader	700 000	
	71 Diverse tilskudd	27 320 000	359 009 000
101	Utenriksstasjonene (jf. kap. 3101)		
	01 Driftsutgifter	773 590 000	
	45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	16 715 000	
	70 Hjelp til norske borgere i utlandet som ikke er sjømenn	120 000	
	90 Lån til norske borgere i utlandet som ikke er sjømenn	360 000	790 785 000
102	Særavtale i utenriktjenesten		
	01 Driftsutgifter	137 547 000	137 547 000
103	Regjeringens fellesbevilgning for representasjon		
	01 Driftsutgifter	5 300 000	5 300 000
104	Kongefamiliens offisielle reiser til utlandet		
	01 Driftsutgifter	8 000 000	8 000 000
	Sum Administrasjon av utenriktjenesten		1 300 641 000
Utenriksformål			
115	Presse-, kultur- og informasjonsformål		
	01 Driftsutgifter	19 875 000	
	70 Tilskudd til presse, kultur- og informasjonsformål, <i>kan overføres</i>	36 785 000	56 660 000
116	Deltaking i internasjonale organisasjoner		
	70 Tilskudd til internasjonale organisasjoner	621 643 000	
	71 Låne- og tilskuddsordningen under EØS-avtalen, <i>kan overføres</i>	435 856 000	1 057 499 000
	Sum Utenriksformål		1 114 159 000

Kap.	Post		Kr	Kr
Administrasjon av utviklingshjelpen				
140		Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen		
	01	Driftsutgifter	119 040 000	119 040 000
141		Direktoratet for utviklingssamarbeid (NORAD)		
	01	Driftsutgifter	158 060 000	158 060 000
142		NORADs administrasjon av utenriksstasjonene		
	01	Driftsutgifter	188 415 000	
	42	Krise- og evakuerings tiltak, <i>kan overføres</i>	1 500 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	2 000 000	191 915 000
143		Utenriksdepartementets administrasjon av utenriksstasjonene		
	01	Driftsutgifter	94 800 000	94 800 000
		Sum Administrasjon av utviklingshjelpen		563 815 000
Prioriterte land og regioner				
150		Bistand til prioriterte land og regioner		
	70	Bistand til Afrika, <i>kan overføres</i>	1 520 000 000	
	71	Bistand til Asia, <i>kan overføres</i>	370 000 000	
	72	Bistand til Mellom-Amerika, <i>kan overføres</i>	127 000 000	
	73	Bistand til Midtøsten, <i>kan overføres</i>	170 000 000	2 187 000 000
		Sum Prioriterte land og regioner		2 187 000 000
Utvidet samarbeid				
154		Opplysningsarbeid, organisasjonsliv og mellomfolkelig samarbeid		
	01	Driftsutgifter	13 500 000	
	50	Fredskorpset	19 000 000	
	70	Tilskudd til opplysningsarbeid, <i>kan overføres</i>	54 000 000	
	71	Tilskudd via frivillige organisasjoner, <i>kan overføres</i>	740 000 000	
	72	Tilskudd til kompetansebygging i utviklingsland, <i>kan overføres</i>	205 000 000	
	73	Tilskudd til kulturtiltak i utviklingsland, <i>kan overføres</i>	35 000 000	1 066 500 000
155		Miljø og naturressursforvaltning		
	70	Tilskudd til miljø og naturressursforvaltning, <i>kan overføres</i>	310 000 000	310 000 000
156		Tiltak for å bedre kvinners situasjon og likestilling		
	70	Tilskudd, <i>kan overføres</i>	35 000 000	35 000 000

Kap.	Post		Kr	Kr
157	Næringsutvikling og økonomisk utvikling, jf. kap. 3157			
	70	Tilskudd til næringsutviklingstiltak, <i>kan overføres</i>	57 000 000	
	71	NORFUND - Tilskudd til tapsavsetning ved investeringer i utviklingsland, <i>kan overføres</i>	56 250 000	
	72	Finansieringsordning for utviklingstiltak, <i>kan overføres</i>	437 000 000	
	91	NORFUND - Grunnfondskapital ved investeringer i utviklingsland, <i>kan overføres</i>	168 750 000	719 000 000
158	Utredning, forskning, evaluering og kvalitetssikring			
	01	Driftsutgifter	90 000 000	
	70	Tilskudd til forskning om utviklingsspørsmål, <i>kan overføres</i>	52 500 000	142 500 000
159	Tilskudd til ymse hjelpetiltak			
	70	Tilskudd, <i>kan overføres</i>	70 466 000	70 466 000
		Sum Utvidet samarbeid		2 343 466 000
		Bistand via internasjonale organisasjoner		
161	Generelle bidrag - FN-organisasjoner			
	70	Tilskudd til FN-organisasjoner	2 249 500 000	2 249 500 000
163	Generelle bidrag - finansinstitusjoner			
	70	Innskudd i finansinstitusjoner, <i>kan overføres</i>	1 091 500 000	1 091 500 000
164	Generelle bidrag - andre organisasjoner			
	70	Tilskudd til andre organisasjoner	74 500 000	74 500 000
165	Bilateral bistand administrert av internasjonale organisasjoner (multi-bi)			
	01	Driftsutgifter	3 100 000	
	70	Tilskudd til multi-bi samarbeid, <i>kan overføres</i>	349 000 000	352 100 000
166	Gjeldslettetiltak			
	70	Tilskudd til gjeldslettetiltak, <i>kan overføres</i>	350 000 000	350 000 000
		Sum Bistand via internasjonale organisasjoner		4 117 600 000
		Nødhjelp, menneskerettigheter, fred og demokratibyggning		
190	Humanitær bistand ved naturkatastrofer			
	70	Tilskudd ved naturkatastrofer, <i>kan overføres</i>	190 000 000	190 000 000
191	Menneskerettigheter, humanitær bistand og flyktningetiltak			
	01	Driftsutgifter	1 300 000	
	70	Tilskudd til menneskerettigheter, humanitær bistand og flyktningetiltak, <i>kan overføres</i>	1 238 000 000	1 239 300 000
192	Fred, forsoning og demokrati			
	01	Driftsutgifter	2 500 000	

Kap.	Post		Kr	Kr
	70	Tilskudd til generelle tiltak for fred, forsoning og demokrati, <i>kan overføres</i>	98 000 000	
	71	Tilskudd til ODA-godkjente land på Balkan og andre ODA-godkjente OSSE-land, <i>kan overføres</i>	775 000 000	
	72	Utvikling og nedrustning, <i>kan overføres</i>	1 700 000	877 200 000
195		Tiltak for flyktninger i Norge, godkjent som utviklingshjelp (ODA)		
	21	Spesielle driftsutgifter	827 119 000	827 119 000
		Sum Nødhjelp, menneskerettigheter, fred og demokratibyggning		3 133 619 000
Øvrig bistand				
197		Bistand til ikke - ODA-godkjente land og internasjonale miljøtiltak		
	70	Tilskudd til atomsikkerhetstiltak og samarbeidsprogrammet med Sentral- og Øst-Europa, <i>kan overføres</i>	369 900 000	
	71	Fred og demokratitiltak (ikke ODA-land), <i>kan overføres</i>	5 000 000	
	76	Tilskudd til internasjonale klima- og miljøtiltak, <i>kan overføres</i>	43 800 000	418 700 000
		Sum Øvrig bistand		418 700 000
Sum departementets utgifter			15 179 000 000	

Inntekter:

Kap.	Post		Kr	Kr
3101		Utenriksstasjonene, jf. kap. 101		
	01	Gebyrer	9 300 000	
	04	Leieinntekter	1 571 000	
	05	Refusjon spesialutsendinger m.m	3 811 000	
	90	Tilbakebetaling av nødlån i utlandet	318 000	15 000 000
3157		Tilbakeføringer samarbeid med næringslivet, jf. kap. 157		
	70	Tilbakeføringer av støtte	50 000	
	71	Tilbakeføringer tilskudd blandede kreditter	8 410 000	8 460 000
Sum departementets inntekter				23 460 000

II

Garantifullmakter

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2001 kan gi garantier innenfor en ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar for inntil 50 mill. kroner for å minske norske importøres risiko ved direkte import fra utviklingsland, jf. omtale under kap. 157 Næringsutvikling og økonomisk utvikling. Garantiordningen begrenses til import fra Norges prioriterte samarbeidsland og de minst utviklede land. Ordningen begrenses videre til å gjelde produkter som omfattes av det norske tollpreferansesystem (GSP) for import fra utviklingsland, og til etablering av nye handelsforbindelser.

III

Dekning av forsikringstilfelle

Stortinget samtykker i at Kongen kan samtykke i at den norske stat påtar seg garantiansvar for inntil 1 200 mill. kroner for utstillinger som planlegges i løpet av budsjettåret.

IV

Fullmakt til å regulere utetilleggene

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2001 i samråd med Arbeids- og administrasjonsdepartementet og Finansdepartementet kan foreta regulering av utetilleggene for tjenestemenn ved utenriksstasjonene i budsjetterminen som følge av endring av priser, valutakurser, beskatning og regulativlønn, eller andre forhold av betydning for fastsettelse av utetillegg.

V

Fullmakt til å anmode om bistand fra SAS

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2001 kan anmode om bistand fra SAS til evakuering av norske borgere i kriserammede land i de tilfeller og på de betingelser som er inntatt i egne retningslinjer, jf. St.prp.nr. 1 (1980-81).

VI

Fullmakt til å overføre tjenestemenn til utetjeneste

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2001 kan sende ut personell til utenriksstasjonene for periodisk å styrke administrasjonen av nærmere spesifiserte bistandstiltak. Merutgiftene dekkes mot tilsvarende innsparing under kap. 159, post 70.

VII

Agio/Disagio

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet og NORAD gis fullmakt til å utgiftsføre/inntektsføre uten bevilgning kursgevinst og -tap som følge av justering av midlene ved utenriksstasjonene hvert år under kap. 101/3101 Utenriksstasjonene og kap. 142/3142 NORADs administrasjon av utenriksstasjonene, post 89 Agio/Disagio.

VIII

Bestillingsfullmakt

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2001 kan foreta bestilling av varer m.m. utover rammen av bevilgningene med følgende beløp:

Kap.	Post	Benevnelse	Forslag 2001 (i mill. kroner)
150		<i>Bistand til prioriterte land og regioner</i>	
	70	Bistand til Afrika	180
	71	Bistand til Asia	60
	72	Bistand til Mellom-Amerika	30
161		<i>Generelle bidrag - FN-organisasjoner</i>	
	70	Tilskudd til FN-organisasjoner	25
191		<i>Menneskerettigheter, humanitær bistand og flyktningtiltak</i>	
	70	Tilskudd til menneskerettigheter, humanitær bistand og flyktningtiltak	25
192		<i>Fred, forsoning og demokrati</i>	
	71	Tilskudd til ODA-godkjente land på Balkan og andre ODA-godkjente OSSE-land	20

IX

Tilsagnsfullmakt

A. ODA-bistand

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2001 kan gi tilsagn om støtte innenfor en ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar med følgende beløp:

Kap.	Post	Benevnelse	Forslag 2001 (i mill. kroner)
154		<i>Opplysningsarbeid, organisasjonsliv og mellomfolkelig samarbeid</i>	
	72.15	Tilskudd til institusjonsutvikling i utviklingsland	80
155		<i>Miljø og naturressursforvaltning</i>	
	70	Tilskudd til miljø- og naturressursforvaltning	450
157		<i>Næringsutvikling og økonomisk utvikling</i>	
	70	Tilskudd til næringsutviklingstiltak	100
	72	Finansieringsordning for utviklingstiltak	1500

B. Bistand til ikke - ODA-godkjente land og internasjonale miljøtiltak

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2001 kan gi tilsagn om støtte innenfor en ramme for nye tilsagn på 250 mill. kroner for ordninger under kap. 197 Bistand til ikke - ODA-godkjente land og internasjonale miljøtiltak, post 70 Tilskudd til atomsikkerhetstiltak og samarbeidsprogrammet med Sentral- og Øst-Europa.

X

Omdisponeringsfullmakt

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2001 kan treffe beslutning om omdisponering av bevilgningene mellom postene under kap. 157 Næringsutvikling og økonomisk utvikling.

XI

Fullmakt om bruk av opptjente rentemidler

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2001 kan treffe beslutning om bruk av opptjente rentemidler på tilskudd som er utbetalt fra Norge til multi-bi og samfinansieringsprosjekter etter avtale med den enkelte multilaterale organisasjon.

XII

Fullmakt under kap. 159 Tilskudd til ymse hjelpetiltak

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2001:

1. kan treffe beslutning om bruk av midler under kap. 159 med inntil 2 mill. kroner pr. tiltak. Beslutning om bruk av midler utover dette beløp og inntil 6 mill. kroner treffes av Kongen. Fullmakten gjelder dog ikke overføringer til kapitlene under programkategori 03.00 (kap. 140, 141, 142 og 143), jf. dog vedtak VI og tekst under kap. 142 og 143, post 01 Driftsutgifter.
2. i samråd med Finansdepartementet kan forskuttere norske nødhjelpsleveranser til FN innenfor en ramme på 25 mill. kroner årlig. Utbetaling til FN, samt tilbakebetalt kreditt fra FN, nettoføres på kap. 159 Tilskudd til ymse hjelpetiltak, post 70.
3. kan overskride bevilgningen under kap. 159 mot tilsvarende salgsinntekter under kap. 3159 Salgsinntekter bistandseiendommer, post 01 Salgsinntekter og at ubenyttet merinntekt under kap. 3159, post 01 medregnes ved beregning av overført beløp under kap. 159, post 70 Tilskudd, kan overføres.

XIII

Ettergivelse av statlige fordringer på utviklingsland

Stortinget samtykker i at Kongen i 2001 i samsvarende med kriteriene i gjeldsplanen kan ettergi fordringer på utviklingsland for inntil 1 500 mill. kroner under Garanti-Instituttet for Eksportkredits gamle portefølje. Samlet kan det utfra gjeldsplanen ettergis fordringer innenfor en total ramme på 1 266 mill. kroner under gammel alminnelig ordning, og innenfor en total ramme på 1 907 mill. kroner under den gamle særordningen for utviklingsland. Fordringene verdsettes til bokført verdi pr. 31. desember 1997 etter tapsavsetninger.

XIV

Salg av bistandseiendommer

Stortinget samtykker i at salgsinntekter ved salg av bistandseiendommer som er finansiert over bistandsbudsjettet og som ikke er avskrevet i forhold til innlemmelse i husleieordningen, fordeles forholdsmessig mellom kap. 5445 Statsbygg, post 49 Salg av eiendommer og kap. 3159 Salgsinntekter bistandseiendommer, post 01 Salgsinntekter ut fra gjenværende år av fastsatt avskrivningstid. For bruk av salgsinntektene innenfor bistandsbudsjettet vises til forslag til romertallsvedtak XII ovenfor.

XV

Refusjon fra andre statsinstitusjoner

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet og NORAD i 2001 kan overskride bevilgningen under kap. 101 Utenriksstasjonene, kap. 102 Særavtale i utenriktjenesten og kap. 142 NORADs administrasjon av utenriksstasjonene mot merinntekt som følge av refusjon fra andre statsinstitusjoner under kap. 3101 Utenriksstasjonene og kap. 3142 NORADs administrasjon av utenriksstasjonene, post 05 Refusjon spesialutsendinger m.m.

Vedlegg 1**Oversikt over stillinger for utsendt personale ved utenriksstasjonene pr. september 2000**

<i>Stasjon</i>	<i>UD</i>	<i>NORAD</i>	<i>Spesial-utsendinger</i>
Ambassaden i Abidjan	3		
Ambassaden i Abu Dhabi	3		
Ambassaden i Addis Abeba	2	4	
Ambassaden i Amman	3		
Ambassaden i Ankara	4		
Ambassaden i Aten	4		
Ambassaden i Baku	3		
Ambassaden i Bangkok	6		
Ambassaden i Beijing	8		1
Ambassaden i Beograd	3		
Ambassaden i Berlin	14		
Ambassaden i Bern	3		
Ambassaden i Brasilia	3		
Ambassaden i Brussel	3		
Norges faste delegasjon Brussel (EU)	14		17
Norges faste delegasjon Brussel (NATO)	15		
Ambassaden i Bucuresti	3		
Ambassaden i Budapest	3		
Ambassaden i Buenos Aires	3		
Ambassaden i Cairo	4		
Ambassaden i Canberra	3		
Ambassaden i Caracas	3		
Ambassaden i Colombo	2	4	
Ambassaden i Damaskus	3		
Ambassaden i Dar es Salaam	1	9	
Ambassaden i Dhaka	1	7	
Ambassaden i Dublin	3		
Generalkonsulatet i Edinburgh	2		
Norges faste delegasjon i Genève	17		4
Ambassaden i Guatemala	4	2	
Ambassaden i Haag	4		
Generalkonsulatet i Hamburg	3		
Ambassaden i Hanoi	3	2	

<i>Stasjon</i>	<i>UD</i>	<i>NORAD</i>	<i>Spesial- utsendinger</i>
Ambassaden i Harare	2	5	
Ambassaden i Helsingfors	6		
Generalkonsulatet i Hong Kong	3		
Generalkonsulatet i Houston	2		
Ambassaden i Islamabad	4	2	
Ambassaden i Jakarta	3		
Ambassaden i Kampala	1	5	
Ambassaden i Kathmandu	1	3	
Ambassaden i Kiev	3		
Ambassaden i Kuala Lumpur	3		
Ambassaden i København	8		
Ambassaden i Lagos	3		
Ambassaden i Lilongwe	1	3	
Ambassaden i Lisboa	3		
Ambassaden i London	14		
Ambassaden i Luanda	1	3	
Ambassaden i Lusaka	1	8	
Ambassaden i Madrid	6		
Ambassaden i Managua	1	6	
Ambassaden i Manila	5		
Ambassaden i Maputo	1	9	
Ambassaden i Mexico D.F.	3		
Generalkonsulatet i Miami	2		
Generalkonsulatet i Minneapolis	2		
Ambassaden i Moskva	13		2
Generalkonsulatet i Murmansk	6		
Ambassaden i Nairobi	2	1	1
Ambassaden i New Delhi	6	3	
Norges faste delegasjon New York (FN)	17		
Generalkonsulatet i New York	9		
Informasjonstjenesten New York	4		
Ambassaden i Ottawa	5		
Ambassaden i Paris	14		1
Norges faste delegasjon Paris (OECD)	6		2
Ambassaden i Praha	3		
Ambassaden i Pretoria	4	4	
Ambassaden i Rabat	3		
Ambassaden i Reykjavik	3		
Ambassaden i Riga	3		1

<i>Stasjon</i>	<i>UD</i>	<i>NORAD</i>	<i>Spesial- utsendinger</i>
Generalkonsulatet i Rio de Janeiro	1		
Ambassaden i Riyadh	3		
Ambassaden i Roma	7		
Generalkonsulatet i Rotterdam	2		
Generalkonsulatet i San Francisco	3		
Ambassaden i Santiago de Chile	3		
Ambassaden i Sarajevo	3		
Ambassaden i Seoul	3		
Generalkonsulatet i Shanghai	3		
Ambassaden i Singapore	3		
Generalkonsulatet i St. Petersburg	3		
Ambassaden i Stockholm	6		
Norges faste delegasjon i Strasbourg (Europarådet)	4		
Ambassaden i Tallinn	3		
Ambassaden i Teheran	3		
Ambassaden i Tel Aviv (inkl. Ramallah)	7	5	
Ambassaden i Tokyo	8		
Ambassaden i Tunis	2		
Ambassaden i Vilnius	3		
Ambassaden i Warszawa	5		
Ambassaden i Washington D.C.	21		4
Ambassaden i Wien	6		
Norges faste delegasjon Wien (OSSE)	8		
Ambassaden i Zagreb	3		
Totalt	443	85	33

Det er opprettet tre midlertidige stillinger ved ambassadekontorer i hhv. Tirana, Skopje og Pristina.

I tillegg kommer én midlertidig stilling i Khartoum, utlendingsattachéer i Nairobi, Islamabad,

Damaskus og Colombo, tollsambandsmenn ved ambassadene i Madrid, Wien og Haag, og politisambandsmenn i Madrid, Islamabad, Moskva, Nairobi, Murmansk og London.

Vedlegg 2**Definisjon av resultatområder for norsk bistand i 2001**

1. *Sosial utvikling* omfatter tiltak knyttet til statistikkodene:
  - 6 Hovedsektor: Utdanning, vitenskap (ikke yrkesrettet)
  - 7 Hovedsektor: Helse og befolkning
  - 8 Hovedsektor: Sosial infrastruktur, sosial velferd og kultur
  - 21 Vannforsyning, (under hovedsektor 2)
2. *Økonomisk utvikling* omfatter tiltak knyttet til statistikkodene:
  - 01 Finansiering av løpende import, (ekskl. støtte over kap. 191)
  - 03 Reorganisering av gjeld
  - 04 Betalingsbalanse-/likviditetsstøtte
  - 2 Hovedsektor: Utbygging av offentlige nyttefunksjoner, (ekskl. 21 Vannforsyning)
  - 3 Hovedsektor: Landbruk og fiske
  - 4 Hovedsektor: Industri, gruvedrift og håndverk
  - 5 Hovedsektor: Bankvirksomhet, finansiering, turisme
  - 90 Distriktsutviklingstiltak
3. *Fred, menneskerettigheter og demokrati* omfatter tiltak knyttet til statistikkodene:
  - 09 Annet, inkl. fredstiltak, demokratiltak og menneskerettigheter
  - 1 Hovedsektor: Planlegging og offentlig administrasjon
4. *Miljø og naturressursforvaltning* omfatter tiltak knyttet til statistikkoder for satsingsområde/målområde som angir at de er:
  - Miljøspesifikke - dvs. at de i sin helhet har som hensikt å forbedre det fysiske miljø i landet, inkludert tiltak for å bøte på eksisterende miljøskader. At tiltaket er utformet slik at miljøskader unngås er ikke tilstrekkelig for å kvalifisere som et miljøspesifikt tiltak.
  - Miljøintegrert - dvs. at det har som ett av flere hovedmål å forbedre det fysiske miljø.
  - Tiltak som tar sikte på å begrense befolkningsveksten. Den raske veksten i befolkningen påvirker miljø- og naturressurssituasjonen i utviklingslandene. Befolkningsbegrensende tiltak regnes derfor med under miljørettet bistand. Slike tiltak er i prinsippet miljøintegrerte, men er i statistikkssystemet skilt ut som en egen kategori for å kunne registrere hvor mye som går til å begrense befolkningsveksten.
5. *Humanitær innsats i konfliktsituasjoner og ved naturkatastrofer* omfatter tiltak knyttet til statistikkodene:
  - 01 - Finansiering av løpende import (inkl nødhjelp, mat) over kap. 191
  - 02 - Humanitær hjelp (ekskl. mat)
6. *Kvinner og likestilling* omfatter tiltak knyttet til statistikkoder for satsingsområde/ målområde som angir at de er:
  - Kvinnespesifikke - dvs. at tiltaket har kvinner som hovedmålgruppe og i tillegg oppfyller DACs fire kriterier (se nedenfor)
  - Kvinneintegrerte - dvs. at tiltaket har kvinner som eksplisitt del av målgruppen og i tillegg oppfyller DACs fire kriterier
  - Kvinnerelevante - dvs. at tiltaket har kvinner som en eksplisitt del av målgruppen og i tillegg oppfyller ett eller flere av DACs kriterier, men ikke alle fire.

DACs fire kriterier er:

- Kvinner fra mottakerlandet (fortrinnsvis fra målgruppen) skal konsulteres om utformingen av prosjektet
  - Kvinner fra mottakerlandet skal delta aktivt under iverksettelsen av prosjektet som rådgivere, ledere eller ved å gi opplæring
  - Prosjektdokument skal identifisere barrierer for kvinners deltakelse i prosjektet og tiltak for å overkomme dem skal angis
  - Ekspertise om hvordan strukturelle faktorer hindrer eller fremmer kvinners adgang til politiske, økonomiske og sosiale ressurser skal anvendes under hele tiltakets gang.
-

Vedlegg 3**Oversikt over samlet bilateral bistand til enkelte land over ulike budsjettkapitler****Samlet bistand i 1999 til prioriterte land samt Det palestinske området***Bistand til Bangladesh over ulike bevilgninger (i 1000 kroner)*

Samlet norsk bistand (netto)	266 477
<i>Hvorav:</i>	
Landprogram (150.71.20)	147 624
Regionbevilgning (150.71.25)	7 864
Fredskorpset (150.01)	
Frivillige organisasjoner (154.71)	24 422
Forskning og kompetanseoppbygging (154.72)	1 261
Kulturbevilgningen (154.73)	1 730
Miljøbevilgningen (155.70)	27
Kvinnebevilgningen (156.70)	253
Næringsutvikling og økonomisk utvikling (157.70)	
Investeringer NORFUND (157.71/91)	40 030
NORADs låneordning (157.90)	39 000
Evaluerings og kvalitetssikring (158.01)	637
Bilateral bistand adm. av multilaterale organisasjoner (165.70)	2 902
Gjeldslette (166.70)	
Menneskerettigheter, nødhjelp og flyktningetiltak (191.70)	558
Fred, forsoning og demokrati (192.70)	
Flyktninger i Norge, godkjent som ODA (195.21)	168
Tilbakeføringer samarbeid med næringslivet (3157)	

Bistand til Eritrea over ulike bevilgninger (i 1000 kroner)

Samlet norsk bistand (netto)	58 005
<i>Hvorav:</i>	
Landprogram (150.70.25)	34 775
Regionbevilgning (150.70.50)	2 279
Fredskorpset (150.01)	
Frivillige organisasjoner (154.71)	6 581
Forskning og kompetanseoppbygging (154.72)	
Kulturbevilgningen (154.73)	59
Miljøbevilgningen (155.70)	

Kvinnebevilgningen (156.70)	
Næringsutvikling og økonomisk utvikling (157.70)	
Investeringer NORFUND (157.71/91)	
NORADs låneordning (157.90)	
Evaluering og kvalitetssikring (158.01)	49
Bilateral bistand adm. av multilaterale organisasjoner (165.70)	2 000
Gjeldslette (166.70)	
Menneskerettigheter, nødhjelp og flyktningetiltak (191.70)	8 426
Fred, forsoning og demokrati (192.70)	1 323
Flyktninger i Norge, godkjent som ODA (195.21)	2 513
Tilbakeføringer samarbeid med næringslivet (3157)	

Bistand til Etiopia over ulike bevilgninger (i 1000 kroner)

Samlet norsk bistand (netto)	186 540
Hvorav:	
Landprogram (150.70.10)	42 394
Regionbevilgning (150.70.50)	35 549
Regionbevilgning (150.70.55)	11 641
Fredskorpset (150.01)	
Frivillige organisasjoner (154.71)	42 406
Forskning og kompetanseoppbygging (154.72)	5 898
Kulturbevilgningen (154.73)	
Miljøbevilgningen (155.70)	1 800
Kvinnebevilgningen (156.70)	
Næringsutvikling og økonomisk utvikling (157.70)	3 021
Investeringer NORFUND (157.71/91)	
NORADs låneordning (157.90)	
Evaluering og kvalitetssikring (158.01)	520
Bilateral bistand adm. av multilaterale organisasjoner (165.70)	4 326
Gjeldslette (166.70)	
Menneskerettigheter, nødhjelp og flyktningetiltak (191.70)	34 351
Fred, forsoning og demokrati (192.70)	489
Flyktninger i Norge, godkjent som ODA (195.21)	4 146
Tilbakeføringer samarbeid med næringslivet (3157)	

Bistand til Malawi over ulike bevilgninger (i 1000 kroner)

Samlet norsk bistand (netto)	96 932
Hvorav:	
Landprogram (150.70.45)	39 850
Regionbevilgning (150.70.50)	20 000
Regionbevilgning (150.70.55)	- 224
Fredskorpset (150.01)	
Frivillige organisasjoner (154.71)	949
Forskning og kompetanseoppbygging (154.72)	102
Kulturbevilgningen (154.73)	250
Miljøbevilgningen (155.70)	
Kvinnebevilgningen (156.70)	
Næringsutvikling og økonomisk utvikling (157.70)	
Investeringer NORFUND (157.71/91)	
NORADs låneordning (157.90)	
Evaluering og kvalitetssikring (158.01)	90
Bilateral bistand adm. av multilaterale organisasjoner (165.70)	215
Gjeldslette (166.70)	35 000
Menneskerettigheter, nødhjelp og flyktningetiltak (191.70)	700
Fred, forsoning og demokrati (192.70)	
Flyktninger i Norge, godkjent som ODA (195.21)	
Tilbakeføringer samarbeid med næringslivet (3157)	

Bistand til Mosambik over ulike bevilgninger (i 1000 kroner)

Samlet norsk bistand(netto)	285 903
Hvorav:	
Landprogram (150.70.30)	177 374
Regionbevilgning (150.70.50)	67 612
Fredskorpset (150.01)	1 561
Frivillige organisasjoner (154.71)	28 050
Forskning og kompetanseoppbygging (154.72)	2 304
Kulturbevilgningen (154.73)	115
Miljøbevilgningen (155.70)	
Kvinnebevilgningen (156.70)	332
Næringsutvikling og økonomisk utvikling (157.70)	4 221
Investeringer NORFUND (157.71/91)	
NORADs låneordning (157.90)	
Evaluering og kvalitetssikring (158.01)	1 603

Bilateral bistand adm. av multilaterale organisasjoner (165.70)

Gjeldslette (166.70)

Menneskerettigheter, nødhjelp og flyktningetiltak (191.70) 2 731

Fred, forsoning og demokrati (192.70)

Flyktninger i Norge, godkjent som ODA (195.21)

Tilbakeføringer samarbeid med næringslivet (3157)

Bistand til Nepal over ulike bevilgninger (i 1000 kroner)

Samlet norsk bistand (netto) 57 670

Hvorav:

Landprogram (150.71.15) 34 477

Regionbevilgning (150.71.25) 674

Fredskorpset (150.01)

Frivillige organisasjoner (154.71) 18 280

Forskning og kompetanseoppbygging (154.72) 2 412

Kulturbevilgningen (154.73)

Miljøbevilgningen (155.70) 2 375

Kvinnebevilgningen (156.70)

Næringsutvikling og økonomisk utvikling (157.70)

Investeringer NORFUND (157.71/91)

NORADs låneordning (157.90)

Evaluerings og kvalitetssikring (158.01) 50

Bilateral bistand adm. av multilaterale organisasjoner (165.70) 336

Gjeldslette (166.70)

Menneskerettigheter, nødhjelp og flyktningetiltak (191.70) 77

Fred, forsoning og demokrati (192.70) 5

Flyktninger i Norge, godkjent som ODA (195.21) 293

Tilbakeføringer samarbeid med næringslivet (3157) - 1 309

Bistand til Nicaragua over ulike bevilgninger (i 1000 kroner)

Samlet norsk bistand (netto) 120.251¹⁾

Hvorav:

Landprogram (150.72.10) 45 265

Regionbevilgning (150.72.15) 995

Fredskorpset (150.01) 4 262

Frivillige organisasjoner (154.71) 41 713

Forskning og kompetanseoppbygging (154.72) 378

Kulturbevilgningen (154.73) 2 057

Miljøbevilgningen (155.70) 3 076

Kvinnebevilgningen (156.70) 354

Næringsutvikling og økonomisk utvikling (157.70)	6 942
Investeringer NORFUND (157.71/91)	3 977
NORADs låneordning (157.90)	
Evaluering og kvalitetssikring (158.01)	520
Bilateral bistand adm. av multilaterale organisasjoner (165.70)	8 898
Gjeldslette (166.70)	
Menneskerettigheter, nødhjelp og flyktningetiltak (191.70)	1 814
Fred, forsoning og demokrati (192.70)	
Flyktninger i Norge, godkjent som ODA (195.21)	
Tilbakeføringer samarbeid med næringslivet (3157)	

1) Korrigert beløp i forhold til beløpet som er oppgitt i Rapport om norsk utviklingssamarbeid i 1999. Forskjellen på nærmere 12 mill. kroner skyldes at statistikkbasen ved en inkurie inneholdt et for høyt beløp for Nicaragua under kap. 157, postene 71 og 91.

Bistand til Sri Lanka over ulike bevilgninger (i 1000 kroner)

Samlet norsk bistand (netto)	109 301
Hvorav:	
Landprogram (150.71.10)	39 980
Regionbevilgning (150.71.25)	3 522
Fredskorpset (150.01)	
Frivillige organisasjoner (154.71)	30 324
Forskning og kompetanseoppbygging (154.72)	1 131
Kulturbevilgningen (154.73)	- 9
Miljøbevilgningen (155.70)	3 711
Kvinnebevilgningen (156.70)	29
Næringsutvikling og økonomisk utvikling (157.70)	10 947
Investeringer NORFUND (157.71/91)	
NORADs låneordning (157.90)	5 000
Evaluering og kvalitetssikring (158.01)	876
Bilateral bistand adm. av multilaterale organisasjoner (165.70)	
Gjeldslette (166.70)	
Menneskerettigheter, nødhjelp og flyktningetiltak (191.70)	11 873
Fred, forsoning og demokrati (192.70)	14
Flyktninger i Norge, godkjent som ODA (195.21)	2 702
Tilbakeføringer samarbeid med næringslivet (3157)	- 798

Bistand til Tanzania over ulike bevilgninger (i 1000 kroner)

Samlet norsk bistand (netto)	387 688
Hvorav:	
Landprogram (150.70.15)	179 241
Regionbevilgning (150.70.50)	99 746
Fredskorpset (150.01)	5 042
Frivillige organisasjoner (154.71)	23 244
Forskning og kompetanseoppbygging (154.72)	5 356
Kulturbevilgningen (154.73)	1 501
Miljøbevilgningen (155.70)	
Kvinnebevilgningen (156.70)	153
Næringsutvikling og økonomisk utvikling (157.70)	23 247
Investeringer NORFUND (157.71/91)	
NORADs låneordning (157.90)	
Evaluering og kvalitetssikring (158.01)	1 255
Bilateral bistand adm. av multilaterale organisasjoner (165.70)	
Gjeldslette (166.70)	35 000
Menneskerettigheter, nødhjelp og flyktningetiltak (191.70)	13 902
Fred, forsoning og demokrati (192.70)	
Flyktninger i Norge, godkjent som ODA (195.21)	
Tilbakeføringer samarbeid med næringslivet (3157)	

Bistand til Uganda over ulike bevilgninger (i 1000 kroner)

Samlet norsk bistand (netto)	198 421
Hvorav:	
Landprogram (150.70.40)	74 678
Regionbevilgning (150.70.50)	44 152
Fredskorpset (150.01)	
Frivillige organisasjoner (154.71)	34 958
Forskning og kompetanseoppbygging (154.72)	3 997
Kulturbevilgningen (154.73)	93
Miljøbevilgningen (155.70)	
Kvinnebevilgningen (156.70)	
Næringsutvikling og økonomisk utvikling (157.70)	22 876
Investeringer NORFUND (157.71/91)	
NORADs låneordning (157.90)	790
Evaluering og kvalitetssikring (158.01)	815

Bilateral bistand adm. av multilaterale organisasjoner (165.70)	
Gjeldslette (166.70)	
Menneskerettigheter, nødhjelp og flyktningetiltak (191.70)	16 019
Fred, forsoning og demokrati (192.70)	
Flyktninger i Norge, godkjent som ODA (195.21)	42
Tilbakeføringer samarbeid med næringslivet (3157)	

Bistand til Zambia over ulike bevilgninger (i 1000 kroner)

Samlet norsk bistand (netto)	213 241
Hvorav:	
Landprogram (150.70.20)	89 941
Regionbevilgning (150.70.50)	51 175
Regionbevilgning (150.70.55)	6 122
Fredskorpset (150.01)	4 922
Frivillige organisasjoner (154.71)	23 970
Forskning og kompetanseoppbygging (154.72)	328
Kulturbevilgningen (154.73)	365
Miljøbevilgningen (155.70)	
Kvinnebevilgningen (156.70)	
Næringsutvikling og økonomisk utvikling (157.70)	37 378
Investeringer NORFUND (157.71/91)	
NORADs låneordning (157.90)	
Evaluering og kvalitetssikring (158.01)	832
Bilateral bistand adm. av multilaterale organisasjoner (165.70)	25
Gjeldslette (166.70)	
Menneskerettigheter, nødhjelp og flyktningetiltak (191.70)	
Fred, forsoning og demokrati (192.70)	
Flyktninger i Norge, godkjent som ODA (195.21)	
Tilbakeføringer samarbeid med næringslivet (3157)	- 1 816

Bistand til Zimbabwe over ulike bevilgninger (i 1000 kroner)

Samlet norsk bistand (netto)	103 945
Hvorav:	
Landprogram (150.70.35)	45 979
Regionbevilgning (150.70.50)	21 270
Regionbevilgning (150.70.55)	81
Fredskorpset (150.01)	
Frivillige organisasjoner (154.71)	15 011
Forskning og kompetanseoppbygging (154.72)	4 923
Kulturbevilgningen (154.73)	2 549

Miljøbevilgningen (155.70)	207
Kvinnebevilgningen (156.70)	
Næringsutvikling og økonomisk utvikling (157.70)	13 045
Investeringer NORFUND (157.71/91)	
NORADs låneordning (157.90)	
Evaluering og kvalitetssikring (158.01)	797
Bilateral bistand adm. av multilaterale organisasjoner (165.70)	
Gjeldslette (166.70)	
Menneskerettigheter, nødhjelp og flyktningetiltak (191.70)	
Fred, forsoning og demokrati (192.70)	
Flyktninger i Norge, godkjent som ODA (195.21)	84
Tilbakeføringer samarbeid med næringslivet (3157)	

Bistand til Det palestinske området over ulike bevilgninger (i 1000 kroner)

Samlet norsk bistand (netto)	216 833
<i>Hvorav:</i>	
Landprogram	
Regionbevilgning	
Fredskorpset	
Frivillige organisasjoner (154.71)	34 281
Forskning og kompetanseoppbygging (154.72)	5 075
Kulturbevilgningen (154.73)	861
Miljøbevilgningen (155.70)	
Kvinnebevilgningen (156.70)	20
Næringsutvikling og økonomisk utvikling (157.70)	31 367
Investeringer NORFUND (157.71/91)	
NORADs låneordning (157.90)	
Evaluering og kvalitetssikring (158.01)	2 879
Bilateral bistand adm. av multilaterale organisasjoner (165.70)	
Gjeldslette (166.70)	
Menneskerettigheter, nødhjelp og flyktningetiltak (191.70)	141 601
Fred, forsoning og demokrati (192.70)	750
Flyktninger i Norge, godkjent som ODA (195.21)	
Tilbakeføringer samarbeid med næringslivet (3157)	

Offentlige etater kan bestille flere eksemplarer fra:
Statens forvaltningstjeneste
Informasjonsforvaltning
Distribusjon og lagring av publikasjoner
Telefaks: 22 24 27 86
E-post: ste-bestilling@ft.dep.telemax.no

Andre kan bestille fra:
Akademika AS
Avdeling for offentlige publikasjoner
Postboks 8134 Dep
0033 OSLO
Telefon: 22 11 67 70
Telefaks: 22 42 05 51
Grønt nummer: 800 80 960

Publikasjonen finnes på Internett:
<http://odin.dep.no/>

Trykk: Grytting As - 09/2000